DACIA - RIO

MĂRTURII

despre

LEGIUNE

1927 - 1967

MĂRTURII DESPRE LEGIUNE

Patruzeci de ani dela

întemeierea

Mișcării Legionare

(1927-1967)

Editura DACIA

Rio de Janeiro — 1967

MĂRTURII DESPRE LEGIUNE

24 Iunie 1927

Intemeierea

LEGIUNII ARHANGHELUL MIHAIL

"Să vină în aceste rânduri cel ce crede nelimitat. Să rămână în afară cel ce are îndoieli."

Corneliu Z. Codreanu

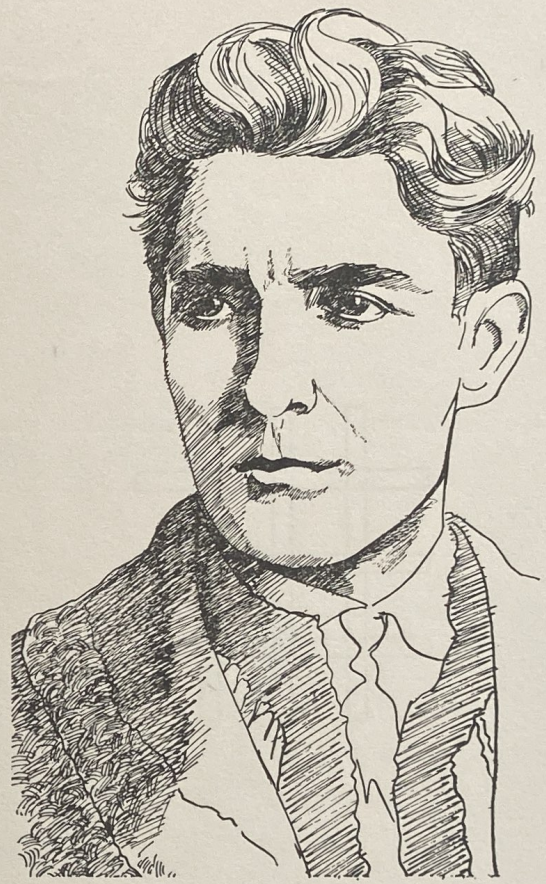

CORNELIU ZELEA CODREANU
(1899-1938)

"Mișcarea Legionară nu se întemeiază exclusiv nici pe *principiul autorității* și nici pe acela al libertății. Ea își are temeliile înfipte în *principiul dragostei*. În el își au rădăcinile, atât autoritatea, cât și libertatea."

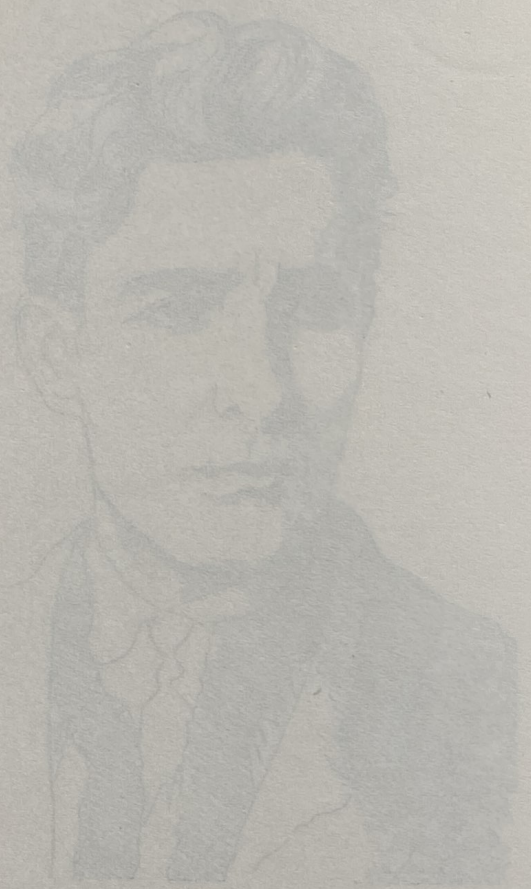

ÎNTEMEIETORII

Corneliu Zelea Codreanu

Ion Moța

Corneliu Georgescu

Radu Mironovici

Ilie Gârneață

"Prin gestul nostru cutezător, ne desolidarizam de o mentalitate atotstăpânitoare peste veac și peste lume. Ucideam în noi o lume, pentru a înălța o alta, înaltă până la cer. Domnia absolută a materiei era răsturnată, pentru a fi înlocuită cu domnia spiritului, a valorilor morale."

Corneliu Zelea Codreanu

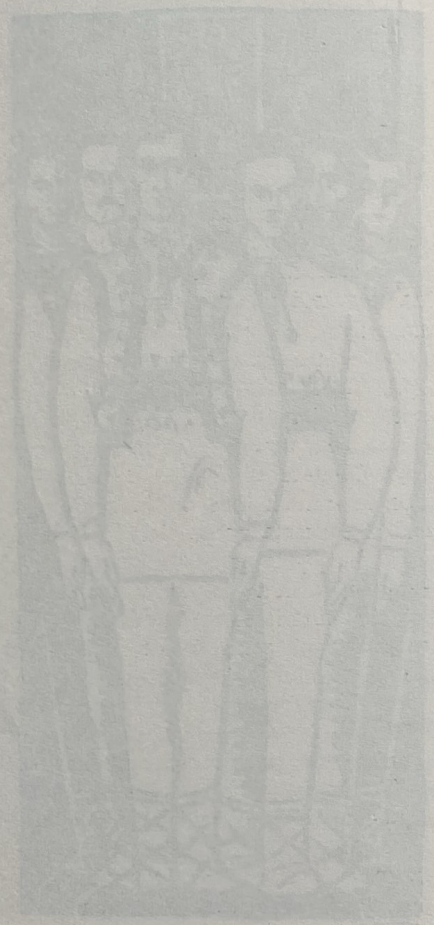

CUVÂNT ÎNAINTE

de Faust Brădescu

La răspântiile tragice ale istoriei românești au apărut totdeauna Căpitanii destinului său. Mânuitori de spadă sau de cuvânt, ieșiți din prisaca suferindă a poporului, din nobilimea de sânge a voevozilor sau din elita spiritualã a cărturarilor, toți s'au înscris pe linia marilor sacrificii, așa cum cerea clipa istoricã sau nevoile neamului.

Neînfricați și-au urzit menirea, în plinătatea dragostei de Țară și de popor. Cu fruntea seninã și sufletul curat au luat asupra lor răspunderea tuturor umilințelor abătute pe umerii neamului românesc. Și chiar răpuși de iatagane, jupuiți de vii, trași pe roatã sau uciși cu un glonț în ceafã, acești Căpitani ai națiunei române au ieșit totdeauna învingători. Învingători în spirit înainte de toate, învingători în ceeace-i nemuritor și respectabil în existența popoarelor: ONOAREA și DEMNITATEA.

În clipele grele ale istoriei, în jurul lor s'au strâns forțele vii ale neamului; la chemarea lor au răspuns, pline de speranțe, masele. Cu ei au renãscut simțirile eterne ale rasei și'n crezul lor și-au regãsit calea împlinirii generații dupã generații. Fãuritori de vise și speranțe, acești eroi au fost înoitori în viață și roditori prin moarte.

Pietre de hotar în frãmântarea vremilor, ei au stãpânit clipa desnãdejdii, iar sub vrerea lor s'au deschis porțile viitorului. Purtați pe aripi de luminã și martiriu, întruchipând aspirațiile eterne ale comunitãții naționale, n'a fost stavilã sã-i opreascã și nici amenințare sã-i abatã din drumul crestat pe rãbojul misiunei lor.

Așa a fost de când s'a înscris în istorie sufletul independent și mândru al Tracilor: *prin sacrificiu și moarte spre învierea neamului*. Cãmașa suferințelor, îmbrãcatã de Căpitanii destinului nostru, a fost totdeauna purtatã cu seninãtatea sufletelor împãcate cu soarta și conștiente de mãreția rãspunderei lor în fața istoriei. Deaceea, nemuritori domnesc în inimile noastre și preamãriți vor fi veșnic de cei ce simt și cugetã românește!

* * *

Acest volum e mãrturia neuitatei prezențe a ultimului Căpitan!

E ilustrarea rodnicã a luptei și-a jertfei prin care mâna destinului și-a întins binefãcãtoarea-i mângâiere peste suferințele poporului românesc.

E zugrăvirea tragică a unei întregi generații, călită în crezul omului nou, pe solidă temelie națională și nepieritor spirit creștin.

E, mai presus de toate, dovada de netăgăduit a marei renașteri provocată de geniul lui Corneliu Zelea Codreanu, în structura sufletească și spirituală a nemului nostru. Sub brațul lui, despicător de drumuri noi, tot ce-a putut avea mai curat și mai sincer poporul românesc, s'a strâns în rânduri dese pentru a purta mai departe lumina gândului său. Fără întrerupere, cohortele legionare au răspuns la chemarea venită de peste veacuri pentru a lua pe umerii lor sarcina reînoirei spiritualității românești și răspunderea luptei contra apocalipticelor forțe ce amenință să cotropească omenirea.

Mulți sau puțini, cunoscuți sau ignorați de lumea epocei noastre, dușmăniți și combătuți de hoardele celor fără Dumnezeu și fără onoare, legionarii constituesc azi una din puținele forțe spiritualiste conștiente de misiunea lor și pregătiți pentru orice jertfă. Impregnați de duhul strămbunilor, pătrunși de preceptele căpitănești, convinși de adevărul mântuitor al doctrinei legionare, ei sunt forțele vii și promițătoare ale unei lumi ce va să vie.

După cum în noaptea de 24 Iunie 1927, întemeietorii Mișcării Legionare au simțit că numai ÎN SPIRIT ȘI'N SACRIFICIU CONTINUU STĂ SALVAREA NEAMULUI ȘI-A LUMII, tot așa azi, urmașii lor, duc mai departe făclia legionară, sprijiniți pe aceleași principii și vizând acelaș scop: salvarea omului și prin el, salvarea întregei societăți.

În decursul acestei istorii de patruzeci de ani, n'a fost zi în care să nu se verifice nevoia aplicării preceptelor legionare în plinătatea conținutului lor. Clipă de clipă, războirea cu răul din noi și din lume a fost răsplata credinței legionare. Dar nimeni nu s'a plâns și niciodată nu se va plânge. Suferința face parte din însăși esența Mișcării. Fiecare legionar știe că sacrificiul lui de azi întărește temelia României de mâine.

Sub semnul Legiunei, neamul românesc și-a verificat fără'ncetare virtuțile interioare, singurele elemente care cinstesc un popor și-i dau dreptul la viață. Sub semnul ei, prin continuarea luptei contra hoardelor roșii, atunci când trădarea și inconștiența conducătorilor democrați pecetluiseră soarta României la 23 August, s'a salvat încă odată onoarea națională.

În acest moment, un sfert de veac dela cotropirea patriei, când pentru mulți netrebnici noua stare politică pare definitivă, când "*dialogul*" și "*coexistența*" încântă ochii multor naivi, Mișcarea Legionară stă neclintită pe pozițiile ce i-au dus faima și au contopit-o cu destinul neamului. Naționalistă, spiritualistă și creștină — ca toate formele de renaștere și afirmare ale poporului românesc — își menține armonia interioară și misiunea istorică în mijlocul haosului politic și social al epocei actuale. În această armonie și seninătate interioară stă toată superioritatea doctrinei legionare. Datorită

ei, mii de legionari au acceptat fără să clipească prigoana, închisoarea, tortura și moartea. Datorită ei, în sufletele luptătorilor noștri nu există îndoială, nici desnădejde, nici teamă, ci numai speranță și încredere.

În "*Mărturiile*" cuprinse în acest volum sunt descrise câteva crâmpeie din viața atât de aspră și sbuciumată a Mișcării Legionare. Date, momente, fapte și sentimente, redate în simplicitatea lor de evenimente ale trecutului. Dar toate conținând acele neprețuite caracteristici ce au învăluit și modelat sufletul legionar. Dela hazlia disciplină a lui Moș Teban și până la îngrozitorul sacrificiu suprem al țăranului Serafim Parfenie, trecând prin mii și mii de alte cazuri, tot atât de semnificative și mișcătoare, nenumărate fațete necunoscute vin să întregească extraordinara istorie a ultimei epopei a neamului românesc.

În paginile acestor "*Mărturii*" întâlnim, expuse patetic, fapte și oameni ale unei epoci decisive pentru viața și viitorul omenirei, în care omul carpatic a luat parte activă și-a dat o contribuție nepieritoare. Numai judecându-le în contextul epocei, în atmosfera de destrămare sufletească ce turbura societatea românească și anarhiza întreaga omenire, ne putem da seama de măreția acestei intervenții providențiale.

În clipa în care forțele negativiste ale materialismului și ateismului puneau la grea încercare conștiința unei întregi civilizații, la porțile de Răsărit ale Europei — acolo unde pericolul era mai amenințător — Mișcarea Legionară întărea prin spirit și cimenta prin sacrificiu sufletul tineretului românesc. Prin această intervenție se salva esența spirituală a națiunei și se păstra o rezervă sufletească neîntinată pentru viitor. Pentru viitorul neamului românesc și pentru viitorul umanității, deoarece diaspora legionară constitue deja un ferment doctrinar în mijlocul multor comunități politico-sociale în care legionarii își continuă dospirea lor intimă.

Astfel, "*Mărturiile*" de față sunt dovada continuării în timp și'n spațiu a unui proces de reîntregire și a retrăirii pe un alt plan social și politic a marilor adevăruri ascunse în preceptele doctrinei noastre. Sunt mai ales dovada unei realități dinamice ale cărei elemente se găsesc în plină evoluție. Nici timpul, nici depărtările, nici haosul politic, nici mentalitățile întâlnite, nici înfrângerea suferită, nici chiar perspectiva unui viitor imediat fără speranțe, n'au sdruncinat convingerile acestor vajnici luptători legionari.

Prin scrisul lor, Mișcarea retrăiește câteva clipe din trecutul eroic al unui început dramatic. Dar tot prin ei, își dovedește vigoarea și prezenta în lume. 40 de ani dela întemeiere, aproape 30 de ani dela moartea întemeietorului și peste 20 de ani dela sfârșitul celui de al doilea război mondial, *trăirea legionară* își continuă opera de perfecționare în cele mai îndepărtate colțuri ale lumii, *doctrina legionară* se revelează mai necesară ca oricând întru realizarea armoniei politico-sociale a comunităților omenești, iar *omul*

legionar (din fundul Patogoniei și până'n văgăunile Carpaților) apare transfigurat de misiunea-i istorică și pregătit pentru crâncenele bătălii ce-l așteaptă.

În fața revoltătoarei revoluții de clase, plină de ură, de cinism, de răsbunare, *Mișcarea ridică flamura revoluției spirituale*, realizată în intimitatea sufletească a omului, sub semnul înțelegerii și-al milei creștine. Deaceea, mărturiile acestui volum au un suflu de măreție și demnitate în simplicitatea expunerii lor. La fiecare paginã întâlnim semnele revoluției în spirit ale unei doctrine ce depășește omul, dar care-l întregește în același timp, învățându-l să se depășească. Această noțiune, fundamentală în construcția doctrinară a Mișcării, e marca *omului nou*, deoarece omul depășindu-se în intimitatea eului său, răstoarnă scara de valori ce-a dus lumea spre prăpastia de azi.

Acest volum e mai mult decât o înșiruire de întâmplări trăite, de fapte dramatice, de eroism și sacrificii. E oglinda unui întreg proces de înobilare a spiritului românesc, e mărturia unei cotituri decisive în istoria unui popor și — poate — în istoria omenirei. La fiecare paginã vibrează credința în preceptele legionare, patriotismul neprecupețit, speranța în viitor... Omul-român a devenit o forță dinamică și încadrat în Mișcarea Legionară, o realitate în istorie. Așa cum spune cântecul:

"Nu-i temniță să ne'nspăimânte
Nici chin, nici viforul dușman..."

sub semnul Legiunei au reapărut eroi și martiri, dăluind cu entuziasm și sacrificii calea marei reînoiri de mâine a neamului românesc.

Un mare și plin de viitor învățământ se desprinde din rândurile suferite ale acestor "*Mărturii*":

PREZENȚA VIE ÎN LUME A DOCTRINEI LEGIONARE ȘI EXISTENȚA ENTUZIASTĂ A OMULUI LEGIONAR, constituesc proba unei renașteri spirituale în plină efervescența, capabilă să înfrunte urgia negativistă a vremurilor, să salveze valorile supreme ce determină și înobilează ființa omenească și să restabilească echilibrul social al societății în care trăim.

VALOAREA UNEI COMEMORĂRI

de Radu Ghenea

Perspectiva timpului, mă refer la ultimii patruzeci de ani, analiza evenimentelor produse, scrutarea atitudinilor și actelor oamenilor care au jucat un rol în aceste evenimente determinante, au impus multe revizuiri de opinii și sentimente.

Realitățile dureroase din România se dovedesc a fi, în mare parte, o consecință logica a duplicității sau incapacității uluitoare a unor personalități ce purtau aureole de idoli. Și spulberarea miturilor, înțelegerea implacabilei înlănțuiri a celor petrecute, implică o omologare istorică din partea neamului, consacrând justa viziune, tenacitatea în luptă și spiritul de jertfă a minorității care a încercat să se opună, patru decade, desastrului progresiv.

Astăzi poporul român a înțeles cum a fost amăgit și mințit și urând de moarte stăpânirea comunistă, dorind libertate și independență, a ajuns la o maturitate politică și la o saturație de minciuni. El n'ar mai accepta simulacrul democratic din anii 1927-1940, cu tot cortegiul lui de afacerism și de guverne impuse de interese financiare străine. El nu ar mai suporta o conducere impusă dela Paris, Londra, Berlin sau Washington, sau de diferite forțe internaționale, mai mult sau mai puțin oculte. În ceasul libertății, el va decide asupra formelor de viață și a orânduirilor adecuate și nu străinătatea.

Acolo în țară nu s'au uitat și nici iertat umilințele, torturile și asasinatele cari au mușcat din fiecare familie românească. Acolo se suferă încă și se rabdă în tăcere, dictatura comunistă; nu i se surâde și nu i se întinde mâna cum se grăbesc să o facă anumiți indivizi din exilul românesc. Acolo în pușcării, în lagăre, la canal, în Deltă, în suferință și moarte, s'au priceput multe și s'a creiat un spirit nou, tot atât de depărtat de călăii comuniști cât și de mentalitatea profitorilor epocei carliste sau a făuritorilor involuntari ai tragediei actuale, prin complotul de la 23 August.

Acei dintre Românii din exil care n'au trăit sub teroarea dictaturei comuniste, pot să evoce anii dictaturei carliste cu "manifestațiile spontane de masivă adeziune populară", cu parodii de procese, cu execuții sumare și expuneri de cadavre în piețele publice, cu oameni arși de vii în crematoriu, pentru a judeca în ce fel se bucură regimul de azi de sprijinul maselor și de participarea lor la sărbători ca aceea dela 23 August. Cine s'ar putea

mira că beneficiarii firești ai acelei stupide capitulări fără condiții, au decretat-o sărbătoare națională!

Oarecare mirare produce faptul că în lumea liberă, puținii refugiați printre colaboratorii periferici ai trădării de la 23 August, mai comemorează încă aniversarea, în unitate de sentimente cu guvernul din București. Prea mici pentru a-și recunoaște greșeala, prea naivi pentru a putea crede că în România încătușată cineva îi mai stimează, stipendiați ai unei politici care nu totdeauna coincide cu aspirațiile neamului, se autofelicită în fiecare an pentru a fi readus România pe "făgașul ei istoric". Este, cred, singurul exemplu în istorie când se comemorează benchetuind, rușinea unei capitulări, deschiderea porților hotarelor, unor hoarde de violatori, jefuitori și asasini.

Sunt, în schimb, alte date, alte aniversări, odinioară onorate doar de o fracțiune românească, înălțate astăzi la noțiunea de simbol al onoarei, dârzeniei și speranțelor neamului nostru.

Comemorând patruzeci de ani de la înființarea "Legiunei Arhanghelul Mihail", cei ce am rămas în luptă, credincioși Căpitanului, primim uriașe mărturii de înțelegere și dragoste din toate sferele românești. Nu este vorba de înscrieri, înregimentări și unificări ideologice, pe care nici nu le căutăm, ci de un imens sprijin moral, de o călduroasă adeziune sufletească, dovedind că timpul a sfâșiat perdeaua de infamii și calomnii care ne înconjura și că suntem sprijiniți, în acțiunea noastră, de majoritatea suflării românești.

În laconicul ordin de zi prin care Corneliu Zelea Codreanu a înființat la 24 Iunie 1927, Legiunea, a scris: "Să vină în aceste rânduri cel ce crede nelimitat. Să rămână în afară cel ce are îndoieli."

Aceia "ce au crezut nelimitat" și au urmat pe Codreanu, au stingherit dela început, în plină eră de aparentă democrație, combinațiile murdare ale politicianismului, siguranța marilor afaceri de spoliere în folosul unor grupuri străine, toleranța față de infiltrările internaționalei comuniste și nefasta politică externă titulesciană.

Sălbăticia represaliilor suferită de ei din partea guvernelor "partidelor tradiționale", ale dictaturilor carliste și antonesciene, nu au mult de invidiat cruzimei represaliilor comuniste.

Ei au fost acuzați de comunism, atribuindu-li-se lozinca "*Omul și pogonul*".

Ei au fost acuzați de "*slugi ale nemților*" când au denunțat inevitabilele consecințe ale politicei externe a guvernului. În timpul războiului, în timp ce departe de front, parsonagiile "*tradiționalei politici*" complotau cu inamicul capitularea fără condiții și participarea armatei române la penetrarea armatei sovietice până în centrul Europei, ei erau menținuți în temnițe sau trimiși în batalioane disciplinare, cu ordinul de a nu fi decorați și de

a nu avea nici o zi de permisie în linia doua. Cei ce au reușit să fugă în Germania, au fost închiși la Buchenwald, până la glorioasa capitulare de la 23 August. Și atunci, în timp ce în țară hoardele staliniste, "*protectorii*", violau și furau, iar anumita protipendadă și anumiți politicieni "*tradiționali*" chefuiau victoria cu generalii ruși, aceiași legionari, ieșiți de la Buchenwald, în unire cu ofițeri și ostași români căzuți prizonieri, necrezând ca "*înțelepții*" de la București în asigurările Sovietelor și ale aliaților lor, au format batalioane de voluntari care s'au opus eroic, până în ultimele zile de războiu, înaintării și ocupării Europei de către Ruși.

Aceiași oameni au fost acuzați, mai târziu, de "*vânduți americanilor*", iar acum când combat oarba politică de coexistență-convergență americano-sovietică, vor fi probabil "*vânduți chinezilor*"!

Când în exilul românesc, din fericire numai o măruntă minoritate alcătuită din permanenții oportuniști și din cei al căror patriotism se mărginește la nostalgii culinare, propagă farsa democratizării din România și se îngrămădesc să sărute mâinile însângerate ale "*tovarășilor*", sunt aceiași urmași ai lui Codreanu cei care denunță impostura, și pretind dela guvernul din București fapte și nu vorbe, înainte de a ieși din intransigență. Iarăși, fără întrerupere, în timp de 40 de ani, ei se dovedesc prezenți și activi acolo unde trebuiesc apărate adevăratele interese românești, împotriva oricui și cu orice jertfă.

Am fi preferat să fi fost noi cei greșiți și să fi avut dreptate cei ce au fost groparii libertății și mândriei neamului. Dar n'a fost așa, din păcate, și lupta noastră continuă.

În această comemorare nu mai suntem singuri noi, familia legionară. Țara și exilul ne-au înțeles și ne însoțesc.

Nu voi termina eu aceste rânduri, ci Căpitanul (Pentru Legionari, pág. 76):

> "Neamul nostru n'a trăit prin milioanele de robi cari și-au pus gâtul în julgul străinilor, ci prin Horia, prin Avram Iancu, prin Tudor, prin Iancu Jianu, prin toți haiducii, cari în fața jugului străin nu s'au supus, ci și-au pus flinta în spate și s'au ridicat pe potecile munților, ducând cu ei onoarea și scânteia libertății. Prin ei a vorbit atunci neamul nostru, iar nu prin "*majoritățile lașe și cuminți*". Ei învinș sau mor; indiferent. Pentrucă atunci când mor, neamul trăiește întreg din moartea lor și se onorează. Ei strălucesc în istorie ca niște chipuri de aur care, fiind pe înălțimi, sunt bătute în amurg de lumina soarelui, în timp ce peste întinderile cele de jos, fie ele cât de mari și cât de numeroase, se așterne întunericul uitării și al morții."

LEGIONARII ÎN LAGĂRELE DE PRIZONIERI "ORANKI — MĂNĂSTÂRKA"

de Tuliu Bașiu

În inima Rusiei, la vreo 60 km, de Gorki (înainte Nijni-Novgorod), se află Oranki, un sat de frunte pe vremea Țarilor, iar la vreo 4 km. de acesta, un cătun Mănăstârka. În mânăstirea Oranki, frumoasă odinioară, se găsea instalat un lagăr de prizonieri, iar în Mănăstârka, construit din bordeie zidite jumătate în pământ, un alt lagăr, anexă a celui din Oranki. În aceste două lagăre au fost concentrați aproape toți ofițerii români prizonieri de război, împreună cu ofițeri aparținând altor națiuni: Germani, Finlandezi, Unguri și un număr redus de Italieni și Spanioli.

În lagărul din Oranki, primii prizonieri români și germani făcuți în Crimeia, la cotul Donului și Stalingrad, au cunoscut ororile vieții de prizonierat în Rusia. Cei rămași încă în viață, după transporturi cari durau săptămâni întregi în vagoane de marfă, înfometați și bolnavi, au fost adăpostiți în vechea biserică a mânăstirei. Lipsa de alimente și condițiile inumane de viață favorizau propagarea dezinteriei și a tifosului exantematic. Zilnic mureau cu zecile, mai ales Germani și Italieni. Cadavrele așezate în stive, înghețate, așteptau să fie duse în camioane la groapa comună, situată la câțiva km de lagăr.

În acea perioadă a prizonieratului, numărul prizonierilor români din toată Rusia s'a redus dela vreo 100.000 la numai 20.000. Proporția de morți între Germani și Italieni a fost cu mult mai mare, înspăimântătoare.

În acele condiții negre, greu de imaginat, când omul era redus aproape la starea de animal, flămând și bolnav, prizonierii români, în special ofițerii, nu au pierdut în marea lor majoritate moralul și demnitatea în fața Rusului. E aproape de necrezut cum a fost posibil ca în acea perioadă a prizonieratului, atitudinea Românilor să se mențină la o înălțime morală atât de ridicată. Până la capitularea României, în 1945, prizonierii români au păstrat credința în înfrângerea Rusiei comuniste.

Sub presiunea țărilor occidentale, aliate ale Rusiei, și îngroziți înșiși Rușii de înspăimântătorul număr de prizonieri morți în anii 1942-1943, a fost înbunătățit, cel puțin în lagărele de ofițeri, regimul alimentar. Cei rămași în viață, organisme sănătoase, s'au refăcut repede.

În acestă epocă, încearcă Rușii să rupă frontul închegat al prizonierilor români. Conferințe ținute de comisarul politic CODLER, au loc în imensul

dormitor al lagărului Oranki. Comisarul, bine pregătit, vorbește prizonierilor de regimul politic și social sovietic, insistând asupra ipoteticilor virtuți ale acestuia, precum și asupra atitudinei pacifiste a Rusiei Sovietice. Provocați a intra în discuție după conferințe, prizonierii români au atacat abil ipocrizia sovietică. Codler a fost încolțit în nenumărate rânduri de un fost prefect legionar pe tema ocupării Basarabiei de către Ruși în urmă ultimatumu-lui din vara anului 1940, părăsind în cele din urmă furios și învins terenul discuției în care nu putea da un răspuns satisfăcător întrebărilor formulate de Români.

Atât de închegat era frontul moral al prizonierilor români din Oranki în acea vreme, încât nu a ajuns niciodată la cunoștința Rușilor, faptul că uneori, în drum spre locul unde trebuiau să lucreze sau la reîntoarcerea în lagăr, coloanele de Români cântau cântece legionare.

Dar ofensiva ideologică comunistă se intensifică. Concomitent se încearcă formarea unei divizii de voluntari români, ofițeri și soldați. Apar pe scenă Ana Pauker și alți comuniști basarabeni. Succesul a fost însă foarte redus. Au reușit să rupă un număr extrem de mic de prizonieri, dintre cei ce lucrau la bucătăria lagărului. Ana Pauker, într'un moment de desperare, a declarat că "*prizonierii români sunt niște șerpi veninoși*".

Cum se explică această splendidă atitudine a Românilor? Ea se datorește, în esență, la trei cauze:

În primul rând, convingerea fermă în dreptatea cauzei românești, în războiul cu Rusia Sovietică.

În al doilea rând, incompatibilitatea între fondul spiritual al Românului și teoriile comunismului.

Și, în sfârșit, atitudinea conștientă, fermă, a legionarilor și a unui grup de ofițeri activi, în special dintre cei tineri.

În lagăr s'a închegat la un moment dat, o organizație legionară constituită din numeroase cuiburi, fiecare cuib fiind format dintr'un număr redus de membri. Aceștia nu cunoșteau restul legionarilor încadrați. Ședințele se țineau la ore și în condiții mereu altele, pentruca regularitatea întâlnirilor să nu atragă atenția. Însuși criteriul de grupare al persoanelor în cuiburi era variat, astfel încât era imposibil de descifrat din varietatea comportărilor legionarilor cunoscuți ca atare, apartenența la o anumită organizație or disciplină. De-altfel, nu toți legionarii au fost încadrați; în special, s'a evitat încadrarea celor mai cunoscuți.

Din când în când, organizația își întrerupea activitatea. Totul, cu scopul de a face imposibilă descoperirea existenței ei. În masa ofițerilor, acești legionari răspândeau informații, creiau sau întrețineau o stare de spirit, animând și încurajând pe cei tentați să cedeze presiunii rusești.

De-altfel, autoritatea rusă nu apărea direct în această acțiune de presionare și captare a prizonierilor. Comisarul politic rus se mărginea aparent la prezentarea teoretică a sistemului politic și social comunist. Era celălalt comisar politic, fost cetățean român, cel care se găsea în fruntea unui grup activist de comuniști ori adepți mai mult sau mai puțin interesați ai comunismului și care, împreună cu aceștia, încercau ruperea rezistenței ideologice române, precum și încadrarea unui număr cât mai ridicat posibil în rândul celor dispuși să lupte ca voluntari împotriva Germanilor.

Succesul acestei acțiuni a fost extrem de redus până la capitularea României. S'a limitat în special la captarea câtorva dintre cei dispuși să lucreze la bucătăria lagărului și alte servicii anexe, dar nici toți aceștia nu erau definitiv câștigați pentru manevra comunistă.

Situația s'a schimbat însă după capitulare, când un număr important de noi prizonieri, au fost aduși în lagărul din Mănăstârka. Vechii prizonieri se găseau în special în lagărul din Oranki, iar contactul cu ei era imposibil, sub pretextul carantinei.

Cu un moral de învinși, abătuți de perspectiva unei conduceri comuniste în România, și în special cu teama că nu se vor mai putea întoarce niciodată în Țară, marea majoritate a acestor ofițeri, făcuți prizonieri după așa zisul armistițiu, au semnat declarația de voluntariat.

Abia după regruparea prizonierilor din cele două lagăre gemene, când atitudinea demnă și hotărâtă a vechilor prizonieri a fost cunoscută, a început, lent dar sigur, să se refacă și moralul noilor prizonieri. La această reconstituire a rezistenței morale, prizonierii legionari s'au mișcat mai întâi fiecare pe socoteala lui, iar mai târziu, din nou încadrați pe grupuri și cuiburi. Legionarii au desfășurat, împreună cu un important grup de ofițeri activi, o profundă și eficace acțiune de lămurire, "*de luare de poziție românească*", în fața dușmanului de totdeauna.

Astfel, încetul cu încetul, s'a inițiat și realizat o retragere a declarațiilor de voluntariat a unui important număr de prizonieri, cu toată rezistența și amenințările comisarului politic și a grupei activiste. Conferințele ținute de membrii acestei grupe erau boicotate continuu de marea majoritate a prizonierilor, sub influența ocultă a legionarilor. Noii prizonieri au început să prindă curaj și observațiile făcute de unul sau altul dintre ei în timpul conferințelor, puneau în încurcătură pe Rus, provocând adesea hohotele de râs ale întregei asistențe. Erau momente care puneau în evidență starea de spirit generală a prizonierilor români, precum și puținul sau inexistentul prestigiu al autorității comuniste în fața prizonierilor.

În mod abuziv, conducerea lagărului obliga pe prizonieri, ofițeri români sau aparținând altor naționalități, să lucreze la aprovizionarea cu lemne a lagărului, punându-i să tragă la care vara și la sanie iarna, obli-

gându-i prin urmare la un serviciu de animale de tracțiune. De multe ori, trebuiau să realizeze lucrări la câmp, sub pretextul "*autoserviciului*". Rezistența declarată a prizonierilor români la astfel de munci a sfârșit prin a ieși învingătoare. În urma cererii prizonierilor români și-a vizitei unui general rus care a constatat abuzul, obligativitatea muncii a fost suprimată.

Dar prizonieratul se prelungea, aparent inexplicabil. Câteva transporturi de prizonieri repatriați în Țară nu putea lăsa să se vadă adevăratele intenții ale Rușilor față de prizonierii români. Trebuia să li se forțeze mâna. Se discută deci declararea unei greve a foamei, ce trebuia menținută până când autoritatea rusă va lămuri programul de repatriere și data limită până la care această repatriere va avea loc.

Spre surprinderea conducerii lagărului, greva foamei a fost declarată. Au participat la ea vreo 700 ofițeri români din cei vreo 1200 prezenți în Mănăstârka. Declarațiile de intimidare, amenințările, precum și măsurile de rupere a unității grevișilor, prin scoaterea din lagăr și izolarea unui important număr de prizonieri, probabil considerați de grupa activistă ca cei mai hotărâți, nu a avut niciun efect.

În a patra zi de grevă, când bun număr de prizonieri vărsau sânge iar alții cu inima slăbită erau conduși la infirmerie, apare în lagăr un general rus, dacă nu mă înșel: guvernatorul din regiunea Gorki, pentru a pune capăt grevei. Încearcă la început să o domine cu amenințări, apoi cu promisiuni vagi, dar prizonierii se arată decișii, cerând declarații clare, precise, indiscutabile. Discuțiile între autoritatea rusă și prizonieri iau forme dramatice, până la aceea de a le spune Rușilor că prizonierii nu pot crede în cuvântul unui Rus. În cele din urmă, generalul cedează și reprezentanți ai săi trec din bordei în bordei, citind și apoi afișând o declarație a sa, ca reprezentant al guvernului rus, în care anunță termenul până la care avea să se efectueze repatrierea prizonierilor români.

Această grevă, declararea, conducerea și victoria ei, s'a găsit în mâna șefului organizației legionare din lagărul Mănăstârka. Pentru a asigura buna ducere la capăt a ei, fuseseră numiți o serie de legionari cari trebuiau să preia succesiv conducerea grevei, în cazul că șeful precedent era ridicat și trimis în alt lagăr, băgat la carceră sau împușcat. Niciunul din cei numiți nu cunoșteau numele celorlalți.

Această grevă a prizonierilor români, necunoscută în analele istorice ale celui de al 2-lea război mondial, a impresionat până și pe Ruși. La trei luni după declararea ei, marea majoritate a prizonierilor români din lagărul Mănăstârka erau repatriați. Cel din Oranki fusese deja desființat. Sosirea lor în țara surprinde dealtfel guvernul român, care nu-i dorește, știindu-i naționaliști și patrioți.

În Mănăstârka am rămas un număr redus de prizonieri, implicați în procese de crime de război, ori foști ofițeri de jandarmerie, precum și un număr de Români, cari erau probabil considerați de Ruși ca oameni hotărâți, recalcitranți, capabili de a creia dificultăți regimului român.

Lagărele din Oranki, Mănăstârka și altele sunt mărturii de vigoare morală a poporului român și a prezenții fecundului germen legionar, în sânul neamului. Niciun alt popor nu a dat, în afară de cel spaniol, prizonieri cari, în condiții absolut identice de viață, să înfrunte cu atâta hotărâre și sentiment patriotic enorma presiune morală a evenimentelor.

ÎNCEPUTUL ȘI SFÂRȘITUL ARMATEI NAȚIONALE

de Ion Boacă

Mă aflam refugiat în Bulgaria când, în noaptea de 23/24 August 1944, am avut un vis semnificativ: mă găseam la intrarea școlii primare din orașul meu natal; o voce îmi comunica că Țara e în revoluție și că la restabilirea ordinei trebue să particip și eu.

M'am trezit din somn și i-am povestit camaradului care locuia cu mine ce-am visat. După un schimb de cuvinte, am adormit din nou. Ca de obicei, ne-am sculat disdedimineață, reluându-ne activitatea zilnică.

Mare ne-a fost surpriza când ziarele bulgărești ne-au adus știrea capitulării României. Posturile de radio anunțau deasemenea și starea haotică produsă în Țară de pe urma acestui act.

În seara zilei de 26 August, am auzit apelul Dlui Horia Sima la postul de radio "*Donau*", prin care fixa poziția Mișcării Legionare față de evenimentele din Țară, declarând că legionarii vor continua lupta alături de Germani, atât contra Rusiei comuniste cât și contra celor cari s'au pus în slujba ei. Emisiunea s'a terminat cu imnul "*Sfântă Tinerețe Legionară*".

Răsturnarea de front din Țară și apelul Comandantului, mi-au îndreptat pașii spre locurile unde știam că se găsesc numeroși legionari concentrați: spre Viena, unde am ajuns după numeroase peripeții.

La Viena, unde se afla Comandantul Mișcării Legionare cu întreg Statul Major al Legiunii, am avut bucuria să revăd o mulțime din camarazii de care mă despărțisem în Țară în urma evenimentelor din Ianuarie 1941. Ne-am împărtășit impresiile asupra celor întâmplate dela lovitura de stat a Generalului Antonescu contra Mișcării Legionare cu scopul de a o elimina dela putere, călcând ordinea constituțională existentă și înțelegerea formală care avusese loc.

Deși situația militară era îngrijorătoare, Mișcarea Legionară ia hotărârea să continue războiul alături de Germania. Era în joc onoarea națiunei române. În acest scop se înființează Guvernul Național dela Viena, care, la rândul lui, pentru a traduce în fapt și acțiune propria-i existență, organizează o armată națională.

În ziua de 29 Septembrie 1944, fiind la Viena, am fost chemat, împreună cu alți câțiva camarazi, la Comandantul Mișcării, care, după o

scurtă expunere a situației din România și a conjuncturei politice create de capitulare, ne-a spus că vom pleca spre un Centru de instrucție, pentruca mai târziu, după pregătirea necesară, să mergem pe front. Chiar în după amiaza acelei zile am fost convocați toți Românii cari urmau să meargă la acel Centru de instrucție. Eram aproximativ o sută de inși, legionari și nelegionari. Corneliu Georgescu a dat raportul, iar după aceea, Dl Horia Sima a explicat celor prezenți necesitatea, din punct de vedere național și internațional, de a continua lupta contra comunismului.

La 1 Octombrie 1944, tot grupul s'a prezentat la "*Arsenalul Armatei*" din Viena, unde i s'a făcut vizita medicală și formele de recrutare. Din acel moment am fost considerați ca soldați ai Armatei Naționale în embrion, care abia mai târziu, la lo Decembrie, va lua ființă legală. Din acea clipă și până la eliberarea din prizonierat, viața mea s'a scurs numai pe filiera militară a noii armate anti-comuniste.

În dimineața zilei de 3 Octombrie 1944, la orele 3, am plecat toți cu trenul spre lagărul "*Grosskirschbaum*", destinat de către autoritătile germane a fi Centrul de Adunare al Românilor din toată Germania, cari vor forma cadrele viitoarei armate naționale. Grosskirschbaum, localitate aproape de Frankfurt am Oder, fusese până la venirea noastră un Centru de instrucție al armatei germane și acuma fusese afectat Românilor.

După o călătorie de două zile și două nopți, am ajuns la destinație. Aici am găsit (și au venit după aceea și alte transporturi) foarte mulți elevi români ai școlilor de ofițeri și subofițeri, cari veniseră în Germania la cursuri de specializare. Trebue să fi fost câteva sute.

Pentru noi, legionarii, misiunea ce o primisem, de a ne înrola în cadrele unei viitoare armate naționale și a continua lupta contra comunismului în noile împrejurări, era un fapt normal, căci corespundea afirmării noastre ideologice. Nu tot așa de simplu și natural se prezentau lucrurile cu elevii-ofițeri și subofițeri. Ei treceau printr'o stare sufletească grea. Actul dela 23 August îi pusese în mare încurcătură. Mai întâi, era vestea ce-o primiseră de curând din țară că li s'a acordat tresa de sublocotenent, respectiv de subofițer, avansări cari acum rămâneau suspendate in aer; apoi, ei erau pe punctul de a se întoarce acasă, unde urmau să fie încadrați în unitățile respective; în sfârșit, noua situație îi dezorientase complect. Unde era locul lor? de care parte trebuia să-și facă datoria?

Ei nu simpatizau cu bolșevicii, dar atitudinea Regelui, cu neașteptata schimbare de front, le creau grave probleme de conștiință. Mai intervenea și împrejurarea că noua armată națională se constituia sub egida Mișcării Legionare, iar Dl General Chirnoagă și alte cadre ofițerești ale vechei armate din țară nu apăruseră încă alături de Comandant. Colaborarea strânsă și înțelegerea perfectă cu ofițerii români va avea loc mai târziu, după strămutarea grupului la Döllersheim.

La Grosskirschbaum ne aflam față 'n față grupul de "*civiliști*", în mare parte legionari, și grupul mult mai mare al acestor elevi-ofițeri și subofițeri. Misiunea noastră, pentru moment, nu era de a face instrucție, ci de a intra în contact cu acești militari, a le explica situația politică ieșită din evenimentele dela 23 August, cu invadarea teritoriului național de bolșevici și gravele consecințe ce vor urma pentru Statul Român; cu certitudinea, în plus, că bolșevicii (așa cum prevestise Căpitanul) nu vor respecta nici ordinea socială existentă și nici independența Statului. Vom fi reduși la sclavie politică și socială. România Mare, fructul atâtor sforțări și sacrificii, va dispărea pentru a face loc unui pseudo-Stat românesc condus de uneltele Moscovei; suferințe de nedescris se vor abate asupra poporului nostru.

Grupa de legionari de sub conducerea lui Coman și Ilie Smultea, și din care mai făceau parte și Nelu Păunescu, Lututovici, Nagacevschi și frații Rahmistriuc, a intrat imediat în acțiune. Aceștia, prin discuții și contacte personale, au reușit să schimbe destul de repede climatul inițial, determinând pe mulți elevi să accepte să participe la noua cruciadă națională contra cutropitorului din Răsărit.

În lagărul dela Grosskirschbaum, cum am spus, nu se făcea instrucție. Noi am rămas în haine civile, așa cum venisem, în timp ce elevii școalelor speciale din Germania erau în haine militare. Din cauza deosebirii de "*straie*" și mentalitate, contactul a fost oarecum dificil la început. Elevii au fost însă impresionați de faptul că la acești "*civili*" domnea o ordine și o disciplină perfectă; că, deși civili, se comportau ca militarii; că, la masă și în alte ocazii, mergeau în coloană cântând. În felul acesta, procedând cu multă atenție, fără a brusca situația, fără a impune inrolarea obligatorie în noua armată națională, ci din contră, făcând din adeziunea Românilor din Germania un act de voluntariat, în câteva zile atmosfera s'a desghețat. Îndată au început discuțiile și schimburile de păreri pe un ton amical și entuziast.

O chestiune care nouă legionarilor ni se părea extrem de dificilă, — aceea a antagonismului dintre Mareșalul Antonescu și Mișcare — a fost repede înlăturată dintre noi, când s'a aflat de trista soartă a Mareșalului. Eram tot atât de indignați ca și ei, de actul dela Palat, încât aceste sentimente comune de reprobare ne-au apropiat și mai mult.

Elevii-ofițeri mai erau îngrijorați de problema, care de altfel ne frământa și pe noi legionarii, de a nu fi siliți să luptăm contra propriilor noștri frați. Armata română din țară lupta acuma alături de armata sovietică contra Germaniei. Li s'au dat asigurări că aceasta era una din princi-

palele procupări ale Comandantului și că niciodată nu vom fi puși în situația să luptăm contra unor trupe românești.

În cursul ședерii mele la Grosskirschbaum, mă împrietenisem cu un elev-ofițer. În discuțiile noastre zilnice, ne împărtășeam reciproc gândurile și starea sufletească provocate de lovitura de stat dela 23 August. În timp ce pentru noi continuarea luptei contra comunismului era un fapt normal, înarmați cu învățătura Căpitanului, lui nu-i venea atât de ușor. Toți erau oameni care trăiseră până atunci într'un anumit cadru, al armatei, unde primeau ordine și nu aveau de făcut decât să le execute. Acuma, deodată, erau puși în situația ca ei înșiși să ia o hotărâre, o inițiativă. Mai ales că participarea la armata națională nu era impusă, ci se baza pe voluntariat. Or cauza care obligase România să intre în războiu contra Rusiei Sovietice nu se stinsese; ea continua să fie prezentă și valabilă. La 23 August nu se produsese numai o schimbare de front, ci o adevărată cădere în robie, cum dovedeau gravele știri din Țară. Pentru noi, Românii, dușmanul nu se schimbase, era acelaș: Rusia comunistă.

Îi împărtășeam adesea punctul meu de vedere în legătură cu această temă. Lupta în care ne vom angaja trebuia privită ca o problemă de conștiință națională, de protest contra situației în care a ajuns Țara prin actul de trădare dela 23 August. România a fost împinsă prin acest act în brațele inamicului, care de multă vreme pândea momentul ca să ne ocupe și să ne desființeze ca Stat independent.

"Vei vedea, îi spuneam, că poporul român va fi târât în robie, că toate vechile orânduiri vor fi nimicite și o nouă formă de stăpânire, de tip comunist, așa cum a prevăzut Căpitanul, se va instala în România, cu prețul unor crime fără precedent în istoria noastră. Ceeace noi am suferit singuri, ca legionari, între anii 1938-1940, acuma se va extinde asupra întregului popor."

"Șansele de victorie în războiu, alături de Germania, sunt minime, continuam eu, dar noi, cei cari din întâmplare am avut ocazia să suferim mai puțin tragedia ce se desfășoară actualmente pe pământul românesc, avem datoria, ca un act de protest istoric, să continuăm lupta contra comuniștilor, cari nu numai că au ocupat Țara, dar îi vor schimba aspectul religios, național și social."

Îi mai spuneam că primejdia unei stăpâniri comuniste a fost semnalată de Căpitan cu două decenii înainte și că Mișcarea Legionară, cu sacrificii enorme, a luptat fără șovăire pentru prevenirea ei. Din cauza aceasta a fost decapitată și prigonită până în ultimul moment; iar acuma, când clarviziunea lui Corneliu Codreanu a devenit o tristă realitate, e de datoria noastră să continuăm drumul trasat de el.

Comandantul lagărului era un locotenent din SS. Afară de acest ofițer, de personalul administrativ și cel dela bucătărie, alte trupe germane nu mai existau în lagăr. Hrana, în raport cu situația de atunci, era bună. Programul zilnic ni-l făceam singuri, sub comanda șefilor nostri.

Pela 20 Octombrie 1944, a venit în inspecție Comandantul Mișcării. El a adunat pe toți ofițerii și subofițerii prezenți, ținându-le o cuvântare asupra misiunei lor. Dar eu nu mă mai aflam la acea dată în lagăr. În urma unui consult medical, fusesem trimis spre internare într'un spital al armatei. De prietenul meu, elevul-ofițer, n'am mai știut nimic, dacă a urmat îndemnul meu să intre în armata națională sau a rămas în prizonierat, așteptând momentul repatrierii, după sfârșitul războiului.

Între timp, războiul s'a terminat. După mai multe perindări prin diferite localități din Germania, prin spitale și sanatorii, am fost declarat vindecat în Ianuarie 1946, și trimis într'un lagăr de prizonieri germani din Schleswig-Holstein. Între acești prizonieri se aflau mulți Germani din România (Volksdeutsche), precum și câțiva Români. Apoi, am fost transportat cu toți acești prizonieri într'un lagăr din Belgia. Faptul că fusesem internat într'un spital militar, mă făcea "*apt*" cum s'ar zice, să port până la capăt crucea războiului.

Lagărul de prizonieri din Belgia unde am fost trimiși se afla la periferia orașului Bruxelles. Am ajuns în lagăr în Februarie 1946, după un marș de aproape o zi prin viscol și zăpadă, până la stațiunea de cale ferată unde am fost îmbarcați. Am coborât în gara Bruxelles și de aici iar pe jos, prin frig și zăpadă, până în lagăr. Pe drum am făcut cunoștință cu pumnii unui soldat englez pentrucă, fiindu-mi frig, mi-am îngăduit să-mi bag mâinile în buzunar.

Când am ajuns în lagăr, cât puteai cuprinde cu ochii în lung și lat, nu vedeai decât sârmă ghimpată, printre care se mișcau siluete de oameni lihniți de foame. Am aflat mai târziu că lagărul număra circa 20.000 de prizonieri, în cea mai mare parte Germani. Lagărul era păzit de Englezi, deoarece prizonierii fuseseră făcuți în zona lor de ocupație. Cum mă găseam și eu în zona lor, am avut aceeași soarte. Am fost repartizat în Sectorul T — n.º 2221, unde majoritatea erau streini ce serviseră în armata germană.

Am fost încartiruiți în niște gropi săpate în pământ, acoperite cu pânză în formă de cort. Gropile erau de dimensiunea 4 m. pe 4 m., iar adâncimea de 1,50 m. Prizonierii cari erau de mai multă vreme acolo își făcuseră deja paturi suprapuse. Groapa în care am fost eu repartizat nu avea nimic, era goală. Câteva nopți, împreună cu alți prizonieri români, am durmit pe pământ, având deasupra o tablă drept acoperiș. Din cauza apei scurse din zăpadă și ploaie, pământul din groapă se transformase în

mocirlă. Prima noapte a trebuit să durmim chirciți, unii lângă alții, în această bâltoacă. Era cel puțin mai cald ca afară.

După câteva zile, am fost mutat într'un cort-groapă cu paturi. De saltea nici vorbă! Mi s'a dat o pătură și mai aveam eu una ce o purtam cu mine peste tot. În loc de scânduri, patul avea o rețea de sârmă foarte groasă, pe care era imposibil să dormi din cauza durerilor de oase. M'am svârcolit toată noaptea. Am avut norocul să întâlnesc acolo un sub-locotenent aviator bulgar, cu care fusesem în spital. El fusese deasemenea în armata germană, după capitularea țării lui. M'a luat la el în cort, căci se făcuse un loc liber și, din acel moment, am dus-o mai bine.

Hrana era mai mult decât insuficientă. Dimineața primeam un ceai cu lapte, iar la prânz o supă străvezie. Rația de pâine, pe care o primeam de obicei seara, era așa de mică încât din câteva înghițituri o terminai. Din cauza alimentației proaste, mulți soldați sufereau de stomah.

Toți ceilalți învingători ai războiului, au încartiruit pe prizonieri, după prima fază a războiului, în adăposturi zidite și higienice. Singuri, Englezii, au continuat să trateze pe prizonieri ca în primele luni, obligându-i, și în 1946, să doarmă în gropi săpate în pământ.

Comportamentul paznicilor englezi față de prizonieri era foarte aspru. Cum aveau ocazia, ne loveau. Se făceau percheziții aproape zilnic în cantonamente. Actele ce le aveam cu mine nu le-am putut salva decât îngropându-le.

Prizonierii cari au avut norocul să lucreze afară din lagăr au dus-o mai bine, căci primeau un plus de alimentație. Lucrau în industria belgiană. Dar afară, trebuiau să suporte maltratările populației civile. Am încercat și eu să lucrez, fiind repartizat la cărat traverse de fier. Dar după câtva timp, a trebuit să mă opresc. N'am rezistat, cu tot plusul de alimente ce mă ispitea. În afară de aceasta, Belgianul care ne păzea, auzind că sunt Român, era mai furios pe mine decât pe Nemți, și unde mă prindea cu ceva, mă lovea.

Când am sosit în Belgia, mi s'a spus de unii compatrioți că în același lagăr, cu puțin înaintea mea, mai fuseseră Ică Tănase, Dan Iasinschi, Nelu Păunescu, Lututovici și mulți alții și că fuseseră mutați într'un lagăr din localitatea Edingen.

Sosirea transportului nostru de prizonieri a stârnit curiozitatea în rândul celorlalți prizonieri români aflători de mai multă vreme aici, și-au venit mai toți să mă vadă. Printre acești Români am avut surpriza și bucuria să descopăr și pe prietenul meu elevul-ofițer din Grosskirschbaum. El nu m'a mai recunoscut, așa eram de slab. Spunându-i cine sunt, m'a luat în brațe și s'a bucurat foarte mult. Eu nici nu știam ce să-i spun la început și păstram o oarecare rezervă. Mă temeam să nu-mi reproșeze că, urmând

sfatul meu, a ajuns înapoia sârmei ghimpată. Mi-a spus să-l iert pentru câteva minute. S'a întors apoi cu o bucată de pâine pe care mi-a oferit-o. Luându-mă apoi de braț, am plecat la "*plimbare*" așa cum făceam cu doi ani în urmă la Grosskirschbaum. Mi-a povestit în amănunte înrolarea lui în armata națională și cum a fost făcut prizonier la terminarea războiului, pentruca apoi, de câteva luni, să fie adus în acest lagăr unde acum împărtășeam amândoi aceeași soartă.

Frigul iernii, condițiile de alimentare și încartiruire mai mult decât mizerabile, brăzdau urme adânci de sferință pe fețele tuturor prizonierilor. Prietenul meu era însă nelipsit din mijlocul Românilor și mai ales din mijlocul bătrânilor compatrioți din teritoriile cedate ale Transilvaniei, cărora soarta le deschisese porțile aceluiași lagăr. Îi îmbărbăta prin cuvinte, le alina suferințele fizice, împărțind cu ei surplusul de alimente ce-l căpăta, prin prestarea unei munci manuale destul de grea. Nu numai că nu regreta înrolarea în armata națională, dar devenise unul din susținătorii moralului printre prizonierii armatei naționale și printre prizonierii români din armata maghiară, târâți spre Germania, odată cu retragerea din Nordul Transilvaniei.

După câte cunosc lucrurile cu acești Români din Transilvania, căci am fost multă vreme împreună cu ei nu numai în prizonierat dar și în spitale germane mai târziu, situația lor era următoarea: Ungurii își luaseră obligația față de Germania de a-i pune la dispoziție muncitori. Pentru a-și menaja compatrioții, au smuls pe Românii din Ardealul de Nord, în majoritate oameni bătrâni, și i-au trimis aici. Acești Români nu au fost târâți de armata germană în retragere din Nordul Transilvaniei, ci au fost obligați de Unguri să plece, pentru a acoperi cota de muncitori prevăzută în înțelegerea cu Germania.

Într'o seară, târziu, a venit la mine și mi-a spus cu tristețe că trebuie să ne despărțim din nou, deoarece primise ordin dela conducerea lagărului ca, împreună cu alți compatrioți, să se pregătească pentru a fi mutați în alt lagăr, nu știa unde.

De atunci nu ne-am mai văzut.

Între timp, din cauza condițiilor inumane de viață, boala mea s'a reactivat, și am fost internat într'un spital din Bruxelles. De aici am fost trimis cu un transport de prizonieri germani bolnavi înapoi în Germania, în regiunea Westfalia, pela sfârșitul lunii Mai 1946. Statul belgian refuzase să suporte costul tratamentului medical al prizonierilor bolnavi.

Am fost prezent la înfiriparea armatei naționale cu legionari refugiați din Țară sau abia ieșiți din lagărele germane și cu elevi ai școalelor militare din Germania, dezorientați după lovitura dela 23 Auguat. Am avut și bucuria să văd cum s'a realizat întrepătrunderea spirituală între

acești tineri patrioți și cum prin eforturi supra-omenești s'a închegat o nouă linie de rezistență contra comunismului, când cei din Țară închinaseră steagul în mod atât de lamentabil. Atunci am văzut ce energii creatoare și ce capacitate de sacrificiu ascunde ființa umană. Nicio speranță de nicăieri, și totuși s'a închegat această armată națională sub conducerea Dlui General Chirnoagă.

Am fost prezent și la ultimile svâcniri de viață ale acestei armate, căci istoria ei nu s'a terminat pe Oder, ci a continuat în lagărele de prizonieri din Belgia. Acolo s'au înscris noi pagini de suferință, de dârzenie și demnitate omenească. Atunci ne-am cunoscut mai bine și ne-am legat strâns cu ofițerii și subofițerii cari au făcut parte din cadrele armatei naționale.

MISIUNILE MELE ÎN BANAT

de Traian Borobaru

Ținut de frontieră, vecin cu Iugoslavia și Ungaria, Banatul Românesc a fost chemat să joace un rol hotărâtor atât în timpul primului exil legionar (1939-1940) cât și mai târziu, în cursul celui de al doilea exil (1941-1944), pentruca să-și dovedească pentru a treia oară însemnătatea, ca punct de trecere spre Occident, începând cu anul 1948, când un nou val de legionari părăsesc Țara cutropită de bolșevici.

"*Capul de pod*" bănățean spre Occident nu se explică numai prin poziția geografică a acestei provincii, așezată la extrema apuseană a țării. În Iugoslavia există o masă importantă de Români, în jurul cifrei de 100.000, risipiți în numeroase sate dealungul frontierei, și această prezență înlesnea în mod considerabil trecerea dintr'o țară în alta. Dealtfel, Românii din Banatul Sârbesc se disting prin nivelul lor cultural ridicat, printr'o bună stare economică remarcabilă și printr'o înaltă conștiință națională. Acești Români urmăreau viața politică din România cu interes și pasiune, deoarece își dădeau seama că de felul cum merg lucrurile în patria mamă atârna și soarta lor. Dacă la cârma Țării va veni un guvern puternic, așa cum doreau legionarii, atunci guvernul sârbesc va slăbi presiunea asupra lor și ei vor fi feriți de desnaționalizare. Dacă însă România va continua să aibă guverne slabe, cum erau cele ale partidelor politice, sau deadreptul dușmănoase nației, ca cel al Regelui Carol, atunci și viața lor va deveni mai grea și viitorul mai nesigur. Iată dece asasinarea Căpitanului a provocat în populația românască din Banatul Sârbesc o mare durere, poate mai mare decât în țară, deoarece li se rupsese firul unei mari nădejdi.

Când au început legionarii să iasă din Țară și unii din ei au luat calea iugoslavă, acești oameni i-au primit și i-au ascuns ca nicăiri în România, expunându-se represaliilor Sârbilor, cari lucrau de acord cu autoritățile românești la capturarea fugarilor. Spre onoarea acestei populații, trebue să spun că nu s'a petrecut nici cel mai mic caz de denunț sau trădare. Deși aproape în toate satele au fost adăpostiți legionari, nu s'a simțit nimic și agenții dela Timișoara au trebuit să se întoarcă cu mâinile goale, isbindu-se de mutenia acestui bloc de Români. Um mare exemplu care ar trebui să servească de lecție tuturora.

Organizarea trecerilor spre Iugoslavia cădea în sarcina elementelor locale din organizația legionară a Banatului, și în special a Timișoarei. Acestă organizație ajunsese a fi una din cele mai puternice din Țară, încât, cu toate arestările și pierderile suferite, a putut face față cu succes și misiunilor de trecere a frontierei spre Ungaria și Iugoslavia.

Voiu povesti în continuare ce misiuni am primit dela organizație în perioada prigoanei carliste din vara și toamna anului 1939, cum le-am realizat și cu ce rezultate.

Am ieșit din lagărul dela Vaslui în Mai 1939. Când mi s'a comunicat că sunt liber și pot părăsi lagărul n'am vrut să ies. Nu voiam să las camarazii de suferință și mai ales pe cei din camerele 9 și 15, unde se concentrase sufletul rezistenței. Atunci m'a chemat colonelul Ionescu, care nu știu dece prinsese oarecare simpatie pentru mine, și mi-a spus: "Pleacă acuma, că nu se știe dacă vei mai pleca vreodată." I-am răspuns că nu am bani de drum, crezând că va fi o împiedecare. Colonelul a chemat pe Stoicănescu și i-a cerut lui să-mi procure banii de drum dela cei cari aveau. Stoicănescu mi-a făcut rost de 900 de lei și am plecat.

Deabea ajuns acasă, am fost îndată concentrat la Regimentul 5 Vânători din Timișoara și așa se face că am rămas în acest oraș și nu în satul meu, la Banloc. Pe vremea aceea, organizația legionară de Timișoara era condusă de studentul Totoescu dela Politehnică. Am vorbit cu el, cu gândul să mă pun la dispoziția organizației. Mi-a spus că are dispoziții categorice dela Centru să nu încadreze în organizația activă elemente ieșite din lagăr, pentrucă ar putea fi urmărite de poliție.

Pentruca să fac totuși ceva, m'am ocupat de asistența închisorilor, împreună cu legionarii Tolcea și Galu. Păstram legătura cu doamnele din organizația feminină și ceeace primeam dela acestea, bani și alimente, distribuiam închisorilor.

Pela începutul lui Iunie 1939, mă cheamă Totoescu și îmi spune să mă pregătesc să trec în Ungaria, ca să aduc pe cineva dela Budapesta în țară. Peste puțin timp însă mi-a comunicat că chestiunea a căzut. Mai târziu, am făcut legătura cu înapoierea lui Miti Dumitrescu în țară, care tocmai în aceste zile trecea frontiera ungaro-română, adus de Victor Silaghi. Se vede că se renunțase la "*planul Budapesta*".

Deși Totoescu fusese atât de categoric cu mine, nevoia l-a silit să mă reîncadreze în organizația activă. De atunci am stat permanent în contact cu "*activiștii*" din clandestinitate.

Pela sfârșitul lunii August, mă cheamă Ion Constantin, care îndeplinea un rol important în organizație, îmi dă o fotografie și-mi cere să fac un livret militar cu ordin de lăsare la vatră. Deși nu mi-a spus cine e persoana respectivă, mi-a fost ușor să recunosc pe Comandantul Horia

Sima. El trecuse frontiera iugoslavă, se afla de câteva zile la Timișoara și se pregătea să plece la București. Pentru ușurința deplasării, avea nevoie de aceste documente. Eu lucram la Biroul Mobilizării, eram prieten cu "*majurul*" si aveam pe mână livretele și sigiliile. Nu mi-a fost greu să execut misiunea. Pe ziua de 6 Septembrie actele erau gata. Le-am predat chiar în seara acelei zile, în parcul orașului, la locul convenit. Au apărut pe aleie, Ion Boian cu Ion Constantin. Eu am sărit din umbră, am întins actele și am dispărut din nou în umbră. Totul s'a petrecut într'o secundă. Peste câteva zile Comandantul ajungea la București în bune condiții, însoțit de Ion Boian.

Între timp, Ion Constantin a fost concentrat și a trebuit să plece pe zonă. Zece zile după aceea am primit și eu ordinul să plec pe zonă. Războiul polono-german era în toiu și România mobilizase. Cum însă eu mă angrenasem profund în "*organizația activistă*" și cunoșteam o mulțime de legături, pe cari nu le mai putea servi nimeni, căci Totoescu era prea vizat de poliție, am preferat să rămân pe loc, chiar cu riscul de a fi dat dezertor. Am făcut bine, căci cine știe dacă nu aș fi fost luat dela Regiment și împușcat la 21 Septembrie!...

În după masa împușcării lui Călinescu, m'am întâlnit cu un camarad pe stradă, care mi-a spus în șoaptă: "Samuraii și-au făcut datoria. Călinescu e mort. S'a anunțat la Radio chiar de echipa care l-a împușcat."

Îndată ce am aflat vestea, am alergat într'un suflet la locuința mea, pentrucă știam că vor veni Șefii diverselor groupe ca să ia instrucțiuni. Cum nu primisem încă nimic dela Centru, le-am spus că nu avem nicio dispoziție specială, dar le-am recomandat să se ascundă. Noaptea s'au făcut arestări în toată țara. În Timișoara au fost executați sumar trei legionari, între cari, muncitorul Coțora. M'am dus a doua zi la locul unde au fost expuși și i-am văzut, cutremurându-mă de durere. Pe o tablă era scris: "Așa vor pieri toți asasinii trădători de țară."

Eram și eu pe lista celor ce trebuiau să fie împușcați. Am scăpat ca prin minune. În seara de 21 Septembrie, înainte de a se proceda la arestări, am luat trenul să mă duc acasă, în Banloc, fără să mă gândesc că s'ar putea ca oameni cari n'au avut nimic de-aface cu atentatul dela București să fie luați și împușcați. Dar, înainte de a ajunge la gara Banloc, la stațiunea de încrucișare Ghilad, mi-a ieșit în întâmpinare Șeful de gară din satul meu și mi-a spus în grabă să mă dau jos din tren și să mă întorc la Timișoara, căci jandarmii au primit ordin să mă prindă și să mă împuște. Repede m'am coborât din tren și m'am urcat într'altul care se întorcea spre Timișoara.

Ce se întâmplase la Banloc? Funcționara dela Telefoanele din localitate a ascultat convorbirea între Centrul de Jandarmi și Șeful de

post, prin care i se ordona să mă împuște. Atunci telefonista a alergat într'un suflet la șeful de gară, rugându-l să-mi iasă în întâmpinare, pândind trenurile care vin, ca nu cumva să mă întorc acasă. Grație acestui ajutor neprevăzut, dar binecuvântat, n'am avut soarta celorlalți.

Întors la Timișoara, m'am ascuns cât am putut de bine, pentruca a doua zi să mă conving că Șeful de gară mă salvase dela o moarte sigură. M'am întâlnit apoi cu legionarul Ion Jurca, funcționar la Poșta din Jimbolia. Auzind de pățania mea, mi-a propus să trec în Iugoslavia și să stau ascuns acolo câtva timp, până ce va trece furia guvernanților. Jurca era prieten cu toți postașii români dela Jimbolia, cari treceau cu vagonul poștal în fiecare zi la Kikinda, pentru a duce și a lua corespondența din străinătate. Cu ajutorul lor, ascuns în vagonul poștal, chiar în noaptea de 22 Septembrie am trecut la Kikinda și am mas la o locuință ce-o aveau închiriată în acest oraș funcționarii poștali români, siliți adeseori să înopteze în acest oraș de graniță.

Dar această situație nu putea dura. Am durmit la această casă în nopțile de 22 și 23 Septembrie, iar în dimineața de 24 mi-am găsit o cameră la niște bătrâni pensionari sârbi, nu departe de gară. Deși nu știam o boabă sârbește, m'am înțeles cu ei mai mult prin gesturi, dându-mă tot funcționar poștal dela Jimbolia. Nu știu dacă am stat mai mult de o noapte la Kikinda, în noua mea locuință, când din nou vine Jurca și mă ia în țară, tot cu sistemul vagonului poștal. Două nopți m'a ținut ascuns la un cantonier de șosele la Jimbolia, apoi m'a dus la Timișoara. Sosise un curier dela Centru cu noi dispoziții. Era Vârlan. Acesta mi-a transmis dela Comandant să organizez un sistem de gazde în Banatul Sârbesc, deoarece în afară de el se vor refugia aici, ca primă etapă spre Germania, un mai mare număr de legionari. Se vorbea chiar de legionari din București.

Misiunea încredințată nu era ușoară, deoarece eu nu fusesem în Banatul Sârbesc decât vreo două zile, nu aveam rude sau cunoștințe pe aici, și nu cunoșteam nici măcar limba sârbească. Dar cum Organizația de Timișoara își pusese toată nădejdea în mine și nu exista altcineva disponibil, m'am pus pe treabă cu încrederea că voiu isbuti.

Am trecut îndată înapoi în Iugoslavia, pela Jimbolia, de astă dată printr'un alt mijloc: cu ajutorul anumitor cunoștințe, mi-am făcut "*carte locală de trecere a frontierei*" și am trecut legal. Înainte de a părăsi Timișoara, m'am înarmat cu o serie de adrese de Români fruntași din Banatul Sârbesc, cunoscuți pentru dragostea lor de Țară. Între altele, aveam adresa fraților Sima și Moise Șunda din Uzdin, pe cari m'am hotărât să-i calc mai întâi. La ei am găsit o caldă primire și mare înțelegere. În câteva clipe m'am pus de acord cu ei și s'au declarat dispuși să găzduiască pe legionarii fugăriți de poliția lui Carol. M'am întors de acolo cu Sima Șunda la Kikinda, la

gazda mea de Sârbi, ca să reînoiesc plata chiriei și cu prezența lui Șunda (care era concetățean de-al lor) să le garantez de identitatea mea. Insist atât de mult asupra acestei case din Kikinda, deoarece ea a jucat un rol providențial la trecerea Comandantului și a altor camarazi.

Dela Timișoara, îmi comunicase Jurca hotărârea definitivă, că trecerea se va face pe ruta Comlosul Mare — Kikinda, încât punctul acesta de sprijin, la pensionarii sârbi, devenise de o importanță capitală pentru reușita expediției. Odată această chestiune lămurită, am plecat în alte sate din Banatul Sârbesc și în curs de trei săptămâni am organizat un releu bun de gazde. Pretutindeni am fost primit cu aceeași dragoste și înțelegere. Nici nu căscam bine gura să spun despre ce este vorba, și oamenii aceștia se simțeau fericiți să ne ajute. Nicăiri în țară nu am întâlnit atâta căldură și atât interes pentru cauza națională. Nici nu știau bine cine sunt, dar dacă le vorbeam de legionari, își deschideau casa și așterneau pe masă tot ce aveau mai bun. În cele două Torace, la Seleuș, la Cuvin, la Ofcea, la Iecica și alte sate, am găsit atâtea gazde încât ușor se puteau adăposti 20-30 de legionari. Toți voiau dealtfel să cunoască pe legionari, acești oameni năsdrăvani, de care se dusese vestea în întreaga lume.

O chestiune pe care am pus-o la punct înainte de a mă despărți ultima oară de Jurca, era stabilirea legăturii cu Timișoara, pentruca să pot fi înștiințat din vreme de venirea grupului, pentru a mă întoarce la Kikinda și a-i primi. O ultimă întâlnire am avut cu Jurca la Kikinda, când am fost cu Sima Șunda, ca să reînoiesc chiria casei. Odată cu Jurca, a venit și Ghita din Comloș, călăuza care trebuia să conducă grupul de legionari peste frontieră până la Kikinda. Ghita venise ca să cunoască casa unde trebuia să ducă pe legionari, pentru a fi adăpostiți până la plecarea trenului.

Cu acest prilej, am stabilit cu Jurca ca oridecâteori va avea nevoie de mine, îmi va trimite o telegramă cu un conținut convențional la Șunda dela Uzdin. Cu frații Șunda păstram permanent legătura, oriunde mă aflam. Ei știau în ce sat mă găsesc și mă puteau în înștiința repede de venirea telegramei: telegrama însemna pur și simplu, să plec fără întârziere la Kikinda, pentru a-l întâlni pe Jurca.

Pela 20 Octombrie, îmi cam isprăvisem lucrul prin Banatul Sârbesc și acuma steteam mai mult la Uzdin în așteptarea telegramei. Nici n'a întârziat mult. În 25 Octombrie mă aflam la Kikinda, chemat de Jurca prin telegramă. Seara a sosit și el, comunicându-mi că a doua zi spre ziuă (26 Octombrie) să aștept grupul dela Timișoara. L-am întrebat câte persoane sunt și mi-a răspuns că pentru moment numai două, în afară de Ghita, călăuza. Am vorbit atunci cu pensionarii sârbi, explicându-le cum am putut și eu, că a doua zi dis de dimineață vor veni doi prieteni la mine și vor sta până la plecarea trenului. Ne-am înțeles perfect, întrebându-mă chiar și ce

mâncare să le facă. În cameră era un pat mare, unde puteau dormi foarte comod trei persoane.

În noaptea de 25 spre 26 Octombrie am durmit mai mult iepurește, în așteptarea bătăii la geamul dela stradă. După miezul nopții a început să plouă sdravăn. Mă bucuram pe deoparte, căci pe așa vreme grănicerii nu văd la doi pași, dar pe de altă parte mă gândeam la arăturile ce trebuiau să străbată și cari, sub efectul ploii torențiale, se prefăcuseră în noroiu cleios.

În sfârșit, pela șase dimineața, aud o bătaie energică în geam. Ploaia răpăia încă afară. Mă scol repede și deschid ușa dela intrare. Dar în loc de doi, așa cum mă anunțase Jurca, se strecoară în cameră un șir întreg de oameni, uzi leoarcă din cap până'n picioare. Mă uit la ei și-mi fac cruce. Recunosc pe Comandant, apoi pe Boian și pe Roșu; mai departe apare Tolcea și o figură necunoscută, Popa Ion, în afară de Ghita, călăuza.

Acuma, ce facem cu gazda? Cei doi bătrâni se sculaseră și ei, căci intrarea trecea prin camera lor, vecină cu a mea. Văzând grămada de oameni cari intraseră în casa lor, au crezut că sunt dușmani de ai mei din România, veniți să mă omoare. Dintr'un moment într'altul așteptau să trosnească pistoalele sau să lucească cuțitele. Așa au povestit ei mai târziu. Am avut noroc cu Roșu, care știind sârbește, i-a potolit, spunându-le că toți sunt prietenii mei și să facă bine să ne găzduiască până la plecarea trenului. A îndrugat el o poveste cu venirea noaptea și ploaia care îi apucase...

Nu știu dacă au crezut ce le spusese Roșu, dar cum ei citeau gazetele, nu este exclus să-și fi dat seama că suntem fugari din România. Nu știu ce-or fi gândit în sinea lor, dar după ce s'au convins că au de-aface cu oameni cumsecade și prieteni de ai mei, s'au pus pe treabă ca să ne ajute. Mai întâi s'au desbrăcat toți de haine și s'au asvârlit pe pat, la odihnă. În special Comandantul era rebegit rău, căci abia se sculase din pat, bolnav de o gripă, și trecuse frontiera având încă febră.

Primul lucru ce-au făcut bătrânii a fost să servească "*prietenilor*" mei o rachie caldă, apoi s'au apucat să uste și să curețe hainele și mantalele. După ce s'au deschis prăvăliile, au plecat și ne-au cumpărat ciorapi. Pela amiază, hainele murdare, mototolite și umede, luaseră iar o formă omenească. Puteam să ne prezentăm în public. Doar ghetele umezite mai trădau ploaia și noroiul prin care trecuseră. Gazdele ne-au făcut apoi o masă de pomină, al cărui gust nu-l voiu uita niciodată: o cratiță mare de gulaș, care într'o clipită a dispărut în stomahurile supte de o noapte de efort supraomenesc. Plecați la miezul nopții, au făcut șase ore ca să străbată distanța Comloș-Kikinda.

La ora două după masă, ne pleca trenul spre Becikerek, de unde trebuia schimbat pentru a ajunge la Uzdin, la frații Șunda: prima haltă de

ajustare a grupului. Mi-aduc aminte că era o Duminecă și o zi caldă și însoriță, cu lume pe stradă, care se plimba în haine de sărbătoare, după obiceiul locului. Am mers mai întâi la gară eu și cu Roșu și am cumpărat bilete pentru toți. Cum Ghita din Comloș se înapoiase acasă, mai rămăseseră 6 în grupul destinat pentru Uzdin: Comandantul, Roșu, Ion Boian, Popa Ion, Tolcea și cu mine.

Cu zece minute înainte de plecarea trenului, casa fiind la doi pași de gară, am ieșit câte doi în stradă, și ne-am îndreptat spre gară agale, ca niște oameni cari nu aveau nimic de temut. Dar inima tremura în noi să nu întâlnim niscaiva agenți din țară, cari să ne recunoască, Kikinda fiind stațiune de frontieră. După ce ne-am așezat în tren, ne-am făcut cruce când trenul s'a pus în mișcare. La Becikerek, schimbarea de tren s'a făcut fără noutăți, și acuma, mai în interiorul Iugoslaviei ne simțeam și noi mai liberi și mai încrezători. Nu aveam însă acte la noi și ne temeam de vreun control. În tren, pe băncile de clasa a treia, unde ne aflam noi, se așează și doi preoți români din partea locului. Unul din ei era chiar preotul din Uzdin. Eu îl cunoșteam din vedere. Văzându-ne, au încercat să intre în vorbă cu noi, ba pe românește ba pe sârbește. Noi steteam ca muții. Niciunul nu răspundea nimic, ci făceam numai semne de umăr că nu pricepem. Ne era teamă să nu ne întindem la vorbă cu ei și să ne întrebe cine știe ce. N'a fost cea mai bună tactică, dar în mod spontan toți am făcut pe muții.

La Uzdin, altă panică în grupul nostru. Nu știu ce-o fi înțeles frații Șunda de venirea noastră, dar la gară ne-au primit cu alaiu. Veniseră însoțiți de alți țărani fruntași din comuna Uzdin, între cari și funcționari de-ai Primăriei. Uzdin-ul fiind locuit de Români, avea primar român. Preotul din Uzdin s'a dat și el jos din tren și s'a alăturat delegației voind să vadă pe cine așteptau. Comandantul mă privea mustrător și îngrijorat. Credea că eu sunt de vină. Frații Șunda voiseră să ne facă o bucurie, primindu-ne la gară cu fruntașii satului, ceeace tocmai noi nu voiam, dorind să ne strecurăm ca niște umbre, cât mai neobservați. Când i-am văzut adunați, cu popa în frunte, nu știam cum să ne ascundem. Am luat atunci hotărârea să las delegația pe peron, să se descurce Șunda cum o putea și am condus grupul printre linii, pe un drum pe care-l cunoșteam din călătoriile anterioare.

Am ajuns cu bine la Sima Șunda acasă, unde nu au întârziat să sosească și cei doi frați. Le-am explicat dece am apucat pe alt drum, ca și cum nu i-am cunoaște, și i-am rugat să nu mai vorbească cu nimenea de venirea noastră la Uzdin, căci dacă aud Sârbii, ne arestează și ne predau poliției românești și asta înseamnă moartea noastră. Îndată, după obiceiul locului, ne-au tratat cu răchie caldă și cum eram sgribuliți de frig, ne-au băgat în paturi, unde ne-am încălzit bine sub "*dune*". Apoi s'a făcut împărțirea grupului. Doi din noi, Popa și Tolcea, au fost găzduiți la casierul

comunii, care era și înrudit cu frații Șunda, iar ceilalți, adică Comandantul, Roșu, Boian și eu, am rămas la ei.

Deschid acum o paranteză, pentru a povesti o întâlnire cu niște țărani din Uzdin, la prima mea călătorie în acea comună. Mergând cu trenul spre Uzdin, la Becikerek se urcă o pereche de țărani români. Intru în vorbă cu ei. Erau din Uzdin. Îi întreb atunci de frații Șunda și dacă putea să mă îndrepte până la ei. Bucuroși că pot să-mi facă acest bine, m'au rugat însă că fiind seara când ajungem, să le fac cinstea să rămân le ei peste noapte și a doua zi dimineață mă vor duce la Șunda. Bucuros și eu de acest ajutor neașteptat, căci îmi venea greu să-i calc pe frații Șunda în miez de noapte, am primit invitația și am plecat cu ei.

Am fost găzduit la această familie, așa cum numai Românii din Banatul Sârbesc știu să o facă. În timpul nopții, am cunoscut și pe alți membri ai familiei, cari auziseră de venirea mea și voiau să afle vești din România. Între ei se aflau și doi feciori ai gazdei, cari mi-au spus că ei au fost la Carmen Sylva și l-au cunoscut pe Căpitan.

Dimineața, când am deschis ochii, văd un bătrân cu plete lungi, albe, la patul meu. Era bunicul băieților. Bătrânul m'a întrebat dacă trăește Căpitanul. Cum și eu, la vremea aceea, credeam acelaș lucru, i-am spus că trăiește, că se găsește în Germania și că și eu mă duc acolo să-l văd. Atunci bătrânul cu plete argintii, părând ca un sfânt dintr'o icoană, și-a făcut cruce și mi-a spus că "*de-acum poate să moară liniștit ca Sfântul Simeon*". Am fost adânc turburat de această întâmplare când, ajungând în Germania, m'am convins că nu se găsește aici Căpitanul. L-am lăsat pe bătrân cu o falsă mângâiere...

Cel dintâi lucru ce-am făcut a doua zi, după ce ne-am sculat odihniți, a fost să ne facem hârtii de identitate sârbești. Sârbii nu aveau carnete cu fotografii (cel puțin la sate), ci niște foi emise de Primăriile respective, în care se spunea cum te cheamă și diversele semnalmente. Cum Primarul satului era Român, frații Șunda au rezolvat repede chestiunea. Ne-au găsit nume de prin partea locului și ne-au adoptat ca fii ai comunei, născuți din moși-strămoți la Uzdin.

Odată în posesiunea hârtiilor, am făcut pregătirile de plecare. Am hotărât ca Uzdin-ul să rămână numai loc de trecere pentru legionarii ce vor mai veni, iar de aici să fie duși în alte sate. La Uzdin a rămas numai Tolcea, Popa Ion a fost îndreptat la Seleuș. Ion Boian la Cuvin. Iar Comandantul și Octavian Rosu s'au aciuat la Alibunar, unde Roșu avea rude. Eu îndeplineam funcția de curier, făcând legătura între toți aceștia și între granița și Uzdin.

La Alibunar, am plecat mai întâi eu; am căutat pe Jifco, unchiul lui Roșu și l-am înștiințat de sosirea nepotului. A rămas stabilit ca Roșu

să însoțească permanent pe Comandant, dat fiind că știa sârbește și putea răspunde ușor la orice întrebare, dacă veneau în contact cu autoritățile sârbești. Au fost primiți foarte bine la Alibunar și adăpostiți în condiții perfecte de securitate. Dar n'au stat mult nici aici. În sat se putea auzi ceva, mai ales că în casa lui Jifco venea multă lume.

Roșu avea un alt unchiu la Belgrad, un uriaș de om, care numai cu o mână ne putea ridica pe fiecare dintre noi în aier. L-am poreclit îndată "*Sfarmă-Piatră*" și așa a rămas în limbajul nostru. Roșu și Comandantul au plecat la Belgrad și au durmit un timp la locuința acestuia. Mai târziu și-au găsit o cameră cu chirie, unde au stat până la plecarea în Germania.

Retragerea noastră spre Banatul Sârbesc, și mai departe spre Germania, a fost concepută de Comandant ca o retragere ordonată: să nu facem niciun pas precipitat, înainte de a avea acoperire în față și acoperire în spate. Pe unde treceam nu lăsam un gol; nu eram niște oameni cuprinși de panică ce vor numai să-și scape pielea. Pretutindeni lăsam legături temeinice, care aveau un dublu rost: să servească și altor camarazi pentru fuga din Țară, și să poată fi folosite apoi și la revenirea în Țară, când va fi nevoie. Dela București la Belgrad, toată linia era acoperită de un sistem de legături cari funcționau în condiții optime pentru vremile de atunci.

Cum grupul principal trecuse frontiera la 26 Octombrie, am fi putut părăsi repede Iugoslavia, fără a ne expune la primejdii suplimentare, dacă n'ar fi fost grija de a scoate cât mai mulți camarazi din țară și de a organiza temeinic regiunea Banatului Sârbesc. Din Țară au mai venit după aceea camarazii Vasiu și Valeriu Vințan. Mai așteptam să sosească și câțiva legionari din județul Arad. Organizația Timișoarei trimesese vorbă celor dela Arad că dacă au oameni urmăriți și primejduiți, atunci să îi trimită în Iugoslavia pe filiera lor, pentru a se refugia mai depart în Germania.

Pela începutul lunii Noembrie, suntem înștiințați dela Timișoara că va veni Traian Hedeș dela Arad. Comandantul s'a bucurat, căci Hedeș era un fruntaș al organizației de Arad și o figură cunoscută în toată Mișcarea. A trecut și el tot pela Comloș, călăuzit de Ghita, și ne-am dat întâlnire la gara Kikinda. Am plecat apoi îndată la Uzdin și l-am găzduit la Șunda. După două zile, m'am întors să văd cum îi merge. Hedeș era în pat, rău bolnav. Scuipa sânge. Bătrâna, mama fraților Șunda, m'a rugat atunci să îl iau cât mai repede de aici, căci au o copilă și nu vor să se molipsească.

Organizația de Arad (nu știu cine avea răspunderea pe atunci). săvârșise o gravă eroare, pe care aveau să o plătească scump legionarii din Țară, și putea să ne coste capul și pe noi, cei ce deabia trecuserăm cu bine frontiera: a trimis peste graniță un om bolnav în mod grav de tuberculoză, lucru ce îl cunoșteau perfect. I-au dat bani de drum, și i-au spus să plece, fără să se gândească că trecerea unei frontiere și ajungerea până în Ger-

mania cereau sforțări mari. Or, prima condiție pentru ca cineva să străbată acest șir de greutăți era ca omul să fie sănătos.

Trecerea frontierei, i-a provocat lui Hedes, o criză de hemoptizie, care s'a deslănțuit când a ajuns la Uzdin. M'am întors la Belgrad și am comunicat cazul Comandantului. Era foarte îngrijorat, căci boala lui Hedeș, ne crea complicații neașteptate. Până acum, retragerea noastră și organizarea rețelelor din spate se făcuse în condiții perfecte. Autoritățile bâjbâiau în întunerec, deși simțeau că noi suntem foarte aproape de ei și lucrăm, așa zicând, sub nasul lor. Dar nu găsiseră până acuma niciun fir de care să se agațe.

Era limpede că nu puteam să abuzăm de bunăvoința altor gazde, căci s'ar fi repetat același lucru, adică binefăcătorii noștri ne-ar fi poftit să-l ducem în altă parte. Hedeș era un caz de clinică și nu de ședut într'o casă străină. Avea nevoie de îngrijiri medicale imediate. De altă parte, a-l trimite înapoi, în Țară, în halul în care se afla, iar nu se putea, deoarece nu mai era capabil să treacă frontiera înapoi, riscând să moară pe arătură. Singura salvare era la Belgrad. Roșu și cu Comandantul s'au adresat atunci lui Sfarmă-Piatră ca să ne ajute să transportăm bolnavul la un sanatoriu, plătind bine înțeles pentru el. Cum lucrul nu se putea face de azi pe mâine, i-am găsit mai întâiu o cameră particulară, unde a stat câteva zile și apoi Sfarmă-Piatră i-a găsit loc într'un sanatoriu, în localitatea Zemun nu departe de Belgrad.

Ne-am liniștit pentru un moment. Sfarmă-Piatră vorbise pe acolo, ticluind o poveste cu Hedeș care nu avea nici acte și nu știa nici sârbește. Direcțiunea sanatoriului a acceptat versiunea lui Sfarmă-Piatră și l-au internat. Totul a mers bine la început. Sfarmă-Piatră mergea pe acolo, aranja chestiunea materială și părea că bolnavul se îndreaptă. Plecarea noastră în Germania devenise pendinte de îmbunătățirea sănătății lui, căci acuma era o chestiune de viață și de moarte pentru întreaga organizație să îl luăm cu noi. Dacă ar fi căzut în mâinile poliției sârbești, s'ar fi descoperit nu numai legătura de frontieră, ci și întreaga organizație de Timișoara, și fără îndoială că cercetările s'ar fi întins și în Banatul Sârbesc, primejduindu-ne plecarea spre Germania și primejduind și gazdele.

Dar cum o nenorocire nu vine niciodată singură, de ceeace noi ne-am temut s'a și întâmplat. Hedeș, avea tovarăș de cameră un Ungur, și cum vorbea și el bine ungurește, s'a întins la vorbă cu el mai mult decât trebuia. Ungurul, desigur fără nicio intenție rea, a mai scăpat o vorbă la alții, că Hedeș e fugar din România; din vorbă'n vorbă, a aflat și poliția. Tot Ungurul l-a avizat însă că va veni poliția să-l ridice și i-a dat chiar o adresă la Belgrad unde să se ascundă. Hedeș și-a făcut repede bagajele și a dispărut. S'a dus la adresa indicată de Ungur și a putut să stea acolo o noapte. Mai

mult nu l-au ținut nici acești oameni, probabil tot din cauza boalei sau pentrucă se temeau de poliție.

Cum nu mai avea altă adresă și cum probabil își uitase și de gazdele dela Uzdin, s'a repezit în neștire spre Țară. Pe drum a fost prins, nu știu unde și în ce împrejurări. Dus la Timișoara și supus la torturi de agenții lui Grita, a spus tot. Poliția a arestat imediat pe Ghita din Comloș și elementele dela Timișoara. De aici apoi, arestările s'au întins ce un foc în întreg Banatul, Arad și Hunedoara. Peste 500 de legionari au fost arestați și supuși la torturi ca să declare "*conspirația*".

Aflându-se că pe acest drum s'a strecurat Horia Sima în Iugoslavia, s'a deplasat la Timișoara și în toate centrele mai sus amintite însuși Nicki Ștefănescu, cu întreaga lui echipă teroristă. Săptămâni întregi au ținut anchetele, bătăile și schingiurile. Pela Crăciun erau încă în toiu. Iată cum, din greșala unui singur om, responsabilul organizației de Arad, au căzut victimă represaliilor sute de oameni și s'a distrus toată organizație din Vestul Țării. Din norocire, trecuse perioada asasinatelor. La cârma Țării venise Tătărăscu, și acesta căuta o soluție de destindere.

Pârjolul din Țară a început să se întindă și în Banatul Sârbesc. "*Siguranța*" română a trimis un roiu de agenți în Banatul Sârbesc ca să dea de urma legionarilor ascunși aici. Ei, bine înțeles, nu puteau aresta. Misiunea lor era ca să identifice gazdele pe unde se ascund legionarii și apoi să dea de știre Sârbilor ca să facă descinderile necesare, să aresteze pe fugari și să-i predea Românilor, cum era convenția în vigoare.

Agenții începură să-și facă apariția la Alibunar, la Cuvin, în cele două Torace, la Belgrad, peste tot. Erau aleși dintre bănățenii cari aveau legături prin Banatul Sârbesc. Veneau, chipurile, să viziteze rude, cunoștințe, și să închine un pahar de vin cu ei, și cu acest prilej, să întrebe dacă nu se ascund legionari pe aici, făcându-se prieteni de-ai lor. Dar asta nu le-a mers! N'au descoperit nimic, absolut nimic, deși știau perfect că se găsesc pe acolo mulți legionari ascunși. Nu numai gazdele noastre, dar toți cei întrebați de agenti, au păstrat o mutenie desăvârșită. În schimb, noi eram informați de toate mișcările lor.

Popa Ion se afla la Seleuș, găzduit chiar de primarul satului. Acesta avea un nepot, agent de poliție în România, la Stamora-Moravița. Acesta venise și el în misiune să dea de urma legionarilor. S'a abătut deci pela Seleuș, ca să dea bineț unchiului său. El habar n'avea că unul din cei căutați de el să găsea chiar în casa unchiului. Poate nu venise cu intenții rele! Dar unchiul l-a bănuit pentruce a trecut în Banatul Sârbesc și i-a spus: "Ascultă, nepoate, dacă vrei să mai fim neamuri și să ne mai vedem, să te duci înapoi la șefii cari te-au trimis și să le spui că n'ai găsit nimic

în Banat." Așa oameni erau pe aici, cari își făceau un titlu de onoare din ocrotirea celor prigoniți pentru dreptate...

Pela începutul lui Decembrie, Comandantul a hotărât plecarea spre Germania. Orice întârziere putea fi fatală. Din Timișoara primiserăm vești rele și le puneam în legătură cu arestarea lui Hedeș, care dispăruse fără urmă. S'au format două grupe de câte patru, una sub comanda lui Boian, în care au intrat Ion Popa, Tolcea și Valeriu Vințan; alta, sub comanda Comandantului, în care se găseau Octavian Roșu Vasiu și eu. Misiunea celor două grupe era trecerea frontierei, fără să cadă nici în mâna Sârbilor și nici a Nemților, să ajungă la Viena, unde aveam un punct, de sprijin, și de acolo să plece mai departe spre Berlin. Între cele două grupe se făcuse un fel de rămășag. Grupa lui Boian pretindea că va ajunge fără niciun incident la Berlin, în timp record, dar se îndoia de vrednicia noastră; noi, la rândul nostru, prorociam contrariul și-i asiguram că vom ajunge înaintea lor la Berlin.

Din nou am făcut "*turneul*" satelor bănățene, pentru a anunța pe camarazi de ziua plecării. Mai întâi a luat drumul necunoscutului, echipa lui Boian. În ziua și la ora fixată s'au concentrat oamenii la Belgrad și s'au îmbarcat în tren. Sfarmă-Piatră ne-a fost și de data asta de mare ajutor, căci el se interesase de mersul trenurilor, de controalele ce se făceau și apoi, ne-a ajutat și la cumpărarea biletelor dela gară, unde mișunau agenții.

Plecarea echipei noastre nu s'a făcut așa de repede cum am fi dorit. Socotind banii, după plecarea echipei Boian, am constatat cu îngrijorare că ceeace ne-a rămas nu mai ajungea pentru acoperirea biletelor noastre până la Viena. Situația era gravă. Bani din Țară era exclus să mai primim. Legăturile erau în vânt și nici nu cutezam să ne mai atingem de ele. S'a făcut apel la mine și la Rosu, ca să găsim banii ce ne lipseau (câteva mii de dinari) la cunoștințele noastre de prin partea locului. Roșu se gândea la rude. Cu mine era mai complicat. Mi-era rușine să cer bani dela niște oameni oarecum străini, cari și așa ne făcuseră destul bine. Comandantul mi-a spus atunci: "Adevărat, e greu! Înțeleg să-ți fie rușine și să te simți umilit dacă ai cere banii pentru tine, dar cred că nu te poți simți rușinat, nici umilit, să ceri bani pentru Legiune".

Am plecat deci pela binefăcătorii noștri și am adus o sumă frumușică, bani dați din suflet și cu urări de drum bun. Dar partea leului i-a revenit lui Octavian Roșu, care a adunat mai mult de pe la rudele lui. Cu acești bani am putut cumpăra apoi și o sută de mărci, ca să putem circula în interiorul Germaniei până la Viena.

Ultima mea misiune în Banatul Sârbesc a fost trecerea legăturilor mele lui Vârlan, chemat de Comandant pentru a-mi lua locul și a rămânea

în Iugoslavia ca punct de sprijin pentru reîntoarcerea noastră spre Țară, la primăvară, pe care o aveam deja plănuită în cap.

Odată terminată și această operație, am pornit și noi spre Germania. Sfarmă-Piatră a iscodit mai înainte în ce trenui nu se face control. Soarta a făcut ca nici noi și nici echipa lui Boian să nu ajungem la Berlin. Amândouă echipele au fost prinse pe teritoriul german, la Spielfeld. Noi am trecut în noaptea de 9/10 Decembrie 1939 și am fost încarcerați în închisoarea dela Graz. Mare ne-a fost uimirea când ieșind la "*plimbare*" în curtea interioară a închisorii, am dat peste Boian și grupa lui plimbându-se unul după altul și fără a scoate o vorbă, cum cerea regulamentul. Am zâmbit amar unii la alții...

Românii din Banatul Sârbesc, cari ne-au ajutat în această perioadă, nu erau legionari, în sensul de-a fi încadrați în organizație. Erau frați de-ai noștri, îndurerați de tragedia neamului. Nici în timpul când am fost împreună nu am încercat să-i organizăm. Ne aflam pe teritoriul unui Stat strein și era primejdios și pentru noi și pentru ei. I-am lăsat sub conducerea lui Vârlan, tot așa, ca puncte răslețe de sprijin, pentru eventualitatea întoarcerii spre Țară.

Ciudățenia soartei a făcut ca tocmai acest pod să reziste, în timp ce forțele legionare organizate să cadă: cei din Țară au fost arestați în masă, iar echipele noastre au căzut în mâna Nemților. Numai sistemul de gazde din Banatul Sârbesc, cu Vârlan în frunte, a rămas în picioare. Nici poliția română și nici cea sârbă, nu au putut afla nimic. Vârlan a petrecut iarna în satele din regiune fără să aibă de suferit nicio neplăcere.

CANTINA LEGIONARĂ DELA ORAVIȚA

de Ion Bozoșan

După Dictatul dela Viena, în 30 August 1940, a început refugierea fraților noștri români, cari plecau din teritoriile cedate, din cauza prigoanei deslănțuite de Unguri împotriva lor. O parte din aceștia s'au oprit și la Oravița, ca să-și facă un rost.

În această mare nenorocire care se abătuse asupra neamului nostru, organizația legionară din Oravița, prin serviciul "*Ajutorul Legionar*", care avea ramificații în toată țara, a intrat îndată în acțiune.

Cum partea mare a refugiaților erau intelectuali, și cum aceștia nu aveau suficiente mijloace materiale de întreținere și întâmpinau mari greutăți pentru a găsi o slujbă, s'a hotărât înființarea unei "*Cantine Legionare*", a cărei conducere mi s'a încredințat mie.

În zece zile, Cantina a fost pusă în funcție, deschisă pentru toată lumea. Cum prețurile erau foarte mici, mâncarea bună și serviciul corect, toți refugiații, cu familiile lor, luau masa de amiază și seară la această cantină. Mai mult chiar: 30 de prânzuri și 30 de cine se dădeau gratuit la cei mai nevoiași. După câtva timp, la cantina noastră au început să vină și localnici: funcționari, profesori, etc. Servirea la mese era făcută de către "*Cetățuile*" orăvițene.

În a doua săptămână, Cantina avea o "*clientelă*" de peste 120 de persoane. Legionarii și legionarele din localitate desfășurau o muncă titanică întru realizarea acestei opere de ajutorare a fraților noștri năpăstuiți. Aprovizionarea cu zarzavaturi și alimente o făceam eu personal, cu camionul. Cum eram funcționar la Direcția Regională Minieră din Oravița, serviciul meu se termina la orele 14, așa că ieșind dela serviciu, luam camionul și plecam prin sate după cumpărături și, pela orele 12 noaptea, eram cu cumpărăturile la Cantină. După ce descărcam alimentele, începeam cu contabilitatea și cu controlul casieriei, așa că mai totdeauna terminam pe la 3 noaptea.

Odată ce Cantina dela Oravița a fost bine organizată, ne-am gândit ca să mai înființăm o alta și la Reșița, unde era un mare centru de muncitori și refugiati. În scurtă vreme, în entuziasm și voie bună, a luat ființă și această Cantină dela Reșița. Pentru ea, tot eu făceam aprovizionarea, deoarece prinsesem meseria, aveam legături și prețurile cu cari cumpăram eu alimentele direct dela sate erau cu aproape 50% mai ieftine ca prețurile de pe piața Reșiței.

Dar după puțin timp, o altă problemă gravă se pune. Prețurile pe piața locală se urcau din zi în zi; nu mai vorbesc de piața Timișoarei, unde diferența era și mai mare. Ca să combatem această urcare de prețuri, ne-am hotărât să facem un depozit cât mai mare de alimente și zarzavaturi, ca, la momentul critic, să le asvârlim atât pe piața Timișoarei cât și pe piața Oraviței, și în felul acesta să combatem speculațiile intermediarilor cu prețurile noastre normale. Depozitul a fost organizat de legionari într'un timp record. Am strâns cu grije un stoc mare de zarzavaturi și alimente, urmând ca în luna Februarie, să punem marfa de piață.

Dar n'am avut norocul să continuăm opera aceasta de însănătoșire a economiei, căci dușmanii Mișcării și neamului, precum și forțele satanice streine, au început să ne submineze și au dărâmat tot ce-am construit și clădit cu atâta trudă pentru binele neamului.

A venit prăpădul din Ianuarie 1941 și tot ce s'a făcut pe acest tărâm, atât în Oravița cât și în Reșița, a fost confiscat de Primărie. Dar nu a fost destul că le-a confiscat, deasemenea am fost urmărit și cercetat ca și când aș fi fost un bandit. Ni se cerea socoteală pentru lucruri create exclusiv de Mișcare, fără nici o legătură cu banul public sau vreo instituție de Stat.

Însă Dumnezeu mi-a ajutat, căci aveam contabilitatea la zi și după o săptămână de cercetări și umilințe, n'au putut să-mi facă nimic, deoarece atât mesele gratuite pe care le-am dat refugiaților, cumpărăturile de mărfuri, intrările și ieșirile de bani, cât și întreaga administrație, erau la zi, cu actele justificative necesare. Așa am putut ieși cu fruntea curată.

Cantina a mai continuat până în Februarie, condusă de un funcționar al Primăriei, apoi a fost închisă, spre amărăciunea refugiaților.

Stocurile de marfă strânse și depozitate cu atâta grije de noi, au fost împărțite între funcționarii Primăriei și ai Prefecturei. Și-așa s'a încheiat episodul plin de speranțe al Cantinei din Oravița.

Întâmplarea dela Oravița cu cantina "*Ajutorului Legionar*" e una din multele întâmplări petrecute în toată țara după lovitura de Stat a lui Antonescu din Ianuarie 1941. Nu numai că Antonescu a distrus o mare operă de interes național, "*Ajutorul Legionar*", care a făcut mult bine poporului nostru, dar voia să ne scoată și vinovați, cașicum am fi furat lucruri pe cari noi le-am adunat din munca și sacrificiile noastre. După ce ne-a confiscat pe nedrept bunuri de milioane de lei în toată țara, acest om rău voia să ne și desonoreze.

Dumnezeu însă, le-a arătat tuturor celor cari ne-au prigonit, când ei înșiși au ajuns la închisoare, că noi am avut dreptate, iar ei nu au fost decât niște oameni rătăciți dela destinul neamului.

ÎNTÂLNIREA MEA CU LEGIUNEA

de General Platon Chirnoagă

Într'o viață de om au loc evenimente generale sau speciale, cari pot schimba direcția drumului trasat din tinerețe de pe băncile liceului și ale universității, văzându-te dintr'odată obligat să intri într'o altă activitate pe care nici n'ai visat-o. Astfel de evenimente au schimbat nu numai viața noastră, a refugiaților, dar și a întregului popor român, fie că este luat în total, fie pe fiecare familie sau individ în parte.

Politica n'a intrat niciodată în socotelile vieții mele. Nu numai pentru că alegându-mi cariera de ostaș am renunțat implicit la orice fel de activitate politică — cel puțin până la venirea timpului de pensie — adică cam vre-o 40 de ani de viață de soldat, dar și pentru că nu aveam nici o simpatie pentru politică, acea politică care se practica pe atunci și care se practică și acum, nu numai în România, dar peste tot. Corectitudinea sufletească, respectarea libertăților și drepturilor umane, susținerea adevărului, moralitatea publică, sunt socotite grave impedimente, și sunt înlăturate cu cea mai mare ușurință când vin în conflict cu interesele politice de grup, de partid sau chiar de persoană. În general, la conducerea popoarelor nu ajung numai cei cinstiți, cei cu judecată sănătoasă, cei cu inimă generoasă, cei cari sunt dispuși să se sacrifice pentru binele și progresul popoarelor, ci și oameni stăpâniți de pasiuni, încărcați de răutate, dominatori, răsbunători, lipsiți de integritate și de caracter. Nu mai vorbesc de regimurile comuniste, unde pentru aplicarea unei ideologii nebune, barbare și criminale, conducătorii — fără nici o excepție — au devenit asasinii unui număr colosal de mare de cetățeni de toate categoriile, de toate vârstele și din toate clasele sociale, și au reușit să transforme oameni liberi în roboți și executanți orbi ai hotărârilor lor lipsite de orice morală și dreptate socială.

Astfel, aceasta fiind politica pe care o trăim, o citim și o auzim, am considerat-o ca un domeniu în care n'am ce căuta.

Soarta a vrut însă altfel! Și mâna soartei m'a condus pe căi neștiute de mine, dar pe care le-am urmat socotindu-le naturale. De abia mult mai târziu — după ce toată calea a fost întoarsă și viața mea schimbată — recapitulând evenimentele cari m'au adus aici, am constatat că așa a fost scris în zodia mea, și că nu se putea întâmpla altfel.

Eram în toamna anului 1943 la Tiraspol, ca subșef de Stat Major la comandamentul Armatei a 3-a. Știam că în vederea avansării la gradul de general se apropia timpul să mi se încredințeze comanda unei Brigăzi de artilerie, când aflu că doi camarazi de-ai mei primiseră astfel de comenzi, deși erau după mine la promoție. Am luat imediat la telefon pe camaradul de promoție și prietenul meu colonelul Enache Borcescu, șeful Secției 1.° (recrutare, organizare și mobilizare) în Marele Stat Major, și l-am întrebat cum se face că s'a trecut peste mine la dreptul de comandă de brigadă. Mi-a răspuns că șeful Marelui Stat Major — generalul Șteflea — a socotit că prezența mea la comandamentul Armatei a 3-a era încă necesară, dar dacă insist, mi se va da primul loc liber. Așa s'a făcut că peste circa două săptămâni am fost numit comandant al Brigadei a 4-a artilerie din Divizia a 4-a infanterie.

Menționez această întâmplare, pentru că aici a fost începutul schimbării în soarta mea. Dacă aș fi fost numit la timpul și rândul cuvenit în mod normal în această funcție, aș fi avut altă brigadă și soarta mea ar fi fost alta.

După capitularea de la 23 August 1944 și întoarcerea armelor în contra Germaniei, Divizia a 4-a infanterie, concentrată în zona Zimnicea, a primit la 14 Septembrie 1944 ordinul să se pună în marș spre Vest. Înainte de a ajunge la Turnu-Severin, comandantul Diviziei — general D. Petrescu — fiind bolnav, s'a dus la București, așa că eu am luat comanda.

Continuând marșul mai departe, după ce am trecut în Ungaria pe la Nord de Arad, ne-am îndreptat în marșuri forțate de 50-60 km pe zi spre Tisa, în direcția Szolnock. Puțin mai departe și pe alte drumuri, mărșăluia Divizia a 2-a infanterie. Cu două zile înainte de a ajunge pe Tisa, trupele acestei divizii au greșit drumul și au ajuns în altă zonă de cantonare de cât aceia care îi era destinată. Din această cauză, Divizia a 4-a a trecut înaintea ei, și în ziua următoare a intrat pe valea Tisei — pe front — în sectorul care fusese destinat Diviziei a 2-a. După numai o zi de la ocuparea poziției (călare pe Tisa la sud de Szolnock), aripa dreaptă a diviziei a fost sfărâmată de ofensiva unor puternice forțe blindate germane și divizia a fost încercuită. După alte două zile, lipsită de muniții și de hrană, și atacată la aripa stângă, frontul a fost rupt și cea mai mare parte a trupelor diviziei au fost făcute prizoniere.

Această soartă n'ar fi avut-o Divizia a 4-a infanterie dacă Divizia a 2-a n'ar fi greșit drumul cu câteva zile mai înainte. Un astfel de eveniment — orientare greșită a direcției de marș — se întâmplă foarte rar, mai ales că se mărșăluia în timpul zilei. Sigur că această întâmplare se poate pune în seama extremei oboseli a trupelor, din cauza etapelor zilnice prea lungi;

dar pentru Divizia a 4-a, și deci și pentru mine, a însemnat o intervenție neobișnuită pentru împlinirea soartei care ni se pregătea. În calculul forțelor invizibile, despre cari omul habar n'are și pe care le cuprinde în cuvântul "*soartă*" sau "*destin*" era decis ca Divizia a 4-a să cadă prizonieră, și nu a 2-a.

S'ar putea spune că această interpretare este exagerată — mai ales de către aceia cari nu cred decât în ceiace văd și ce pipăie — și că neexistând acele forțe superioare la care mă refer, nu trebue să căutăm explicații supranaturale. Nu este însă mai puțin adevărat că cele două întâmplări expuse mai sus ies din comun. Ori cum ar fi, cert este că în după amiaza zilei de 20 Octombrie 1944, cam pe la orele 17, — după ruperea frontului și invadarea poziției de către inamic — în timp ce așteptam în tufărișul de pe marginea Tisei să se facă seară, ca să pot trece neobservat peste o șosea foarte apropriată și foarte circulată de tot felul de mașini germane, m'am trezit față'n față cu țeava unui pistol-mitralieră, îndreptat spre mine de un sublocotenent german. Acesta m'a invitat să ies la șosea și să mă urc în camionul în care deja mai erau și alți ofițeri din divizia mea.

Pe când eram condus spre localitatea unde se găsea instalat comandamentul Diviziei blindate germane care mă făcuse prizonier, am început să mă gândesc la noua mea situație. Ceiace m'a frământat chiar din primele cinci minute a fost să mă fixez asupra datoriei mele ca Român de aici înainte. Evident, regulamentele militare ale oricărei armate indică regule clare despre purtarea unui luptător căzut prizonier; dar aceste regule erau valabile acum pentru mine, cunoscând situația tragică din România?... Când țara noastră era invadată de hoardele rusești, când era condusă de un guvern obligat să execute cererile și voința invadatorului, când știam că de acest invadator nu vom scăpa decât numai dacă va fi învins, ce trebuia să fac eu?... Să accept în pasivitate poziția de prizonier și cu ea sfârșitul războiului, sau să găsesc o formulă de a lupta mai departe contra Rușilor?

Desigur că eram legat de un jurământ față de Rege și de Țară, dar la data aceia Regele nu mai avea nici un cuvânt de spus, iar Țara era la dispoziția administrației rusești. Armata care lupta în contra Germaniei mergea numai din spirit de disciplină, și nici de cum pentru că era convinsă că așa dictau interesele României. După ce trei ani ai luptat cot la cot cu trupele germane ca să aperi hotarele și independența țării în contra Rusiei Sovietice, cum se putea schimba dintr'odată, într'o singură noapte, toată această concepție de apărare și să constați că inamicul de moarte ți-a devenit bun camarad, iar camaradul de până ieri îți este dușman?!... Cum nimeni dintre noi nu știa că se întâmplase exact la București când a fost arestat mareșalul Antonescu, și pentru a nu rupe armata în două, toți luptătorii cari au avut norocul să nu fie făcuți prizonieri de noii noștri aliați și trimiși

în Siberia, au executat ordinul regal de a întoarce armele în contra Germaniei.

Dar odată căzut prizonier, deci pus în imposibilitate de a mai executa ordinul Regelui, am socotit că datoria mea este să caut o soluție pentru ca să continui lupta în contra aceluia care de două secole era inamicul independenței noastre și al hotarelor României. Cu astfel de gânduri am ajuns la Comandamentul Diviziei blindate germane, unde am stat numai circa un sfert de oră pentru formalitatea identificării, și în care timp, șeful de Stat Major al diviziei m'a întrebat pentru ce am întors armele în contra Germaniei la ordinul Regelui? I-am răspuns tot printr'o întrebare: "Ce-ar fi făcut armata germană dacă atentatul în contra lui Hitler ar fi reușit? S'ar fi rupt în două sau ar fi acceptat noua stăpânire?". Nu mi-a răspuns nimic, dar m'a întrebat apoi dacă nu știu ceva de soarta fetelor germane (circa 360) care lucrau la transmisiuni pe valea Prahovei. Nu știam nimic, și nici nu auzisem ceva în legătură cu aceste fete. Pentru asigurarea transmisiunilor, aceste fete cu suflet de viteaz, s'au sacrificat rămânând până în cea din urmă clipă, și au căzut în mâinile Rușilor. Una din multele tragedii necunoscute ale ultimului război mondial, și despre cari nu se va vorbi niciodată, afară doar dacă vre-una din acele fete soldați nu va fi scăpat de groaznica soartă care le-a așteptat ca prizoniere la Ruși... Noaptea am petrecut-o la postul de comandă al Corpului de Armată german. Zilele de 21 și 22 Octombrie le-am trecut la Corpul de armată unde mi s'a luat un scurt interogatoriu. În ziua de 23 Octombrie am fost trimis cu trenul la Grupul de armate, împreună cu ceilalți ofițeri și însoțit de un sublocotenent german, care înainte de războiu fusese la București timp de doi ani ca asistent al profesorului Gamillschegg la Institutul Româno-German.

Eram în același compartiment cu Lt.col. Ciobanu, șeful de Stat Major al diviziei și cu coloneii Alexandrescu și Tretinescu, comandanți de regimente de infanterie. Discutam tocmai despre atitudinea pe care trebuia s'o avem în prizonierat. Eu susțineam că va trebui să organizăm o mare Unitate (cel puțin o divizie), cu care să continuăm lupta în contra trupelor rusești, iar șeful meu de Stat Major era de părere că ar fi mai bine să rămânem prizonieri. Ceilalți ofițeri tăceau și ascultau. În timpul acestei discuții, într'o stație oarecare, s'a urcat în compartimentul nostru un ofițer român, care s'a prezentat Lt. Grigore Manoilescu, și care mi-a spus că îndeplinește funcția de interpret pentru Români la Grupul de Armate, și că este delegat din partea acestui Comandament să mă însoțească până acolo. Apoi a asistat la discuția noastră fără să participe.

La Grupul de Armate mi s'a luat un interogatoriu complect de către colonelul Bauer, șeful Secției Informații. Din acest interogatoriu a reieșit clar pentru el că eu doream să găsesc o formulă de colaborare în războiul

contra Rusiei. A doua zi (24 Octombrie) pe la orele lo, acel colonel a venit în camera unde mă găseam cu ceilalți ofițeri, și aducând o sticlă de șampanie, a ținut o scurtă cuvântare în care îmi ura sănătate pentru cei 50 de ani pe care îi implineam în ziua aceia, și-mi dorea succes în rezolvarea dorinței mele de a continua lupta contra Rusiei. Eu uitasem complect de însemnătatea acelei zile în viața mea; dar colonelul Bauer, care studiase actele mele, profitând de prezența mea acolo tocmai la 24 Octombrie, a ținut să facă un gest de apropiere. I-am răspuns mulțumindu-i pentru urările făcute.

De aici, am călătorit în aceeași zi mai departe cu trenul, împreună cu ceilalți ofițeri și însoțit iarăși de ofițerul german dat de la armată. A doua zi am ajuns la lagărul de prizonieri "*Luckenwald*", în apropriere de Berlin. În acest drum m'am gândit cum aș putea să ajung să iau legătură cu guvernul german, ca să obțin permisiunea de a organiza o divizie română — eventual chiar un corp de armată — dacă posibilitățile în oameni și mijloace materiale (hrană, îmbrăcăminte, armament, etc) necesare organizării și luptei, ne vor fi puse la dispoziție în cantități suficiente de Comandamentul Suprem german.

Nu cunoșteam în Germania nici un Român în afară de Dl. general Ion Gheorghe, care până la capitularea României dela 23 August 1944, îndeplinise funcția de Ministru al României pe lângă guvernul german. De aceea, a doua zi după sosirea mea la Luckenwald, am cerut prin ofițerul german însoțitor să fiu pus în legătură cu fostul Ministru român, cu care doream să discut planul meu pentru continuarea românească a războiului contra Rusiei.

Pe la 1 Noembrie (adică după patru zile) a venit la mine. Dl. Iasinschi, remarcabilă personalitate legionară, fost Ministru în guvernarea legionară din 40/41, trimis din partea conducerii legionare de la Viena să discute cu mine posibilitatea unei eventuale colaborări. Prin această vizită am înțeles că guvernul german nu vroia să mă pună în legătură cu generalul Ion Greorghe, și-mi indica calea spre grupul legionar aflat în Germania.

Discuția cu Dl Iasinschi a durat cam o oră, în care eu am expus proiectul meu, arătând că este o necesitate imperioasă pentru România să se poată continua războiul alături de Germania, atunci când Țara noastră era invadată de trupele Rusiei comuniste și căzută sub stăpânirea ei. El mi-a răspuns că există deja un început de organizare militară în apropiere de Viena, și că conducerea legionară este de acord cu părerea mea; dar că, pentru a se lua hotărâri, va trebui să fac un drum la Viena, în care scop Dl. Horia Sima mă invită acolo. Am acceptat invitația și a rămas ca ei să facă intervențiile necesare pentru a mi se permite să părăsesc lagărul.

După plecarea reprezentantului Mișcării Legionare, am adunat micul grup de ofițeri aflat cu mine, în care — în afară de cei trei numiți mai sus — mai erau maiorul Șeteanu (artilerist), căp. Rigani (șeful Biroului Operații) și căp. Topor (șeful Biroului Informații). Le-am expus cele desbătute cu delegatul legionar și hotărârea mea de a mă duce la Viena, ca să pot trece la acte concrete. Nici unul n'a fost de acord cu mine. În zilele următoare am mai desbătut această problemă cu câte unul sau doi, când veneau în camera mea la o partidă de șah, dar fără nici un rezultat.

În ziua de 6 Noembrie am primit dispoziția să mă pregătesc de plecare, cu dreptul de a mai lua cu mine pe ofițerii cari vor să mă însoțească. Am luat numai pe șeful de Stat Major, ca să asiste la discuțiile pe cari le voi duce la Viena și la hotărârile cari eventual se vor lua. Astfel, în după amiaza zilei de 7 Noembrie, pe la orele 17 — însoțiți de ofițerul german atașat pe lângă mine — am ajuns la Viena, unde am fost găzduiți la Grand-Hotel. Câteva minute după sosirea mea a venit la mine Dl. Traian Borobaru, șeful de cabinet al Dlui Horia Sima, să-mi comunice că sunt așteptat de comandantul Mișcării Legionare la Hotel-Imperial. L-am rugat ca întâi să-mi procure o perie de haine și mai ales o mașină de bărbierit cu lame bune, căci bagajele mele le pierdusem pe toate în încercuirea de pe Tisa, iar unealta pe care o primisem de la Germani ca prizonier, în chip de mașină de bărbierit, nu era bună de nimic; mai mult rupea pielea decât tăia barba.

După ce m'am aranjat ca să seamăn a om civilizat, căci așa cum venisem din lagăr nu prea mai aveam aspectul unui general român, m'am dus la Hotel-Imperial, unde am fost imediat condus în biroul de lucru al Dlui Horia Sima. După prezentările de rigoare, prima întrebare pe care mi-a pus-o a fost dacă sunt rudă cu profesorul de chimie Eugen Chirnoagă, fost Rector al Politehnicei din București sub guvernarea legionară. S'a bucurat când i-am spus că-i sunt frate, căci îl cunoștea destul de bine, fratele meu făcând parte din Comitetul de conducere al asociației *"Prietenii Legionarilor"*; și prin aceasta era posibil ca și eu să am oarecum aceleași idei naționaliste. Este adevărat că ideile naționaliste le aveam; dar părerile mele despre politică erau acelea pe cari le-am expus mai sus. Chiar și atunci când în toamna anului 1940, Mișcarea Legionară a venit la conducerea Țării, fiind întrebat de fratele meu dacă nu sunt dispus să mă înscriu în Mișcare, i-am răspuns că deși am multă simpatie pentru ea, totuși fiind ofițer activ nu pot să fac acest pas.

De aici am trecut la o lungă discuție asupra guvernării legionare, guvernare care mă decepționase prin actele ilegale săvârșite de subalterni și executanți, cu toate dispozițiile și ordinele date de conducere pentru aplicarea strictă a legilor. Dl Horia Sima mi-a explicat aceste abateri de la

legalitate, atât prin grelele suferințe ale legionarilor torturați, închiși, urmăriți și omorâți de autoritățile de stat și de unii oameni politici, cât și prin inevitabila atmosferă revoluționară care stăpânea în țară după isgonirea Regelui Carol al 2-lea și instalarea regimului național-legionar.

După două ore ne-am separat pentru masă și apoi mai târziu, în aceiași seară, am continuat discuția trecând la studiul proiectelor de realizat. Eu am declarat că doresc să organizez cel puțin o divizie de infanterie cu care să pot lupta din nou în contra Rușilor. Țineam ca această M.U. să fie comandată de mine, pentru că mă găseam acolo ca ostaș și nu ca om politic. De aceia, funcția de Ministru de Răsboi într'un guvern național român nu mă atrăgea, și am declarat că fiind prea tânăr general — nu aveam nici un an în acest grad — ar fi posibil să se găsească un alt general mai vechi decât mine, care să îndeplinească această funcție. Mă gândeam la Dl general Ion Gheorghe, dar cum nu cunoșteam raporturile dintre el și Mișcare, n'am dat nici un nume. Am desbătut și principiile de organizare ale acestei divizii pe cari le-am fixat în felul următor:

— Comandant: un general român —

— Trupele să fie constituite din prizonieri români, din legionari aflați în Germania, din ofițeri, elevi și subofițeri aflați la diferitele școli în Germania, și din Sași și Șvabi din România, aflați în armata germană, cari ar dori să se încadreze în unitățile române. —

— Divizia să fie considerată ca *"armată națională"* și să nu aibă caracter politic, ceiace implica ca legionarii ostași să renunțe la salutul legionar și să execute ordinele superiorilor militar. Mișcarea Legionară să se abțină de a da ordine acestor legionari. —

— Începerea oficială a organizării, odată cu formarea guvernului național român. —

— În ceiace privește întrebuințarea pe front, aceste trupe să lupte numai în contra Rușilor, nu și a Românilor.

La aceste discuții a asistat tot timpul lt.col. Ciobanu, care n'a intervenit de cât foarte puțin, răspunzând la unele întrebări ale Dlui Horia Sima.

La despărțire am fost invitat pentru a doua zi — 8 Noembrie — să particip la un serviciu religios care urma să aibă loc într'o biserică pusă la dispoziția Românilor. În după amiaza aceleiași zile a venit sublocotenentul german care mă însoțise la Viena pentru a-și lua rămas bun dela mine. Astfel nu mai eram prizonier și aveam libertatea de mișcare a oricărui Român care virtual era considerat ca un prieten al poporului german.

După întrevederea din seara zilei de 7 Noembrie n'am mai vorbit nimic cu lt.col. Ciobanu despre atitudinea pe care o va avea în viitor, deși ne întâlneam zilnic. Aflu numai peste trei zile dela Dl Horia Sima că

în ziua precedentă șeful meu de Stat Major se prezentase la el declarându-i că va rămâne să colaboreze cu Guvernul Român la organizarea unei forțe armate. Peste câteva zile au sosit la Viena și coloneii Alexandrescu și Tretinescu, cari au declarat în lagăr că se pun sub ordinele mele. Ceilalți ofițeri au ales calea prizonieratului regulamentar și au fost transportați în alt lagăr, unde se găseau grupați câteva sute de ofițeri și elevi Români, fie dintre acei cari la 23 August se găseau în Germania cu diferite misiuni și au refuzat să rămână de partea Germaniei, fie din cei făcuți prizonieri în lupte.

La o săptămână după sosirea mea la Viena sunt informat că conducerea legionară întâmpină greutăți în formarea guvernului, din partea guvernului german, acesta punând condiția ca din Guvernul National să facă parte neapărat un general român. Cum pentru mine era însă o chestiune extrem de importantă să se formeze guvernul cât mai repede, ca să se poată trece la organizarea unei divizii, m'am dus imediat la Hotel-Imperial și într'o scurtă convorbire cu Dl Sima, am lămurit situația. L-am întrebat dacă într'adverăr nu poate constitui guvernul pentru că nu are un general căruia să-i încredințeze postul de Ministru de Răsboi. Primind un răspuns afirmativ, l-am întrebat dacă Dl general Ion Gheorghe n'ar accepta această funcție. Mi-a răspuns că fostul Ministru al României la Berlin nu este de acord cu formarea unui Guvern Român pe teritoriul Germaniei, preferând mai de grabă un Comitet; ori, pentru a vorbi în numele poporului român, este necesar un guvern. Guvernul dela București fiind la dispoziția și sub autoritatea inamicului, nu poate să afirme că are libertatea de a reprezenta interesele superioare românești. Țara românească nu mai este practic nici suverană, nici independentă; de aceea se impune, aici în Germania, formarea unui Guvern Român care să vorbească liber și să explice lumii adevărata situație din România. Atunci i-am declarat că accept să iau asupra mea postul de Ministru de Răsboi, dar am pus condiția ca îndată ce va veni un general mai vechi decât mine îi voi ceda locul, pentru că intenția mea era să mă ocup de organizarea unei divizii pe care s'o instruesc și s'o comand în bătălie. Astfel am creiat posibilitatea ca Românii din Germania să se poată manifesta oficial pe plan politic și militar, și să poată lua hotărâri valabile, întărite cu autoritatea cuvenită, în continuarea răsboiului contra Rusiei Sovietice.

Tot la Grand-Hotel mai locuia și Vladimir Cristi, mare patriot român din Basarabia. Făcuse parte din pleiada intelectualilor basarabeni cari au activat în 1917-1918 pentru declararea Basarabiei ca Republică independentă și apoi, pentru unirea fără condiții cu Regatul Român. Alături de Inculeț și Pan Halipa, a fost una dintre cele mai de frunte figuri românești ale Basarabiei dela începutul secolului al 20-lea, care — cu toate că avea o educație intelectuală rusească — a rămas un bun Român și un

vrednic apărător al drepturilor poporului român asupra Basarabiei. L-am cunoscut la câteva zile după sosirea mea la Viena, căci luam masa la restaurantul hotelului.

Într'o seară m'a invitat în camera lui. Era cu soția și cei doi fii ai lui. Unul de vre-o 35-40 de ani, care mulți ani fusese pierdut în Rusia și regăsit în timpul răsboiului, și celălalt cam de 23 de ani își făcuse studiile la școlile din Țară. Am avut o discuție interesantă asupra situației creată României prin ocuparea ei de către armatele rusești, și asupra posibilităților Germaniei de a obliga pe Rușii să se retragă spre Est. Părerea mea era că virtualmente Germania a pierdut răsboiul, și că nu s'ar putea salva pentru a ajunge la o pace de compromis, decât numai dacă acele arme noi și secrete, despre cari se vorbea peste tot în Germania, ar putea fi folosite înainte ca forța ei militară terestră și aeriană să fie distrusă. În realitate, aceste arme secrete existau. La vre-o cinci ani după terminarea răsboiului, cineva mi-a împrumutat să citesc o carte a unui inginer francez, despre aceste arme. Autorul făcuse parte din echipa de ingineri cari se ocupase cu cercetarea și studiul acestor invenții și publicase constatările lui. Erau arme extraordinar de puternice, unele fabricate în mare măsură, altele în curs de fabricație, altele numai sub formă de proiecte. Dintre cele fabricate au fost întrebuințate numai fuzeele V-2 și avioanele cu reacțiune, cari băgaseră spaima în flotele de bombardiere aliate; fiind însă prea puține și apărute prea târziu pe cerul Germaniei nu și-au putut da întregul randament.

La urmă mi-a spus că i s'a propus să intre în guvernul pe care conducerea legionară vroia să-l facă, și nu era deloc decis asupra atitudinei pe care trebuia s'o ia. I-am răspuns că în calitate de basarabean nu are decât o singură cale: aceia de a primi. Prezența lui în guvern ar scoate în evidență drepturile României asupra Basarabiei. Peste alte câteva zile întâlnindu-l pe un coridor al hotelului, mi-a spus cu o satisfacție vizibilă în ochi: "Știți că am fost la Horia Sima și i-am dat adeziunea mea pentru participarea în guvern." L-am felicitat și m'a invitat la el să onorăm această hotărâre cu un pahar de vin franțuzesc.

Tot în acele zile am cunoscut, la o adunare a membrilor viitorului guvern, pe toți acei cari trebuiau să fie colegii și camarazii mei pe un drum foarte nesigur și întunecat, și al cărui capăt nu încercam să-l vedem, pentrucă nu era de văzut. Printre acești camarazi am reîntâlnit pe lt. Grigore Manoilescu — care mă întâmpinase pe drumul prizonieratului spre Grupul de Armate — și care avea acum în primire delicata sarcină a Ministerului Propagandei. De asemenea am revăzut pe Dl Vasile Iasinschi, pe care îl cunoscusem când a venit la mine în lagăr ca delegat al conducerii legionare, și care avea misiunea în guvern să se ocupe de starea generală a refugia-

ților români de pe teritoriul Germaniei, misiune foarte grea de îndeplinit din cauza lipsei de mijloace pentru căutarea și ajutorarea acestor refugiați.

În fine, am cunoscut pe Dnii Mihail Sturdza, Corneliu Georgescu și Ion Sân-Giorgiu, pe cari atunci îi vedeam întâia oară.

Tot în vremea aceia se mai găsea la Viena și I.P.S.S. Mitropolitul Visarion Puiu, demnă figură ierarhică a Sinodului Român de atunci. Fusese într'o misiune la Zagreb și surprinzându-l evenimentele dela 23 August acolo, nu s'a mai întors în Țară. Se dusese cu el unele discuții pentru intrarea în guvern ca Ministru al Cultelor, dar n'a acceptat; în schimb, s'a decis să se înființeze o eparhie a Europei Centrale, de a cărei organizare era bucuros să se ocupe. L-am întâlnit foarte puțin pentrucă aproape tot timpul a locuit la Kitzbühel.

Guvernul astfel constituit, a fost comunicat guvernului german, care și-a dat asentimentul, și în ziua de lo Decembrie 1944 am depus jurământul, care ne-a fost luat de protopresbiterul Emilian Vasiloschi.

De aici înainte destinul meu a fost împletit cu destinul acestor prieteni de luptă în contra comunismului și a Rusiei Sovietice. Nu intră în cadrul acestor amintiri să desvolt activitatea desfășuratã după formarea guvernului și până la capitularea Germaniei. Am vrut numai să arăt pe ce căi necunoscute de mine am umblat și câte evenimente în afară de linia normală mi s'au întâmplat pentru ca să ajung la Viena și să particip la ultimul efort românesc pentru salvarea neamului și a Țării de sub stăpânirea hidrei ruso-comuniste.

Dintre acești camarazi, patru ne-au părăsit. Corneliu Georgescu, cel dintâi, asasinat la Mittersill, în Austria, în condiții necunoscute, în primele zile după capitulare. În timpul guvernării l-am cunoscut prea puțin. Atribuțiile mele nu se întâlneau cu acelea ale Ministrului de Finanțe. Era o fire liniștită; vorbea întotdeauna fără să ridice tonul și fără să pară grăbit. Nu era un orator; calitățile lui se manifestau pe planul faptelor, acolo unde se cerea acțiune și energie. Era mult apreciat și respectat între legionari pentru corectitudinea și lealitatea lui perfectă.

Vladimir Cristi de asemenea asasinat împreună cu profesorul Ionică, pe când încercau să treacă Alpii în Italia. Probabil că au fost asasinați de ghidul care-i conducea, pentru a-i jefui. Vladimir Cristi ținea foarte mult să se ducă în Italia, unde — spunea el — avea posibilități să apere cauza Basarabiei. Până în ultimul ceas al vieții gândul lui a fost la provincia românească al cărei fiu era.

Al treilea a urmat profesorul Ion Sân-Giorgiu. În țară făcuse politică în partidul Național-Creștin și fusese profesor de germanistică la Universitatea din București. A venit la Viena fugit peste front, în uniformă de locotenent. Renumele lui ca profesor l-a indicat ca Ministru în guver-

nul național-român. Era un bun orator, bun povestitor, energic și hotărât. După terminarea războiului, l-am mai întâlnit la Bad-Gastein unde venise pentru puțin timp și la Hanovra unde, și el și eu, ne găseam la niște buni Români refugiați în părțile acelea ale Germaniei de Vest. Era încă plin de viață și de vervă. Ultima oară l-am întâlnit la Paris. Venise să-și vadă pe unii din prietenii dela Viena, dar părea deprimat și slăbit fizicește. Se fixase în zona engleză, în apropiere de frontiera cu Olanda. Acolo luase legătură cu autoritățile superioare engleze pe care căuta să le convingă de cauza dreaptă a României, dar n'a găsit înțelegere. Nesiguranța viitorului, lipsurile materiale și o inimă cam șubredă l-au înfrânt, și într'o dimineață s'a stins în urma unei crize cardiace.

Ultimul care ne-a părăsit a fost Grigore Manoilescu. Foarte activ, plin de viață, de o rară politețe, cu deosebite calități de diplomat, și de o vastă cultură, fusese foarte bine ales pentru a conduce Ministerul Propagandei. După capitulare s'a retras în Italia, unde a făcut cercetări încununate de succes, ca că descopere mormântul călugărului român Ieremia Valahul, și a tradus "*Psaltirea*" din latinește într'o frumoasă limbă românească. Această lucrare a fost terminată în Patogonia, unde fusese numit într'un post important în administrația unor mine. De acolo a trecut la Valle Hermoso, unde a fondat Editura "*Cartea Pribegiei*", în care au fost tipărite un număr de cărți scrise de Români refugiați, printre care "*Psaltirea*" menționată mai sus, "*Citind Biblia*" de E. Mihăescu și "*Probleme de mâine în România*" de prof. Ion Protopopescu, toate imprimate cu ajutorul unui alt bun Român: Ion Popa, care locuia acolo.

În 1953 revine în Europa și se instalează la München, unde reînființează "*Institutul Cultural Român*" al cărui director fusese la Berlin. După o activitate foarte migăloasă și ordonată, în care a reușit să pună în valoare importanța acestui Institut chiar și pentru autoritățile germane, este obligat, din lipsă de mijloace materiale, să renunțe. Se duce în Spania, unde găsește un post de administrator la un hotel de la Soler (Mallorca). După trei ani se mută la Alicante, fiind numit directorul unui mare hotel-rezidență: La Atalaya.

Activitatea lui la hotel — deși foarte obositoare — nu l-a împiedecat să se ocupe de problemele românești și europene. Astfel a scris un foarte interesant studiu despre organizarea drumurilor în România, studiu publicat în revista "*Carpații*". Apoi, a pregătit o conferință pentru desbaterea problemei "*Integrarea Europei Dunărene*", la care trebuia să participe 15 persoane, reprezentând 6 națiuni ale căror țări sunt udate de apele Dunării. Din nefericire moartea l-a surprins în Mai 1963, în plină activitate pentru realizarea acestei conferințe.

Acești mari patrioți, înzestrați cu înalte calități spirituale, cari și-au sacrificat viața pentru Țară și națiune, în numele credinței în libertate și independență, au plecat dintre noi fără să-și vadă împlinit idealul pentru care au luptat.

Dar după cum spune psalmul:

"Domnul are grija căii celor drepți,
Iar calea celor fără Dumnezeu va ruina-o"

sacrificiul lor nu va fi zadarnic, căci cei fără Dumnezeu se vor prăbuși prin puterea Domnului.

TABĂRA DE MUNCĂ DELA MÂNĂSTIRIȘTE

de Chirilă Ciuntu

O mulțime de spectatori, intelectuali, muncitori și țărani dela marginea Cernăuților, așteptau cu nerăbdare momentul solemn.

Preotul începe sfințirea începutului de lucru pentru ridicarea bisericei din Mânăstiriște. Apoi, din piepturile a o sută de legionari răsună cântecul Legiunei spre cer, peste strada Storojinețului, peste pădurea Țeținei, peste Prut, peste Carpați, spre toată suflarea românească...

O sută de lopeți încep săpatul șanțurilor în care se vor turna temeliile unei noi biserici și-a unui nou crez în destinele neamului. O sută de lopeți deodată, într'un imn de înfrățire, încep munca de interes obștesc. Preoți, profesori, militari, studenți, sunt astăzi muncitori și tărani, întrecându-se la muncă și la jertfă cu muncitorii și țăranii adevărați. Acelaș gând și-aceeași bucurie îi unește peste diferențe de clasă, de cultură, de situații. Toți sunt acolo pătrunși de-acelaș adevăr. Să știe neamul că astăzi intelectualul prețuește munca manuală tot atât de mult ca și pe cea intelectuală, că cinstind truda muncitorului și-a țăranului se cinstește pe el însuși.

În ritmul lopeților și-al târnăcoapelor se cimentează pe meleagurile Bucovinei unitatea sufletului românesc de mâine, a sufletului de "*om nou*", pentru zidirea unei țări "*ca soarele sfânt de pe cer*".

Lumea din jur, la început nedumeritã și neîncrezătoare, începe să înțeleagă sensul acestei înfrățiri și încetul cu încetul prinde viață. Unul câte unul se desprind din mulțime și cer să le dăm unelte. În acel moment s'a produs în el marea minune a legionarismului. În acea clipă, omul nedumerit dinainte a pășit pe drumul nostru, a pornit pe calea întregirei lui sufletești și-a integrării în lupta legionară. Puțini din cei ce-au trăit, lucrat și suferit cât de puțin cot la cot cu noi au rămas în afara Mișcării. Nimeni nu i-a chemat, nimeni nu i-a forțat să se aproprie și să se contopească cu lupta noastră. Doar sufletul lor de Români i-a împins spre noi.

În prima zi de lucru, temeliile bisericii din Mânăstiriște au fost terminate mai repede decât am visat. Seara, în frontul făcut de Comandantul Taberii, se încadrează, mândri de fapta lor, și mulți nelegionari. Ziua se încheie cu alte cântece și cu mulțumirea vizibilă pe toate fețele,

de a fi participat la muncă, de a fi pus o cărămidă la temelia unei noi orânduiri a neamului.

Tabăra a continuat toată vara în voie bună și entuziasm. Legionari și nelegionari au lucrat cu dârzenie la ridicarea propriilor case și-a mândrei biserici Mânăstirișteе. Ce-i atrăgea pe nelegionari în această comunitate de muncă și sacrificii, în această tabără de oboseală și de... "*pierdere de timp*"? Ce-i îndemna să se supună unei discipline, în loc să-și petreacă timpul liber prin cafenele sau alte localuri de distracții?

Era poate suflul nemuritor al neamului, uitatele virtuți străbune, speranțele nemărturisite dar veșnic prezente într'o Românie a Românilor, înțelegătoare și mândră... Simțeau poate instinctiv, acei nelegionari veniți să pună umărul la opera legionară, că aici se plămădea într'adevăr sufletul unui "*om nou*" și se punea bază unui Stat nou. Simțeau poate că aici nu domnesc interesele personale, nici ambițiile de parvenire, ci stăpânește o comunitate de ideal; că aici nu se cumpără nici nu se vinde nimica, ci se muncește și se jertfește; că valoarea omului se măsoară după înălțimea de caracter și puterea de sacrificiu și nu după puterea banului sau a spiritului de parvenire.

Pe unul îl atrăgea una, pe altul alta, din aceste calități manifestate de spiritul acestei tabere. Toate aceste lucruri erau noi și extraordinare pentru lumea din afara noastră, așteptate și dorite de zeci de ani, poate de secole, dacă înțelegem voința și aspirațiile neamului ca o linie de foc ce leagă generație de generație, de-alungul întregei sale istorii.

În masa înstrăinată a Cernăuților, tabăra dela Mânăstirișteе a făcut mult pentru neamul românesc, întărind speranțele Românilor în forțele sale vitale, redeșteptând din amorțirea înstrăinării de neam atâtea suflete.

Astăzi, când steaua moscovită domnește peste biserica legionară din Mânăstirișteе, poate că se mai găsesc încă oameni cari trecând prin fața bisericii să-și aducă aminte că a fost clădită în cântece, de brațe legionare, de intelectuali, muncitori și țărani, înfrățiți și uniți în ideal. La gândul acesta se însoțește și speranța în reîntoarcerea vremurilor de altădată.

ZILELE VIFOROASE DIN IANUARIE 1941 LA GALAȚI

de Gheorghe Costea

În momentul când a început rebeliunea generalului Antonescu contra formelor constituite ale Statului Român, ordinea legionară în județ și regiunea Galați, era următoarea:

Șef de Regiune: Ion Nicolae
Șef de Județ: Gheorghe Grecu
Prefectul Județului: Mihail Orleanu
Primarul Galaților: Aurel Ibrăileanu
Chestor: Căpitan Soare
Inspector Regional de Poliție: Constantin Savin

Luni, 20 Ianuarie

Ca protest împotriva înlocuirii generalului Petrovicescu, Luni seara am organizat o mare manifestație de stradă. Mii de oameni au străbătut în cântece centrul orașului, au defilat pela sediul organizației și apoi s'au îndreptat spre Consulatele German și Italian. Armata n'a apărut. Nu s'a petrecut nici cel mai mic incident.

Marți, 21 Ianuarie

Ordinul dat de gen. Antonescu ca armata să ocupe clădirile publice, deținute în mod legal de legionari, n'a avut nicio urmare la Galați. Ofițerii desemnați să ia în primire instituțiile publice, nu s'au prezentat și nici nu s'a recurs la forță. Primăria, Prefectura, Chestura, și-au continuat serviciul normal. Nu a fost nevoie să ne baricadăm în ele, pentru a le apăra contra unei acțiuni militare, deoarece armata nu a intervenit.

Manifestațiile au continuat cu și mai mare vigoare, având în frunte preoți, profesori, avocați, ofițeri de rezervă, urmați de grupe compacte de lucrători și țărani.

Atitudinea conciliantă a armatei se datorește faptului că Comandantul Diviziei locale, generalul Popescu, voia să evite cu orice preț o ciocnire cu legionarii. El voia dimpotrivă să se ajungă la o înțelegere cu noi și în niciun caz, să nu se întrebuințeze violența.

Autoritățile legionare au intrat în legătură cu el îndată ce s'a aflat de împușcarea lui Silaghi, la Ploești. S'a format o delegație, din care am făcut parte și eu. Mi-aduc aminte că, în cursul tratativelor, am avut o isbucnire:

— Domnule General, unde vreți să ajungeți? Vreți să se producă din nou vărsări de sânge, ca pe timpul lui Carol? Noi suntem gata și acum să-l dăm...

Generalul Popescu a declarat că el nu are nicidecum această intenție, și pentru a-și arăta buna lui credință, vine cu următoarea propunere, pentru menținerea ordinei:

— Dat fiind că suntem oraș de graniță, ca nu cumva să profite Rușii de desordine și să ne atace, până ce se vor limpezi lucrurile la București, să constituim echipe comune, formate din legionari și soldați, cari să mențină ordinea în oraș.

Propunerea era excelentă, căci fiecare rămânea pe propria lui poziție. Generalul Popescu nu ne cerea să părăsim instituțiile publice în care activam. Am fost de acord cu el și am pus ideia imediat în aplicare. Din acel moment, patrule mixte, formate din soldați conduși de ofițeri și legionari, patrulau prin oraș, spre satisfacția generală a întregei populații.

Cred că hotărârea loială a Comandantului Diviziei locale a fost puternic influențată de atitudinea luată de generalul Atanasiu, Comandantul Corpului III Armată, corp care fusese mai întâi la Chișinău și apoi, după răpirea Basarabiei, fusese mutat la Tecuci. Generalul Atanasiu era un simpatizant al Legiunii și din primul moment a luat o atitudine binevoitoare față de Mișcare.

Marți seara manifestațiile continuă. Un mare număr de legionari din satele vecine și din Județ pătrund în oraș, întărind forțele noastre. Niciun incident, nicio atitudine regretabilă. Nicio prăvălie devastată. Niciun evreu nu a fost măcar insultat, deși Galații aveau o numeroasă populație evreiască, extrem de ostilă Mișcării Legionare. Acolo unde autoritățile legionare au putut controla situația, ca în cazul nostru la Galați, a domnit cea mai perfectă ordine și disciplină.

Miercuri, 22 Ianuarie

Situația staționară la Galați. Forțele noastre cresc din oră în oră, cu masele de țărani cari sosesc de pretutindenea.

În dimineața zilei, Radio București, ocupat de legionari, anunță că generalul Dragalina dela Brașov, a pornit spre București in fruntea trupelor din Transilvania. Mare bucurie între noi. Așteptam dintr'un moment într'altul capitularea generalului Antonescu.

Nu mult după aceea, primim un telefon dela generalul Atanasiu, prin care ne roagă ca o delegație legionară să vină urgent la Tecuci, pentru a discuta cu el situația. Imediat s'a format delegația, compusă din Inspectorul Regional de Poliție, Savin, și încă doi legionari. Mai întâi, delegația s'a abătut pela preotul Micu, care era Șeful județului, și împreună s'au prezentat generalului Atanasiu.

Generalul le-a comunicat următoarele:

1. Știrea cu Generalul Dragalina nu se confirmă —
2. Dacă totuși, generalul Dragalina ar porni spre București, s'ar pune și el în fruntea trupelor și ar porni spre aceeași țintă —
3. Orice s'ar întâmpla, el rămâne alături de legionari. În regiunea Corpului său de Armată, nu trebue să ne temem de nimic.

Miercuri seara nicio schimbare. Manifestațiile continuă în perfectă ordine. Autoritățile legionare sunt calme și sigure pe situație.

Joi, 23 Ianuarie

Deși poziția noastră la Galați era tare, deși armata păstra o atitudine mai mult decât neutrală, refuzând să execute ordinele demente dela București, cari cereau să se tragă în legionari la cea mai mică împotrivire, totuși, în urma ordinului emanat dela Comandantul Mișcării Legionare, a trebuit să cedăm și să ne retragem din posturile ce ocupam.

Joi, înainte de masă, a început predarea. Totul s'a petrecut în cea mai perfectă ordine. La Inspectoratul de Poliție, Savin a cerut ofițerului care venise să ia în primire, să îi dea voie să vorbească mai întâi cu șeful lui ierarhic, Alexandru Ghica, la București. Ofițerul a consimțit imediat. Savin a vorbit într'adevăr cu Ghica la telefon, și acesta i-a comunicat că trebuie să facă predarea. Dar când a voit să mai întrebe și asupra altor chestiuni mai interesante din punct de vedere al situației politice, linia a fost brusc întreruptă. Aceasta dovedea că Alexandru Ghica se afla sub pază.

Colonelul Tarnoschi, fiul generalului Tarnoschi (Senator legionar), era Comandantul unui regiment de cavalerie din Galați. După predare am aflat că la regimentul lui s'ar găsi câțiva legionari, din cei concentrați, arestați. Temându-ne să nu fie ceva în legătură cu evenimentele în curs, eu cu Savin, ne-am dus la el ca să ne informăm. Nu era nimic adevărat. Fuseseră puși la arest pentru chestiuni strict disciplinare, cari n'aveau nimic comun cu Legiunea.

Când să ne retragem din biroul lui, mulțumiți de lămuririle date, ne face semn să rămânem. Apoi, în prezența câtorva ofițeri, ne ține un mic discurs, din care redau câteva fraze semnificative și cu înțeles ascuns:

"Ce, v'ați apucat să vă revoltați contra generalului Antonescu? Voi nu știți că Antonescu este un mare patriot? Măi, omul acesta a mers cu patriotismul atât de departe încât a scos din brațele unui jidan o romîncă... Da, măi, o romîncă ce fusese înainte căsătoritã cu un ovreiu... Împotriva unui astfel de Român vreți voi să luptați?!...

Am rămas încremeniți! Cu această aluzie, în împrejurările existente, colonelul Tarnoschi își jucase cariera. Într'adevăr, soția lui Antonescu, Maria, fusese căsătoritã mai întâi cu comisarul Busuioc dela Constanța, de care se divorțase pentru a se recăsători cu un ovreiu francez. Divorțând și de acesta, fusese luată de generalul Antonescu.

Peste puțin timp, i s'a ridicat comanda colonelului Tarnoschi. Am aflat mai târziu, pe când mă aflam în Germania, că a plecat pe front ca simplu soldat (probabil degradat odată cu legionarii) și că a căzut în luptă.

După predare

Deși la Galați nu s'a petrecut nici cel mai mic incident în aceste zile viforoase, Antonescu și clica dominatoare nu erau mulțumiți de calmul și disciplina în care a decurs "*rebeliunea*" la noi. Ei ar fi preferat dezordini, ciocniri cu armata, sânge, mult sânge, pentru a-și justifica măsurile draconice pe care le prevedeau. Cum ordinea perfectă în care a decurs atât "*rebeliunea*" cât și predarea posturilor la Galați nu îi era pe plac, serviciul lui de siguranță dela Președințe s'a angajat să compenseze lipsa violenței din decorul "*rebeliunii*" dela Galați, montând două afaceri contra Mișcării.

S'a încercat mai întâi compromiterea morală a organizației locale și a Legiunii întregi: la Galați fusese înființat un lagăr de trecere al populației germane din Basarabia, în drum spre Germania. Acest lagăr era întreținut și condus direct de Germani. Autoritățile românești din timpul regimului național-legionar au colaborat în modul cel mai cordial cu autoritățile germane ale lagărului și în special cu Consulatul german din localitate, în vederea bunei funcționări a lagărului.

După ce această populație germană s'a repatriat, lagărul a fost desființat, fapt care s'a petrecut înainte de întâmplările din Ianuarie. Conducerea lagărului a găsit de cuviință ca tot ceeace nu se putea transporta din lagăr, să fie donat organizației legionare locale. Astfel, toate lucrurile lăsate au fost trecute organizației "*Ajutorul Legionar*". Nu era cine știe ce. Ceva lemnărie, câteva butoaie de grăsime stricată, care nu mai putea fi folosită decât pentru săpun și alte mărunțișuri.

După 23 Ianuarie, gazetele din Capitală, toate, ca la un semnal, au început să verse valuri de cernealã pe chestiunea "*furturilor*" săvârșite de legionari la Galați. Corpurile delicte erau tocmai butoaiele de grăsime stricată.

Atunci, căpitanul Soare, fostul Chestor al Poliției, s'a dus la Consulatul german și i-a cerut să desmintă acuzațiile, arătând că aceste lucruri nu au fost furate, ci donate "*Ajutorului Legionar*". Consulul a intervenit la București, la Legația Germaniei, la ziare, la Președințe. Campania de presă a încetat brusc, dar niciunul din ziare nu a binevoit să publice desmințirea Consulului german.

Impușcarea a doi legionari

Dornic să descopere dezordini și însetat de sânge, generalul Antonescu nu s'a lăsat până ce nu a dat o "*lecție*" sângeroasă legionarilor din Galați, pentrucă isbutiserã să ajungă la înțelegere și colaborare cu armata. Mai ales acest lucru nu putea să-l uite și să-l ierte.

Atunci s'a montat, tot dela Președințe, a doua afacere, care a avut ca tragicã urmare împușcarea a doi legionari nevinovați. Generalul Antonescu era un vechiu cunoscut al Galaților. Ca tânăr sublocotenent, în răscoala din 1907, a tras într'o delegație de țărani care venise cu o jalbă la Prefecturã, omorând o mulțime dintre ei. Dâra de sânge de atunci îl urmărea și probabil că această amintire "*eroicã*" n'a fost străinã de tristul epizod care urmează.

"*Cineva*" a denunțat că în podul Camerei de Comerț s'ar găsi ascunse niște pistoale. S'a facut descindere și, într'adevăr, au fost descoperite aceste arme. Pentru ascunderea lor au fost arestați doi legionari: comandantul-ajutor Dumitru Ionescu și instructorul-legionar Șogoreanu, cunoscut prin participarea lui la asaltul Telefoanelor dela Brașov. Dumitru Ionescu nici nu se afla în acea epocă la Galați; se dusese de mai mult timp la Iași ca să-și ia în primire catedra, la un liceu din acest oraș. Dacă s'ar fi simțit vinovat cu ceva, ar fi dispărut fără urmă.

Pentru autorități, era destul faptul că li s'a imputat lor ascunderea acestor arme. Acuzarea era cu atât mai absurdă cu cât la Galați nu se produsese nicio ciocnire, niciun incident cu armata sau cu vreo altă organizație. Mai mult chiar, nu existase nici măcar intenția din partea vreunui legionar să opună vreo rezistență armată ulterioară lui Antonescu, după ordinul categoric dat de Comandantul Mișcării Legionare. Ascunderea de arme nu avea niciun sens pentru membrii Mișcării. La ce ar fi putut servi? Era vizibil, o înscenare grosolană a autorităților antonesciene cu scopul de a

compromite Mișcarea și a da un "*exemplu*" la Galați de hotărârea generalului Antonescu în a "*restabili ordinea*", cu orice preț.

Dați în judecata Consiliului de Răsboi din Galați, amândoi legionarii au fost condamnați la moarte și executați în Vinerea Mare! Pentru simplul motiv de a fi fost acuzați că au ascuns câteva pistoale!...

Această monstruozitate a sguduit tot orașul și întreaga Țară. Condamnați sumar și executați tocmai în Vinerea Mare, zi de reculegere supremă pentru întreaga creștinătate... Par'că anume a voit să se repete scena arestării Căpitanului și a căpeteniilor legionare, în 1938, care s'a petrecut tot în Săptămâna Mare!

Ceeace s'a petrecut la Galați nu a fost o întâmplare, provocată de zelul unor autorități locale. Niciodată Consiliul de Răsboiu local nu ar fi cutezat să dea o sentință de condamnare la moarte pentru un motiv atât de neînsemnat, fără un ordin expres dela Președinție. Generalul Antonescu voia să-și satisfacă setea de răsbunare contra Legiunii întregi, care refuzase să se supună "*diktatului*" său. A fost aleasă organizația legionară din Galați ca țintă a răsbunării lui, pentrucă era cea mai veche în Mișcare și pentrucă, în toate imprejurările, dăduse dovadă de spirit combativ și de o înaltă înțelegere a datoriilor către Neam, Țară și Legiune.

GHEORGHE MANU ÎN ISTORIA LEGIUNII

de Al. Ion Grama

Evenimentele istorice din viața unei formațiuni politice, privite printr'o perspectivă mai largă de timp, își descifrează mai clar sensurile și substanța, definindu-se mai ușor pe coordonatele logicei umane.

Cu trecerea timpului, desprindem un înțeles mai limpede al faptelor pe care le-am trăit, la cari am participat, și în al căror vârtej fiind prinși cu toată sensibilitatea noastră, poate ne-a scăpat semnificația lor autentică.

Cu cât ne purificăm de elementele subiective și încercăm să ne plasăm pe o poziție de cuprindere mai largă, a unui tot organic de fapte, putem da socotealã mai bine de ceeace știm, de ceeace am văzut, fără ca obiectivitatea și corectitudinea ralatărilor să fie diminuată.

În acest sens, datorită faptului că ultimile decade din istoria Legiunii s'au desfășurat pe spații geografice întinse, grupuri întregi fiind depărtate unele de altele, cu problemele lor locale, cu punctele lor de vedere diferite și mai ales departe de comunitatea vie a celor din Țară, orice încercare de a consemna critic sau descriptiv fapte și întâmplări, trebuește, ca o condiție *sine qua non*, să fie curățit de orice "*ură și părtinire*" și să caute o înțelegere adâncă și organică a *fenomenului legionar*.

Cei ce scriu despre viața Legiunii sunt obligați să aștearnă pe hârtie toate datele realității, dincolo de orice fel de resentiment și de interpretare părtinitoare, intenționat negativă. Morala legionară cere să fim corecți, să dăm fiecăruia ceeace este al lui; să nu ne supra-estimam personalitatea și să nu creem istoria Legiunii imaginativ, adică construită pe propria noastră istorie personală sau de grup.

În lumina acestor puncte principale, povestea vieții legionarului Gheorghe Manu este revelatoare și luminoasă, nu numai pentru momentul istoric al desbaterilor de acum, dar pentru însuși destinul Mișcării Legionare.

Profesorul Manu, pe care l-am cunoscut bine din viața științifică, intelectuală și politică, a murit într'o închisoare comunistă din România, pe baricadele cele mai înaintate ale luptelor legionare și într'un moment în care jertfa lui a fost "*piatra din capul unghiului*".

A murit conștient de dreptatea cauzei noastre. Lucid și hotărât, a definit o linie de viață, linie pe care o credea necesară, salvatoare și

autentic legionară, dorindu-o, în toată intimitatea lui, să fie o sursă de refacere și un resort moral de continuitate a luptei.

Descendent dintr'o familie de frumoase tradiții românești, nepot al Generalului Cantacuzino-Grănicerul, după strălucite studii în Țară și la Paris, în Institutul Curie, Manu ajunge conferențiar de Fizică Moleculară, la Universitatea din București, fiind unul dintre inițiații români în problemele științei atomice.

Intră în Mișcarea Legionară înainte de 1937, atras nu de entuziasmul generației tinere, nu din calcule politice oportuniste, ci mânat de certitudini interioare, legate de idealurile morale în care credea, și de valorile științifice pe cari le voia promovate. În orice partid politic i s'ar fi deschis serioase perspective politice, datoritã pregãririi lui excepționale în toate domeniile.

Manu n'a dorit însă poziții în partidele politice, nici scaune guvernamentale, nici mãriri sociale. Om de știință, se voia cercetător și slujitor al laboratoriilor în care se urmărea descoperirea tainelor naturii. Dar nici știința nu era pentru el un scop în sine, o ultimă treaptă de existență, ci un mijloc prin care omul poate cuceri noi poziții în univers, după ce îi cunoaște legile pe care le-a stabilit Creatorul. Concepția lui științificã nu era pozitivistă, stearpă, ci spiritualistă și creștinã.

Această înrudire de concepție și de simțãminte l-a apropiat de Mișcarea Legionară, care, în doctrina ei, stabilise o nouă ierarhie a valorilor umane, cu primatul total al concepției creștine. In această nouă orânduire a valorilor umane, politica își căpãta un nou sens, o nouă accepțiune, și o nouă orientare. Orice membru al unei comunități naționale, pe lângă datoria ce-o avea de a participa la realizarea acelei comunități pe toate planurile de activitate, mai avea și obligația să fie prezent acolo unde se stabilesc condiții optime pentru viitorul națiunii.

Gheorghe Manu venea dintr'o lume și dintr'o viață fără griji și fără preocupări materiale imediate, pentru a se angaja într'o luptă unde trebuia să dea tot elanul și toată puterea lui de muncă, toată liniștea și tot huzurul, în schimbul satisfacțiilor pur interioare de a fi pionierul unei lumi noi.

Intrat într'un cuib din București, se străduiește dela început să se intregreze vieții și atmosferii legionare, și devine, în cercurile largi ale oamenilor politici din România, purtătorul de cuvânt al noului ideal la care aderase și pentru care milita cu toată ardoarea. Încerca să facă luminã în rândurile celor ignoranți, să înlăture falsele și tendențioasele informații anti-legionare, să prezinte adevărata față a Mișcării și să creeze o atmosferă de înțelegere justă a uriașelor eforturi ale generației tinere pentru construirea unei noi Țări.

Prin pregătirea lui excepționalã în știință, prin bogata lui documentare în toate domeniile de activitate, prin verva și capacitatea lui de a clarifica problemele, Gheorghe Manu câștigă în scurtă vreme o grămadă de simpatii pentru Mișcare. Oamenii partidelor politice din România l-au crezut la început un simplu pasionat de moment, dar, încetul cu încetul, își dau seama de tenacitatea și dinamismul acestui om, transfigurat prin lumina noului ideal. Urmărea cu atenție fenomenele politice din Țară și din toată lumea, pentru a trage apoi concluzii vii în perspectiva propriilor lui concepte, îmbogățite din ce în mai mult cu valorile și credințele legionare.

Trecând cu bine peste prigoana din 1938, în Guvernarea din 1940 se păstrează, cu modestia lui caracteristicã, în activitate pur profesionalã, lucrând pentru Ministerul Educației Nationale, în cadrul Comisiei de Reorganizare a Universității.

Adevărata lui activitate legionară începe însă în clipele grele ale anului 1941, când participă la ședințele Grupului de Conducere al Mișcării. Începuse o nouă prigoană, asprã și nemiloasă. Atunci a făcut servicii uriașe Mișcării, ponderând tendințele exagerate ale unora, convingând pe guvernanți de necesitatea slăbirii prigoanei, culegând informații complecte asupra evenimentelor politice naționale și internaționale, intreținând legături cu celelalte partide, pentru o eventuală regrupare a forțelor anticomuniste, concentrare pe care o vedea imperioasă și inevitabilã, datoritã cursului pe care îl lua războiul.

Desigur, partidele politice nu aveau aceeași perspectivă a primejdiei comuniste și s'au lansat în acțiunea lor vinovatã dela 23 August după felul lor tradițional de a vedea lucrurile. Abia după 1944 și-au dat seama de erorile făcute și au început să le îndrepte în mod onorabil, dar prea târziu pentru ca noua lor atitudine să mai aibă eficacitate politicã. Armatele roșii se găseau în România.

La terminarea războiului, Manu face eforturi extraordinare ca să apere Mișcarea de loviturile noilor guvernanți, și cu multă pricepere reușește să-și stabilească noi legături, de astă datã cu Ambasadele occidentale. Cu aceste legături, el urmărea să creeze condiții favorabile pentru zăgăzuirea dominației comuniste în România.

A fost un participant activ și extrem de folositor la străduința Mișcării Legionare de a găsi o ieșire din impasul în care se sbătea în perioada 1945-1948. Vremurile erau turburi și tendințele destul de diferite.

Grupul Nicolae Pătrașcu, care venise din Germania după sfârșitul războiului, pela finele lui 1945, adoptase o *poziție de ne-beligerantă* față de regim, atitudine determinată de izolarea în care se găseau, de scepticismul ce-l aveau față de un eventual sprijin din Occident, și de comportamentul puțin înțelegător al partidelor politice. Într'adevăr, acestea au con-

când cele zece minute, am pus amenințarea în execuție. Am găsit în curtea închisorii un trunchi lung și greu. L-am transformat în berbece. Am apucat toți câți eram de el și din două-trei lovituri am spart poarta. Apoi, încolonați, am mărșăluit în cântece legionare până la procuror acasă.

Toată noaptea au scris grefierii la mandate de arestare, motivul fiind... spargerea porții închisorii. Peste o săptămână s'a judecat procesul. Apărători: Căpitanul, Moța, Marin, și alți câțiva avocați din partea locului. Am fost achitați.

Îndată am pornit cu toții spre București. Ajunși la sediu primii, Constantinescu, Țocu și cu mine, eram flămânzi și ne întrebam unul pe altul cum stăm cu banii. Niciunul o lețcaie măcar. Între timp vine tatăl Căpitanului. Deși era deputat, ne întreabă pe noi dacă nu avem ceva bani că i-e foame și n'are o centimă. Noi ne uitam lung la el și dam amărâți din cap. Ultima speranță era sosirea Căpitanului. Când apare, prima vorbă ce-o scoate este ... dacă nu avem câțiva lei să cumpărăm ceva de mâncare, că i-e tare foame. El n'avea decât 20 de lei. Eram acuma strânși la sediu șapte oameni flămânzi și numai 20 de lei!... Am mers la băcănie și am cumpărat 2 kg. de mălai, o bucățică de brânză și ceapă. Ajunși la sediu, întreabă Căpitanul cine știe să facă mămăligă. Nimeni nu răspunde. Mă apuc eu, deși nu eram prea meșter. Am pus însă mai multă făină în oală decât trebuia și mămăliga a început să dea afară la fiert. Atunci Căpitanul m'a dat surâzând la o parte, a luat făcălețul și s'a pus să mestece mămăliga pentru noi.

Complotul Stelescu.

Descinderea la Gheorghiade, pentru descoperirea corpului delict al complotului, a fost făcută de Căpitan, Generalul Cantacuzino, Beza, Dumitrescu-Zăpadă, Cotea și eu. Înainte de plecare, Căpitanul a pus mâna pe umărul meu și mi-a zis: "Măi, Iovine, mergem la Gheorghiade, complicele lui Stelescu, să luăm din casa lui arma și otrava cu care au vrut să mă asasineze. Tu ești boxer și Gheorghiade e tot boxer. Cum intri, îl iai în pumni și noi trecem mai departe".

Ajunși la locuință lui Gheorghiade, ne deschide servitoarea. Gheorghiade nu era acasă, așa că nu am avut ocazia să mă bat cu el. În locuință au intrat numai Dumitrescu-Zăpadă și Beza, au luat lucrurile din locul știut și au ieșit. Între timp, servitoarea s'a strecurat pe coridor și-a început să strige "*hoții*". Locuința era la etajul întâi. Căpitanul și Generalul au coborât mai de vreme. Eu, cu Beza și Dumitrescu-Zăpadă, ultimii. La țipetele servitoarei, s'a adunat lume multă în stradă. Beza și Dumitrescu-Zăpadă ieșind primii și părând grăbiți să fugă, lumea i-a luat la bătaie.

Pe mine nimeni nu mai m'a băgat în seamă. Norocul lor a fost că a venit poliția repede, chemată de vecini. Dela poliție au fost eliberați imediat, în urma unui telefon al Căpitanului.

În lagăr.

În timpul marei prigoane, am fost închis în lagărul dela Vaslui, sala n.º 9, zisă "*camera recalcitranților*". Eram împreună cu Iordache Nicoară, Puiu Gârcineanu și alții, în total 12.

În acest lagăr, mai toți legionarii făceau cruciulițe de os. Eram cel mai mare fabricant. Aveam pe raft o sumedenie de cruciulițe. Când venea vreun vizitator la Bădița Nicoară, el se ducea direct la raftul meu și lua de acolo cruciulițe pentru a le trimite celor de afară, ca amintiri din lagăr.

În tot lagărul eram circa 500 de legionari. După asasinarea Căpitanului, rând pe rând, marea majoritate au fost obligați să dea declarații de desolidarizare de Garda de Fier. Numai 9 inși au refuzat să dea, între cari eram și eu. Îmi aduc aminte numai de Stoicănescu, Iordache Nicoară și Bădia Erhan. Numele celorlalți le-am uitat. Pe noi, cei nouă, ne-au mutat în lagărul dela Miercurea-Ciuc, zis "*Lagărul turbaților*" (de către autorități).

La Ciuc, înainte cu 25 de zile de asasinarea lui Călinescu, am început săparea unui tunel de evadare, chiar din pivnița clădirii. Echipa era formată din 7 persoane, între cari și Iordache Nicoară. Eu am luat conducerea lucrării, am pregătit sculele necesare și am împărțit munca. Lungimea tunelului era plănuită să fie de 30 de metri, ca să treacă de corpul de gardă. Înălțimea de 80 cm., iar lățimea de 60-70 cm. La lucru, eu eram numărul 1, adică săpam. După mine venea Bădia Iordache, care umplea dosurile de perine cu pământ și le ducea până la gura tunelului, de unde ceilalți camarazi, desculți ca să nu facă nici cel mai mic sgomot, duceau pământul la al doilea etaj, în pod, unde îl ascundeau sub streașină.

Lucrarea începea seara la ora 9, după culcare, și ținea până dimineața, la orele 5. S'a lucrat în așa fel că nu numai sentinelele din lagăr, dar nici chiar ceilalți camarazi nu știau nimic. Ca să nu fim turburați, am aranjat în așa fel lucrurile încât toată echipa de șapte avea o cameră a ei. Am săpat 25 de nopți; mai rămâneau 5 și tunelul ar fi fost gata. A venit însă cazul Călinescu și din echipă nu au mai rămas în viață decât eu și Țâlnaru. Restul au fost împușcați, împreună cu alte multe sute de martiri ai credinței legionare.

"JERTFA LUI SERAFIM PARFENIE"

(Fragment din cartea în manuscris

"ȘI CERUL PLÂNGEA")

de Ion Roth Jelescu

. . . . . .

Când m'am trezit, era întuneric. Fusesem lăsat în pace. Cel puțin dacă mi-ar lăsa nopțile liniștite... Câtva timp, am tot rumegat gânduri triste. Oare cât timp încă voi mai putea gândi!...

Nu îndrăsneam să mă întorc pe altă parte a corpului, de teamă să nu reînceapă durerile. Lemnul tare al patului, îmi amorțise toată partea dreaptă. Totuși era mai bine așa... Afară, deasupra deschizăturii cu gratii, cineva se plimba. Era desigur, vre-un gardian de pază. Cu gândul la pașii lui, am adormit din nou.

A doua zi, când m'am trezit, m'am simțit ceva mai refăcut. Totuși mă dureau încă oasele. Dar eram oarecum mai vioi și am început din nou să mă plimb un pic prin celulă. Cu fiecare pas ce-l făceam mă simțeam par'că mai tare. Oare cât timp încă? Nu știam de ce e capabilă mintea omenească, atunci când e vorba de a găsi sisteme de tortură...

Când m'au ridicat din nou pentru camera de tortură, nu mai eram singur. Il aduseseră și pe camaradul Serafim. Nu știam ce voiau. Găsiseră însă un alt sistem, prin care credeau că mă vor forța să vorbesc. Mituș Dumitrescu, impasibil, mă aștepta, cu un surâs ironic. A început din nou să ne ție un mic discurs, uitându-se însă numai la Serafim:

— "Sper că in urma experienței făcute, vă veți hotărî să vorbiți. Suntem inepuizabili în posibilitățile noastre de a vă face să spuneți până și laptele ce l-ați supt la mămele vostre și nu vom înceta până nu veți deschide gura. Cred că ați înțeles."

Până acum, ni se adresase cu "Domnule"; de data asta însă, ca un semn că situația era mai rea, a început să ne spună pe nume și să ni se adreseze cu "tu".

— "Ia spune, Serafime, când ai văzut ultima oară pe Horia Sima? Dar pe Papanace și Pătrașcu?

— "Domnule comisar, eu nu i-am văzut niciodată, nu i-am cunoscut, și e prima oară că aud vorbindu-se de ei.

— "Dece minți, mă! Vrei să te bag din nou în fabrică!

— "Domnule comisar, repet că nu știu nimic.

— "Nu vrei să spui! Bine. Tu singur mă faci să recurg la alte mijloace. Ia-l, Horwath și leagă-l."

Horvath s'a apropiat de el și i-a spus să-și scoată hainele. Complect gol, a fost întins pe o bancă și legat cu o frânghie groasă peste tot corpul de bancă, așa ca să nu poată face nici-o mișcare. Frații Horvath, au luat fiecare câte-un bici ce se afla atârnat în perete și au început să-l lovească peste față. Auzeam șuerăturile bicelor în aer și plesnetul lor pe obrajii camaradului meu. Fața i se înroșise de sânge, pielea îi crăpase. Mă uitam îngrozit și până la sfârșit nu am mai putut suporta, astupându-mi cu mâinile ochii și urechile. Ca prin vis, am auzit vocea lui Mituș Dumitrescu:

— "Ce mă, nu-ți place? Vezi că de tine depinde totul. Cum ne spui unde e inginerul Panaitescu și toată banda lui Horia Sima, imediat încetăm de a vă mai bate."

Ce suflet pervertit și josnic trebuia să aibă acest om!... Ce brută! Știa bine că nu puteam să văd nici măcar un copil plângând, că nu puteam să văd și să suport nici-un fel de violență, dar să mai asist și la astfel de torturi... El spera însă, că văzând suferințele camaradului meu, voi deschide gura, făcând declarații așa cum le-ar fi vrut el, pentru ca el să bine-merite în ochii mai marilor zilei.

Mi-am luat mâinile dela ochi și privindu-l drept în față, i-am răspuns:

— "Domnule Dumitrescu, camaradul Serafim e fiu de țăran și nu s'a mișcat din satul lui decât până în orașul Tighina. E pentru prima oară că vede Bucureștiul, și nici nu ar putea spune că a văzut capitala Țării, ci mai de grabă beciurile, închisorile și brutele polițienești ale acestui oraș capitală. Cum îți închipui dumneata că un Horia Sima, sau mai știu eu care legionar din organul conducător al Mișcării, dacă mai există vre-unu, s'ar fi putut deplasa tocmai la Tighina, pentru a sta special de vorbă cu Serafim, sau cu mine. Cum îți închipui dumneata, că în scurta mea ședere în București, acești legionari conducători, nu au avut altceva mai bun de făcut, decât să mă caute pe mine, pentru a-mi destăinui cine știe ce secrete, sau pentru a-mi da anumite însărcinări, când ei nici măcar nu mă cunoșteau. Pentru a întreprinde și duce la bun sfârșit o acțiune, prima condiție, e să cunoști bine elementele cu cari lucrezi. Ori aceasta presupune o verificare îndelungată a acestor elemente. Contrariul, riști să dai greș dela început. Ori dacă Horia Sima sau Papanace, sau un altul, ar fi plănuit ceva,

atunci el nu putea să se servească decât de elemente bine cunoscute și cu care stătuse în imediat contact vreme îndelungată."

— "Ia atinge-i câteva, Horvath, pentru a nu-mi mai ține prelegeri aci."

Și au început să mă lovească cu bicele peste față. De data aceasta Serafim era spectatorul bătăilor ce primeam. Câte lovituri mi-or fi dat, nu știu. Mă dureau ochii și lacrimi grele îmi căzeau pe obraji, pătrunzându-mi în răni, usturându-mă.

După câtva timp au încetat și s'au îndreptat din nou spre Serafim. La un semn al lui Mituș Dumitrescu, au reînceput biciuiala. Dumitrescu număra din nou: un, doi, un, doi... Iuliu Horvath lovea dealungul corpului, iar Victor Horvath deacurmezișul. După circa zece minute, — mie mi s'au părut o veșnicie —, s'au oprit și — l-au întrebat dacă e dispus să spună unde e "*comandamentul legionar*".

Toată fața, pieptul și abdomenul îi erau pline de sânge. Tot timpul cât durase bătaia, nu scosese un geamăt. Dacă nu i-aș fi văzut mișcările pieptului, în ritmul greoi al respirației, aș fi putut crede că murise. Cu groază observasem bătaia și un sentiment de mare admirație mă încerca față de tăria camaradului Serafim. Era un exemplu și o încurajare pentru mine. La încercările repetate ale agenților de a scoate un cuvânt dela el, răspundea atât de liniștit și cu atâta indiferență:

— "Nu știu nimic, nu am nimic de spus."

Față de acest răspuns, bătăile au început cu și mai mare intensitate. L-au întors după aceea cu fața în jos și urmând același sistem, au început să-l lovească în spate, par'că cu și mai multă furie. Când au încetat, bietul Serafim nu se mai mișca. Era tot scăldat în sânge. L-au deslegat și au început să-l tragă de picioare afară ca pe un butuc.

După câtva timp, agenții au apărut din nou. Dumitrescu s'a îndreptat spre mine, punându-mi în vedere că dacă voi refuza de a spune adevărul, mi se va aplica același sistem.

— "Oare dumneata nu vrei să înțelegi că nu am de spus nimic! Că nu cunosc acești oameni și că niciodată nu am fost în contact cu ei!"

— "Leagă-l, Horvath și începeți."

Am fost desbrăcat de haine și întins pe bancă cu fața în jos; apoi legat deoparte și de alta a băncii cu niște curele și frânghii. Mi-au trecut o curea și peste gât. La o nouă comandă a lui Dumitrescu, au început să mă lovească. Unul de-alungul și celălalt de-alatul spatelui. Loviturile căzeau la început rar; după aceea mai repezi, tot mai repezi și din nou rărindu-se. La început, simțeam numai o usturime ascuțită în locul lovit, ca pe urmă să mi se pară că cineva mi-ar fi crestat carnea cu un briceag ascuțit. Așă fi vrut să mă mișc un pic, să mă sustrag loviturilor. Eram însă atât de strâns

legat! Loviturile cădeau fără încetare. Începusem să transpir și simțeam cum toți mușchii mi se sbăteau. Toată carnea îmi tremura. În primele momente, pentru a-mi experimenta singur posibilitățile mele de rezistență, număram fiecare lovitură. După un timp însă, începusem să pierd orice noțiune a realității. Amorțisem, deși tot corpul îmi svâcnea. Câteva lovituri mi-au căzut pe gât și pe cap. Aveam impresia că mă cufund undeva cu o iuțeală extraordinară. Din gură și din nas începuse să-mi curgă bale și sânge. Erau sărate și cleioase. Și cu toate durerile ce mă încercau, m'a cuprins o scârbă imensă și am început să vomitez.

Scurt timp după aceea, călăii au încetat și m'au deslegat, întorcându-mă cu fața în sus. Unul din ei a adus o găleată de apă pe care a aruncat-o peste mine. Am apucat să prind câteva înghițituri, revenindu-mi un pic din amețeală. Pauză doar de câteva minute și din nou am fost legat. Ca prin vis, am auzit o voce întrebându-mă unde e inginerul Panaitescu și înjurând. Am încercat să răspund ceva, însă nu puteam să articulez nici-un cuvânt.

Din nou au început să cadă loviturile de bice. În gură se strângea și mai mult scuipat cu sânge. Ași fi vrut să scuip, însă nu puteam și înghițeam totul în mine, sufocându-mă. Respirația era din ce în ce mai greoaie. Mă înnecam într'una. Loviturile erau mult mai dese și cu mai multă furie. Simțeam cum plesnea pielea. La un moment dat, au început să mă isbească numai peste față. Am început să-mi mișc capul, într'un enorm efort, la dreapta și la stânga, pentru a evita loviturile. Sbirii mei însă, au îndesit biciuiala. Nu mai puteam respira. Am început să mă sbat. Eram însă atât de strâns legat!

Incercarea aceasta de a mă mișca, m'a epuizat și mai mult. Încet, încet, mă simțeam învăluit într'un fel de ceață. Pe dinaintea ochilor, apăreau fel de fel de contururi, fără însă a putea descifra ceva din ele. O mână nevăzută mă ridica încet și plăcut. Fui cuprins de o moleșeală și-o căldură ca și când ași fi luat o baie fierbinte. După aceea însă, apucată par'că de o furie neînțeleasă, m'a aruncat cu o forță extraordinară undeva într'un adânc, amețindu-mă total, până când n'am mai văzut și n'am mai simțit nimic.

Când mi-am revenit, eram întins pe ceva rece. Mi-am aruncat ochii în jurul meu. Mă aflam pe ciment, în celulă. Lângă mine, o baltă de sânge. Din nou m'a apucat scârba. Îmi venea să vomitez. Pe pat, erau aruncate în dezordine, hainele, cămașa și chiloții. Îmi era din nou frig. Am încercat să mă ridic. Dureri ascuțite, ca și când cineva m'ar fi înțepat cu mii de ace, mă țintuiau pe loc. Tremuram și dinții îmi clănțăneau.

Cu greu, am reușit să mă târăsc pe ciment și să mă urc în pat. Corpul îmi era roșu-vânăt. Eram plin de răni. Am scos din buzunarul pantalonilor o batistă și am început să mă șterg încet de sânge. Toată pielea îmi era crăpată. Cu multă atenție, am trecut batista peste toate rănile, curățindu-le cum am putut. M'am întins după aceea pe o parte unde nu aveam atâtea răni și m'am acoperit cu hainele. După câtva timp, am fost cuprins de o căldură ce creștea din ce în ce. Și totuși, era o căldură plăcută. Ce curios! Să fii bătut atâta, și după aceea, în loc să simți permanent dureri atroce, să te simți învăluit de o astfel de căldură, care părea o binefacere pentru organismul întreg. Cât poate să suporte omul!... Cufundat în gânduri și mirat oarecum de această curioasă senzație, am adormit.

Timp de două zile am fost lăsat în pace. Durerile incepuseră să mă lase, iar rănile mi se acoperiseră cu un fel de crustă. Eram însă extrem de slăbit. Din camera de tortură, nu se mai auzea niciun fel de geamăt. Se părea că și Serafim fusese lăsat în pace. Gardianul ce-mi aducea mâncarea, nu scotea nici-un cuvânt. Ași fi vrut să știu ce era cu Serafim. La toate întrebările mele, nu răspundea nimic. Intra tăcut, întinzându-mi un sfert de pâine și un castron de ciorbă și pleca tot așa de tăcut, închizând ușa și dând din cap. Cine știe câți oameni torturați văzuse! La fiecare deschizătură de ușe sau zgomot de pași, tot corpul începea să-mi tremure. Din moment în moment așteptam să fiu din nou ridicat și bătut. Știam că de fiecare dată, vor întrebuința alt sistem. Ori acest gând numai, mă făcea să înnebunesc de groază. Oare ce-or fi inventat de data aceasta? Oare ce mă așteaptă? Mi-era teamă că nu voi putea suporta până la sfârșit și că voi scăpa vreun cuvânt care ar putea fi pierzania atâtor camarazi, sau că până la urmă voi declara orice, numai să fiu lăsat în pace.

Dar ce oare puteam să declar, când nu văzusem niciodată nici pe Horia Sima, nici pe Papanace și nici pe Pătrașcu?!... Dece oare nu vor să creadă că toată acțiunea dela Tighina, nu era decât o acțiune locală, fără nici un fel de legătură cu vreun "*comandament legionar*"! Oare cum aș fi putut să-i conving pe acești oameni de inutilitatea cercetărilor lor și de faptul că, atât eu cât și Serafim, nu mai aveam nimic a le mai spune!

Am avut două zile de răgaz, două zile cari nu mi-au adus nicio reconfortare interioară. Ași fi vrut să nu mai gândesc nimic, să scap de chinul acesta cu mult mai mistuitor al întrebărilor din mine, al temerilor ce mă încercau la fiecare clipă. Reușiseră să vâre groaza în mine. Orice zgomot, orice ușe trântită, orice voce omenească, mă făcea să tresar și să tremur. Niciodată nu fusesem bătut; nici măcar tatăl meu nu mi-a dat vreodată o palmă. Toată viața mea căutasem să mă comport de așa manieră, pentru a nu atrage ura nimănui. Niciodată nu provocasem pe cineva.

Mi-am adus aminte că la școală, deși eram un element bun, învățând cu multă ușurință, niciodată nu căutasem să apar în ochii profesorilor mei pentru a mă impune cum făceau alții, câștigând simpatia sau

admirația acestora, pentru a fi răsplătiți cu laude în fața colegilor sau în fața întregului Institut. Răspundeam la toate întrebările corect, liniștit, fără fraze umflate, stăpânit fiind de o anumită măsură în toate și speriat par'că de îndrăsneala colegilor mei. Dacă vedeam că vreunul din ei se sbătea într'un neastâmpăr febril pentru a se situa deasupra mea sau a altora, îl lăsam să treacă înainte fără a-l invidia, fără a mă opune tendințelor lui nesățioase. Căutam prin toate mijloacele posibile să evit orice neînțelegere, cât de mică ar fi fost ea, numai și numai pentru a păstra armonia între ei și mine. Aceasta nu pentrucă nu aș fi fost și eu destul de tare și nu aș fi putut proceda de aceeași manieră, dar pentrucă eu consideram că oamenii sunt frați între ei și nu stăpânitori unul peste altul; iar acei ce au fost dotați cu mai multă inteligentă sau forță fizică, aceasta nu însemna că erau îndreptățiți de a exploata neputința sau naivitatea altora, nimicindu-i, ci pentru a-i înțelege și ajuta.

Atât de mult crezusem în oameni și în bunătatea lor!...

A trebuit să vie peste mine această nouă închisoare cu chinurile ei, pentru a-mi revela omul așa cum e el în goliciunea lui, deși pretins om de cultură, om civilizat, om creștin din al doilea milenar dela nașterea Domnului Isus, omul fiară, în frunte cu marele istoric și umanist Nicolae Iorga, acel ce cerea regelui Carol II, distrugerea totală a tineretului naționalist, inclusiv părinții și rudele acestui tineret.

La ce folosise oare toată jertfa lui Cristos, martirajul atâtor și atâtor sfinți, când nimic nu se putuse transforma în acest om?

În Mișcarea Legionară fusesem educați sub semnul crucii. Într'un articol, Ion Moța scria: "*măsura creștinătății noastre, este jerfta pentru neam și cruce.*" Care a fost rezultatul acestor jertfe?

Ne-am închipuit că prin jertfa noastră continuă, vom zgudui sufletul neamului, că prin exemplul nostru de permanentă abnegație și dăruire vom transforma neamul, ridicându-l din cotidian și meschin, deschizându-i toate porțile sufletului, învățându-l să-și întindă câmpul de activitate spre interior, pentru a putea stabili în el însuși un echilibru, omorând în el toate instinctele primare, eliberându-se de orice reminiscențe de animalitate și plasându-se pe o linie pur spirituală. Am vrut să facem din oameni caractere, adevărate forțe omenești în slujba înaltelor valori morale. Acest om însă, nu se gândea decât la propria fericire, a cărei realizare însă nu o vedea decât în aproprierea bunurilor materiale, întinzându-și deci câmpul de activitate în această direcție și exclusiv, intrând în concurență cu alți indivizi al căror scop era acelaș, dând naștere la conflicte, lupte, dușmănindu-se unul pe altul, urându-se și exterminându-se. Au format grupe de interese, combătându-se unele pe altele, și coborând nivelul vieții omenești, târând omul și mai mult în noroi, pierzându-l.

Am vrut să reimplantăm în sufletele oamenilor, credința într'o lume mai bună, în care oamenii să se ajute unii pe alții. Am vrut să transformăm acest om ridicându-l și accentuându-i potențele lui pozitive. Căci RĂUL, așa cum spunea Căpitanul, pornea dela suflet.

Mituș Dumitrescu, crescuse cu mine în casa părinților mei. Se bucurase de acelaș tratament, primise aceeași educație ca și mine. Niciodată, nici mama și nici tatăl meu, nu lăsase să se întrevadă că e un tolerat în familie. Era considerat ca un frate al meu, înconjurat fiind de aceeași dragoste. Mama fusese aceea ce stătuse mai aproape de noi. Era un munte de bunătate, gata să ajute oricând și oriunde, renunțând la orice, numai pentru a ne vedea pe noi mulțumiți și cu voie bună, alinându-ne durerile, ușurându-ne necazurile și îndepărtându-ne grijile.

El, Mituș, comisarul ce mă tortura, fusese martorul atâtor și atâtor scene înduioșetoare, stătuse în apropierea acestui suflet mare și bun, se bucurase de aceleași mângâieri pline de grije și dragoste. Oare cum putuse să se transforme în acest fel!!... Cine oare îi strâmbase sufletul, făcând din el fiara pe care o aveam acum în fața mea?!...

Dela tatăl meu învățasem să nu ne plecăm niciodată capul, să fim stăpâni pe noi înșine, să nu ne umiliam și să nu ne vindem: să ne creem un loc în lume prin propriile noastre forțe, fără a neglija însă conduita morală. Oare ce reținuse Mituș din aceste sfaturi?!... Oare uitase el atât de repede toate binefacerile cu care tatăl meu revărsase din plin casa părinților lui!?...

Mituș Dumitrescu, prietenul copilăriei mele, prietenul adolescenței mele, omul care-mi cunoscuse toate sbaterile sufletului meu, omul care asistase la ruptura atâtor prietenii din cauza lui, pentrucă eram contra unui anumit fel de a gândi al unora din prietenii și colegii mei, cari desconsiderau tot ceeace nu era fiu de boer sau de om bogat, căutând să omoare în acești copii tot ceeace era mândrie înnăscută, tratându-i ca pe niște paria și scursuri ale societății, făcând din ei slugi plecate la ordinele lor. Omul acesta, care cunoscuse toată evoluția mea sufletească, permanent înclinată spre ajutorarea celor mai puțin favorizați de soartă, omul acesta era azi un monstru, un trădător al clasei țărănești de unde plecase, era călăul atâtor fii de țărani ce se aflau înscriși în Mișcarea Legionară, luptând și sacrificând, pentru a pregăti o soartă mai bună părinților, fraților, nepoților și neamului întreg.

Din nou mi-au venit în minte câteva scene din copilăria noastră: Toamna începeau vânturile. Un mijloc pentru noi de a găsi un alt sistem de joc. Construiam smei de hârtie, pe care după aceea, prin forța vântului îi lăsam să se ridice spre înalturi. Înainte însă căutam să-i lucrăm și să-i pictăm cât mai frumos. Era un fel de întrecere între noi. Știu că eu puneam

o mare grije în toată munca, rămânând uneori ore întregi pentru a pregăti părțile lemnoase de așa maniera ca să fie cât mai subțiri și mai ușoare, și făcând apoi fel de fel de figuri pe hârtie, colorindu-le cu diverse culori, așa ca să poată fi văzut bine de jos când smeul se afla în sbor.

De fiecare dată smeul meu era mai frumos, mai mare și sbura mai sus decât cel făcut de el. Într'o bună zi însă, după ce îmi dădusem atâta silință pentru a face un astfel de smeu, și care trebuia să fie în acelaș timp un dar pentru o colegă de școală, Mituș s'a apropiat de locul unde eu mă retrăsesem pentru a putea lucra în liniște și fără a-mi spune niciun cuvânt, mi-a smuls smeul din mâini și l-a rupt în bucăți, călcându-l după aceea în picioare. Era roșu la față și mânios. Oare dece? Deși eram supărat și gata pentru ceartă, m'am stăpânit totuși și cu cel mai mare calm l-am întrebat dece mi-a rupt smeul. Nu mi-a răspuns însă nimic, fugind. M'am uitat mult în urma lui dând din cap fără să pot înțelege nimic din această atitudine a lui. Aproape o oră nu l-am mai întâlnit. Eu am început să lucrez un altul. Pentru a nu fi din nou deranjat și pentru a evita o repetire a acțiunii lui, m'am retras în camera mamei mele. Acolo, în mai puțin de o oră, am făcut altul, și curios, mai frumos și mai mare decât cel dintâi.

Am plecat după aceea cu el spre casa colegei mele. Încă înainte de a ajunge acasă la ea, am întâlnit-o pe stradă împreună cu Mituș și cu smeul făcut de el. Când m'a văzut, mi-a ieșit imediat în întâmpinare. Mituș a rămas deoparte. I-am întins smeul ce-l făcusem. Îi citeam în ochi o mare surpriză și satisfacție. A lăsat smeul lui Mituș pe iarbă, la marginea străzii, și m'a rugat să-i ajut pentru a înălța smeul ce eu îi dăruisem.

Mituș, într'un gest de nestăpânire și-a luat smeul și-a plecat din nou supărat. Dece oare acest gest? Ce oare îi făcusem? Am rămas singur cu colega mea, jucându-ne. Când m'am reîntors acasă, Mituș nu scotea niciun cuvânt, nu răspundea la niciuna din întrebările mele. Nici măcar seara la masă, și nici când am intrat în dormitor, nu a scos un singur cuvânt. L-am lăsat în plata Domnului și am adormit. Câteva zile după aceea, îm purta încă pică.

Și iată cum, cu fiecare clipa ce o petreceam în închisoare, îmi veneau în minte momente din viața noastră în comun, cu totul diferite de acelea pe care eu le păstrasem în memorie ca pe un tezaur scump. Mituș era invidios și nu știa să iubească. Dar Mituș, știa în schimb să-și ascundă foarte bine sentimentele. Niciodată nu-mi făcuse vreo destăinuire; niciodată nu-și deschisese sufletul în fața mea.

Pentru ceeace-mi făcea acum, nu simțeam nici o ură contra lui, ci, un dispreț imens și o milă nesfârșită pentru sufletul lui pierdut, pentru neputința lui de a se ridica din mocirla slugărniciei.

Oare câte generații vor trebui să mai cadă și să jertfească până când se va scoate din neamul nostru spectrul slugoiului! De câte exemple oare mai era nevoie!

Se scurseseră două zile, în cari gândurile nu-mi fuseseră deloc ușurate, iar carnea îmi tremura de ceeace îmi închipuiam că m'ar mai putea aștepta. Ași fi vrut să se termine mai repede, să nu mai văd ochii aceia bulbucați și înroșiți de ură a chinuitorilor mei, să nu le mai aud gâfâiturile, obosiți de a mă bate. Dacă ași fi putut găsi ceva în celulă pentru a-mi pune capăt zilelor, pentru a le răpi satisfacția aceea animalică de a inventa cât mai multe torturi și de a mă vedea trântit la pământ și gemând de durere. Pe de altă parte însă, ași fi vrut să fiu tare, să suport totul până la capăt, înfruntându-i, sfidându-i și arătându-le că sunt mai tare decât ei, că nu mă tem, că nu tremur și că toate încercările lor, sunt simple mijloace de pigmei, neputincioși și imbecili.

Iată însă că după aceste două zile de liniște au schimbat ceva. În loc să mai fim bătuți ziua, au început torturile în timpul nopții, având de fiecare dată alți chinuitori, asistați însă totdeauna de Mituș Dumitrescu.

Am fost chemați și introduși în camera de tortură cam pe la orele nouă seara. Ca și la început, m'au forțat să asist întâi la chinuirea camaradului Serafim. Asupra lui se aruncau parcă cu și mai multă ură și furie. Au reluat sistemul bătăilor la tălpile picioarelor. Pentru aceasta însă au găsit un alt mijloc de legare și o altă poziție. Desbrăcat complect, l-au pus jos, legându-i mâinile în jurul genunchilor și introducându-i între mâini și genunchi un baston gros pe care după aceea l-au legat de ambele capete de gâtul lui. Era complect chircit și nu putea să mai facă nicio mișcare.

I-au dat un brânci și l-au întors cu capul în jos. Era legat de așa manieră că la fiecare mișcare pe care ar fi făcut-o, risca să se strangureze singur. Cu niște bastoane de cauciuc, au început bătaia la tălpile picioarelor.

După o jumătate de oră, neputând să scoată nicio declarație dela el l-au lăsat și m'au luat pe mine în primire. În prima zi, această bătaie nu-mi produsese mari dureri. De data aceasta însă, fie din cauza poziției, fie din cauză că rănile anterioare nu-mi fuseseră încă vindecate, îmi făcea impresia că cineva m'ar fi lovit cu niște ciocane în cap. Respirația îmi era scurtă și eram total ametit. Tot sângele mi se scurgea în cap, împăienjenindu-mi ochii. Din nou îmi țiuiau urechile și o enormă greutate părea că-mi apasă pieptul. Tălpile picioarelor îmi ardeau și mă usturau într'un mod îngrozitor. Ași fi vrut să strig, însă oridecâteori deshideam gura, mă înneca sângele.

Unul a început să mă isbească cu ceva peste fluierele picioarelor. Un altul a început să mă înțepe in coastă cu ceva ascuțit. S'au oprit la un

moment dat pentru a mă întreba; acelaș cântec... Unde e inginerul Panaitescu? Cine e? Ce legături am cu Horia Sima și alții din Comandament?...

Nu puteam să le răspund nimic. Se părea că gâtlejul mi se înfundase, iar limba mi se umflase că nu o mai puteam mișca în nici un fel. Câteva momente încă de tortură și au încetat. Și-au dat seama că-mi era imposibil să răspund în poziția în care mă găseam. Am fost deslegat și unul dintre ei a început din nou să-mi pună întrebări. Eram amorțit și ametit. Nu înțelegeam nimic și nici nu puteam vorbi. Stăteam întins pe jos și n'aveam nici o forță să mă ridic. Unul din agenți m'a apucat de păr trăgându-mă în sus. Cu multă greutate am reușit să mă ridic, întâi în genunchi și după aceea în picioare. Tălpile însă mă usturau atât de rău, că nu am fost în stare să stau drept nici un minut, și din nou am căzut în genunchi.

Amândoi agenții au început să mă înghiontească și să mă împingă spre use. Când au văzut însă cât de greu mă mișcam și că evitam pe cât îmi era posibil de a face prea mari eforturi, au început să mă înțepe pe tot corpul, ordonându-mi să mă ridic în picioare. De voe de nevoe, și cu un mare efort pentru a mă sustrage înțepăturilor care erau foarte dureroase, m'am ridicat din nou. La un moment dat, Iuliu Horvath, începând să mă înțepe în spate, mi-a ordonat să alerg, dând ocol camerei de tortură. Cum eu nu dădeam nici o atenție ordinelor lui, s'au apropiat și ceilalti doi de mine, și au început să mă înțepe deasemenea pe unde nimereau, strigându-mi să fug:

— "Fugi mă, Dumnezeul mătii... dacă vrei să nu te mai batem."

S'au așezat după aceea în câte un colț al camerei, iar unul din ei, lovindu-mă cu un bici, mă forța să alerg. Mituș Dumitrescu a luat apoi o bancă și a pus-o în mijlocul camerei, forțându-mă să sar peste ea. La ezitările mele, un agent a început să mă înțepe cu sula, iar celălalt să mă biciuiască peste față. Simțeam în tot corpul niște dureri insuportabile. Îmi făcea impresia că iarăși oasele mi se desfăceau din încheieturi. Au început să râdă, să bată din palme, să strige, lovindu-mă și înțepându-mă fără încetare, alergând în urma mea. Loviturile cădeau din ce în ce mai repede. Dumitrescu apucase o cravașe și oriunde mă întâlnea, mă lovea peste față, peste corp, pe unde nimerea.

Strângând în mine ultimile forțe ce mai avea, m'am îndreptat de șale și am început o cursă nebună prin cameră, sărind peste bancă, peste scaune, peste masă și peste tot ce întâlneam în calea mea, invitându-i la un fel de întrecere. Jocul de-aprinselea din copilărie mi-a venit în minte și am început să strig, râzând:

— "Hei, ia să văd, cine mă poate prinde!"

Le-am văzut fețele pline de uimire, contractându-se după aceea într'un rânjet furios. Am râs cu hohote și am reluat cursa alergării, răsturnând tot ce întâlneam în cale, apropiindu-mă de fiecare din ei, atingându-i cu mâna, râzându-le în față și schimonosindu-mă. Incepuse să-mi curgă sângele pe nas, iar tot corpul îmi era plin de sudoare. Ochii mi se înpăienjeniserã de lacrimi. Erau lacrimi sau sânge!... Urechile îmi țiuiau. Am început să mă învârtesc pe loc câtva timp, ca după aceea să continui aceeași goană nebună.

— "Hai, domnilor, ce mai stați, prindeți-mă dacă puteți."

Apucam ce puteam cu mâinile și aruncam pe unde nimeream, în toată camera, strigând, urlând, gâfâind, horcăind... Trebue să fi avut un aspect teribil, pentrucă la un moment dat, speriați parcă, m'au lăsat în pace. Toți trei s'au apropiat de mine ușurel, și au început să mă împingă spre ușe, strigându-mi să încetez. Am ieșit pe coridor, și din nou am încput să alerg. Până la urmă m'au înconjurat și cu forța m'au împins în celulă. Cât timp au mai stat la ușe privindu-mă, m'am menținut drept, privindu-i sfidător în ochi. Cum au plecat însă, m'am prăbușit pe ciment, întocmai ca o cârpă mototolită. Eram total epuizat. M'am târât totuși până pe pat și am rămas întins fără să mai fac vreo mișcare. Eram plin de sudoare, murdar de sânge și praf, și-mi era sete. Din nou am fost cuprins de febră. Tremuram de frig, sau mă sufocam de căldură.

Timp de trei zile, am fost ridicat în fiecare noapte cam pe la orele zece, fiind bătut la tălpile picioarelor, înțepat cu sulele peste tot corpul, biciuit. De fiecare dată după terminare, îmi puneau sare sau piatră acră pe răni pentru a opri sângele ce curgea șiroaie. A urmat după aceea o pauză de cinci zile fără a mai fi bătut. În schimb, eram chinuit cu fel de fel de întrebări.

La fiecare nou interogatoriu, căutau să mă convingă că Serafim ar fi făcut declarații complecte și că deci nu ar mai avea nicium rost să insist în această atitudine intransigentă și că, indiferent de faptul că voi recunoaște sau nu acuzațiile făcute, voi fi dat în judecată și condamnat pentru trădare și încercare de asasinat și răsturnare a ordinei existente în Stat. Din întrebările pe care mi le puneau însă, îmi dădeam seama că Serafim nu scosese nici un cuvânt. De altfel, nici nu avea ce declara. El nu știa nimic de toate pregătirile noastre. Era numai un element de legătură între diferitele grupe, făcând deci serviciul de curier.

La începutul acestor interogatorii, călăii mei se arătau destul de binevoitori, blânzi, interesați în a mă ajuta pentru a ieși din situația grea în care mă aflam, ca după aceea, văzând că nu pot obține nimic, să recurgă din nou la bătaie și tortură.

Procedeul era același. Eram introduși împreună, așa ca fiecare să fie martor la torturarea celuilalt. De data aceasta, ne-au prins mâinile și

picioarele în cătușe. Fiind extrem de mici, împiedecau orice circulație a sângelui.

Primul intrat în fabricã, a fost din nou Serafim. L-au întins din nou pe bancă și l-au legat strâns, în jurul ei. I-au prins după aceea o frânghie de gât, pe care au legat-o de o verigă groasă din zidul camerei de tortură. O altă frânghie îi, ținea picioarele și era prinsă de o altă veriga din peretele opus. Odată terminată legarea lui, cei doi agenți au luat fiecare câte un bici și au început să-l lovească peste față și abdomen. Am numărat circa o sută de lovituri. Serafim n'a scos un geamăt. Au lăsat atunci bicele deoparte, și Iuliu Horvath a luat o lamă de bărbierit cu care a început să-i cresteze pielea pe abdomen. Victor Horvath, în acelaș timp, îl înțepa cu o sulă în umeri până ce ajungea la os, râcâindu-l. Pentru prima oară a început și Serafim să geamă, iar până la sfârșit, să urle de durere. Am închis ochii și mi-am astupat urechile. Era imposibil să mai privesc acest spectacol. La un moment dat s'a apropiat și Mituș Dumitrescu și i-a luat testicolele în mâini, strângându-le cu toată puterea. Bietul Serafim nu mai putea. A strigat cât a putut:

— "Incetați că vă spun tot."

Imediat toți trei s'au retras, așezându-se pe scaune. Câtva timp s'a făcut tăcere. La nu ordin al lui Dumitrescu, Iuliu Horvath l-a deslegat și i-a făcut semn să se așeze pe o bancă cu fața spre Dumitrescu.

O amară desnădejde îmi cuprinse sufletul. Cautam să prind ceva din privirile camaradului meu, doar, doar l-aș putea încuraja să suporte torturile până la sfârșit. Corpul îmi începuse din nou să tremure ca varga. Serafim nici nu se uita la mine. Atât Dumitrescu, cât și cei doi agenti, așteptau împungându-l parcă cu privirea. În mine se deschisese un mare gol...

— "Hai, vorbește, ce mai aștepți!"

— "Lăsați-mă un moment să mă odihnesc, că vă spun tot."

Din nou tăcere. Nervii îmi erau încordați la extrem. Timp de zece minute, nu se auzi decât respirația greoaie a camaradului Serafim. Se oare gândea?... Ce voia să spună?...

Il observam cu atenția încordată. Buzele îi tremarau, iar fălcile i se mișcau într'o parte și alta, dând impresia că ar mesteca ceva. După un timp, ce mi s'a părut o veșnicie, s'a ridicat de pe bancă și cu pași înceți, înceți, s'a îndreptat spre masa la care era așezat comisarul Dumitrescu. Mă uitam la el ca la un spectru. Era galben la față, cutele de pe obraji și de pe frunte îi erau adâncite, sprâncenele încruntate și un zâmbet amar în colțul buzelor. Trebuia să fi fost încercat de dureri îngrozitoare...

Când a ajuns aproape de masă mi-a făcut un semn cu mâna din care nu am putut înțelege nimic. Ș'a aplecat după aceea deasupra mesei, apropiindu-și fața cât mai mult de Dumitrescu, și fără să-mi pot bine da

seama ce intenționa și fără ca Mituș Dumitrescu să se aștepte, l-a scuipat în plină față, cu un scuipat gros și plin de sânge.

Dumitrescu s'a ridicat imediat de pe scaun, și-a sters repede obrazul de sânge și cu o furie nemaivăzută, s'a repezit spre el, trântindu-l la pământ, lovindu-l cu picioarele în cap și pe unde nimerea. Cei doi agenți, pentru a nu rămâne mai pre jos, au început și ei să-l calce în picioare.

Începusem să tremur din tot corpul și picioarele mi se muiaserã. Am rămas îngrozit, cu ochii țintuiți la camaradul Serafim, care după o scurtă luptă cu cei trei, s'a ridicat în picioare, retrăngându-se într'un colt al camerei de tortură. Când cei trei zbiri au început să se apropie din nou de el pentru a reîncepe bătaia, într'o atitudine extrem de liniștită și cu un zâmbet de satisfacție, camaradul Serafim a scos limba afară, arătându-le-o cu degetul. Era numai o bucată de carne însângeratã. A început să râdă, un râs sinistru și aspru care mi-a scuturat tot corpul. Când m'am uitat mai bine la el, am făcut o constatare ce mi-a umplut sufletul de groază. Camaradul Serafim își tâiase limba cu dinții. Aceea bucată de sânge pe care o scuipase în fața comisarului Dumitrescu, era propria lui limbă.

Gânduri peste gânduri începură să se învârtească în cap. Orice îmi închipuiam, dar ca cineva să-și muște propria-i limbă, lipsindu-se astfel pentru toată viața de cel mai important organ, nu așI fi crezut niciodată că ar fi posibil.

Câtă putere de credință acumulase acest om, câtă tărie sufletească, ce extraordinară voință... Am cunoscut mulți camarazi cari au suferit îngrozitor, fiind deasemenea torturați într'un mod neobișnuit de barbar și cari au suportat cu tărie toate încercările. Ei însă au lăsat să treacă peste ei torturile, știind că nu se pot împotrivi călăilor. Le-au suportat deci, dar niciunul nu a sfidat propriile-i dureri... Niciunul nu s'a gândit să se automutileze, pentru a răpi călăului satisfacția de a-l vedea gemând la picioarele lui, implorându-i milă.

Camaradul Serafim Parfenie, fiu de țăran basarabean, un om simplu dar curat, a vrut să dea o lecție celuilalt fiu de țăran, comisarul Mituș Dumitrescu. A vrut să arate acestui individ mârșav, că torturile nu sunt suficiente pentru a transforma omul într'o cârpă sau un obiect oarecare, de care, el călăul, să poată dispune după bunul lui plac. A vrut să-i arate că omul, atâta timp cât mai bate în el o inimă, atâta timp cât suflarea nu i-a încetat, are încă suficiente forțe pentru a se opune, cu tot ceeace Dumnezeu i-a sădit în suflet, oricărei silnicii. Nu numai că nu vei putea dispune așa cum vrei de sufletul cuiva, dar nici măcar de această materie trecătoare, atâta timp cât mai palpită o urmă de viață și de credință în ea.

Da, era o sfidare! Cea mai mare sfidare pe care putea să o facă cineva. Dumneata, domnule comisar, vrei neapărat să mă faci să vorbesc.

Îți închipui că torturându-mă și ne mai putând eu suporta suferințele fizice, voi spune totul, tot ceeace dumneata vrei sau îți închipui că știu...

Iată însă că nu e așa! Ți-am spus de atâtea ori că nu știu nimic și că nu am nimic de spus. Că chiar dacă aș ști ceva, orice tortură e inutilă, deoarece eu nu voi scoate nici un cuvânt. Dumneata însă, domnule comisar, ai crezut că prin metodele diabolice de care dispui, vei învinge carnea și sufletul meu... Iată-ți victoria! Ți-am scuipat-o în față... Bucură-te dacă mai poți... Rânjește, dacă mai ai poftă...

Atât Dumitrescu, cât și cei doi agenți, pentru câtva timp, nu au scos nici un cuvânt. Ceva însă părea că avea să se întâmple. Dumitrescu, cu ochii înroșiți de urâ, cu mâinile tremurânde și vocea guturală, s'a adresat celor doi agenți:

— "Luați-l și terminați cu el. Duceți-l la crematoriu."

Serafim, cu privirile ațintite asupra mea și luminat nu știu de ce surâs misterios, s'a apropiat de mine, mi-a apucat mâna dreaptă strângându-mi-o, după care, dându-se doi pași înapoi, m'a salutat legionărește.

Cei doi gealați ai lui Mituș Dumitrescu l-au împins spre ușe cu brutalitate. Camaradul meu, condamnat la moarte, a ieșit din camera de torturi cu fruntea sus... Lacrimi mari au început să mi se prelingă pe obraji... Bietul Serafim, țăran din Tighina, nici nu știa măcar ce e un crematoriu...

CUM L-AM CUNOSCUT PE CĂPITAN.

de Dumitru Leontieș

Mă consider fericit că l-am cunoscut pe Căpitan încă din copilărie. Aceasta nu înseamnă că am trăit vreme îndelungată lângă dânsul, ci numai că am avut norocul să-l întâlnesc mai de timpuriu ca alții. Iar cele câteva momente de trăire în umbra lui au fost de-ajuns ca să-mi fixeze definitiv poziția în viață.

Căpitanul trecuse deja prin casa părinților mei în perioada cuzistă a mișcării naționaliste. Prima dată când am fost însă cucerit de personalitatea lui a fost cu ocazia marșului său prin Bucovina, în vara anului 1929.

Eram pe atunci de 11 ani, absolvisem cele 4 clase primare și urma ca în toamă să devin "*licealist*". Într'o bună zi, Capitanul trece cu o echipă de vreo 100 de frați de cruce și absolvenți de frății prin comuna mea natală, Vama, și se oprește, ca și alte dăți în trecut, la casa părinților mei. Legionarii, după ce băgaseră cu câteva minute înainte groaza în polițiștii care voiau să-l aresteze pe Căpitan, se odihneau acum pe răzoarele dintre straturile de flori ale grădinii din fața casei. Căpitanul refuzase orice picătură de apă și stătea tot timpul în picioare. Eu, desculț și în haine naționale, nu-l lăsam o clipă din ochi; în primul rând pentrucă îl știam șef, în al doilea, pentrucă era cel mai semeț și mai frumos flăcău dintre toți, și'n al treilea, pentrucă știa să tacă, în timp ce celorlalți nu li se mai închidea gura.

Îl tot comparam cu cei mai mândri flăcăi din comuna mea cari, în fiecare Duminecă, organizau când în Vama de Sus, când în Vama de Jos, când la granița dintre ele, câte o bătaie de pominã. Personal nu puteam lipsi niciodată dela aceste evenimente sociale; aveam însă grija să nu mă atingă și pe mine vreun pietroiu sau par în cap. Căpitanul îi întrecea la figură pe toți eroii mei consăteni; avea apoi pentru mine calitatea de șef peste o sută de flăcăi aleși pe sprânceană; în sfârșit, știam dela surorile mele, care erau între 8 și 15 ani mai în vârstă ca mine și făceau parte și ele din mișcarea naționalistă, că este un mare om politic și că va sta cândva în frutea Țării.

Toate astea îmi ajungeau pentruca să mă îndrăgostesc de figura lui și să-mi înfierbânt imaginația de dorința de a mă apropria cât mai degrabă de dânsul. Deaceea, când a dat ordinul de încolonare și de continuare a

drumului spre Rarău, i-am cerut permisiunea să-i întovărășesc până la Prisaca Dornei, o localitate la 3 km. distanță de Vama.

Mușchetarii Căpitanului m'au purtat mai mult pe umeri până la acea localitate. Acolo, unde Moldova e aproape sugrumată de coastele prăpăstioase ale Carpaților, și abia lasă loc pentru șoseaua națională și calea ferată, Căpitanul a oprit coloana și mi-a întins mâna fără să scoată o vorbă, dar îmbrățișându-mă cu un zâmbet. Pentru mine despărțirea a fost prea bruscă. Am rămas pe loc, urmărind coloana până a dispărut după o cotitură de drum, apoi mi-am scuturat o parte din fierbințeala interioară, ținând-o într'o fugă până acasă.

În comuna noastra trăia un țăran cu vână de poet, pe nume Grigore Sasu, care, până atunci, se bucurase de cea mai mare venerație a mea, deoarece știa să puie în versuri cele mai importante aspecte din viața noastră sătească, ca de pildă: nunți, înmormântări, serbări naționale și culturale, recitindu-le cu patos și talent. De mult îmi pusesem în gând să-mi încerc si eu norocul în versificație, însă nu găsisem încă un motiv serios de inspirație pe care să nu-l fi cântat deja în versuri Grigore Sasu. De data aceasta am simțit însă în mine o deosebită furnicare și abia ajuns acasă am pus mâna pe creion și mi-am descărcat simțămintele în următoarele versuri:

Căpitane, dragul meu,
face-mi-te-ai pui de zmeu,
de pe vârf de pe Rarău
să ridici palosul tău,
să-i aduni pe toți flăcăii
din Prislop la Gura Văii
și cu bunul Dumnezeu
să mântui poporul meu!

Șapte ani mai târziu, în Iunie 1936, la sfârșitul anului școlar ce-l absolveam la liceul "*Dragoș Vodă*" din Cămpulungul Bucovinei, veni svonul că va sosi Căpitanul și se va urca la Casa Legionară de pe Rarău. Eram tare neliniștit. În sfârșit sosi momentul. În gara Capul Satului, la intrarea în orașul Câmpulung, garnizoanele legionare formaseră pe peronul gării un front impunător. Erau adunați câteva sute de legionari, în frunte cu șeful județului, avocat și com.-ajutor Lazăr Sachin, având lângă el pe com.-ajutor Sebastian Erhan, un țăran cât un munte, Comandantul arcașilor din județul Câmpulung și figură de legendă.

În flancul stâng al legionarilor am făcut front noi, frăția de cruce "*Niță Constantin*", în total 13 inși.

Un fluerat de locomotivă anunță apropierea trenului. Inimile noastre tinere se umplură de emoție, ca în așteptarea unui eveniment hotărâtor. Aproape toți ceilalți frați de cruce aveau să-l vadă pe Căpitan pentru prima dată în viața lor; eu însumi, după șapte ani lungi ca o veșnicie, mă întrebam cum aratã acuma. Când m'am îndrăgostit de dânsul în 1929, eram un copil de 11 ani; acuma eram adolescent de 18 ani și pe deasupra frate de cruce, ostaș înregimentat în oastea lui.

Dar iată că trenul se oprește în gară. Privirile noastre se pironesc toate asupra ușilor, inimile noastre bat năprasnic în coșul pieptului. Iată-l! La una din uși apare un bărbat înalt, svelt și vânjos, cu o pelerină cafenie aruncată pe umeri și cu o pălărie neagră cu borduri largi pe cap. L-am recunoscut îndată și l-au recunoscut chiar și cei ce nu-l văzuseră niciodată. Era Căpitanul! Dar nu mai era flăcăul de acum șapte ani, cum nu mai eram nici eu copilul de atunci; aveam în fața mea un om în toată puterea vârstei, maturizat, nu numai de ani, ci și de răspunderea pe care o purta pentru neamul românesc.

Odată cu dânsul coboară din tren o mulțime de alți legionari, în deosebi studenți din Cernăuți. Un Comandant legionar dă raportul, după care Căpitanul, cu pas întins și rar, trece în revistă frontul și se apropie de noi, frații de cruce. Șeful Frăției, Găină, dă raportul; noi încremeniserăm în poziția de drepți. Căpitanul ne privește lung și apoi spune: "Bine, băieți!", îndreptându-se spre alte unități.

De sus ploaia cădea ca un torent peste capetele noastre descoperite. Eram uzi leoarcă, dar fericiți că l-am văzut pe Căpitan. Între timp ploaia s'a mai domolit. Eu mă țin cu Găină pe urmele Căpitanului nescăpându-l din ochi nicio clipă, urmărindu-i orice vorbă și orice gest. Coloana se pusese în mers spre casa lui Erhan. L-am urmat până a intrat în casă, unde a stat de vorbă cu profesorul nostru de liceu, Alex. Bogza, care cu această ocazie și-a făcut intrarea oficială în Legiune. În primăvara anului 1938, prof. Bogza a expiat 3 luni de pușcărie pentrucă se înscrisese ca apărător în procesul Căpitanului.

Dela Erhan m'am întors împreună cu Găină la liceu, unde în după amiaza aceea aveam examenele de fine de an școlar. După două zile,terminând cu examenele, am urcat și noi, câțiva frați de cruce, Rarăul, ca să ne facem stagiul la tabăra de muncă. Pe Gavril Ilieș, cu care, trei ani în urmă, începusem la liceul nostru lupta naționalistă dar în afara metodelor Frăților de cruce, până a venit Găină dela alt liceu și-a introdus sistemul legionar din care făcuse parte acolo, l-am găsit deja în tabără. El fusese primul elev eliminat din liceu pentru activitate legionară și-acum își continua școala în "*Tabăra dela Rarău*".

tinuat să mențină în închisori după 23 August pe toți legionarii închiși, victime ale regimului antonescian.

Un alt Grup, în frunte cu Gheorghe Manu, George Demetrescu și alții, în special elemente din Capitală, susțineau imperioasa necesitate de a continua lupta anti-comunistă chiar în noile împrejurări. Manu și camarazii din grupul lui, se bazau pe o posibilă schimbare de opinie în sânul partidelor politice, convinse acuma de necesitatea formării unui front unic contra cutropirei bolșevice, și pe eventualitatea anumitor ajutoare din Occident, pe care le vedea cu putință în urma deselor contacte și conferințe ce le-a avut cu reprezentanții anglo-saxoni din Țară.

Această dualitate în criteriile de orientare politică a caracterizat situația Mișcării între anii 1945-1948. Fără a împiedeca acțiunea Grupului Manu și a altor numeroase grupe activiste locale, cari lucrau în clandestinitate, Pătrașcu s'a menținut în rezervă, sever păzit de altminteri, până în primăvara anului 1948, când a fost ridicat odată cu toată lumea legionară și svârlit în închisoare. Aceste divergențe n'au afectat întru nimic unitatea de bază a Mișcării. Erau pur și simplu două forme de acțiune, al căror scop era unul singur: neutralizarea regimului comunist.

Manu, la rândul său, s'a păstrat în clandestinitate, desfășurând o largă și definitivă activitate anti-sovietică, până în Aprilie 1948, când a fost arestat într'o combinație de trecere peste graniță, după ce trimisese tuturor șefilor de State occidentale un Memoriu documentat asupra situației politice din România, creată după 1944. Churchill a confirmat, la timpul lui, primirea acestui important document.

Intrat în "*Procesul Bujoiu și Pop*", organele de anchetă îi stabilesc lui Manu rolul de a fi făcut legătura între Mișcare și celelalte forțe politice din Țară. Acesta a fost de fapt rolul său. A întreținut relații cu toate grupurile politice, deoarece momentul politic de atunci era un *moment național*, în care trebuia acționat dincolo de orice interese de grup, în vederea salvării națiunii române. Multe capete luminate ale vechilor partide românești au înțeles noua situație creată în Țară și au participat activ la acest efort comun al poporului român.

Ajuns la închisoare, Manu se întâlnește cu o mulțime impresionantă de fruntași din lumea politică și militară a Țării și din lumea legionară, fapt care duce la o dublă și fecundă consecință.

Pe de o parte, începe adevărata și autentica viață de legionar, în condițiile specifice suferințelor de închisoare, ceeace duce la crearea "*mentului Manu*" în temnițele comuniste, caracterizat prin puternica lui influență asupra vieții celorlalți legionari din închisori, și în special asupra celor din Aiud.

Pe de altă parte, are prilejul să cunoască o serie de personalități din lumea conducătoare a Țării, politică și militară, și din conversațiile avute reușește să desprindă o mulțime din tainele politicii românești dintre cele două războaie, fapt care-i întărește certitudinile legionare. El dispune acuma de complecte revelații asupra țesăturilor subterane ale politicianismului românesc. În acelas timp, e surprins de caracterul uman al multora dintre foștii adversari ai Mișcării, cari, meditând cu tristețe asupra tragediei naționale, regretă sincer atitudinile și convingerile lor retrograde cari au împiedecat o cooperare mai strânsă între vechea și noua generație.

Cunoaște acuma mai deplin și lumea legionară, cu spiritul ei de sacrificiu, curățenia luptei pentru ideal și efortul de inițiere al oamenilor încadrați în Legiune spre un nou tip de existență. În plus, are bucuria să asiste la procesul de maturizare al tineretului legionar, care-l impresionează prin puterea de gândire, seriozitatea și capacitatea de a pune just problemele și de a găsi soluții precise celor mai dificile situații.

Trăirea creștină de toate zilele, a acestui tineret legionar, devine pentru el, omul de știință, isvor de profundă meditație, care are ca urmare integrarea lui temeinică, definitivă în *universul valorilor legionare*.

Între timp începe tragedia cea mare a vieții din închisori: *reeducarea forțată*.

După ce încercase la Pitești, cu studențimea, să găsească o formulă de anulare a spiritului legionar, și întâmpinase o gravă înfrângere, regimul comunist pregătește în birourile Ministerului de Interne "*mascarada reeducării tuturor deținuților politici*" din România. Desigur, cu alte metode și alți oameni. Procesul însă, în desfășurarea lui, este acelaș. Se cere fiecăruia să facă o denigrare complectă a propriilor lui convingeri și credințe, să denunțe pe toți cei ce au încă "*secrete*" personale sau de grup, să recunoască regimul comunist și să colaboreze cu "*Securitatea*". Totul tindea la desfigurarea spirituală a chipului omenesc.

Acest proces începe cu pregătiri și cercetări minuțioase, prelungite, tatonându-se reacțiunea și valoarea umană a fiecăruia dintre deținuți, pentru a se ști unde pot fi făcute spărturile în comunitatea sufletească a lor. Ani de-a rândul, Gheorghe Manu, ca și mulți alții, a fost cercetat în fel și chip, pentru a se vedea în ce măsură ar fi dispus la un compromis, în vederea captării și utilizării lui pentru procesul reeducării.

I s'a promis libertate, posibilități oficiale de a lucra la Institutul Atomic, poziții înalte și... marea cu sarea, în schimbul capitulării; toate acestea după ce el ieșise în evidență a fi unul dintre capii rezistenței din închisori. Izolat într'o secție de pedeapsă, a închisorii Aiud, el isbutește să spargă toate măsurile drastice și inumane, de teroare și izolare, și printr'un sistem ingenios, păstrează legătura cu toate celulele, transmițând celor sin-

Ne găseam adunați la această școală de naționalism cam o sută de legionari din toate colțurile Bucovinei. Atunci l-am cunoscut pe com.-ajutor Gheorghe Macrin, care ținea din ordinul Căpitanului ședintele de seară; pe com.-ajutor Vasile Posteucă, care ne distra nopțile senine cu fluerul și cu poveștile sale, cum îi stă bine unui poet; pe com.-ajutor Filon Lauric, spadasinul neînfricoșat al Bucovinei; pe com.-ajutor Ion Biceagă, pe Zubcov, Pânzaru și mulți alți fruntași ai studențimii bucovinene și ai Mișcării Legionare.

Am fost repartizat la căratul pământului cu targa impreună cu Ion Nemțeanu, o figură legionară frumoasă a Bucovinei, care a căzut la Odesa. Nemțeanu, înalt ca un munte și voinic ca un haiduc, încărca targa pe măsura puterilor lui, de să se încovoaie el însuși sub povara ei. Eu mă forțam să fac față bună, dar când nu mai puteam, mă ajuta Ilieș, care și el era voinic ca un brad și făcea parte din echipele-targă. Lui Nemțeanu i-am prorocit că-l voiu freca și eu odată, dar Dumnezeu a vrut altfel.

Din când în când Căpitanul, însoțit de Bădia Iasinschi, șeful de pe atunci al Bucovinei, făcea inspecția lucrărilor și ne antrena la câte-o joacă. Într'o zi ne-a arătat cum se ține cu pistolul, luând de țintă pălaria lui Nemțeanu, pe care acesta o ținea în mână la o distanță de 30 de metri. Atunci am văzut ce țintaș era Căpitanul.

Cu ocazia aceasta am făcut și un fel de luptă "*de-acălarele*". La un ordin, toți legionarii au părăsit lucrul și s'au adunat pe un podiș între Schit și tabără. S'au împărțit apoi în două grupuri adverse, fiecare grup încolonându-se pe două rânduri și postându-se unul în fața celuilalt. La un alt ordin, rândul din spate încălecă pe cel din față și apoi cele două grupuri adverse se ciocniră în iureș nebun unul de altul, călărețiii isbindu-se unii pe alții cu umerii, brațele trebuind să rămâie încrucișate pe piept. Până la urmă a rămas călare un singur legionar, toți ceilalți călăreți zăceau prăbușiți la pământ. Necazul meu a fost că am fost ultimul care am căzut. Din întâmplare am avut cel mai bun cal, deoarece stăteam pe umerii lui Pânzaru, care era cel mai voinic dintre legionarii din tabără. Calul a fost bun, însă călărețul prea pirpiriu. Învingătorul a primit drept recompensă o sticlă de lapte, care nu era chiar de disprețuit, deoarece noi ne hrăneam mai mult cu mămăligă și ceai. Aceeași mămăligă cu ceai a fost mai târziu și mâncarea noastră principală la Carmen Sylva. Se vede însă că nu mâncarea ne ținea voioși și sănătoși, ci figura Căpitanului și misiunea noastră!

Peste câteva zile s'a încheiat din nou frontul și Căpitanul și-a luat rămas bun dela Rarău, lăsându-l pe Biceagă comandant de tabără. Nu știa nici el și nimeni că aceasta îi va fi ultima întâlnire cu Raŭul, pe care l-a iubit mai mult decât orice munte românesc și pe culmile căruia a luat o parte din cele mai mari hotărâri ale sale!...

În imaginația mea de adolescent, acele zile și mai ales acele nopți senine și haiducești depe Rarău, petrecute în prezența Căpitanului, au încrestat în mine imagini ce nu se vor mai sterge niciodată din memorie. Are muntele acesta, ales anume de Căpitan pentru formarea gândurilor și planurilor sale, o majestate pe care puțini semeni ai săi o mai au! Cu o putere de chemare inexplicabilă, de leagă de Pietrele Doamnei, cu cuiburile lor de vulturi, de cerul pe care-l atingi aproape cu mâna, de plaiurile înconjurate de brădet străbun, de stâna haiducului Ulian, gazdă legionarilor ascunși prin munți de urmăririle poterașilor din vale, de orizonturile largi ce se deschid pretutindenea... Când în zori de zi privești din înălțimea Pietrelor Doamnei peste marea de ceață depe văile dela poalele lor, trăiești senzația singurătății olimpice. Iar când, sub puterea soarelui crescând la orizont, marea de ceață se frânge treptat, lăsând să apară tot mai multe păduri, lanuri, ape și așezări omenești, ce se pierd în orizonturi abia cuprinse cu ochiul, această panoramă măreață îți dă impresia că asiști, deslegat de orice cătuși omenești, la însuși fenomenul etern al creației... Nu-i de mirare că acel ce și-a luat angajamentul să formeze un nou tip de om, și-a ales drept model această natură măreață! Astăzi, oridecâteori îmi amintesc de acele momente și de acea priveliște, nu mi-o pot închipui fără chipul Căpitanului. Miturile amândurora se confundă în unul singur și eu văd înaintea mea Raŭul Neamului Românesc...

ULTIMELE PROCESE ALE CĂPITANULUI

de Vasile Mailat

După arestarea din 1938, Căpitanul a fost condamnat de două ori, în două procese deosebite, ținute la un interval scurt unul față de altul. Primul, mai era cunoscut în lumea legionară și sub numele de: "*Procesul Iorga*". Al doilea, era catalogat sub titlul: "*Procesul cel mare*".

"Procesul Iorga"

Marea prigoană împotriva Mișcării începe în noaptea de 16/17 Aprilie 1938. Căpitanul se găsea atunci la Predeal. Este arestat acolo, îndată după miezul nopții. În aceeași noapte, este adus la București și "*internat*" la cazarma Tribunalului Militar dela Malmaison.

În Dumineca Floriilor, 17 Aprilie, deși postul de radio nu suflase niciun cuvânt, până'n prânz tot Bucureștiul știa de aceste arestări în masă. Prima noastră grijă a fost să aflăm unde era Căpitanul. Totuși, toate cercetările noastre au rămas fără succes. "*Căpitanul este dispărut*" — spuneau unii. Sub această frază, purtată din gură în gură, se putea înțelege o mulțime de lucruri: c'a dispărut de bună voie și n'a fost arestat; că l-a făcut dispărut poliția; sau că l-au arestat și-l țin ascuns așa de bine încât nimeni nu-i va da multă vreme de urmă. Este posibil ca fraza cu multe răspunsuri să fi fost pusă în circulație chiar de organele lui Călinescu, pe atunci Ministru de Interne.

În fine, luni dimineață, 18 Aprilie, cercurile legionare din Capitală rămase nearestate, au putut afla că este deținut la Malmaison și că a doua zi, Marți 19 Aprilie, se va judeca procesul intentat contra lui de profesorul Nicolae Iorga.

Antecedentele acestui proces sunt cunoscute: În luna Martie 1938, Căpitanul, revoltat de campania dusă de prof. Iorga împotriva Mișcării, i-a trimis două scrisori. În prima, îl acuza de "*necinste sufletească*", fiindcă prof. Iorga, cu bună știință, își construise toată campania din ziarul "*Neamul Românesc*" pe falsuri. În a doua, reproșa profesorului "*lipsa de cavalerism*". Căpitanul răspundea în acest mod profesorului Iorga care, deși primise prima scrisoare, publicase în gazeta sa numai răspunsul său la aceasta fără textul scrisorii trimise de Căpitan.

Cele două calificări: "*necinste sufletească*" și "*lipsă de cavalerism*" au fost folosite de prof. Iorga ca să facă Căpitanului un proces de ultragiu. Se spunea pe atunci că prof. Iorga n'ar fi fost dispus să deschidă acest proces. Deși scrisorile conțineau termeni tari, totuși, fiindcă nu fuseseră publicate, Iorga nu se considera prea ofensat. În acest moment psihologic, a intervenit Armand Călinescu. El căuta, în orice împrejurare, "*material de acuzare*" pentru condamnarea Căpitanului. L-a convins deci și pe Iorga că pentru el nu exista nici un risc prin intentarea unui proces de ultragiu lui Corneliu Codreanu. Dealtfel, la proces, "*partea civilă Iorga*" n'a fost reprezentată în niciun fel. Numai prin gura procurorului, a lăsat să se spuie că "*pentru calomniile ce i s'au adus*" cere un leu despăgubiri.

Timpul, deși scurt, până în seara zilei de Luni 18 Aprilie, s'au mobilizat mai mulți avocați ca să-l apere pe Căpitan. Între aceștia mai importanți au fost: Sebastian Radovici, Lizeta Gheorghiu, Horia Cosmovici. Actul de acuzare conținea, mi se pare, două pagini, iar dovezile erau cele două scrisori. S'ar putea spune că avocații apărării nu aveau mai nimic de studiat.

Procesul a început Marți 19 Aprilie, la ora zece dimineața în fața Sec. I.o a Tribunalului Militar al Capitalei. Prezident: col. Dumitru Constantin, asistat de alți doi ofițeri. Căpitanul fusese adus în sală și introdus în boxă, înainte de intrarea judecătorilor. Era păzit de o singură santinelă. Ne-am strâns în jurul lui. Arăta odihnit și bine dispus. Era curios să afle dela noi cine fusese arestat. După întrebări și răspunsuri, a exclamat însă: "Eh! eh! cam mulți!", dar și-a păstrat mai departe voia bună.

Acest început de proces a durat două ore: citirea actului de acuzare, rechizitorul procurorului și apărarea. Acuzarea a întrebat pe Căpitan dacă recunoaște cele două scrisori trimise lui N. Iorga. Căpitanul a recunoscut nestânjenit. După aceasta au pledat Lizeta Gheorghiu și Sebastian Radovici.

După masă s'a dat sentința: ȘASE LUNI ÎNCHISOARE PENTRU ULTRAGIU. (conform Codului Penal de atunci, maximul pedepsei). Spre seară, Căpitanul a fost scos din Malmaison, printr'o poartă dosnică, și dus "*în direcție necunoscută*". În zadar, toate încercările noastre de a-i da de urmă au rămas zadarnice. Nimeni nu s'a gândit atunci că el ar putea să fie la Jilava, fiindcă Jilava era plină de legionari arestați.

Căpitanul fusese arestat în noaptea Floriilor și judecat în Săptămâna Patimilor. Toată lumea vedea în acest fapt un semn de sfințenie. "*L-au prins și l-au judecat în Săptămâna Mare, ca pe Cristos*" — se auzea adesea.

Atmosfera de teroare nu fusese încă instalată, dar toți o simțeam că vine. Nimeni dintre noi nu știa ce va urma. Oamenii celorlalte partide tăceau. Teamă sau complicitate!... Iar organele de siguranță și serviciile lui Moruzov, dozau așa lucrurile încât trecerea dela starea normală la cea

de teroare să nu fie bruscă și deci să nu producă prea multă neliniște. Pe noi însă (vorbesc de legionarii din cercul meu) ne apucase o mare neliniște. Era poate intuiția răului care vine... Dar mai ales eram îngrijorați de soarta și viață Căpitanului.

"Procesul cel mare".

Pe la începutul lunei Mai 1938, am auzit că se află la Jilava. Vestea a fost adusă în cercul avocaților dela Barou (unii legionari, alții prieteni ai noștri). Căpitanul s'ar afla în instrucție pentru un nou proces și instrucția nu s'ar face la Malmaison, ci în închisoarea Jilava direct. Aspre măsuri fuseseră luate pentru a se evita contactul cu legionarii rămași liberi afară.

Tot atunci am aflat de existența "*Comandamentului Legionar de Prigoană*". El ar fi fost constituit, potrivit dispozițiilor date de Căpitan, și ar fi condus de Bădia Mironovici, ajutat de Ion Belgea și Iordache Nicoară. În fapt, Ion Belgea era acela care întreținea contacte cu legionarii liberi și "*transmitea porunci*", cum ziceam noi.

O astfel de poruncă a fost dată pentru organizarea apărării Căpitanului la proces. Am luat cunoștință de ea dela Cosmovici și Lizeta Gheorghiu. În fapt, fiecare dintre noi trebuia să ia contact cu "*marii avocați*" ai epocei pe care-i cunoștea și să-i solicite să pledeze pentru Căpitan. Rezultatele le comunicam lui Horia Cosmovici și el le transmitea mai departe. Eu am vorbit cu prof. Anibal Teodorescu și Radu Goruneanu. Îi cunoșteam pe amândoi bine. Au refuzat însă amândoi să preia apărarea, pe două motive: materia lor specială nu este dreptul penal, iar situația politică pare să devină turbure și ar putea să le provoace complicații. N'am insistat, mai ales din cauza ultimului argument. Dealtfel, ulterior, am aflat că alți "*mari avocați*", în frunte cu prof. Vintilă Dongorozi, Henri George Meitani, Ionel Teodorescu, Oswald Teodorescu, Mihail Mora, etc. refuzaseră deasemenea să pledeze. Celor neangajați politic (profesioniști puri ai dreptului penal) li se oferiseră onorariul cuvenil, dar nici acest mijloc nu fusese în stare să-i scoată "*din rezervă*". O dureroasă impresie asupra noastră a făcut mai ales refuzul lui Nelu Ionescu dela Iași. Prieten din Facultate cu Căpitanul, pledase în toate procesele ce i se înscenaseră până acum. Apariția lui la proces ar fi dat apărării un mare impuls moral. Nu știu cine a vorbit cu el și nici motivele pe care le-a invocat ca să nu ia parte la proces.

În urma acestor refuzuri, rămăseseră pe lista de apărători, în preajma procesului, cam următorii: Sebastian Radovici, Nicolae Ranetescu, (Decanul Baroului de Ialomița), Paul Iacobescu, Lizeta Gheorghiu, Horia Cosmovici, Constantin Hențescu, Caracaș, Zamfirescu, Colțescu-Cluj, Radu Ghenea, Mircea Vlasto, Vasile Mosinschi, Mircea Biju, Marinescu-Vâlcea, Miti

Dumitrescu, Gheorghe Caftangioglu, Arsavir Acterian, subsemnatul și alți câțiva tineri din București și provincie de care nu mai mi-aduc aminte.

În ziua de 20 Mai 1938, Căpitanul a fost adus dela Jilava la Malmaison, în vederea judecării procesului. Noi așteptam, toți masați, pe coridorul Tribunalului. A fost introdus într'o cameră mică pentru o astfel de ședință, în spatele Secției I.° Nici vorbă să avem loc toți. Mese lungi de lemn au fost așezate în lungul camerei, cu scaune de dimensiuni egale, ca la cantinele de cazarmă. Ne-am așezat cum am putut și am început să "*studiem dosarele*". În total erau cam vreo 20 de volume. Nu toate conțineau acte. Unele erau pline cu manifeste care n'aveau nicio legătură cu Mișcarea Legionară. Altele conțineau broșuri și cărți legionare, tipărite de mult și ani de zile expuse în librării.

"*Cercetarea dosarelor*" a început sub conducerea Căpitanului. Actele probatorii trebuia să justifice afirmațiile din actul de acuzare. Dacă actul putea fi combătut, comunicam imediat Căpitanului. În acelaș timp trebuia să-i spunem și cu ce probe putea fi combătut. Dacă proba se găsea în cărți, publicații sau alte documente decât cele prezente, trebuia să alergăm în tot orașul (sau chiar în toată țara) și s'o procurăm.

Toată această muncă era însă mereu întreruptă și turburată de poliție. În mijlocul camerii noastre, un agent își instalase o mașină de scris și tot timpul tăcănea la ea. De scris nu scria nimic. Era însă numai urechi și sgomotul mașinii ne tortura nervii. Vizitele, surprinzător tolerate. Timp de trei zile (Vineri, Sâmbătă și Duminecă: 20, 21 și 22 Mai) în cameră a fost un neîntrerupt dute-vino.

În prima zi, din întâmplare, am rămas câteva minute singuri cu Căpitanul. Horia Cosmovici și Paul Iacobescu l-au întrebat de furiș: "Căpitane, spuneți-ne cum v'au tratat până acum!?" — "Mă! m'au chinuit ca pe hoții de cai, ca să spun" ... Mai departe n'a continuat. Nu știu, a intrat cineva în cameră, sau n'a mai vrut el să spună. Până Duminecă seara s'a putut stabili că acuzațiile nu sunt sprijinite pe nici o probă legală.

Prima acuzație: *Înaltă trădare* (art. 190 și 191 Cod. Penal — 5-25 ani muncă silnică). Căpitanul era acuzat c'a "*deținut și publicat acte secrete interesând siguranța Statului*". Toate aceste acte erau 6 ordine "*polițienești și jandarmerești*" cunoscute de toată lumea. Când le-a citit, Căpitanul a rămas surprins. Cele mai multe din ele nu le văzuse niciodată. De unul din ele își aducea aminte că i-l adusese un național-țărănist la sediu. Proveniența lor era dealtfel greu de stabilit, pentrucă poliția nu spunea unde au fost găsite. Căpitanul nu avea arhivă personală și nici la sediu nu se găsea mare lucru. Încât era ușor ca poliția să strângă acte din oraș și să le pună pur și simplu în sarcina Mișcării.

Din aceste motive, nouă avocaților, ne-a fost imposibil să stabilim de unde provin și cine le-a adus. Mai mult, poliția și procuratura militară aveau interes să păstreze confunzia și de aceea nu ne-au pus la dispoziție așa zisa "*arhivă legionară*", ce pretindeau c'o aveau în mână.

Am copiat câteve din aceste "*ordine secrete*" și le-am arătat lui Anibal Teodorescu, Goruneanu și altor avocați cu experiență. Tot astfel le-am arătat unor oameni politici, țărăniști și liberali. Toși au făcut glume asupra conținutului lor. Mi-amintesc că unul a spus: "Păi noi, la partid, am avut câteva sute de astea și, în ultimile alegeri, le citeam și comentam în propaganda electorală. Era dreptul nostru, fiindcă majoritatea lor, recomandau măsuri împotriva organizației noastre politice."

Avocații, la rândul lor, au răspuns că acestea nu sunt decât ordine polițienești și nu "*acte care pun în pericol siguranța Statului*". Iar Vintilă Dongorozi, cel mai mare penalist de atunci, întrebat de Vasile Mosinschi, ar fi răspuns cam așa: "Art. 190 C. P. a fost făcut mai mult pentru caz de război. Actele arătate aci trebuie să privească mai ales siguranța teritoriului și a Statului, concentrarea și mobilizarea armatei. Și în deosebi, ele trebuie să fie transmise unei puteri streine sau unui agent al acesteia. În orice caz, ca să fie vinovat cineva, trebuie să n'aibă calitate să citească astfel de acte. Ori, după toate interpretările, șeful unei organizații politice, avea dreptul să cunoască măsurile ilegale care se luau împotriva organizației sale și să se apere împotriva lor". Dar această interpretare deranja administrația particulară a lui Carol II și Călinescu. Ei voiau condamnarea Căpitanului și interpretau textele în vederea acestei condamnări.

Tot așa de slabă era și a doua acuzație: Căpitanul ar fi întreținut legături "cu o putere străină și ar fi primit ajutoare dela aceasta, ca să facă *revoluție socială în România*" (art. 209 C. P.). Numele acestei puteri nu era însă indicat. Dovada capului de acuzație ar fi fost o scrisoare trimisă de Căpitan acestei "*puteri streine*", scrisoare găsită în "*pretinsa arhivă*" a Căpitanului. Corneliu Codreanu declară că n'o văzuse în viața lui această scrisoare. Mai mult chiar: că scrisul nu-i al lui.

Acum începe goana noastră după autorul scrisorii. În București, a fost imposibil de găsit ceva. Abia în ultima zi, adică Vineri 29 Mai înainte de prânz, (tocmai procurorul Radu Ionescu începuse să-și citească rechizitorul) intră în sală gâfâind avocatul Marinescu-Vâlcea. El fusese la Râmnicul Vâlcea și în biblioteca lui găsise o carte cu dedicație. Scrisul din dedicație era identic cu cel din scrisoarea aflată la dosar. Căpitanul, Cosmovici, Radovici, verifică imediat asemănarea. Identitate perfectă. Cartea era scrisă de un anume Rădulescu-Thanir. Termenii și ideile din carte sunt, în rezumat, cele reproduse în scrisoare.

În fine, în al treilea rând, Căpitanul mai era acuzat că intenționase să facă *răsboi civil* și că *înarmase populația în acest scop*. (art. 210 C. P.) Pentru această "*acuzație*" nu s'a găsit în cele 20 de dosare nicio dovadă. Și nici Tribunalul nu s'a străduit s'o dovedească în vreun fel. Era destul că se "*afirma*"!...

Desbaterile procesului au început Luni 23 Mai 1938. Noi, avocații, ne-am sculat cu noaptea în cap. Parte ne-am întâlnit în oraș și am venit "*in corpore*". Solidaritate, dar mai ales eficacitate, împotriva unor eventuale măsuri cari ne-ar fi împiedecat să intrăm la proces. Intrarea în cazarmă, unde se găsea Tribunalul, era prin poarta principală. Poarta era închisă. Imediat în spatele porții, două rânduri de jandarmi, cu arma în cumpănă și baionetă la armă, comandați de doi ofițeri. În afara porții, ofițeri de jandarmi și comisari de poliție (în uniformă și civili) verificau permisele celor care voiau să intre. Deabea Sâmbătă, înainte de proces, primiserăm permise de apărători. Am fost lăsați înăuntru și, printr'o alee, ajungem la intrarea propriu zisă a cazărmii. Înaintea intrării, un nou cordon de soldați. Din nou controlul permiselor, făcut de un ofițer și un comisar.

În sfârșit, în cladirea cazărmii, suntem băgați într'un birou, amenajat special cu mese, plin de comisari în uniformă și civil, unde permisele sunt controlate pentru a treia oară. Ni se eliberează apoi un tichet, pe care trebuia să-l arătăm pe parcurs, dela parter până la sala de ședință, care se găsea la etajul doi.

La primul etaj, pe scară, altă surpriză: doi soldați cu baioneta la armă, comandați de un ofițer, dublat de un agent de poliție. Scara era așa de îngustă încât abia ne puteam strecura. Ei steteau totuși acolo, parcă spânzurați de scară... Am arătat tichetul, dar agenții, zeloși ne-au controlat și legitimațiile.

Intrarea la etajul doi se făcea printr'o ușe cu geamuri. Ușa era închisă. În spatele ei mai mulți soldați, ofițeri și comisari de poliție. Numai după arătarea tichetului am fost lăsați să intrăm. Pe coridor și în sala de ședințe numai figuri necunoscute. Um public trimis de poliție: agenți în civil. Mai târziu au venit ceilalți avocați, mama și soția Căpitanului cu fetița, și în fine alt public neidentificabil. Căpitanul nu fusese încă adus.

Se svonea printre noi că mulți dintre avocații înscriși pe listă fuseseră arestați sau, prin percheziții și amenințări, împiedecați să vină. O astfel de probă am avut-o imediat în sală și înainte de începerea ședintei. În fundul sălii se produce deodată sgomot. Câțiva agenți de poliție înșfacă pur și simplu pe Mircea Vlasto și-l târăsc afară. Toate protestele noastre rămân fără rezultat. După începerea ședinței, faptul este adus la cunoștința președintelui Dumitru Constantin. El se mulțumește să asculte, nu dă niciun

răspuns și nu ia nici o măsură. Din acea zi Mircea Vlasto n'a mai putut intra în tribunal ca să-și exercite mandatul de avocat.

Puțin înainte de ora lo dimineața este introdus Căpitanul în sală și apoi în boxă. În spatele lui un soldat cu arma la picior. Lângă acesta, pe scaun, ia loc avocatul Mircea Nisipeanu. Normal, locul lui ar fi fost lângă noi, pe banca apărării. El s'a instalat însă acolo pe scaun, și a rămas în acel loc până la sfârșitul procesului. Mai târziu a devenit agentul vizibil al Siguranței. Ce rol a avut el în "*pregătirea procesului*" contra Căpitanului este greu de spus. Rol cu atât mai dubios cu cât înainte de începerea prigoanei, fusese secretarul Contenciosului Legionar, al cărui șef pe atunci era Alexandru Vergati. După arestarea lui Vergati, Nisipeanu a rămas liber, spre surprinderea tuturora.

Câteva observații asupra Căpitanului.

În cursul cercetării dosarelor, Căpitanul se plângea mereu nouă, că timpul de trei zile (Vineri, Sâmbătă și Duminecă) este prea scurt ca să-și poată pregăti și apărarea. Pe lângă actele pe care trebuia să le prezinte pentru desvinovățirea lui, ne cerea jurisprudență și cărți juridice, care să-i servească să combată și teoretic acuzațiile ce i se aduceau.

În ultima zi, adică Duminecă, și după consfătuiri cu Iacobescu, Radovici și Cosmovici, Căpitanul a părăsit această tactică. S'a hotărât să lase partea juridică în sarcina avocaților și el să-și facă apărarea numai pe planul istoric, plan pe care era greu să-l combată cineva. Tot așa de îngrijat era și de ținuta sa exterioară. Nu voia să se vadă de fața lui nimic din chinurile la care fusese supus, în timpul deținerii și anchetei. Într'adevăr, încă din prima zi manifesta aceeași energie pe care eram obișnuiți s'o vedem la el, când era la sediu. Împărțea ordine și urmărea să fie executate, până în cele mai mici amănunte. Când noi uitam vreun detaliu, ni-l amintea cu o precizie matematică. "*Aș vrea ca în ținuta mea la proces să nu se vadă urmele pușcăriei*" — ne-a repetat el de mai multe ori.

Începerea desbaterilor.

Tribunalul era prezidat (Tribunalul Militar al Capitalei, Sec. I) de col. Dumitru Constantin, asistat de lt.col. Ionescu Nicolae, maior Grumăzescu Dumitru, căpitan Bardacă Gheorghe, căpitan Dumitrescu Nicolae și procuror maior magistrat Ionescu Radu. Grefier, Tudor Petre.

Circula insistent, în multe cercuri bucureștene, că Regele și Călinescu întâmpinaseră serioase greutăți în formarea acestui Tribunal. Majoritatea ofițerilor din Justiția Militară și ofițerii de front ar fi refuzat cate-

goric să accepte. De aceea, președintele Dumitru a fost adus dela Cernăuți, unde prezida Tribunalul local. Alții dela alte unități, din afara Bucureștiului. Despre unii se știa că au dosare penale și că numai așa au fost constrânși să accepte să fie judecători. Un caz făcea mare vâlvă: unul din ofițerii din complet își omorâse ordonanța în bătaie. Trebuia să fie judecat și condamnat. Ar fi intervenit Călinescu și i-ar fi pus alternativa: condamnarea imediată sau judecător în Tribunalul excepțional pentru condamnarea Căpitanului. A acceptat ultima soluție.

După deschiderea ședinței și îndeplinirea formalităților de precedură, grefierul citește lista martorilor. Aproape 2/3 din numărul martorilor lipseau. Toți închiși în lagăre. Dealtfel aceștia erau cei mai importanți. Erau membrii Mișcării Legionare și *martorii de fapt*, cei cari primiseră ordine dela Căpitan și executaseră aceste ordine. Ei singuri puteau confirma dacă acuzațiile aduse celui care ordonase erau justificate în fapt. Deaceea avocații apărării au cerut amânarea procesului până când acești martori vor putea fi aduși în fața Tribunalului. De pe scaun, Tribunalul însă a respins cererea esențială pentru întreaga desfășurare a procesului.

Col. Dumitru a invitat apoi pe grefier să citească actul de acuzare (juridic: ordonanța definitivă). Nu numai pe juriști, dar pe orice om neinițiat în cele judecătorești, dar pătruns de sensul echității, l-ar fi umplut de mânie lectura ei. Îmi amintesc de scandaloasa limbă în care era redactată. Poate că fusese lăsată pe seama grefierului!... Onoarea Tribunalului a fost salvată, fiindcă publicul conștient lipsea din sală, iar agenții aduși făceau minã de totală absență și neînțelegere.

În timpul lecturei se petrece și un episod deosebit: flancat de agenți, intră și se așează ca spectator în fundul sălii, Radu Lobei, vărul lui Armand Călinescu. Era șeful de cabinet al acestuia și, în anii următori ai teroarei deslănțuite contra Mișcării, a avut un rol important în asasinarea legionarilor. Se știe despre el că, în numele lui Călinescu ar fi dat ordin personal ca "*Echipa pretorienilor dela Constanța*", să fie integral lichidată, fără nicio judecată.

A rămas un sfert de oră și apoi a dispărut fără niciun sgomot. Avocații apărării știau dealtfel că sala de ședințe era prevăzută cu microfoane, legate direct cu biroul lui Călinescu. După ieșirea lui Lobei, intră pe ușă procurorului col. Zeciu, Șeful Parchetului Militar dela Malmaison, pentru a asista la proces. Acesta a jucat mai târziu un rol nefast și decisiv în asasinarea Căpitanului.

Tribunalul lucra cu pauze lungi. Se retrăgea ore întregi, nu să delibereze, ci probabil pentru consfătuiri cu trimișii Ministrului de Interne. Se zicea dealtfel că "*desbaterile sunt conduse de Călinescu personal*". Orice incident ridicat de apărare era desbătut telefonic cu el. În timp ce

tribunalul se retrăgea în "*camera de consiliu*", Căpitanul rămânea în boxă și noi în sală. Așteptam... Probabil că această așteptare era calculată și dozată. Ea trebuia să macine nervii. Nu puteam vorbi liberi între noi, pentrucă, în câteva clipe, un necunoscut se posta lângă noi (agenții speciali ce umpleau sala). Aceeași piedecă o întâlneam și în discuțiile cu Căpitanul. Aci însă, mai veghea și primejdia microfonului; se știa că unul era instalat în imediata lui vecinătate.

În acest "*tempo*", formalitățile introductive s'au terminat abea după prânz, târziu, iar pauza s'a prelungit până către ora cinci, când colonelul Dumitru deschide ședința și dă cuvântul lui Corneliu Codreanu.

Căpitanul și-a început apărarea cu următoarea frază: "Eu, șeful unei mișcări naționaliste, sunt trimis în judecată pentru trădare de patrie! Este ceva neobișnuit în analele justiției de pretutindeni!"

Pentru a sublinia mai puternic contradicția, și-a povestit pe scurt viața: "De mic am fost crescut în credința creștină, în respect și dragoste pentru instituțiile fundamentale ale țării: Armata, Biserica, Coroana. Toate acestea sunt apărate în cadrul Statului, constitue armătura lui. Ori, ridicându-mă împotriva Statului, înseamnă că voiesc distrugerea acelor instituții de care este legată întreaga mea ființă. Mi se pune în sarcină că aș fi folosit și publicat "*documente secrete*" și prin asta am pus în pericol siguranța Statului. Este adevărat că am folosit în Circulările mele către legionari unele din ordinele aflate la dosar. Am făcut acest lucru cu ani în urmă și ele erau cunoscute de toată lumea. Nimeni nu s'a sesizat. Astfel de ordine au fost folosite și de alte organizații politice. Dar nimeni nu s'a gândit să dea în judecată nici pe domnul Maniu și nici pe domnul Brătianu, pentru astfel de fapte. Dacă este vorba de textele care mi se aplică, trebuie să observ că ordinele puse în sarcina mea nu contravin acestor texte. Ele sunt simple ordine administrative, privind măsuri polițienești luate împotriva mișcării mele. De multe ori ele au fost luate cu încălcarea legilor și chiar a Constituției. Așa stând lucrurile, publicarea lor este departe de a constitui un pericol împotriva siguranței exterioare a teritoriului Statului și a armatei."

"Cerințele legii pentru condamnarea mea în această privință, nu sunt deci împlinite."

"În ordonanță se mai vorbește de legăturile mele cu o putere străină. Numele acestei puteri nu este însă arătat. Din acest punct de vedere s'ar putea zice că sunt acuzat în abstract. Scrisoarea dela dosar, care sprijină această acuzație, nu-mi aparține. N'am folosit niciodată expresiile întrebuințate în ea. Desfid să găsiți undeva în scrierile sau circulările mele definiții ca: "*îmbogățirea mutuală*", "*economie automată*" sau "*alianțe economice*" (Căpitanul face aci aluzie la scrisoarea dela dosar, al cărei autor va fi descoperit câteva zile mai târziu).

"Legăturile mele cu puterile streine au putut fi ușor controlate, dacă ele ar fi existat. Ușa mea era deschisă pentru toată lumea. Un șef de mișcare este greu să aibă astfel de legături care să nu fie cunoscute, cel puțin în cerc restrâns. În străinătate n'am mai fost de ani de zile. Prin 1934 (mi se pare), am fost invitat de Dl Hitler la un Congres în Germania. Au mai fost invitați Dl Goga și Dl Cuza. Ei s'au dus; eu am rămas acasă."

Și aici, cu un ton energic, ridicat:

"Ce era să caut eu în Germania, când România este atât de mică! (Căpitanul arată cu degetele o mărime de circa zece centimetri) Eu mă voiu duce în Germania când România va fi mare până în cer. (și gesticulând, deschide brațele în formă de arc).

"Odată, mi se pare în Februarie acest an, corespondentul dela "*Völkischer Beobachter*" a interpretat fals în gazeta sa niște declarații politice făcute de mine. L-am invitat să vină să mă vadă și i-am interzis din acel moment să mai calce pragul sediului din Gutenberg. Mai am și alte fapte similare, pe care le țin la dispoziție, dacă îmi vor fi cerute. Astfel de atitudini, în cursul timpului, mi-au adus mai mult neplăceri, decât beneficii."

"În ce privește acuzația c'așî fi urmărit să fac revoluție socială și să răstorn actuala formă a Statului, ea contrazice toată atitudinea mea și tot ce-am scris eu până acum. În toate împrejurările am afirmat că noi nu urmărim să dăm lovitură de Stat. Revoluția noastră este de esență interioară. Noi urmărim să facem din omul românesc un om care să trăiască conform adevărurilor creștine. Suntem convinși că numai acest om va fi în stare să găsească cele mai bune soluții politice, economice, etc. pentru ridicarea neamului său. Acesta este conținutul revoluției noastre."

"Tot așa de gravă și tot așa de lipsită de adevăr este și acuzația că am înarmat populația și am instigat tineretul să facă războiu civil. Este știut că înarmarea populației se face cu arme. Dacă aceste arme ar fi existat, ar fi trebuit să fie găsite. Ori din "*depozitele de arme și muniții*", menționate de ordonanța definitivă, n'au fost aduse aci nici măcar un pistol."

"Este adevărat că m'am ocupat de tineret. Mișcarea noastră este în deosebi o mișcare a tineretului. L-am învățat să-și iubească Țara, Armata, să respecte Coroana, și să facă toate eforturile să devină cu adevărat creștin. Dacă această activitate constitue instigație la crimă, atunci recunosc că o astfel de crimă am săvârșit-o."

Ședința s'a ridicat la ora 12 noaptea.

A doua zi, 24 Mai, ședința începe la ora obșnuită, ora zece. În legătură cu apărarea de Luni a Căpitanului, procurorul Radu Ionescu, pune întrebări. Toate se referă la punctele din acuzare. În rândurile noastre

minute lungi de așteptare și nerăbdare. Cum va răspunde Căpitanul la întrebările diabolice, construite în retorta Ministerului de Interne...

"*Omul acuzării*" citește fiecare întrebare după hârtia ce-i stă în față. Rar și cu sublinieri. Secunde de tăcere și chin. Răspunsurile Căpitanului pornesc ca dintr'un arc încordat. De o uluitoare precizie și simplicitate. Așa de complect, încât ne întrebam cum de cei care le-au inventat n'au putut să vadă cât sunt de șubrede.

Una din ele se referă la "*instigarea tineretului*":

— "Afirmați, spune procurorul, că ați învățat tineretul. Dar în ce calitate aveați dreptul s'o faceți?

În interiorul nostru, panică. În adevăr, în acele clipe și în acea atmosferă, întrebarea ni se părea enorm de grea. Căpitanul n'avea nici o calitate oficială. Ca șef de mișcare și de partid nu era iarăși îndreptățit s'o facă. Și răspunsul a venit într'o formă așa de simplă că ne-am îngrozit de claritatea lui:

— "În calitate de Român! — a răspuns Căpitanul.

Se vedea că, atât cel care citise întrebarea cât și Tribunalul, nu așteptaseră un astfel de răspuns. În adevăr, în calitate de Român, orice om era, nu numai îndreptățit, dar și obligat, să facă educația tineretului.

Talentul oratoric al Căpitanului.

În acest loc aș vrea să spun ceva despre "*talentul oratoric*" al Căpitanului. Adversarii i l-au contestat multă vreme. În Țara, în care aproape fiecare Român vorbește "*de se bat Turcii la gura lui*", nu era permis unui om politic că nu-l aibă. Dar dacă talent oratoric însemnează să îmbraci un conținut de 3% într'o haină verbală de 97%, sau să înveți pe dinafară un întreg discurs, făcut acasă, sau făcut de alții, și să-l repeți apoi, fără respirație, în cascade tonice, atunci într'adevăr, Căpitanul nu avea acest talent. De multe ori, și chiar în cartea lui, Căpitanul însuși recunoaște că-i lipsește "*darul vorbirii*". Din această mărturisire publică reiese cât respect și scrupul păstra Corneliu Codreanu pentru tot ce spunea. Cred că nu modestia, ci o înaltă teamă de ridicol l-a stăpânit totdeauna. Ceeace nu trebuia, era pieptănat, forfecat și lăsat la o parte.

Poate că această operație este ușoară la scris, unde poți rămâne în fața hârtiei ore și zile întregi, unde poți sterge, adăuga sau din nou formula, unde nu te vede nimeni și unde tracul nu există. Dar cu darul vorbirei, este altfel. În fața publicului și în fața adversarului, îți trebuie un numai stăpânirea unui debit de cuvinte, dar și posibilitatea ca frazele debitate să convingă. Or, nu conving decât cele care îmbracă idei și sentimente țâșnite

dintr'o autentică stare a sufletului, adică adevăruri, ce se împletesc cu clavіatura sufletească a publicului într'un moment dat. Sufletul publicului nu este complicat. De aceea, cheia pentru deschiderea lui, trebuie să fie simplă și ea. Și în această privință Căpitanul afirma mereu: "*Am iubit fraza scurtă, militărească.*" În câteva cuvinte, el reda un conținut care deschidea orizonturi infinite. Și în acest mod interpreta în cel mai înalt grad cunoscutul dicton: "*adevărurile sunt simple*".

Sunt oratori cari stăpânesc publicul ore întregi cu limba lor frumoasă. Sunt alții care la această limbă adaugă violoncelul timbrului. Dar asta pentru scurt timp. "*Oratorul*" din Căpitan afirma însă adevăruri în formă simplă, care pătrundeau în ființa publicului și nu mai puteau fi uitate. Poate că vocea Căpitanului, nu mi-o mai amintesc precis, nu avea aceste calități, dar adevărul spus de el în diverse ocazii a rămas în sufletul meu pentru totdeauna. Căpitanul se exprima greu, fiindcă el stăpânea adevărul, și-și dădea seama că întrebuințarea sgomotoasă a cuvintelor l-ar putea falsifica. De aci frământarea, acea căutare vizibilă a cuvântului care să-l exprime în forma lui curată.

Forța cuvântului era continuată și complectată cu forța gestului. Puțini oratori sunt în stare să stabilească o perfectă concordanță între conținutul exprimat, tonalitatea vocii și gest. La mulți gestul mâinilor sau al plexului de fraze chiar dacă ea n'ar fi fost terminată. Astfel, gestul făcut corpului joacă un rol minimal sau aproape inexistent. La alții, gestul este în totală discordanță cu fraza exprimată. Dau din mâini în mod monoton sau schimbă neîntrerupt poziția mâinilor, din spate în față, și din față în spate.

La Căpitan, gestul era nu numai o subliniere a frazei sau a complexului de fraze debitat, ci o întregire a acestora. Gestul avea rostul să de Căpitan, când afirmase că se va duce în Germania când România va fi mare până în cer, a sădit în noi, cei care-l ascultam, certitudinea unei realități viitoare. România va trebui să fie odată mare până în cer.

Se spunea obișnuit, Căpitanul are "*voce de tunet*" (o voce de bariton cu accente de bas). Astfel de nuanțe îi îmbrăcau vocea, când voia să ne avertizeze că suntem gata să săvârșim um rău sau că ne găsim în prejma unui pericol. Era aspră și reținută, când împărțea porunci și dispoziții. Dar era blândă și caldă, când voia să ne învețe cum trebuie să ne purtăm în lume. Oratoria Căpitanului era un talent care isbucnea nu numai în cadrul unui discurs, ci se manifesta în toate împrejurările vieții, la care ființa lui dinamică participa.

Continuarea desbaterilor.

Marți 24 Mai, după masă, începe audierea martorilor. Am spus în altă parte că mai mult de două treimi n'au putut răspunde la apel. Mulți din ei arestați, fie că erau legionari, fie că erau prieteni ai Mișcării. O altă parte, mult mai mare, dispăruți, "*dați la fund*" după expresia noastră consacrată în prigoane. În adevăr, autoritățile au întrepins mai multe valuri de arestări. Cel mai puternic a fost cel din noaptea de 16/17 Aprilie 1938. Încă dela primul proces, și după ce Căpitanul și-a dat seama de "*proporțiile prigoanei*", a transmis ordinul: "*legionarii să nu se mai lase arestați*". Fiind ascunși, nici acești martori nu puteau fi folosiți în proces. Cei care au îndrăsnit totuși să vină, au fost arestați, unii la poarta Tribunalului și alții chiar în sala de ședințe. Citez în această privință numai două cazuri: Corneliu Georgescu, unul din întemeietorii Legiunii, a fost arestat după indicațiile agenților care făceau pază, la poarta exterioară a cazărmii. În fine, Popescu-Buzău, identificat și arestat, pe drum, între poarta cazărmii și intrarea în sala de ședințe.

Un caz special îl constitue Stănicel. Se știa despre el că făcea secretariatul în biroul Căpitanului. Era aproape în fiecare zi în birourile Mișcării din Gutenberg. Venea deci în mod inevitabil în contact cu toată lumea legionară sau nelegionară ce se prezenta la Sediul Central. Mi se pare că, Miercuri, 25 Mai, după terminarea ședinței de dimineață, avocatul Mircea Nisipeanu vine la noi, agitat, și ne spune că Stănicel este în pericol să fie arestat. Trebuie să facem totul ca să-l salvăm. Nici unul dintre noi nu știa că el venise în sală. Cineva a întrebat: "Păi Stănicel e bine cunoscut; ce caută aici? Și mai ales, cum a reușit să se strecoare până în sala de ședințe nearestat? Ce putem face noi acum, când toate ieșirile sunt păzite de armată și poliție?"

A doua zi am auzit că a fost arestat la ieșire, în următoarele împrejurări: însoțit de Nisipeanu, a ieșit din sala de ședințe, a trecut din nou prin toate cordoanele de pază, iar la poarta principală, un comisar l-a invitat să se suie în duba poliției. După trei sau patru zile dela arestare, a fost pus în libertate. Probabil n'a fost considerat o figură importantă a Mișcării, cum s'a întâmplat și cu alte personalități legionare, cărora poliția nu le cunoștea valoarea.

După deschiderea ședinței de după amiază, președintele Tribunalului ne-a comunicat că întrebările puse martorilor trebuie să se refere exclusive la acuzațiile ce se aduc inculpatului, și să se evite cele cu substrat politic. De-altfel, el a avut mereu grija să le respingă pe acestea, când au fost puse. Între martorii importanți pot aminti pe Iuliu Maniu, Mihail Manoilescu și Generalul Ion Antonescu.

Maniu era martor al apărării. De aceea primele întrebări au fost puse de Căpitan și avocatii lui.

Apărarea: "Cunoaște martorul pe Dl Corneliu Codreanu ca pe un bun patriot?"

Maniu: "Am avut cu Dl Codreanu mai multe întrevederi, mai ales în cursul anului 1937. Cu această ocazie am încheiat și un pact în vederea apărării alegerilor. Deși nu totdeauna am fost de acord cu D-Sa, am câștigat de fiecare dată impresia că este un bun patriot, care-și iubește țara."

Și la întrebarea dacă-l crede pe Căpitan capabil de trădare, Maniu a răspuns scurt și fără explicații:

"Nu, nu-l cred capabil de trădare!"

În fine, ultima întrebare, dacă ordine, de felul celor existente la dosar, pot pune în pericol siguranța Statului, dacă sunt deținute și folosite de un om politic, Maniu a răspuns:

"În cursul activității mele politice, am avut de multe ori ocazie să primesc ordine ale diferitelor administrații către organele lor subalterne. Aceste ordine se refereau la partidul meu sau la activitatea altor partide. De multe ori le-am comentat în întruniri publice și publicat în gazetele noastre. Niciodată autoritățile de Stat nu m'au avertizat că aș comite un delict făcând acest lucru. Și nici nu mi-au făcut proces. Când eram Prim-Ministru, nu m'am gândit un singur moment să trimit la pușcărie reprezentanții opoziției fiindcă dețineau astfel de acte. Dealtfel aceasta era o practică, care ținea de libertatea democratică."

La plecare, Maniu a trecut pe lângă boxa Căpitanului și i-a dat mâna. Era un gest normal, între doi oameni, care se cunosc și care au luat împreună importante hotărâri politice. El a fost însă discutat cu multă amploare în cercurile politice național-țărăniste și liberale. Era considerat ca "*un gest îndrăsneț, care ar putea să-i aducă lui Maniu neplăceri*". Sau cum se exprimau pe atunci: "*a fost o imprudență, o gafă politică*"...

Miercuri dimineața, 25 Mai, audierea martorilor a continuat. De data aceasta martorul era Generalul Antonescu. Când a intrat în sală, Tribunalul s'a sculat în picioare — respect acordat gradului. A trecut, vizibil, pe lângă boxa Căpitanului și i-a dat mâna. După aceea, a salutat Tribunalul. La întrebarea dacă îl cunoaște pe Căpitan ca pe un bun patriot, gen. Antonescu răspunde:

"Am avut numeroase ocazii să constat acest lucru." Ordinele dela dosar nu le cunoștea, dar răspunde deschis că "nu cred ca Dl Codreanu să-și însușească documente secrete de Stat și să le folosească apoi împotriva Statului".

Ultima întrebare, pusă — mi se pare — de Sebastian Radovici, suna:

"Il credeți pe Dl Codreanu capabil de trădare?"

La această întrebare, Antonescu răspunde scurt, arogant și iritat: "Generalul Antonescu nu dă mâna cu trădătorii."

În rândurile noastre (mai ales ale legionarilor din București), Generalul Antonescu nu era apreciat. În deosebi pentru faptul că în iarna aceluiaș an, în calitate de Ministru de Răsboi, alături de Armand Călinescu, care deținea Ministerul de Interne, trimisese Căpitanului faimoasa amenințare: "*Vă atrag atenția să nu ieșiți în stradă și să faceți greutăți regimului, fiindcă voiu da ordin armatei să tragă în D-Voastră*".

Apoi, din contactele noastre cu diverși ofițeri superiori, unii foști șefi ai lui Antonescu (între alții: Ghiță Ionescu, zis Țiganul, fost Șef al Statului Major, în cadrul căruia Antonescu condusese Secția de Organizare), știam că este ambițios și că, în atingerea scopurilor personale, este lipsit de orice scrupule. În plus, ranchiunos și răsbunător. În rândurile armatei, nu era iubit deloc, din cauza răutății lui iar nu pentru comportamentul lui milităresc. Era supranumit în rândurile soldaților și ofițerilor: "*câinele roșu*". În general, nu era drept cu oamenii; dreptatea lui se orienta totdeauna după spiritul de slugărnicie pe care cineva îl arăta în raporturile cu el. (Aprecierile de mai sus nu sunt ale mele, ci ale acelor ofițeri cari l-au avut sub ordine sau au lucrat cu el).

Imediat, în după amiaza zilei de Miercuri, a fost audiat ca martor, Mihail Manoilescu, fost Ministru. Se bucura de prietenia Regelui și de aceea își permitea unele libertăți, în gesturi și vorbă. Intrat în sală, a salutat mai întâi pe Căpitan, apoi Tribunalul. Colonelul Dumitru se cam făcuse negru în fața acestui gest de simpatie pentru acuzat. N'a zis însă nimic. După ce și-a spus numele și-a repetat formula jurământului, Manoilescu s'a întors cu spatele la Tribunal și cu fața spre public, rezemat cu coatele de masa judecătorilor, a început să vorbească:

"Domnilor, mă întorc acum dintr'o călătorie făcută în Occident. În Germania, în Franța, pretutindenea am găsit o atmosferă de răsboi. Sunt pregătite bazele de atac împotriva comunismului. În această atmosferă cred că..."

Colonelul Dumitru îl întrerupe violent, în mijlocul frazei:

"Domnule Manoilescu, n'ați fost chemat aci să țineți discursuri politice. Asta o puteți face afară. Vă rog să răspundeți numai la întrebările ce vă vor fi puse."

Manoilescu n'a răspuns la această întrerupere bruscă. Dar, de aci încolo, s'a mărginit să răspundă uscat, când era întrebat: ... Il știe pe Căpitan un bun Român și patriot... a educat totdeauna tineretul în dragostea de neam, Țară și tron... nu-l crede capabil să dea lovitură de Stat...

Toate aceste mărturii, unanime în aprecierea Căpitanului, aduse de cele mai importante personagii politice și militare ale epocei, se ISBEAU DE UN ZID URIAȘ DE INDIFERENȚĂ, REA VOINȚĂ ȘI URĂ, sub greutatea căruia justiția pierduse orice înțeles uman. Eram așa de consternați de voința manifestă de a condamna cu orice preț, încât nici nu mai știu când Manoilescu a părăsit sala de ședințe. Cu un astfel de Tribunal, apărarea Căpitanului devenea imposibilă și mai ales, inutilă.

Noaptea târziu, lista martorilor a fost epuizată. Pe cei nesosiți, Tribunalul a refuzat să-i mai recheme. Și nici nu i-a pedepsit, fiindcă n'au venit, cum cere legea. Dealtfel, printre martorii cari n'au răspuns la apel au fost mulți Miniștri în funcțiune, foști Miniștri sau înalți funcționari de Stat. Acuzarea și Tribunalul n'aveau nici un interes ca aceștia să apară.

Joi dimineața, înainte de începerea ședinței, se întâmplă ceva deosebit. Avocatul Marinescu-Vâlcea sosește în sală, parcă căzut din cer. Comunică Căpitanului că a fost la Râmnicu-Vâlcea, unde el era acasă, și că a identificat pe autorul scrisorii. Ținea în mână o carte, cu titlul "*Economia automată*", scoasă de Rădulescu-Thanir, cunoscut colaborator al ziarului "*Neamul Românesc*". Fața Căpitanului se luminează. E plin de speranțe: "Dacă dovedesc că scrisoarea pusă în sarcina mea aparține altuia, atunci acuzarea dela punctul II — legături cu o putere străină — este desființată. Dumnezeu nu m'a părăsit".

Cu nerăbdare așteptam toți intrarea Tribunalului. După deschiderea ședinței, Horia Cosmovici expune faptul și cere Tribunalului să fie adus autorul scrisorii, Rădulescu-Thanir, și audiat ca martor. Tribunalul respinge cererea. Câțiva dintre noi, în frunte cu Vasile Mosinschi și Mircea Biju, plecăm în oraș să-l căutăm pe Thanir. Il găsim și-l aducem până la poarta Tribunalului. Aci însă nu-i lăsat să intre.

Căpitanul, informat, cere personal Tribunalului să aprobe ca martorul Thanir, care așteaptă la poarta cazărmii, să fie lăsat să intre și să fie audiat. Și de astă dată președintele respinge cererea. Era la amiază, după ce procurorul Radu Ionescu își terminase rechizitoriul. Consternare generală. Hotărârea colonelului Dumitru era un act abuziv, care călca nu numai dreptul unui om la apărare, ci și disprețuia brutal cele mai elementare reguli de procedură. Un protest vehement împotriva acestui abuz nu era posibil, deoarece președintele ar fi evacuat sala și în acest mod ar fi lipsit pe Căpitan de apărare.

Dar nu era nici primul nici ultimul abuz în acest proces...

Înainte de suspendarea ședinței, președintele Tribunalului întreabă pe Căpitan și banca apărării câți avocați vor pleda în proces. I se predă lista apărătorilor. Ședința se suspendă. Am luat masa în cârciumile din apropiere. După masă, voiam să fiu cât mai de vreme în sala de ședințe.

Pe la două și jumătate, eram aproape toți în fața porții. Am ajuns până la biroul din clădirea cazărmii, unde ni se verificau legitimațiile. După citirea numelui, agentul s'a uitat într'o listă pe care o avea în față, și mi-a comunicat ceremonios că nu pot intra. L-am întrebat dece, și mi-a răspuns tot așa de politicos: "*Așa a hotărât Dl președinte al Tribunalului*".

De astă dată, colonelul Dumitru împiedeca și apărarea de a-și face datoria, așa cum prevedea legea. După mine au mai venit: Biju, Mosinschi, Marinescu-Vâlcea... Toți au pățit la fel. La protestele noastre, am fost invitați să părăsim camera și o sentinelă ne-a condus până la poarta de ieșire în stradă. Am rămas în preajma cazărmii până noaptea târziu, când s'au terminat pledoariile, pe la 12 noaptea.

Abia atunci ni s'a dat voie să intrăm. În sala de ședințe nu erau decât avocații care pledaseră și mai mulți agenți. Astfel am putut afla că numai 7 din apărătorii aflați pe listă au fost îngăduiți să vorbească și anume: Sebastian Radovici, Gheorghe Ranetescu, Paul Iacobescu, Lizeta Gheorghiu, Horia Cosmovici, C. Hențescu și Colțescu-Cluj. Asupra acestora ar fi fost și Căpitanul de acord.

Pe Căpitan nu l-am mai văzut. După suspendarea ședinței, îl evacuaserã din sală, și cu duba fusese dus la Jilava, unde urma să i se comunice sentința.

Cel mai fericit dintre toți apărătorii era Horia Cosmovici. Aproape transfigurat, ne-a povestit câtă teamă a avut că nu va fi lăsat să vorbească. Înainte de începerea ședinței, s'a dus la Căpitan și l-a întrebat dacă, într'adevăr, are încrederea lui să-l apere. Căpitanul i-ar fi răspuns: "Toată încrederea". "Acest lucru mi-a dat puteri de Hercules" — ne povestea Cosmovici, cu ochii scânteietori.

Am auzit apoi (și în zilele următoare) dela ceilalți, și mai ales dela Lizeta Gheorghiu, că cea mai bună pledoarie a fost făcută de Horia Cosmovici. După ce acesta a terminat, Căpitanul l-a îmbrățișat. De aceea probabil, Cosmovici era așa de fericit când l-am întâlnit noi.

Succesul lui, era succesul nostru, succesul "*avocaților legionari în vârstă de 30 de ani*"... Era dealtfel, un strălucit avocat. După studii la București, trecuse o strălucită tezã de doctorat la Paris. Întors în Țară, Istrate Micescu a depus toate eforturile să-l păstreze secretar. Micescu însuși povestea că este unul din cei buni secretari pe care i-a avut vreodată. Cosmovici s'a despărțit de "*maestru*" în 1937, când acesta l-a atacat public, în mod mișelesc, pe Căpitan.

Tribunalul intrase "*în deliberare*". Noi am rămas în sală toată noaptea. Unii au dormit cu capul pe bănci. Deliberarea continua... În realitate, "*deliberarea*" n'a existat. Tribunalul se retrăsese numai în camera

guratici lecții de limbi streine, de știință, de istorie și culturã generalã, pentru întreținerea și întãrirea rezistenței morale.

După o grevã generalã, este trimis disciplinar dela Aiud la închisoarea Gherla, cu un grup de 100 legionari, pentru un an de zile. Gherla era socotitã pe atunci ca un abator al deținuților politici.

Câțiva dintre legionarii închiși la Gherla, cari nu-l cunoșteau personal pe Manu, i-au cerut sã le facã o expunere a situației politice din trecut, cu aspecte și perspective de viitor, incluzând și problema deosebirilor de vederi între legionari. Manu face toate incursiunile necesare în trecutul politicei românești, pânã la zi. Apoi, explicã și poziția Mișcãrii Legionare în condițiile dramatice de atunci (1957-1958).

La sfârșitul acestei expuneri, aratã cã în ciuda tuturor acestor frãmântãri Mișcarea a ieșit necompromisã, cã dispune de rezerve impresionante de elemente tinere și sãnãtoase moralicește, cã lumea oamenilor politici a cunoscut prin contact personal spiritul legionar prin faptul trãirii împreunã în închisori și, ca urmare, s'a produs o schimbare totalã în imaginea lor despre Legiune, recunoscându-și propria lor eroare în atitudinile anterioare. El mai spunea, textual, legionarilor dela Gherla:

"*Continuitatea* și mersul spre biruințã al spiritului legionar sunt asigurate, dincolo de orice încercare de ucidere a guvernanților.

"Chiar dacã vom muri cu toții, în închisori, *spiritul legionar* va fi biruitor și generațiile viitoare vor crește în spiritul de jertfã a celor de aici.

"Pentru a asigura acestã biruințã, este necesar însã sã realizãm o impresionantã *unitate de atitudini* și înțelegere reciprocã în toate împrejurãrile.

"Pentru această unitate, mã ofer eu însumi ca exemplu. De multe ori, în diverse împrejurãri, am socotit cã, personal, aș avea mai multã înțelegere a unor fenomene și situații politice și am inițiat acțiuni personale. Nu în contradicție sau adversitate cu conducerea legionarã din Țarã, dar aparte de orientarea ei.

"Cu timpul, după un contact îndelungat cu Pãtrașcu, Vicã Negulescu și Radu Mironovici, am înțeles cã linia mea de orientare era greșitã. După un adânc proces de conștiințã, vin în față DVoastrã și declar cã mã socot încadrat fãrã rezerve și condiții în Mișcarea Legionarã, și urmez linia trasatã de Pãtrașcu, cu mențiunea specificã cã el a avut dreptate în toate împrejurãrile, și maturitatea lui de gândire m'a impresionat așa

de mult, în fiecare situație dificilã și aproape imposibilã, cã nu existã azi pentru mine nicio alternativã, ci un singur drum.

"Cât privește conducerea supremã a Mișcãrii, mi s'au arãtat din partea Administrației o sumedenie de informații despre tulburãri în grupul celor din strãinãtate. Aci, fac precizarea cã, dincolo de orice greșeli politice și situații de moment, Legiunea are trasat un drum de permanențã în istorie, care începe dela Cãpitan și continuã prin Comandant.

"Nu existã altã posibilitate formalã pentru existența Mișcãrii. Toate eforturile de a nimici această unitate și continuitate de conducere țintesc la sfãrâmarea însãși a concepției și principiilor legionare.

"*Unitatea*, dincolo de orice dreptate individualã sau de grup, este forma de existențã a Mișcãrii, care duce la stabilirea condițiilor optime de biruințã a spiritului legionar.

"Eforturile de totdeauna ale adversarilor au fost cã dacã vor putea distruge pe Șeful Legiunii, care reprezintã puterea, intransigența și autenticitatea Mișcãrii, vor distruge însãși Mișcarea.

"Ieri cereau înlocuirea Cãpitanului, pretinzând cã oricare altul ar putea fi acceptat de cãtre ei; astãzi fac disperate tatonãri pentru înlocuirea lui Horia Sima, cu acelaș diabolic obiectiv. În momentul în care s'ar realiza asemenea intenții, stabilitatea, continuitatea și puterea de luptã a formațiunii noastre este lichidatã și interesele inamicilor satisfãcute 100%.

"Noi suntem legați de interesele vitale ale Legiunii și nu de jocul drãcesc al lor."

Întors dela Gherla la Aiud, Manu a fost supus unui regim aspru de teroare, cu scopul de a-l epuiza complect, pentru a obține dela el capitularea totalã, în vederea formãrii unui grup de conducere în procesul de reeducare al deținuților legionari, pe care îl pregãtea Ministerul de Interne.

În toatã această perioadã de crâncene încercãri, niciodatã n'a cedat în fața presiunilor la cari a fost supus. Această intransigențã a plãtit-o cu viața. Purtat prin diverse celule înghețate și îmbâcsite cu microbi de tuberculozã, flãmând și slãbit de mizeria vieții aiudene, a fãcut o tuberculozã multiformã. A fost internat în spital numai pentru îndeplinirea formalitãților administrative, în ultimul moment, când nu mai era nicio speranțã de salvare.

Înainte de a intra în comã, convins fiind cã moare, era senin ca un autentic luptãtor mioritic, împãcat cu voința lui Dumnezeu, cu propria

de consiliu. După 12 noaptea, au fost aduse câteva lăzi cu vin și gustări. Le târau soldații, fără nicio jenă, pe coridor.

Era poate 4 dimineața când colonelul Dumitru intră în sala de ședințe, urmat de ceilalți ofițeri-judecători. Roșu la față și extenuat. Procurorul Radu Ionescu, asista. Ne sculăm în picioare. Cu vocea spartă, președintele citește sentința:

"Tribunalul a răspuns afirmativ la toate punctele din actul de acuzare (I, II, III) și condamnă pe inculpatul Corneliu Zelea Codreanu la *10 ani muncă silnică*, 6 luni degradare civilă, 5000 lei amendă și 2000 lei cheltuieli de judecată..."

Stăteam încremeniți, în poziție de drepți. Așa cum ne'nvățase Căpitanul să ne rugăm lui Dumnezeu... "*10 ani muncă silnică*" ... sunase vocea răului de dincolo de ziduri.

Afară se lumina de ziuă. O frumoasă dimineață de Mai, cum numai Dumnezeu trimite... Dar pentru noi nu se iveau zorile, ci pocăința... Începutul unei suferințe în cursul căreia trebuia să plătească tot neamul...

Colonelul și trupa lui dispăruseră de mult și noi mai stăteam în poziție de drepți, privind în gol.

Ne întrebam uluiți dece ni l-a luat pe el, care ne'nvățase că și'n politică trebuie să urmăm numai adevărul. După legile pământești, ei nu aveau dreptul să ni-l ia. Toate acuzațiile împotriva lui fuseseră spulberate în proces.

Sentința nu ieșise însă din capul și convingerea judecătorilor militari. Ei erau numai instrumente oarbe. Hotărârea fusese redactată în cabinetul Ministrului de Interne, Călinescu, și aprobată de Rege. Deliberarea care ținuse toată noaptea, fusese o farsă, care trebuia să acopere crima ce va urma.

Gazetele au adus condamnarea în ediția de dimineață. Probabil le fusese distribuită cu ore întregi înainte de citirea ei...

S. T. B. ÎN PRIGOANĂ

de Sandu Marin

Ca unul care, vitregit de soartă, nu puteam trăi altfel decât acceptând ceeace îmi oferea mediul înconjurător, într'o bună dimineață mă aflam și eu, în mijlocul a zeci de camarazi de lucru, în vagonul de serviciu STB, care, în fiecare zi, venea dela Bariera Vergului, și trecea pe la ora 4,30 prin fața fostului "*Depou de tramvaie Ștefan cel Mare*" adunând pe toți cei angajați la STB și cari urmau să înceapă lucrul la "*Depoul de tramvaie Bonaparte*".

Cum stăteam îngândurat în vagon, privind pe fereastă, văd pe unul că se apropie de geamul aburit și face trei linii verticale. Era semnul Partidului Liberal-Dizident al lui George Brătianu. Pentru înțelegere, trebue să adaug că la STB majoritatea posturilor nu se acordau decât acelora cari, în afară de cerere și capacitate, mai aveau la dosar și o carte de vizită dela un acționar sau dela un membru al Partidului Liberal. Acțiunile Societății Tramvaielor București erau în mâna membrilor acestui partid.

Dintr'un imbold necunoscut, sau poate dintr'o repulsie față de partidele "*istorice*", cari își treceau unul altuia cheia dela ușa Palatului guvernării din Dealul Mitropoliei, trag și eu trei linii paralele peste cele trei verticale, și iată că apare semnul Gărzii de Fier.

Toți cei din jur se uitau cu interes la acest joc mut.

Îndată se ivește lângă mine unul dintre colegii mei de lucru și mă întreabă dacă știu că semnul Partidului liberal georgist este format din "*trei linii*" care merg spre cer și cari reprezintă tendința de ridicare a neamului de sub domnia partidelor politice corupte.

I-am răspuns afirmativ și că mai știu deasemenea că George Brătianu este șeful noului partid al tineretului liberal. Dar că tineretul neamului românesc este mult mai numeros decât al tuturor partidelor politice laolaltă, și că acest tineret vrea să rupă odată pentru totdeauna, nu numai cu vechile moravuri politice, dar și cu vechiul obiceiu de guvernare, în care șefia partidului și apoi a Țarii, să treacă din tată în fiu. Țara nu poate fi o moștenire de familie și nimeni nu are dreptul să o stăpânească numai pentrucă poartă un anumit nume.

Din acest scurt dialog, care a scăpărat între noi ca două pietre de cremene, în prezența a 30-40 persoane, s'a tras mult folos pentru cele câteva

cuiburi legionare cari se găseau la acea dată organizate la STB. De-acum cei interesați știau cui să se adreseze.

Zi de zi veneau, fie la mine, fie la alți camarazi cari începuseră a fi cunoscuți de aproape ca legionari, mulți angajați din masa personalului de linie, pentru a cere lămuriri și pentru a se înscrie în Mișcare.

Impreună cu camarazii Ion Paralescu, Stan Gheorghe, Nicolae Pârvu, Constantin Manta, Dumitru Nicolcescu, Anton Alexandru și alții, deveniți 1936 să avem circa 120 de membri; iar în toamna anului 1937, STB-ul trecuse de 1000 de oameni încadrați. Muncitorii dela STB se înrolau în masă șefi de cuiburi, din mica organizație inițială, ajungem ca la sfârșitul anului sub steagurile Legiunii, unde întâlneau înțelegere, camaraderie, respect. Unitatea noastră muncitorească a ajuns atât de puternică și bine închegată, încât a fost citată de Căpitan de două ori și dată ca exemplu, prin Circulările din 5 Aprilie și 26 Septembrie 1937.

În vara anului 1937, am luat toți parte activă la campania electorală pentru alegerile din toamnă, la care se anunțase ca va participa și Mișcarea. Cum la STB bătălia era dinainte câștigată, căci cu membri, prieteni și simpatizanți, puteam fi siguri de 60-70% din voturi, am primit dispoziții să ne îndreptăm sforțările spre masa rurală din jurul Capitalei.

Cum orientarea electorală a județului Ilfov depindea în mare parte de curentul care se forma în comunele aflate pe o rază de 30-40 km. de București, em început și noi să organizăm marșuri în direcția lor. La început în formațiuni mai mici și pe distanțe mai scurte, iar mai târziu, pe măsură că se încingea lupta electorală, în unități mai compacte și pe distanțe mai lungi.

Prezența noastră prin aceste comune l-a determinat pe Prefectul liberal de Ilfov să dea ordin posturilor de jandarmi să împiedece cu orice preț propaganda electorală a Legiunei în județ. Dar era prea târziu! Sămânța aruncată de noi încolțise și dădu roade la alegeri, fapt care ne-a bucurat pe toți cei cari luasem parte la aceste marșuri.

Anul 1938 aduce marea prigoană, deslănțuită de Regele Carol al II-lea. Legionarii dela STB aveau de suferit acuma nu numai pentrucă aparțineau acestei Organizații, ci și din cauză că făceau serviciul la o întreprindere ai cărei acționari erau în mare parte liberali sau oameni ai marei finanțe. Motiv dublu pentru a ne lovi și a ne șicana. Nu atât din partea conducerii tehnice și administrative, care începuse a ne cunoaște și a ne aprecia ca oameni muncitori și corecți, cât mai ales din partea celor de mai sus, cari controlau întreprinderea prin acțiunile lor și puteau impune modificări.

Din primul început au fost arestați doi camarazi cari locuiau într'o comună suburbană, și cari, fiind cunoscuți de jandarmi, au fost duși din primul moment în lagăr, la Vaslui.

Fără ședințe de cuib, noi ne continuam totuși activitatea, natural într'un cerc mai restrâns. Eram însă sever supraveghiați de poliție. Dovadă a fost arestarea grupului Guță Pavelescu, care pe atunci conducea întreg Corpul Muncitoresc Legionar, grup în care se aflau și doi STB-iști: Dorin Constantinescu și Radu Dobre. Nu știu nici până astăzi dacă această arestare a fost rezultatul supravegherii poliției sau a trădării unuia din grup, și anume a curierului lui Guță Pavelescu. Acest legionar nu era dela STB, dar fiind încadrat mai de mult în Mișcare, se bucura de încrederea lui Guță. Fusese ales curier de el, deoarece, nefiind dela STB, se presupunea a fi mai greu descoperit.

Atât Gută Pavelescu, cât și camarazii Dorin Constantinescu și Radu Dobre au fost uciși de gloanțele jandarmilor în noaptea de 21/22 Septembrie 1939.

Secția STB, care făcea parte din Corpul Muncitoresc Legionar, a mai avut un martir, pe Constantin Sălceanu, care a căzut la 3 Septembrie 1939, la Brașov, la poarta unui regiment de artilerie, în încercarea care s'a făcut, sub conducerea lui Sultan Donat, de a fi neutralizat prin surprindere.

Până în 1940, grupul nostru STB n'a pierdut decât trei camarazi cari prin modestia lor, în vremuri de liniște, nu și-au manifestat niciodată sgomotos hotărârea lor de luptă, dar cari, în vremuri grele de prigoană, nu numai că nu s'au dat înapoi, dar au ieșit în prima linie, hotărâți să înfrunte toate riscurile pentru a aduce și ei prinosul lor la victoria legionară.

Mi-aduc aminte de circulara Căpitanului din 5 Aprilie 1937, în care Căpitanul citase Secția STB pe întreaga Capitală și spunea: "Acolo unde apare mâna legionarului, dintr'un pustiu se face o grădină."

Astăzi, această grădină este lăsată în paragină chiar de unii dintre noi, fără să-și dea seamă că fac jocul acelora cu care pactizează și cari vor să schimbe grădina românească într'un pustiu.

PENTRU CÂȚI MORI, CAMARADE?

de Alexandru Moraru

Era în timpul prigoanei din anul 1939. N'aș putea spune cu precizie în ce lună și ce zi. Știu însă să era o Sâmbătă și o zi frumoasă...

Ca de obiceiu, mă duceam în fiecare săptămână la Ploiești pentru a raporta despre cele întâmplate la Moreni și pentru a primi noi dispoziții și ordine. Îmi amintesc ca astăzi. Ajungând la camaradul Ion Ciupală, omul de legătură cu organizația de prigoană, nu l-am găsit acasă. Lăsase însă vorbă să nu plec înapoi la Moreni până n'am stat de vorbă cu el. M'am plimbat câtva timp prin oraș și către seară m'am întors la locuința lui. I-am raportat despre cele întâmplate în garnizoana Moreni și l-am întrebat dacă are ceva nou pentru noi.

— "Da, de data asta am să-ți comunic ceva important. Mai bine zis, astăzi rămâi în Ploiești și vei sta de vorbă cu șeful nostru."

Mi-au trecut prin minte fel de fel de gânduri. Știam că lupt într'o organizație care se afla sub cea mai crudă prigoană. Afară de camaradul Ion Ciupală, n'aveam legătură cu nimeni. Camarazi cunoșteam destui, dar legăturile directe de comandă cu ei erau complect întrerupte. Mi se dăduse un cuvânt de recunoaștere a unui nou șef, în cazul când Ion Ciupală ar fi căzut în mâinile poliției. Mai mult nu știam.

Deși pe Ciupală nu-l cunoscusem decât în timpul prigoanei, totuși mă împrietenisem cu el și căpătasem o așa de mare încredere în felul lui de a conduce grupurile din regiune, că niciodată nu l-am întrebat cine era șeful nostru superior și cu cine avea el legătura.

Mă bucura mult când auzeam că ajutoarele pe care noi cei din Moreni le strângeam puteau să acopere o parte din cheltuielile organizației de prigoană. Mai mult nu doream să știu. Ca să fiu drept, aș fi dorit eu să știu mai multe, dar îmi era teamă să le aflu, pentrucă, — gândeam eu atunci — dacă te prinde poliția, te bate și te schingiuie ca să spui tot; or, dacă nu cunoști pe nimeni și nu ești la curent cu anumite lucruri, n'ai ce spune.

Spre seară plecăm la drum împreună, eu tot punându-mi întrebări fără răspunsuri. Tot gândindu-mă la cele ce se vor întâmpla, fără să-mi dau seama, intrăm pe o stradă micuță, din preajma liceului de băieți. Camaradul Ciupală sună la o ușe. În prag apare un alt camarad pe care nu-l

văzusem niciodată și al cărui nume nu l-am aflat niciodată. Ne poftește să intrăm. Părea că știe cine va veni. Nu ne-a făcut nici o întrebare. Rămânem câteva minute în coridor. Camaradul care ne-a primit dispăruse printr'o ușe laterală. După câtva timp reapare și ne invită să pătrundem într'una din camere. Intrăm. Un om singur, drept ca bradul și cu o privire pătrunzătoare, ne așteaptă în mijlocul odăii.

— "Trăiască Legiunea și Căpitanul! — salutăm noi.

— "Trăiască Legiunea și Căpitanul! — ne răspunde necunoscutul. Apoi ne invită să luăm loc și el se așează în fața mea.

— "Dragă camarade M., mă bucură nespus că te cunosc. Camaradul Ciupală mi-a povestit multe despre activitatea d-tale din Moreni. Te rog să activezi și mai departe așa cum ai activat până în prezent. Nu uita Legiunea și Căpitanul. Orice greutăți se vor ivi, noi le vom învinge. La sfârșitul luptei noastre va fi biruința legionară. Atunci ne vom bucura cu toți și vom primi răsplata sacrificiilor pe care le vom face. Povestește-mi ceva din garnizoană!"

Nefiind informat asupra celor ce se vor întâmpla și găsindu-mă în fața unei situații noi, am dat din umeri nedumerit, îndreptându-mi privirea către Ciupală. Îl întrebam din ochi ce să fac. Ciupală a înțeles situația în care mă găseam, și-mi spune:

— "Nu te îngriji. Camaradul pe care-l avem în față este șeful nostru direct. Poți să-i povestești tot ce știi."

Mai întâi, puțin cam timid, pe urmă din ce în ce mai sigur pe mine, i-am povestit greutățile de organizare din Moreni, despre camarazii cu care lucrez, despre felul nostru de activitate, despre tot ce mi se părea mai important și mai urgent.

El m'a lăsat să vorbesc fără nici o întrerupere. Când m'am oprit satisfăcut de raportul general făcut, s'a uitat la mine cu privirea lui pătrunzătoare, cântărindu-mă parcă și cumpănind cele spuse de mine.

— "Bine, camarade, toate bune! — îmi răspunde apoi șeful, al cărui nume nu-l cunoșteam încă — Dar poți să-mi spui, din toți camarazii pe care îi ai sub comandă, pentru câți mori!"

Am rămas împietrit! Il priveam fără să pot articula un cuvânt. El, răbdător, mă privea fix, așteptând să-mi revin din nedumerire. Am avut ca un fior prin spete și-am simțit că'n mine se deșteaptă noi simțiri. Era timp de prigoană și multe se puteau întâmpla, azi, mâine, în clipa următoare...

— "Pentru câți mor?! — am răspuns ca'intr'un vis — La multe m'am gândit, dar spre rușinea mea, la aceasta nu m'am gândit niciodată, pentrucă nimeni până în prezent nu mi-a cerut acest lucru. Cât mă privește pe mine personal sunt gata să lupt și chiar să mor. Dacă mă gândesc bine,

aș putea să mor pentru Sandu, Mircea sau Ilie... Pe ceilalți nu-i cunosc atât de bine ca să mă pronunț la ora actuală."

Camaradul necunoscut mi-a zâmbit îngăduitor și mi-a răspuns:

— "În orice caz, camarade, în garnizoana d-tale nu sunt atâția cât mi-ai spus, ci numai aceia pentru care poți să mori. Gândește-te la acest lucru."

Am discutat apoi alte câteva probleme secundare și ne-am despărțit. Luni de zile m'a muncit gândul:

PENTRU CÂȚI MORI, CAMARADE?

.....

Mult mai târziu, într'o toamnă, am aflat cine era șeful, care-mi vorbise cu atâta seninătate de capacitatea legionarilor de a fi gata de moarte. I-am văzut fotografia în ziarele vremii, răpus de gloanțe. Cel ce-mi pusese întrebarea cutremurătoare, nu era atul decât Miti Dumitrescu.

CAPITULAREA ROMÂNIEI ȘI ACȚIUNEA GRUPULUI LEGIONAR DIN BANATUL SÂRBESC.

de Pavel Onciu

În ziua de 23 August 1944 mă aflam într'o comună din Banatul Sârbesc, în casa unui camarad. Vorbeam de situația frontului, care înainta cu repeziciune în interiorul României, și comentam veștile ce circulau că la Palatul Regal se pregătea ieșirea României din alianța cu Germania. Planurile acestea ar fi fost puse la cale de acord cu oamenii partidelor și anumiți șefi militari. Informațiile mai spuneau că Mareșalul Antonescu era la curent cu pregătirea conspirației și că el însuși ar fi trimis soli ca să ia contact cu Anglo-Americanii și cu aliații acestora, ruso-comuniștii.

Tocmai când discutam, îngrijorați și chinuiți, situația critică ce s'ar creia României prin această decizie, un camarad ne-a adus vestea capitulării României și întoarcerea frontului contra aliaților noștri de până atunci. Alarmați de cele aflate, am plecat îndată la casa unui alt camarad care avea post de radio. Din emisiunile străine ne-am convins de realitatea trădării. Am fost cu toții cuprinși de revoltă și căutam alte și alte posturi pentru a afla informații noi. În special, urmăream cu atenție posturile germane. Ne dedeam seama că, în fața noii situații, guvernul german nu mai avea altă soluție decât să dea libertate de acțiune comandantului Mișcării Legionare, Horia Sima.

Pe ziua de 26 August am auzit la posturile germane Comunicatul Comandantului. Acuma eram siguri că ne aflam mereu pe linia acelorași gânduri. Comunicatul spunea că răsboiul împotriva comunismului trebue continuat atât în Țară cât și în afara hotarelor ei, înfruntând orice pericole. Să nu lăsăm Țara pradă hoardelor comuniste, în urma josnicului act de trădare săvârșit de Regele Mihai, ajutat de inconștiența liderilor democrați.

În urma acestui Comunicat, am luat primele măsuri impuse de situație. Am plecat la Vârșet, unde am luat contact cu conducerea Societății românești "ASTRA". Am rezolvat totul în sensul celor dorite de Mișcare, datoritã ajutorului neprecupețit dat de prietenul nostru, Traian Mucuceanu, care, la scurt timp după plecarea noastră din Banat, a fost schingiuit și ucis de comuniștii iugoslavi.

M'am dus apoi la Belgrad, la comandantul german, pentru a stabili o oarecare coordonare în măsurile ce le puteam lua pentru a răsturna situația creată de capitularzi, printr'o acțiune imediată și eficace. Cel puțin în regiunea de Vest a țării, care nu căzuse încă în mâinile comuniștilor. În consfătuirea avută cu ofițerii germani, am constatat că erau animați de hotărârea de a continua lupta. Erau chiar optimiști în ce privește posibilitatea de oprire a invaziei sovietice. După spusele lor, mai multe Divizii germane, bine pregătite și cu tancuri, fuseseră puse în mișcare din sudul Balcanilor în spre România și în scurtă vreme trebuia să înceapă o mare ofensivă militară. Generalul Phlebs, cu Statul lui major, pregăteau deja contra-ofensiva.

Acest Comandament militar al Generalului Phlebs pentru România, care a luat naștere după capitularea guvernului român, își fixase unul din punctele lui de sprijin la Becicherecul-Mare, aproape de Tisa. De aici se transmiteau ordine la toate unitățile germane și alte organizații paralele din Regiunea Banatului Românesc. Generalul Phlebs colabora dealtfel în această acțiune cu grupul etnic german din Banatul Sârbesc și cu Ortskomandatur.

În consfătuirile dela Belgrad, s'a hotărât colaborarea grupului legionar din toată regiunea Banatului (cei localnici și cei ce veneau din România) cu grupul militar german în formație la Becicherecul-Mare, pe baza următoarelor puncte:

1. Se vor pune la dispoziția Grupului legionar mijloacele pentru primirea și ajutorarea refugiaților din România.
2. Minoritatea română din Banatul Sârbesc va fi recunoscută ca grup etnic de sine stătător, bucurându-se de drepturi egale cu ale grupului etnic german.
3. Constituirea unui Comitet provizoriu de conducere al Românilor din Banatul Sârbesc, pentru apărarea intereselor lor politice și culturale.
4. Deplină libertate de manifestare pentru grupul etnic român.

Acestea erau condițiile politice minime pentru acceptarea colaborării legionare cu Germanii în acțiunea militară de respingere a invaziei bolșevice din România de Vest.

Trebuie să precizez că o parte din ofițerii germani cu care am tratat, îi cunoscusem deja în timpul prigoanei Mareșalului Antonescu. Ei ne-au ajutat tot timpul, adesea nesocotind ordinele date de superiorii lor cu privire la legionarii refugiați în Banatul Sârbesc.

Tot cu acest prilej am stabilit să se înființeze o "*Emisiune românească*" la Radio Belgrad, care să fie condusă de legionari.

Înarmat cu aceste rezultate, m'am întors la Vârșet, pentru a comunica camarazilor și prietenilor mei de acolo rezultatul convorbirilor avute cu Comandamentul German dela Belgrad în privința acțiunei comune spre Țară. Îndată după aceea, am plecat la Becicherecul-Mare unde m'am atașat Comandamentului german local al Generalului Phlebs.

În această localitate am avut legătură permanentă cu ofițerul Andreas Rühring, responsabil față de Generalul Phleps de acțiunea locală. Împreună cu el și cu alți ofițeri germani, am stabilit planul de acțiune pentru Banat, care poate fi rezumat în următoarele puncte:

1. Formarea imediată a unui Centru de Instrucție pentru legionarii și voluntarii români din Banatul Sârbesc și din România, la Chichinda-Mare.
2. Formarea a trei Centre principale de acțiune militară înspre România, la Chichinda, Vârșet și Biserica-Albă.
3. Organizarea la Becicherecul-Mare a unui Centru de adăpostire a refugiaților din România.
4. Strânsă coordonare între elementul legionar și elementul german civil și militar în toate localitățile destinate a fi câmp de operațiuni.
5. Trimiterea de oameni în România, și în special în regiunea Timișoarei pentru a se pregăti terenul pentru momentul ofensivei.

Planul de acțiune era bine conceput, dar isbânda lui depindea de ajutorul ce putea veni din partea armatei germane care se retrăgea din Balcani. Fiecare minut era prețios și orice întârziere agrava situația generală a frontului german din Transilvania, din cauza pătrunderii masive de trupe sovietice prin pasurile Carpaților. Legionarii ce se adunau din toate părțile erau gata de orice jertfă și ar fi putut întreprinde acțiuni îndrăsnețe dacă ar fi avut răgazul necesar să se concentreze și să se organizeze cu sprijinul diviziilor germane anunțate.

Centrul de Instrucție dela Chichinda-Mare.

Cum am spus mai nainte, la Chichinda-Mare se organizase un Centru de Instrucție pentru legionarii și Românii voluntari care doreau să lupte contra năvălitorului bolșevic. Centrul era compus din ofițeri, subofițeri și

soldați germani care se găseau în localitate, la care s'au adăugat apoi ofițeri români. Primul ofițer român care a sosit la Chichinda-Mare a fost Ioachim Văcărescu, învățător cu contract în Banatul Sârbesc. Apoi au venit dela Timișoara, prof. Vințan, cu gradul de locotenent, căpitanul Dreve și mulți alții.

Tot aici s'a concentrat și un grup de legionari trimiși dela Viena de Comandant, în frunte cu Ilie Smultea, Lică Popovici, Iosif Gavagina și Ion Cerbu. Lor le-a venit în ajutor Ică Tănase, cu un grup de legionari timișoreni, refugiați direct din Țară.

Dela Centrul de Instrucție Chichinda s'au organizat, sub comanda lui Ică Tănase, o serie de infiltrații în spatele frontului, în care s'a distins Vasile Jurca. Tot de aici au fost trimiși curieri în toate părțile din Banatul Românesc. Acest serviciu a acționat până la 1 octombrie 1944, înfruntând nenumărate primejdii.

Tot dela Centrul Chichinda s'a organizat incursiunea germano-română destinată să ocupe Timișoara. Acțiunea a avut loc pe la 20 Septembrie. Unitatea combinată, formată din trupe de SS, Germani din Banat, grupul de legionari și voluntari Români, a trecut frontiera pela Jimbolia și a ajuns la marginea Timișoarei, fără a întâmpina o mare rezistență. Dar la Timișoara ajunseseră deja diviziile sovietice. În fața superiorității sdrobitoare a inamicului, forțele germano-române au fost silite să se retragă. Un atac frontal pentru cucerirea orașului era imposibil. Retragerea s'a executat în ordine perfectă, deși Rușii au tras cu tunurile și cu tancurile. Numai printr'o minune nu a fost morți și răniți. Toți au scăpat cu viată.

Centrul de acțiune legionară dela Vârșet.

La Vârșet, unde se afla și Centrul Cultural al Românilor din Banatul Sârbesc, s'a organizat un alt grup de acțiune politico-militară având ca obiectiv stăvilirea invaziei bolșevice în direcția Porților de Fier. Acest grup avea în frunte pe Ilie Rotea, refugiat din Țară, la care s'au adăugat Casapu-Coterlan, Filon Verca, Dragomir-Streinu și mulți alții.

Legionarii au fost puternic sprijiniți de organizația locală a Românilor Bănățeni, în frunte cu Traian Mucuceanu, directorul băncii "*Luceafărul*". Aici se tipărea și ziarul Românilor din Banatul Sârbesc: "*Nădejdea*", în care au apărut numeroase Comunicate și Apeluri la luptă contra comunismului.

În cursul acestor câteva săptămâni, populația era pradă celor mai mari neliniști. Pe de-o parte, le era teamă de Nemți. Circula svonul că Germanii vor prinde pe Români și-i vor ucide ca să se răsbune pentru trădarea democrației românești. Pe acest plan am isbutit să-i liniștesc spunându-le că acest lucru nu se va întâmpla, deoarece Mișcarea Legionară și Comandantul ei un vor permite represalii. Totodată, îi asiguram că eu nu auzisem de asemenea intenții sângeroase din partea Comandamentului German și că, atâta vreme cât ne văd pe noi liberi, să fie liniștiți.

Altora le era groază de partizanii comuniști, cari deveniseră tot mai îndrăsneți în Banatul Sârbesc. Iar alții nu știau unde să se ascundă de armata roșie care se apropia de granițele iugoslave. Dar, cu toate aceste sentimente contradictorii, mulți ne-au urmat, iar cei ce nu s'au înrolat în unitățile noastre, ne ajutau aducându-ne alimente.

Venind Octavian Roșu, emisar special al Mișcării Legionare, a luat el comanda grupului legionar de acțiune din Vârșet. După ce a stat de vorbă cu autoritățile militare germane, a intrat imediat în acțiune. Profitând de ofensiva unităților de vânători în direcția Aninei, grupul legionar sub comanda lui ocupă Oravița. Octavian Roșu ia conducerea Prefecturei de Caraș și începe organizarea rezistenții locale. Din nefericire, lipsa unei acoperiri militare în acea regiune, provoacă o schimbare de front. Unitatea germană de vânători de munte, care pătrunsese la Anina, e silită să se retragă. Octavian Roșu, cu legionarii din Oravița au trebuit și ei, după câteva zile de rezistență, să bată în retragere, revenind la Vârșet.

Acțiunea legionară din Banatul Sârbesc, după venirea delegaților oficiali dela Viena, s'a desfășurat în numele Guvernului Național Român dela Viena, care funcționa deja pe teren, în emisiuni de radio, în formarea armatei naționale și în toate manifestațiile și luptele depe front și din Țara. În acțiunea dela Oravița, Octavian Roșu a luat în primire județul Caraș tot în numele Guvernului Național Român dela Viena.

Radio Belgrad.

Propaganda dela postul de radio Belgrad era condusă direct de mine. Cum acțiunile militare propriu zise nu înaintau, deoarece ajutorul promis din Balcani întârzia, în aceeași măsură intensificam propaganda auditivă, pentru a păstra intacte speranțele de eliberare, crezând că în cele din urmă frontul german se va reface și Rușii vor fi din nou respinși peste Carpați și peste Nistru.

Aveam informații din Țară că mulți generali români nu erau de acord cu lovitura Regelui Mihai, că erau decepționati de colaborarea cu Rușii, de jafurile și violurile ce le săvârșeau, și mai ales că nu așteptau decât un moment favorabil pentru a reveni la vechea alianță și a spăla pata trădării de pe obrazul neamului.

Tot dela Belgrad se difuzau Manifestele redactare de noi, cari erau asvârlite de avioane în Țară. Într'un astfel de Manifest am făcut apel la Iuliu Maniu să nu mai înșele poporul cu false speranțe, motivând că răsboiul se duce alături de Anglo-Americani. Îi ceream să deschidă porțile închisorilor și lagărelor ca să iasă legionarii, pentru a se putea organiza lupta contra bandelor bolșevice. În atrăgeam deasemenea atenția să nu-și facă iluzii că bolșevicii vor pleca de bună voie din Țară. I-am citat cele spuse de Corneliu Codreanu în 1936... Să nu uite ca pe steagurile năvălitorilor stă secera și ciocanul, semnul sub care vor să comunizeze tot globul. Să nu-și facă nici iluzia că Anglo-Americanii vor sări în ajutorul poporului românesc. "Trupele comuniste ocupă Țara, nu cele anglo-americane. Dumneavoastră vă înșelați amar!" — încheiam Manifestul adresat lui Iuliu Maniu.

Ultima acțiune și retragerea.

O ultimă incursiune s'a făcut în regiunea Târgu-Mureș-Aiud de către Constantin Stoicănescu, Andreas Schmidt și câțiva ofițeri germani din Statul Major al Generalului Phleps. Misiunea lor, fixată dela Viena, era să elibereze pe camarazii legionari închiși la Aiud, cu ajutorul trupelor germane în retragere din Moldova prin Secuime. Din nefericire, și această misiune a eșuat din cauza repeziciunii cu care s'a produs răsturnarea frontului.

Zilele traceau mohorâte și neliniștea creștea la Comandamentul German, deoarece mult promisul ajutor din Balcani nu mai venea. În schimb, se apropiau dușmanii. Situația la Belgrad și în Banatul Sârbesc devenise critică; eram prinși între partizanii lui Tito și armatele rusești care invadaseră România.

Elementele noastre legionare erau preocupate cu această întârziere și pasivitate, văzând că în loc de acțiune ofensivă, Comandamentul german începe pregătiri de retragere din zonă. În special, camarazii veniți din Țară, în frunte cu Ică Tănase, gata de orice acțiune și sacrificiu, treceau printr'o stare sufletească foarte critică.

La sfârșitul lunii Septembrie, Comandamentul german începe retragerea. Trebuia să ne supunem și noi inevitabilului... Dacă rămâneam, riscam să fim prinși și împușcați fără niciun folos pentru cauză. Ceeace ne anima, era speranța că la Viena se va organiza o nouă linie de rezistență, de unde se va putea porni la recucerirea patriei.

M'am gândit atunci, în primul rând, la salvarea a cât mai mulți legionari și Români, originari din Banatul Sârbesc, cari participaseră într'o formă sau alta la acțiunile noastre. Aceștia erau cei mai direct primejduiți, deoarece ar fi fost expuși sălbăticiilor partizanilor. Le-am spus acestor frați

că noi trebuie să părăsim Banatul Sârbesc și le-am explicat pericolul ce-i paște dacă nu vin cu noi. Dar iubirea de familie și de moșie a fost mai tare decât teama de moarte. Astfel, mulți dintre prietenii și camarazii noștri din această regiune au fost schingiuiți și uciși de comuniști, pentru faptul de a crede în Dumnezeu și Neam și a nu voi să înlocuiască icoanele străbune cu chipurile lui Marx, Engels și Lenin. Fie-mi îngăduit ca aici să pomenesc pe câțiva de care-mi aduc aminte, din marele număr de figuri românești răpuse de comuniști când au ocupat Banatul Sârbesc: Milan Cinciu, Pavel Miuță, Ion Giurgiu, Savu Bolianțu, Vichentie Cornea... Numele lor și al atâtor altora va străluci în Cartea de Aur a eroilor și martirilor poporului românesc.

Grupul legionar dela Vârșet, de sub comanda lui Octavian Roșu, a plecat cu ultimul tren din oraș, sub focurile partizanilor. De aici au plecat la Novi-Sad, punct important de cale ferată, pe unde se trecea peste Tisa, în direcția Budapestei și Vienei.

Grupul Ică Tănase — Ilie Smultea, care participase la acțiunea dela Timișoara, s'a retras deasemenea dela Chichinda-Mare spre Novi-Sad și de aici mai departe spre Viena.

O altă parte, în frunte cu Iosif Gavagina, au venit la mine la Becicherec, unde au mai stat câteva zile. Eu, împreună cu aceștia și cu șefii germani locali, am părăsit Becicherecul-Mare la 3 Octombrie. Orașul era plin de partizani și dintr'un moment într'altul puteam fi capturați. Cu mare greutate am reușit să ajungem la Novi-Sad, unde am regăsit pe Octavian Roșu cu grupa lui. Ică Tănase și Smultea, cu legionarii de sub comanda lor, ajunseseră deja la Viena. Octavian Roșu ne-a dat ordin să plecăm și noi imediat spre Viena, ceeace am și făcut. Aici ne-am înrolat apoi în armata națională.

În concluzie, acțiunea Mișcării în Banatul Sârbesc și în partea de Vest a Țării împotriva capitularzilor și pentru continuarea răsboiului alături de trupele germane, a fost prin noi, prezentă.

Noi am spus neamului ce-l aștepta dela "*eliberatori*", luând ca bază declarațiile lui Corneliu Codreanu. N'am reușit să întoarcem situația și să salvăm Țara, pentrucă nu am avut nici arme suficiente și nici un sprijin efectiv din partea Germanilor. Mai târziu ne-am dat seama că în această regiune exista un vid militar, Germanii ne mai având la dispoziție decât câteva unități locale cu care nu se putea închega un nou front. Mult aștep-tatele Divizii din Balcani fuseseră probabil folosite în altă parte...

Cât timp a mai existat o umbră de speranță, am alimentat continuu speranțele neamului prin curieri, Manifeste, emisiuni de radio și incursiuni locale. Dar nu puteam noi singuri face față puhoiului sovietic, agravat în

Banatul Sârbesc și de partizanii lui Tito care se apropiau de Belgrad și ridicau capul tot mai îndrăsneț prin toate comunele noastre.

În loc de ofensivă militară, pe care noi o anunțam, a venit jalea și moartea, prin apariția bandelor bolșevice și apoi împlantarea sistemului comunist, cu chinurile lui și mai cumplite.

Așa s'a desfășurat acțiunea Grupului Legionar din Banatul Sârbesc în serviciul guvernului naționalist român dela Viena, între 23 August și 3 Octombrie 1944, datã la care efectivele noastre erau retrase peste Tisa.

RUGĂCIUNEA FRATELUI DE CRUCE

Doamne!
știu cã biruința Căpitanului
se va împlini,
peste voia oamenilor...
căci biruința trimi ului Tău,
este biruința Ta!...

Doamne!
rogu-mă Ție:
dacă trebuie să mor,
dă-mi moarte —
dacă trebuie să putrezesc în temniță
dă-mi temniță —
iar dacă trebuie să fiu liber,
luminează-mi mintea și calea...

Ajută-mi Doamne
să-i împlinesc voia lui...
și ori când,
și ori unde,
să-l pot privi drept în ochi,
iar pentru păcatele mele,
nu-i îngreuna sarcina lui!...

Doamne!
rogu-mă Tie!...

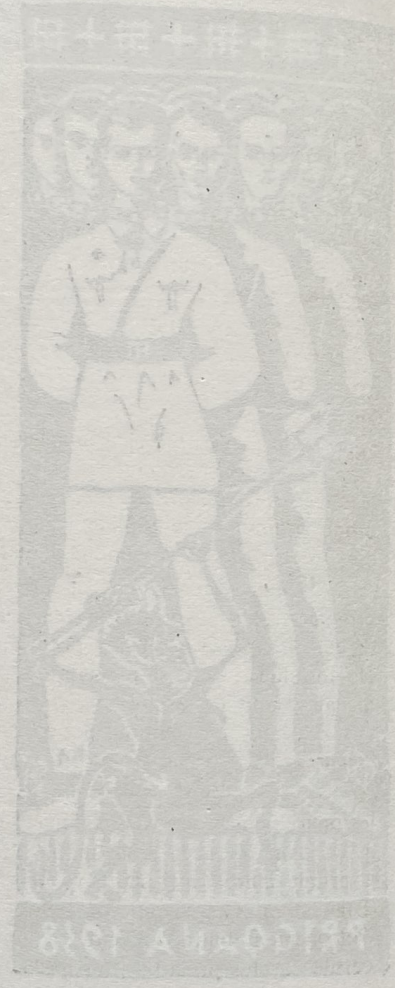

SACRIFICIUL "FRĂȚIILOR DE CRUCE" DIN CARACAL

de Alexandru Roșca

Orășelul nostru oltenesc n'a avut prea multe celebrități printre legionarii săi, dar în lupta nesfârșită a Mișcării și-a dat obolul cu simplitate și curaj. Așa cum cereau normele legionare și idealul pentru care luptam.

În prigoana din 1938, rândurile noastre se împuținaserã foarte mult. Toți șefii legionari din județ fuseserã arestați și duși spre închisori și lagãre. Numai camarazii din Frățiile de Cruce și fetele din "Cetățui" mai rãmâseserã liberi. Cine se putea gândi cã acești copii puteau continua o luptã, sub amenințarea arestãrilor și fãrã șefi? Cine putea crede cã în sufletele lor se gãseau munți de curaj și mãri de sacrificiu!

Prin Octombrie 1938, comandanții Vasile Cristescu și Alecu Cantacuzino lanseazã în plinã prigoanã un Manifest sau Scrisoare, de mare importanță pentru lumea românească și care trebuia rãspânditã peste tot în Țarã, cu orice sacrificiu. Ca toți cei ce mai activam în ascuns, cei câțiva legionari din Caracal ce nu fusesem încã prinși sau trimiși în lagãr, am primit ordinul sã multiplicãm cum vom putea "*Manifestul*" și sã-l rãspândim în tot orașul, cu multã atenție ca sã nu fim arestați.

Eu aveam legãturã cu un camarad din Frãția de Cruce a Liceului "*Ioniță Assan*", Horia Oprovici, elev în clasa a 7.ª, cu care mã întâlneam regulat. "*Circulara*" dela Centru ne-a sosit pe la începutul lui Noembrie. Ne-am sfãtuit cum sã procedãm și-am cãzut de acord ca el sã o multiplice în câteva mii de exemplare și în seara de șapte Noembrie s'o avem gata și s'o rãspândim în timpul nopții. Zis și fãcut. Oprovici avea un vechi aparat "*șapirograf*", iar hârtia era pe seama Frãției de Cruce a Liceului.

Ca sã limitãm pericolul de a fi descoperiți ne-am adunat numai trei legionari pentru aceastã misiune: Horia Oprovici, Ilie Ciocoiu (funcționar) și eu. Am împãrțit orășelul în trei zone, uma pentru fiecare. Ilie Ciocoiu a primit marea mahala Bold; eu am luat Centrul orașului și mahalalele Tugueșți și Cergãnești; iar Horia Oprovici a rãmas cu cartierul Gãrii, Potroșeni și Fânari. Tãcuți ca umbrele, trebuia sã svârlim Manifestul prin curțile caselor și sã-l vârâm pe sub ușile prãvãliilor. Apoi, fiecare se ducea

lui viață și cu conștiința sa de luptător pentru marele ideal al lumii legionare.

Trecuse toate pragurile încercărilor, devenind un mare legionar în toate manifestările lui: în gând, vorbă, faptă și credință. Arsese în sufletul lui toate îndoielile, toate prejudecățile aduse dintr'o lume diferită și toate falsele valori în care crezuse odată. Se transfigurase complect "*în duhul marilor rupturi*" și devenise un adevărat legionar simplu, curat și biruitor.

Ultimele sale cuvinte au fost: "Dragii mei, eu mă duc dincolo, la Dumnezeu, la camarazii noștri. Voi mergeți pe drumul acesta, căci este cel bun."

Testamentul lui Manu a fost îndeplinit literă cu literă de legionari. Ceilalți, chinuitorii lui, și-au urmat drumul lor întunecat, dar în conștiința lor vor fi urmăriți mereu de figura lui luminoasă și de jertfa grăitoare pentru veacuri și mărturisitoare de adevăr.

FABRICA DE BANI FALȘI DELA RĂȘINARI

de Nic. Iancu

"Luptă și nu fi niciodată mișel.
Decât să învingi printr'o infamie, mai
bine să cazi luptând pe drumul onoarei."
Corneliu Zelea Codreanu

Nu știu dacă și în alte țări au circulat vreodată atâția bani falși ca în țara noastră în perioada de după primul războiu mondial. Tagma falsificatorilor devenise cu fiecare an mai numeroasă, dând naștere unei "*industrii*" înfloritoare. Aceasta, datorită în bună parte faptului că probabilitatea de descoperire a întreprinderilor de acest gen de către păzitorii legii și ordinei obștești, ajunsese la un moment dat cu adevărat minimală. Acest fenomen își avea, dealtminteri, explicația lui firească: Guvernul Țării, preocupat — precum știm — exclusiv de viitorul și fericirea poporului românesc, sunase, de curând, marea alarmă pentru prevenirea și combaterea celui mai "*cutremurător pericol*" ce amenința, în acele ore, însăși existența națiunei: *mișcarea de redeșteptare națională* a lui Corneliu Zelea Codreanu — Garda de Fier!

Așa că, pentru a face față acestei teribile primejdii, ca primă măsură, înțelepții cârmuitori ai neamului găsiră necesar să modifice radical rosturile polițaiului și ale jandarmului, oferind acestora un nou câmp de activitate și afirmare profesională. În consecință, urmărirea și prinderea asasinilor și a celorlalte specii de răufăcători fu trecută pe planul al doilea, intrând pe primul plan urmărirea tineretului naționalist român. Avansări în grad și premii în bani constituiau răsplata celor ce se evidențiau în această campanie specială, ordonată de Guvern. E lesne de înțeles că întregul zel al organelor polițienești era depus acum în această nouă direcție, așa că hoții, excrocii și pungașii își puteau vedea de meserie în dragă voie. Când — din greșeală — se mai descoperea vreo bandă de falsificatori de bani, mi-aduc aminte, pedepsele ce se aplicau acestui soi de infractori erau atât de blânde încât aveau efectul unei prime de încurajare.

Am asistat odată la desbaterea finală a unui astfel de proces în care apărarea, din oficiu, a fost făcută de colegul de barou (și de facultate) I.M. Inculpatul — deadreptul ageamiu în "*meseria*" ce-și alesese — a

scăpat cu o condamnare de vreo zece luni, reluându-și, după ispășirea pedepsei, vechea meserie, de data asta însă cu scule din cele mai moderne.

Cine nu-și aduce aminte de feluritele monete false — ca să nu mai vorbim de bancnote — cari circulau cu toptanul în România, încât lumea nu mai știa pe ce semne să le mai deosebească de cele veritabile!...

Îmi amintesc încă bine de acele mici plăci de marmoră folosite la un moment dat în prăvălii, de către comercianți. Fiecare monetă, înainte de a fi încasată, era azvârlită pe o astfel de placă, pentru a i se verifica sunetul. După un timp n'a mai folosit nici această măsură de precauție. A trebuit să se treacă la "*magnet*", căci falsificatorii făceau și ei continue progrese.

Așa s'a întâmplat că — prin anul 1933 — a apărut și la Sibiu o bandă de falsificatori de bani. "*Intreprinderea*" era finanțată de niște țărani din Rășinari — comună fruntașe, situată la vreo 10 km. de orașul Sibiu, în timp ce "*tehnicianul*" bandei era un individ de origină maghiară, Ion Tus, sau un nume asemănător, "*client*" constant și arhicunoscut al instanțelor judecătorești locale, condamnat în repetate rânduri pentru furt. "*Fabrica*" însăși fusese instalată undeva pe Valea Ștezii, într'o piuă. Banii — monete de 20 Lei — erau aduși cu sacul la oraș și strecurați în circulație, mai ales în zile de târg...

Dar afacerea nu a mers decât scurt timp, falsificatorii și agenții lor pe piață fiind prinși rând pe rând. De un lucru îi pot asigura pe toți cei ce n'au cunoscut mai deaproape istoria cu banii falși dela Rășinari: "*vina*" că acești falsificatori au fost prinși atât de repede n'a fost a Poliției. Înșiși falsificatorii s'au dat de gol, fiind grozav de diletanți, iar monetele fabricate de ei, de foarte proastă calitate.

Aceasta este pe scurt istoria "*fabricei de bani dela Rășinari*", așa cum s'a desfășurat în realitate, cum a cunoscut-o majoritatea publicului sibian și cum a avut ocazia s'o cunoască, în toate amănuntele ei precise, mai ales Parchetul și Tribunalul județului Sibiu, unde s'a instruit și judecat procesul.

Pe canavaua acestui "*fapt divers*" — căruia, spre exemplu, ziarul "DIMINEAȚA" în alte împrejurări nu i-ar fi destinat mai mult de 4-5 rânduri — minți diabolice au brodat o variantă sensațională, având ca scop unic, decapitarea morală a Gărzii de Fier.

Guvernul de atunci al Primului Ministru Vaida-Voevod, având pe marele scelerat Armand Călinescu la Interne, își dăduse seama că baioneta jandarmului și închisoarea (în 90% din cazuri, fără mandat de arestare) nu mai erau capabile să stăvilească curentul legionar, care, în ciuda prigoanei deslănțuite împotrivă-i, creștea mereu, câștigând tot mai multe simpatii în masele poporului.

Astfel, în strânsă complicitate cu presa din Sărindar — care doar atât aștepta — trecu la atac de cea mai abjectă speță, unul din cele mai infame atacuri din câte a avut să înfrunte Mișcarea Legionară în decursul nenumăraților ani de prigoană prin care a trecut.

La un semnal invizibil pentru restul muritorilor, atât presa evreiască cât și cea național-țărănistă, sprijinită de o serie de fituici de stânga, se năpustiră într'un singur glas, urlând care mai de care, în pagina întâia, sub titluri de-o schioapă:

"FABRICA DE BANI FALȘI A GĂRZII DE FIER" — "GARDA DE FALSIFICATORI" — "FABRICA DELA RĂȘINARI FURNIZEAZĂ BANII NECESARI PENTRU PROPAGANDA GARDISTĂ" — "TREPĂDUȘI AI GĂRZII DE FIER PRINȘI DE AUTORITĂȚI FALSIFICÂND BANI" — etc., etc....

Iată, spre exemplu, ce s'a putut citi în "PATRIA" din 22 Iulie 1933:

> "GARDA DE FIER ȘI FABRICA DE FALSIFICAT BANI DELA RĂȘINARI — La Rășinari, comună situată în apropierea Sibiului, s'a făcut o senzațională descoperire, de natură a prezenta o întreagă organizație politică în cea mai urâtă lumină și împotriva căreia, Guvernul, care are acum în mână cele mai zdrobitoare dovezi, va trebui să procedeze cu toată strășnicia... Din cercetările întreprinse s'a constatat... că de astă dată nu e vorba de o simplă bandă de țigani, ci de însăși Garda de Fier, organizația politică a Dlui Zelea Codreanu, care în ultimul timp s'a dedat la cea mai deșănțată propagandă împotriva Guvernului și în general a tuturor partidelor politice din România... Fabrica de falsificat bani dela Rășinari servea exclusiv scopurilor politice și subversive ale Gărzii de Fier... Ce autoritate morală mai au (legionarii — n. a.) pentru a cere aprobarea maselor... O gardă de falsificatori nu poate vorbi în numele naționalismului."

Pentru a face câtuși de cât plauzibilă în fața opiniei publice versiunea demonstrând amestecul Gărzii de Fier în fabricarea banilor dela Rășinari, Guvernul a ordonat percheziții la șefii legionari din Sibiu. În casa avocatului dr. A. Bidian, autoritățile sperau să găsească o anumită corespondență pe care susnumitul avocat, în calitate de Șef al Organizației orășenești, o întreținuse cu Șeful legionar județean, dr. Ion Banea. Această corespondență — al cărei conținut poliția îl cunoștea de mai nainte — supusă unei abile răstălmăciri, putea să servească scopului urmărit de

Guvern. N'a fost greu pentru autoritățile polițienești să găsească zisele scrisori, căci avocatul Bidian nu avea nici un motiv să le doseacă.

Într'una din scrisorile incriminate, Ion Banea îi scria lui Bidian din Iași, unde tocmai își dădea doctoratul în medicină, că se simte necesitatea cumpărării a încă *unei mașini* (era vorba de o camionetă, pentru deplasările legionarilor, în perioadele de propagandă electorală). În altă scrisoare îl ruga *"să mai trimită ceva bani"*.

E ușor de închipuit în ce fel au fost răstălmăcite aceste fraze! Trunchiate și copiate într'o determinată ordine, au fost puse la dispoziția presei, acelei *"anumite prese"* mai cu seamă, despre care Guvernul știa prea bine că nu se va lăsa rugată de două ori pentru a răspândi cu toată frenezia *"senzaționala știre"*.

Într'adevăr, presa *"românească"* a vremurilor nu a lăsat să-i scape ocazia de a informa Țara, cu lux de comentarii, că: "Autoritățile percheziționând casa avocatului Bidian, Șeful organizației Gărzii de Fier din oraș, au descoperit un material senzațional, din care reese că fabrica de monete false dela Rășinari era creiată pentru a susține Gărzile de Fier".

Față de nemaipomenita ticăloșie și de cinismul revoltător cu care a procedat Guvernul — susținut și încurajat de majoritatea partidelor Țării — la această mârșava și criminală înscenare, se impune întrebarea: — "Ce-au avut de spus Românii cumsecade, oamenii cinstiți, iubitorii de adevăr" — că doar or fi existat și pe acea vreme măcar câțiva (cât de puțini) — "Români adevărați, cu conștiința nevândută străinelor interese urmărite de Guvern, Români al căror glas ar fi putut destrăma odioasa înscenare în fața opiniei Țării? Mai exista, cel puțin așa se afirma, un mănunchi de personalități politice cu caracter, cu dragoste de neam și Țară, cari, deși firav ca număr, refuzaseră să-și însușească moravurile lipsite de cele mai elementare scrupule ale politicianismului levantino — balcanic cuibărit la conducerea bietei noastre țări românești... Oare, aceștia au avut ceva de spus?!..."

Nu! *Incredibile dictu*! N'au avut nimic de spus! Nimeni, în țara românească n'a spus un cuvânt măcar!

Nici unul din acești domni n'a găsit de cuviință, n'a găsit de datoria lui morală, să deschidă gura pentru a protesta, pentru a înfiera o asemenea nemaivăzută infamie. Nu doar de dragul "Gărzii de Fier"! Doamne ferește! Cum ne-am fi putut aștepta la una ca asta?! Dar, cel puțin întru apărarea adevărului ultragiat, în numele dreptății, în numele proverbialei *"omenii românești"*!

Care poate fi explicația acestei atitudini a unor oameni cari — deși nu împărtășeau convingerile noastre politice — erau considerați de noi toți drept oameni integri, incapabili de a privi impasibili la o atât de stri-

gătoare murdărie practicată de însuși Guvernul Țării? Au tăcut oare din teamă? Teamă poate, de a fi acuzați de complici ai *"odioasei"* Gărzi de Fier", *"falsificatoarea de bani dela Rășinari"* și deci, azvârliți prin temnițe, alături cu legionarii...?

De neînchiput! Trăiam doar, pe acea vreme, sub un regim *"democratic"*! Denunțarea în fața opiniei publice a unui act atât de odios, comis cu atâta reacredință, prin abuz de putere de către însuși Guvernul țării, nu era numai un drept, ci o sfântă datorie a oricărui cetățean și mai cu seamă a reprezentanților poporului, aleși de acesta pentru a-i apăra dreptatea în Sfatul Țării.

Cum și-au explicat oamenii *"de treabă"*, oamenii *"cuminți"* — înscriși ca atare în partidele *"istorice"*, cari, spre deosebire de Garda de Fier, mai purtau și numele de *"partide de ordine"* — cum și-au explicat, zic, faptul că Judele de Instrucție I. Stănescu și Prim-Procurorul Radu Pascu, trimiși din Capitală de Armand Călinescu pentru a face o descindere la casa Șefului legionar Bidian, în Sibiu, după ce au descoperit aci *"un material atât de zdrobitor"* împotriva lui Bidian și Ion Banea, n'au procedat, totuși, la arestarea imediată a acestora? Deasemeni: pentru ce n'au dispus trimiterea lor în judecată? Este de conceput un astfel de procedeu când ai *"probele în mână"*? Se poate oare imagina ca Guvernul, după ce a reușit să *"prindă"* pe niște șefi ai Gărzii de Fier asupra unui fapt atât de grav, nu numai să nu dispună imediata lor arestare, dar nici măcar să le intenteze cuvenitul proces? Mai cu seamă că dispuneau — potrivit celor trâmbițate de presă — de *"dovezi zdrobitoare"* împotriva lor și a Gărzii de Fier!

Dnii Radu Pascu, I. Stănescu și ceilalți însoțitori ai lor, veniți din București pentru a se ocupa personal de acest *"gravisim caz"*, s'au mulțumit exclusiv cu faptul de a informa presa cu adevărat lux de amănunte... inexacte. Atât și nimic mai mult.

Procesul adevăraților falsificatori dela Rășinari și-a continuat în acest timp cursul său normal, iar infractorii — cari n'au fost nici Bidian, nici Banea și nici vreun alt legionar — și-au primit pedepsele corespunzătoare.

Dar campania de presă din Iulie 1933, deslănțuită cu scopul de a anihila pe plan moral organizația politică a lui Corneliu Zelea Codreanu, a avut darul să ne descopere nețărmurita urâ ce ne-o nutreau partidele politice. Și ne-a mai desvăluit un lucru: că atunci când se urmărea zdrobirea Mișcării Legionare, până și cele mai sensibile conștiințe ale unor oameni politici ziși *"integri"*, cuprinse de-o stranie paralizie, încetaserâ de a mai funcționa.

Mai mult încă: episodul cu fabrica de bani dela Răşinari, ne-a dat prilejul să luăm cunoştinţă de duşmanii noştri ascunşi, cari, crezându-ne de astă dată învinşi, au ieşit mândri şi curajoşi din bârlogurile lor pentru a ne aplica (cu rânjete de satisfacţie) câte o lovitură de picior.

E greu de imaginat, necum de înţeles, ce se petrece în mintea şi sufletul unor astfel de oameni cari, deşi perfect conştienţi de injustiţia şi mârşăvia ce o comit, o săvârşesc totuşi, simţindu-se pe deasupra cuprinşi de cele mai *"curate"* sentimente de satisfacţie!...

În această privinţă, ţinem să reproducem, ca mostră de cinism şi ipocrizie, câteva rânduri din articolul publicat în oficiosul partidului Naţional-Ţărănesc "DREPTATEA", care, în pofida numelui ce-l purta şi departe de a se ruşina de complicitatea activă la o atât de murdară înscenare, din contră, se avântă într'o grandilocvenţă ce nu poate produce decât scârbă în sufletele drepte şi cinstite. Sub titlul *"Garda de falsificatori"*, suszisul *ziar* începe astfel:

> "Dacă trebuia o probă definitivă pentru clasarea indivizilor care alcătuesc aşa zisa aripă naţionalistă de dreapta a politicii noastre, iată o avem la răsunătorul caz al falsificatorilor de bani dela Răşinari. În tot locul totdeauna partidele extremei drepte — extremă dreaptă care în fond se compune din bande de huligani şi bătăuşi — au uzat de cele mai abominabile şi mai înjositoare procedee în opera propagandistică a mulţimilor naive..."

Întrerupând, pentru un moment, reproducerea articolului plin de venin al "DREPTĂŢII" (?), ne întrebăm: ce procedeu *mai abominabil* şi *mai înjositor în "opera"* propagandistica întreprinsă de vre-un partid democratic din lume am putea cita, care să-l întreacă pe cel folosit de partidul la putere în 1933 în România, în scopul de a scoate din circulaţie un partid adversar în opoziţie?...

Mai departe, articolul în chestiune continuă astfel:

> "Extremismul de dreapta nu poate fi aprobat de un intelectual... Garda de Fier un este decât o mână de aventurieri grupaţi clandestin, pentru cucerirea violentă a puterii de Stat prin cea mai deşănţată şi mincinoasă demagogie. Asta, în numele ideii naţionaliste... Lumea se întreabă: de unde au oamenii aceştia bani?... Descoperirea dela Răşinari indică sursa: *falsificarea de bani*! Aşa lucrează Garda de Fier... vor să facă partid politic prin *falsificare de bani*! Ce autoritate morală mai au... O gardă de falsificatori nu poate vorbi în numele naţionalismului!"

Faţă de atâta falsitate, răutate şi cinism, orice comentar ne pare de prisos. Neamul românesc a avut ocazia să se lămurească, datoriţă bunului său simţ proverbial, cât şi din cele ce au urmat, de care parte se găsea adevărul, dreptatea, şi de care parte necinstea sufletească, minciune.

Lovitura morală pe care adversarii noştri au încercat să ne-o dea prin diabolica înscenare cu fabrica de bani dela Răşinari — menită să anihileze pentru o bună bucată de timp orice acţiune a Gărzii de Fier pe plan politic — slavă Domnului, n'a dus la rezultatul scontat de adversari. Escrocheria a fost descoperită destul de repede de către opinia publică. Nicidecum din desmînţiri publicate ulterior în ziare... Nu! Căci anumita presă a preferat să se vadă făcută de minciună decât să publice un singur cuvânt de retractare.

Când razele adevărului au străbătut păinjinişul opac al perfidiei şi al minciunii, ţesut cu atâta perversitate în jurul cazului dela Răşinari, lăsând să apară sub lumina-i vie feţele schimonosite de urâ ale autorilor lui din umbră, presa din Sărindar ca şi cea aparţinând partidelor politice direct interesate în denigrarea Gărzii de Fier, s'au învăluit într'o tăcere de mormânt. Dar opinia publică s'a dumirit, şi nu numai că s'a dumirit asupra adevărului, dar a luat cunoştinţă cu acest prilej de mijloacele murdare folosite de partidele *"de ordine"* din România *"democratică"* în lupta lor desperată pentru a-şi asigura continuitatea *"ciolanului"* puterii.

Din lectura articolelor apărute în presă, în cadrul campaniei deslănţuite împotriva Mişcării Legionare în Iulie 1933, desprindem cu uşurinţă că în afară de compromiterea Gărzii de Fier, se mai urmărea şi un alt lucru: pregătirea opiniei publice pentru o apropiată *nouă* — şi pe cât cu putinţă, *definitivă* — dizolvare a acesteia.

Este elocventă, în această privinţă, fraza cu care îşi încheie "PATRIA" din 22 Iulie 1933 articolul de calomniere a Gărzii de Fier. Citâm:

> "Faţă de aceste descoperiri, Guvernul pare dispus să procedeze cu toată străşnicia. Astfel, Dl Subsecretar de Stat, V. V. Tilea, a declarat într'un cerc intim, că faţă de gravitatea faptelor comise de unii membri, Gărzile de Fier vor trebui să fie neapărat desfiinţate."

Într'adevăr, cinci luni mai târziu, fiind la cârma ţării I. G. Duca, Garda de Fier este dizolvată, iar membrii ei, arestaţi cu miile, sunt azvârliţi în închisori.

Ce a urmat se ştie!...

MOMENTE DIN VIAȚA LEGIONARĂ

de Vasile Iovin

Cum l-am cunoscut pe Căpitan.

În anul 1932 am înființat un cuib de 13 membri în orașul Reșița, unde lucram la întreprinderea cu același nume. Cum nu aveam nicio indicație precisă și nicio legătură directă cu Centrul, pentrucă nu apăruse încă "*Cărticica șefului de cuib*", am scris la București, cerând instrucțiuni. Mi-a răspuns părintele Dumitrescu-Borșa, care pe atunci îndeplinea funcțiunea de Secretar al Mișcării.

Cam după un an, și după ce am lărgit organizația în zona mea, m'am dus la București să-l văd pe Căpitan. Fiind deputat, m'am dus la Cameră direct și printr'un curier i-am trimis un bilețel, în care îi spuneam că doresc să-l văd. Puțin timp după aceea, văd că vine spre mulțimea care aștepta să intre la Cameră, un om înalt cu biletul meu în mână și care începu să strige:

"Unde ești, măi Iovine?"

După ce m'am prezentat, mi-a spus:

"Nu ți-am putut răspunde mai devreme, deoarece am fost în luptă electorală."

"Am primit răspuns la scrisoarea mea dela părintele Dumitrescu, Căpitane, și pe baza ei am început să lucrez."

După acest scurt schimb de cuvinte, ne-am despărțit, rămânând ca să trec pela sediu. A doua zi întâlnindu-l pe Căpitan la sediul Mișcării, care se afla pe atunci pe lângă Gara de Est, m'a întrebat:

"Măi, Iovine, vrei să muncești? Vrei să lupți?"

"Da, Căpitane!" — i-am răspuns.

Îndată a dat dispoziții părintelui Dumitrescu-Borșa ca toată corespondența care interesa județul să mi-o trimită mie.

Echipa Morții.

"*Echipa morții*" s'a format la București în primăvara anului 1933, având în frunte pe Nicu Constantinescu, Petre Țocu, părintele Borșa, părintele Duminecă, Adochiței și Savin. În total au fost 18 legionari. Țelul prim al călătoriei: Reșița, unde era anunțată o mare întrunire legionară, la care trebuia să participe și deputații Corneliu Zelea Codreanu și Mihail Stelescu.

La Râmnicu-Vâlcea am avut primul incident serios. Am fost arestați. Noi însă, ca să scăpăm și să fim la întrunirea dela Reșița în ziua fixată, unde Căpitanul ne aștepta, am căzut de acord să întrebuințăm o stratagema. Am părăsit orașul fără voia autorităților, lăsându-i pe cei doi preoți garanție în biroul procurorului. Jandarmii din județul Vâlcea s'au luat după noi și ne-au prins înainte de-a ieși din județ, dar nu pentrucă ei au fost mai iuți la picior decât noi, ci pentrucă "*Căprioara*" (camioneta noastră) a rămas în pană în mijlocul drumului. Am fost întorși la Râmnic, unde am durmit în birourile Tribunalului, pentru ca a doua zi să fim încarcerați.

Dar chestiunea arestării noastre s'a complicat repede, cu vizita pe care Regele voia s'o facă în județ. Acum, procurorul era cel care nu știa cum să se scape de noi. Ne-au pus în libertate, la iuțeală. Dar noi nu am voit să plecăm, arătând că arestarea nedreaptă ne-a creat mari pagube: motorul era stricat și nici benzină nu mai aveam. Ne-au plătit îndată lipsurile, numai să evacuăm județul cât mai în grabă, în vederea vizitei Regelui. Am plecat voioși mai departe.

Ajunși la Oravița, am trecut prin aceleași peripeții. În oraș am fost înconjurați de jandarmi și arestați, fiind obligați să durmim noaptea aceea în localul postului de jandarmi. Căpitanul și Stelescu se aflau de două zile la Reșița și locuiau în casa mea din Dealul Crucii. Când au aflat că suntem reținuți la Oravița, Căpitanul a pornit spre noi, ca să ceară socoteală autorităților de detențiunea noastră ilegală. Când a auzit jandarmeria că Corneliu Codreanu e în drum spre Oravița, ni s'a propus libertatea cu condiția să părăsim orașul cât mai repede. Ceeace am și făcut, scopul nostru fiind să ajungem cât mai repede la Reșița. Căpitanul fiind anunțat la timp că suntem liberi, a făcut și el calea întoarsă.

Întrunirea dela Reșița a fost însă interzisă de guvern, deși nicio lege nu putea împiedeca pe un deputat din Sfatul Țării să țină o întrunire unde voia pe teritoriul României Mari. Tot cartierul unde se afla casa mea era împânat de jandarmi, cu efective aduse din două județe. Totuși, spre seară, când am ajuns, am putut pătrunde până la Căpitan, care a trecut în revistă "*echipa morții*". Raportul a fost dat de Nicolae Constantinescu și Căpitanul s'a interesat de comportamentul fiecărui legionar. Mai târziu, la Casa Verde dela Bucureștii Noi, cei 18 legionari din echipă au fost decorați cu "*Crucea Albă*".

Eu am rămas la Reșița, iar "*echipa morții*" și-a continuat turneul propagandistic în direcția Arad. M'am revăzut cu camarazii din echipă la Teiuș, unde era anunțată o mare întrunire în prezența Căpitanului și a tatălui său, profesorul Ion Zelea Codreanu, și el deputat. Am plecat, pe jos, șapte inși din Reșița, cu o săptămână înainte, pentru a ajunge la data fixată la Teiuș. În drum ne-am oprit la Caransebeș, la casa profesorului

Horia Sima, pe atunci șeful județului Severin. Am ajuns la Teiuș exact în seara întrunirii. A fost mare bucuria când m'am revăzut cu ceilalți camarazi din "*echipa morții*", cari sosiseră din direcția Arad.

Din ordinul guvernului, orășelul Teiuș fusese înconjurat de forțe jandarmerești, pentru a opri intrarea țăranilor și participarea lor la adunare. Atunci s'a dat ordin și legionarii prezenți au plecat prin satele dimprejur ca să ajute pe țărani să intre în oraș. Din echipele formate cunosc numai două: cea condusă de Constantinescu, având ca direcție satul Mihalți, din care făceam parte și eu cu un alt camarad din Reșița, Nicu, și cea condusă de Petre Țocu și Adochiței.

A doua zi dimineață, Duminecă, am pornit din satul Mihalți în fruntea a 500 de țărani. La podul Mihalți ne-au întâmpinat cordoanele de jandarmi. S'a dat o bătălie strajnică cu mai mulți răniți. Aici am fost și eu rănit în podul palmei de baioneta unui jandarm și am căzut în șanțul drumului lângă pod; în brațele mele s'a rostogolit un țăran voinic, lovit și el cu patul puștii.

Atunci, Constantinescu și cu mine, am reușit să trecem apa pe sub pod cu o troacă și am intrat în Teiuș. Găsind pe Căpitan, i-am raportat de situație. Lângă el, am găsit pe Stelescu. Căpitunul a dat ordin acestuia să meargă cu noi la Podul Mihalți pentru a vedea ce se mai poate face pentru dislocarea jandarmilor. Când am ajuns la pod, jandarmii erau încolonați, gata de plecare. Ne-au lăsat de astădată în pace. Cum întrunirea din Teiuș nu se mai putea ține, ne-am întors în sat cu toți legionarii cari luaseră parte la bătălia depe Podul Mihalți.

Aici, țăranilor adunați în mare număr, li s'au ținut cuvântări. Au vorbit Stelescu, Constantinescu, Țocu și Mitu Banea. În alte comune din împrejurimi, s'au ținut la fel mici adunări.

Între timp, autoritățile se pare că primiseră ordine mai aspre, căci au început să ne culeagă de prin sate și să ne aducă la Teiuș. În total au fost arestate 52 de persoane, întreagă "*echipa morții*", plus legionarii veniți dela Cluj și București pentru adunare. Dela Teiuș am fost transportați în două camioane la Alba Iulia, la închisoarea orașului. În primul camion se aflau 32 de inși și aceștia au fost încarcerați fară mandat de arestare. Când a ajuns camionul al doilea, cu restul legionarilor, între care mă aflam și eu cu Țocu, Constantinescu și Adochiței, ne-am opus să intrăm în închisoare fară mandat de arestare. Dar până au durat aceste discuții, camionul intrase în curtea închisorii.

Era pela 11 noaptea. Constantinescu i-a dat maiorului de jandarmi termen ca, dacă în zece minute nu primim mandatele de arestare, spargem poarta închisorii și mergem acasă la procuror să ni le elibereze imediat. Cum era noapte, maiorul n'a cutezat să scoale din somn pe procuror. Tre-

acasă și numai a doua zi seara trebuia să ne revedem. În orice caz, dacă vreunul era prins, trebuia să declare că el e singur în această misiune. Că a făcut-o capul lui.

Toate au mers bine și nimic nu s'a întâmplat.

Dar binevoitori nu lipsesc când e vorba de pârât. A doua zi, mai multe dintre aceste exemplare au fost prezentate la Poliție. Cum era vorba de o Circulară legionară, șeful poliției locale, Dumitru Drăniceanu, a dat ordin să se facă arestarea tuturor legionarilor ce mai existau în oraș și erau cunoscuți de autorități. Ne-au arestat și pe noi, bine înțeles, împreună cu alții. Au început cercetările, în bătăi, înjurături și amenințări. În același timp, perchezițiile răsturnau bietele noastre locuințe. Dar nu s'a găsit nimic la niciunul dintre cei arestați; nici o urmă că ar fi luat parte la multiplicarea sau răspândirea foilor. După trei zile de schingiuiri ne-au pus în libertate. Era o mică victorie asupra tiraniei care domnea atunci în țara noastră, dar era mai ales o mare educație de demnitate și curaj a tinerilor Frați de cruce ce contribuiseră la această misiune; fuseseră arestați și nu cedaseră în fața amenințărilor și bătăilor.

O lună după aceia, la 6 Decembrie, unul dintre camarazii din Frăție, Nicușor Safta, sărbătorind ziua numelui, invită pe toți camarazii din Frăție, câteva fete din Cetățuie și alți colegi din clasele a 7.ª și-a 8.ª, la o mică petrecere. Natural că, în mijlocul petrecerii, s'au cântat și câteva cântece legionare. A doua zi, poliția a știut tot și neținând seama de nimic, a arestat imediat pe toți cei ce participaseră la sărbătorirea camaradului Safta.

Deși eu nu fusesem invitat și deci nu luasem parte la petrecere, am fost arestat de comisarul Gavrilescu ca suspect de instigație subversivă (!). Ce puteam face?! Mi-era scris să mă revăd cu cei ce-mi fuseseră deja camarazi de celulă.

Pe vremea aceea Poliția se găsea sub ordinele Jandarmeriei, al cărei șef era maiorul Alexandru Alexandrescu. Ancheta era dusă de el cu ajutorul șefului de Poliție, D. Drăniceanu. Am știut mai târziu că până seara cei mai mulți dintre arestați au fost puși în libertate, nerămânând închiși, spre cercetare, decât vreo 20, printre care elevii frați de cruce: Horia Oprovici, Safta, Miulescu, Malciu și Lăzărescu; dintre legionare: Biega, Iulia și Carmen; apoi eu, Ciocoiu și alți câțiva al căror nume nu mai mi-aduc aminte.

Ajuns la Jandarmerie, am fost introdus în cabinetul maiorului, unde se mai aflau șeful Poliției și Horia Oprovici, lipit cu fața la perete. Cum am intrat, comisarul Drăniceanu m'a luat în primire, cu înjurături și expresii pornografice. Mă uitam la el fără să clintesc. Oprovici nu se mișca nici el.

După ce s'a răcorit cu înjurăturile, m'a întrebat dacă-l cunosc pe Horia Oprovici. I-am răspuns că-l cunosc puțin, ca pe toți cei ce au fost înainte legionari.

— "Bă, Roșca, nu mai minți, că te căsăpesc. El a declarat că voi doi ați împărțit Manifestul.

— "N'am împărțit nimic, domnule comisar. Nu știu de unde a scos-o. Eu nici n'am văzut Manifestul cum arată.

I-a fost de-ajuns. S'a repezit la mine și m'a luat într'o serie de pumni de nu mai vedeam nimic înaintea ochilor. După ce s'a săturat m'a dat în primirea unui sergent care m'a dus în altă cameră și-acolo a continuat bătaia. Era ordinul șefului și el voia să-l execute întocmai. Pe bietul Oprovici l-au dus într'o sală alăturată, unde a continuat să încaseze ca și mine lovituri peste lovituri, ca să spună tot, tot, până la ultimul cuvânt ce-a schimbat cu cei se l-au ajutat să răspândească Circulara. Ceilalți camarazi erau închiși deasemenea "*în izolare*" ca să nu poată comunica unii cu alții.

Cei doi șefi, al Jandarmeriei și al Poliției, în strânsă frățietate anti-legionară, își împărțiseră programul de lucru: ne luau pe rând la cercetări. În fiecare dimineață și în fiecare după masă, agenții lor ne luau în primire. Unii cu bastoanele de cauciuc, ceilalți cu vinele de bou. Și întrebările nu mai conteneau: "de unde a venit circulara", "cum ați multiplicat-o", "de unde ați avut bani pentru hârtie", "cum și cine a împărțit-o" "cine mai e legionar și poliția nu-l știe", etc... Tăceam chitic și încasam loviturile. Eram vineți pe tot corpul de atâta bătaie. Frații de cruce se țineau minunat. Fetele la fel. Sufereau, plângeau, dar un scoteau o vorbă.

Toată această tortură a durat o săptămână. Până la urmă, fără să fi recunoscut vina și fără să fi spus o vorbă împotriva vreunui camarad, ne-au obligat să semnăm declarațiile scrise de ei cum au vrut. Acum aveau un argument puternic împotriva noastră. În timpul acestei anchete plină de torturi, poliția făcuse noi descinderi pe la casele noastre. La nimeni n'a găsit nici cel mai mic document sau probă de culpabilitate. La Oprovici însă au descoperit "*șapirograful*" cu care fusese înmulțită Circulara. Bietul băiat îl vârâse sub scara casei. Oprovici nu mai putea nega. A luat toată răspunderea asupra lui. Dar noi nu-l puteam lăsa singur și astfel am semnat declarațiile cerute.

Ne-au ales pe cei considerați "*mai periculoși*". Eram 13 la număr. Pe ceilalți: Miulescu, Saftu, Malciu, Lăzărescu, i-au trimis imediat în lagărul dela Miercurea Ciuc, iar pe fete în lagărul dela Mânăstirea Hurez. Pe noi, cei 13, voiau să ne vadă condamnați cât mai greu. Cu dosarul încheiat ne-au expediat la Curtea Marțială dela Craiova.

Ajunși la Craiova am fost băgați într'o pivniță, claie peste grămadă. A doua zi, am trecut la cercetare unul câte unul. Toți am cerut să ni se facă mai întâi o vizită medicală, ca să se vadă cum am fost "*cercetați*" și dece am semnat declarațiile. Eram plini de răni, de vânătăi, de umflături, pe tot corpul.

Căpitanul ce făcea ancheta era un om de omenie. Păcat să i-am uitat numele. A făcut tot ce i-am cerut noi și ne-a spus dela început:

— "Aici să nu aveți teamă. Veți spune cum s'a întâmplat. Nimeni nu vă bate și nimeni nu vă va schingiui.

Ancheta lui a durat trei sau patru zile. După aceea ne-a trimis la închisoarea militară să așteptăm deschiderea procesului. Am așteptat 35 de zile până la proces. Închisoarea militară era plină de legionari, aduși de prin toate colțurile Olteniei. Ne-am cunoscut camarazii din Râmnicu Vâlcea, Slatina, Târgu Jiu, Craiova și alte părți. Toți așteptau să le înceapă vreun proces, pus în mișcare pe chestiuni mărunte. Era ordinul dela Ministerul de Interne să ne înfricoșeze cât mai mult cu procese, închisori preventive, condamnări, dacă era posibil.

În sfârșit, procesul nostru a avut loc. Din 13 legionari, 12 au fost achitați, tribunalul nerecunoscând nicio probă împotriva noastră. Singurul condamnat a fost Horia Oprovici: 7 luni de închisoare pentru răspândire de manifeste.

În Iulie 1939, Oprovici a fost pus în libertate. Era un băiat brunet, tăcut, dar foarte hotărât. Închisoarea îl maturizase și mai mult. Părea de stâncă, serios, neînfricat. Pierduse însă un an de școală din cauza închisorii. Ceilalți colegi plecaseră deja pe la Universități sau ca funcționari prin alte localități. El rămăsese la Caracal pentru a-și relua firul școlar întrerupt. Rămăsese parcă pentru a-și îndeplini destinul!

La 22 Septembrie 1939 are loc împușcarea lui Armand Călinescu. În după amiaza aceleiași zile, am fost din nou arestați toți legionarii pe care poliția a putut pune mâna. Neliniștiți, așteptam începerea unei noi anchete, îngrămădiți toți într'o sală dela etajul 1.º al Prefecturei de Poliție. Ne întrebam ce soartă ne așteaptă, acum când călăul tineretului român își primise pedeapsa și ura subalternilor se va abata asupra noastră. Eram fete și băeți, frământați de aceleași gânduri negre. Și cu cât se prelungea așteptarea, cu atât apăsa asupra noastră ca o presimțire, că ceva tragic ni se prepara.

Pe la ora unu noaptea, au apărut agenții și jandarmii, ca niște fiare. Deși știau precis pe cine trebuia să smulgă din mijlocul nostru, ne-au privit cu ochi ce parcă ne cântăreau pe fiecare, ca și cum nu știau pe cine să aleagă. Se prelingea pe șira spinării un șuvoi de ghiață de câte ori privirile lor reci și rele se opreau asupra ta. Oricât de tare ai fi fost sufletește, te

apuca o groază de nedescris, în fața acestor brute ce-ți dădeau impresia că decid soarta fiecăruia.

După această nouă tortură morală, l-au scos dintre noi pe Horia Oprovici și l-au dus în cabinetul șefului de Poliție, Dumitru Drăniceanu. Nu știu ce i-au făcut și cum au procedat, dar timp de 20 de minute s'au auzit țipetele îngrozitoare ale camaradului nostru frate de cruce. La început țipete de ajutor, sfâșietoare; apoi, au devenit urlete de desnădejde înfiorătoare. Ni ce făcuse părul măciucă și pielea tremura pe noi. Știam că rândul nostru va veni în curând și că aceleași urlete vor fi auzite de cei ce vor aștepta neputincioși și nevinovați să fie duși și ei în fața aceluiași șef de poliție...

La un moment dat țipetele au încetat brusc. Fără'ndoială, Oprovici își pierduse cunoștința, în urma loviturilor primite. Era o liniște profundă, ce ne-a înghețat sufletele. Nimeni nu îndrăsnea să spună o vorbă. Ne uitam unii la alții nedumeriți și muți.

Nu știu cât o fi trecut dela încetarea țipetelor, când inimile ne-au svâcnit ca biciuite. Liniștea ceea profundă fusese spartă de trei focuri de armă. Gândul ni s'a îndreptat îndată la camaradul Horia Oprovici. Știam să fusese asasinat, deși nu voiam să acceptăm această ideie. Mai târziu am aflat că fusese dus și împușcat în Grădina Publică a orașului, la numai 50 de metri de Poliție. Asasinul: un sergent al poliției ce se chema Ion Paniță.

Fiecare își punea în sinea lui întrebarea: al cui e rândul? Pe cine vor smulge din această sală ca să-l chinuiască și apoi să-l ucidă ca pe un câine în mijlocul drumului?...

Și timpul trecea anevoie... Pe la trei noaptea, ușa s'a deschis din nou și brutele satisfăcute și-au făcut apariția. Aceeași tortură morală, până l-au "*ales*" pe Gică Dumitrescu. L-au luat și fără să-l mai treacă prin tortură, l-au împușcat — ca exemplu — la intrarea principală a Jandarmeriei.

A fost una din cele mai îngrozitoare nopți pe care le-am trăit. Eram toți strânși unii lângă alții, fără să vorbim. Aveam nevoie să simțim măcar o prezență vie lângă noi. Așteptam "*rândul*" ca la abator. Pentru acea noapte a fost tot. N'au mai venit să aleagă vreo nouă victimă. Dar nimeni n'a dormit până la ziuă.

A doua zi dimineață ne-a venit și nouă rândul, dar sub o altă formă: nu moartea, ci umilința. Legați doi câte doi, cu mâinile la spate, și încadrați de jandarmi, am fost plimbați prin tot Caracalul, expuși ca fiarele sălbatece în centrul orașului, ca lumea să ne vadă. Apoi, urmați de o mulțime de cetățeni curioși, am fost duși la locul unde camaradul nostru Horia Oprovici zăcea mort, răpus de gloanțele poliției românești. Lângă el un "*Aviz*" înfipt în pământ în loc de cruce: "*Așa se pedepsesc trădătorii de țară*". Ne-au obligat să-l privim rând pe rând și să citim avizul. Ne între-

bam cu lacrimi în ochi: "cu ce a trădat acest tineret România, când lupta lui era în slujba neamului"...

Sub batjocura nemiloasă a agenților și râsetele stupide ale celor ce nu înțelegeau nimic din tragedia abătută asupra noastră, am fost readuși la închisoare. Ni se promitea acelaș sfârșit pe curând...

Dar n'a fost să fie așa...

Numai unul singur a mai fost ucis în condiții barbare, dar de cumplita lui soartă am aflat mai târziu. A fost un alt frate de cruce, Floricã Gămanu, de originã din Slatina, ce fusese închis cu noi la Craiova. Dus să fie executat ca și Horia Oprovici, gloanțele trase nu l-au omorât. A căzut în nesimțire și agenții l-au lăsat acolo în plata Domnului, mereu ca "*exemplu pentru ceilalți Români*".

Când și-a revenit în fire, Gămanu s'a târât cum a putut până la poarta unei case și a cerut ajutor. Oamenii l-au îngrijit și apoi l-au dus la spital. Când însă poliția a aflat că "*bestia legionară*" nu-și dăduse sufletul, au pătruns cu forța în spital, l-au smuls din patul în care zăcea operat și fără putere și l-au executat din nou, în aceleași condiții, svârlindu-l în mijlocul unui drum...

Erau metodele umanitare ale democrației românești din anul 1939. Nu voiau să lase pe nimeni să sufere pe patul vreunui spital...

Și astfel, în groaznica încleștare din prigoana cea mare, Frățiile de Cruce din Caracal, și-au dat prinosul lor de sacrificiu pentru credința legionară și lupta neamului românesc.

DELA PREȘIDENȚIE PE VALEA PRAHOVEI.

(Moartea lui Iorga și încercările de a-l salva.)

de Octavian Roșu

În după masa zilei de 26 Noembrie 1940, mai mult din instinct decât ca urmare a confuzelor informații ce le aveam referitor la tensiunea dintre generalul Antonescu și Mișcare, m'am dus la Președinția Consiliului de Miniștri. Doar atât aflasem că Generalul Antonescu, luând ca pretext împușcarea deținuților dela Jilava, ar intenționa să dea o lovitură de Stat, cu scopul de a înlătura Mișcarea Legionară dela putere și a instaura o dictatură personală.

De fapt, găsesc Palatul Președinției asediat. Generalul, dupăce a convocat un Consiliu de Miniștri, la care, în afară de Miniștri, fuseseră convocate și personalitățile legionare din For, a introdus pe nesimțite în pivnițile și la toate etajele clădirii un batalion de soldați, conduși de ofițeri cari erau devotați lui.

În afară de funcționarii Președinției, nimeni, în modul cel mai riguros, nu putea intra în Palat, fără autorizația maiorului Elefterescu, Șeful de Cabinat al lui Antonescu, sau cea a lui Rioșeanu, Subsecretar de Stat la Interne.

Uzând de o stratagemă, isbutesc totuși să trec de controlul militar. Mă urc la etaj, unde erau birourile principale, intru în anticameră și apoi în biroul Vice-Președinției. Nu era nimeni. Mă îndrept spre salonul unde se ținea ședințele Consiliului de Miniștri. Ascult. Consiliul se desfășura într'o atmosferă extrem de încărcată. Nu mai erau de fapt deliberări, ci un tumult de voci contradictorii.

Adânc turburat, mă întorc în anticameră. După câtva timp, apar dr. Victor Biriș, Secretar General la Interne, și Victor Silaghi, Director General la Ministerul Muncii, Sănătății și Ocrotirilor Sociale. Ne împărtășim îngrijorarea pentru cursul ce luaseră evenimentele. Ne mai dăm seama că prin convocarea unui Consiliu de Miniștri, la care participau toți Miniștrii și Subsecretarii de Stat legionari, cât și personalitățile din For, cu un batalion de soldați în clădire, Antonescu era stăpân pe situație. Ne întrebam dacă Antonescu nu va încerca să amestece Mișcarea în chestiunea împușcării

detinuților dela Jilava, în care caz, nimic mai simplu pentru el decât să-i aresteze pe toți. Practic, toți șefii legionari, în frunte cu șeful Mișcării Legionare, erau prizonierii lui.

Situația se complicase și mai mult cu arestarea și dispariția dela domiciliul lor a lui Madgearu și a profesorului Iorga. Existau temeri profunde să fie asasinați, ceeace ne-ar fi îndușmânit în mod inutil cu Partidul Național-Țărănesc și i-ar fi dat prilej lui Antonescu să speculeze la maximum, în opinia publică, moartea lor, în special a lui Iorga.

Determinați de gravitatea momentului, ne înțelegem într'o clipă. Biriș se va întoarce în Consiliu; Victor Silaghi se va duce la Sediul Central și va pune în stare de alarmă întreaga garnizoană legionară a Capitalei, mobilizând Centrul Studențesc, Corpul Muncitoresc Legionar, Răsleții, Prefectura de Poliție și Gardienii Publici, a căror majoritate simpatizau cu Mișcarea. Totodată va lua contact cu unii ofițeri, prieteni ai Mișcării, pentru a preîntâmpina orice acțiune nesocotită, de astă dată din partea lui Antonescu. Silaghi pleacă, lăsându-mi un "parabellum" și șoptindu-mi: "ai grije de Comandant".

Apare pentru câteva minute dl Vasile Iasinschi, pe care-l întreb cum merg lucrurile în Consiliu. Îmi spune că, încet-încet, generalul Antonescu se convinge că Mișcarea și toți șefii ei sunt total streini de întâmplările dela Jilava. Îmi mai spune că peste câteva minute va sosi Ministrul german von Neubacher, pentru o întrevedere cu Comandantul și apoi cu Antonescu. Mă roagă să-l primesc și să-l întrețin până ce vor putea avec loc aceste întâlniri.

Sosind von Neubacher, l-am primit așa cum mi s'a cerut, conducându-l în anticamera Vice-Președinției. Avusesem prilejul să-l cunosc mai înainte și am stat cu el de vorbă, în așteptarea venirii Comandantului. Era liniștit și extrem de cordial. Citează date și evenimente din istoria diferitelor popoare și revoluții, mult mai sângeroase decât cazul de la Jilava, oricât de regretabil și penibil ar fi faptul în sine, și că dânsul va face tot posibilul ca să convingă pe generalul Antonescu ca să judece acest episod, nu sub impresia comentariilor de moment, mai mult sau mai puțin interesate, ci cu sângele rece al bărbatului de Stat.

Ușa dintre anticameră și biroul Vice-Președinției era deschisă. La un moment dat sbârnâie telefonul. Mă fac că n'aud, dar soneria continuă insistent. Von Neubacher mă întreabă deranjat de țârâitul continuu:

— "Können Sie nicht antworten?"
— "Doch!"

Pun mâna pe receptor și răspund sec "alo". De cealaltă parte a firului aud:

— "Să trăiți, domnule Comandant și Vice-Președinte al Consiliului, aici vorbește plutonierul-major de jandarmi X, din comuna X, județul Prahova. Am onoarea a vă raporta că acum o oră a fost găsit pe terenul satului X cadavrul profesorului Nicolae Iorga. Din primele cercetări rezultă că a fost asasinat cu armă de foc...

N'am mai auzit nimic din ce-mi spunea mai departe plutonierul; nici nu-mi aduc aminte ce i-am răspuns; capul și urechile îmi vâjâiau, ca sub o cascadă de lovituri. Cu mare greutate mă stăpânesc. Nu-i spun nimic lui von Neubacher. Îmi dau seama că vestea aceasta ar turbura planurile de împăcare cu care venise. Continui conversația, făcând mari eforturi să fiu atent.

După câtva timp vine Comandantul. Rămân în anticameră, în timp ce intră în birou cu von Neubacher. După un sfert de oră de conversație, von Neubacher iese și se îndreaptă spre biroul lui Antonescu. Cu un ușier trimit un bilet lui Biriș să vină imediat. Între timp, îl pun la curent pe Comandant cu telefonul primit. Intră Biriș și Stoicănescu. Comandantul, cu fața crispată, mă întreabă răstit, aproape strigând:

— "Tu ești sigur c'ai înțeles bine ce ți-a spus jandarmul?"
— "Da, am înțeles foarte bine esențialul. Au găsit cadavrul profesorului Iorga, asasinat cu armă de foc. Restul n'am mai priceput nimic."

Comandantul, Biriș, Stoicănescu, se uitau încremeniți unul la altul, fără a scoate un cuvânt. O nouă lovitură în moalele capului. Obosit, chinuit de grava situație, Comandantul se trântește în fotoliu cu capul în mâini. După câteva minute de tăcere, îl auzim spunând cu o voce desperată:

— "Lucrurile se complică din nou, când erau pe punctul de a se resolva. Neubacher e la Antonescu pentru a mijloci în conflictul isbucnit. Dacă se află acuma de moartea lui Iorga, Antonescu va dispune de un nou și puternic argument ca să reia vechea temă: "*anarhia în Legiune*" și necesitatea de a lua el conducerea ei. Nu știu ce va ieși..."

Ne punem fel de fel de întrebări. Cine a făcut-o? Din inițiativa cui? Autorii acestor asasinate, căci nu ne mai îndoiam acuma că și Madgearu avusese aceeași soartă, sunt victimele unui moment de nebunie sau instrumentele unei conspirații împotriva Legiunei?...

Deodată Comandantul se ridică depe scaun și spune:

— "Nu, nu se poate să fie adevărat. Am o licărire de speranță. Dacă ar fi adevărat, până la ora actuală, ar fi știut-o cu certitudine și Antonescu, și chiar înaintea noastră. E imposibil ca șeful de post să nu fi raportat imediat superiorilor lui dela Legiunea de Jandarmi, și aceștia, la rândul lor, să nu fi raportat imediat la București. Antonescu trebue să fi știut înaintea noastră, iar dacă nu, va afla în câteva minute, căci toate autoritățile sunt în alarmă pe Valea Prehovei, pentru a găsi pe Madgearu și Iorga. Îndată ce se va termina misiunea Neubacher și lucrurile se liniștesc, plecăm pe Valea Prahovei în căutarea celor doi dispăruți."

Puțin după aceea, Neubacher revine, vorbește din nou cu Comandantul, apoi pleacă pentru a doua oară la general. Desbaterile în Consiliu se opresc, căci de-acuma hotărârea definitivă depindea de convorbirile avute între cei trei din urmă. În sfârșit, Neubacher pleacă mulțumit. Coflictul se aplanase. Comandantul intră la Antonescu, și după câtva timp se întoarce mai liniștit. Ne spune că Antonescu a renunțat definitiv la cererea lui și lucrurile vor rămâne exact ca mai înainte. A cerut numai garanții că "*desordinile*" nu se vor mai repeta.

— "Antonescu ăsta e nebun! — ne spune la urmă Comandantul. După o noapte și o zi de tensiune, în care eram aproape de o ciocnire, mă invită să mănânc cu el o ciorbuliță de perișoare, pe tonul cel mai amabil din lume, cașicum nimic nu s'ar fi întâmplat între noi. Cu cei dela Jilava împușcați, aveam senzația că mă invită la pomana lor. În fața morții, indiferent cine ar fi ei, trebue să ne comportăm decent. Firește, am refuzat, spunând că trebue să plec în căutarea lui Iorga și Madgearu."

"Până acum nu a venit niciun telefon la Președenție, ceeace pare să confirme presupunerea mea că asasinarea lui Iorga nu poate fi adevărată. Să plecăm cât mai repede pe Valea Prehovei, poate îi mai găsim în viață."

Coborâm în goană scările Președenției, ne urcăm în mașină și Comandantul strigă credinciosului Ilarie: — "La Ploești".

În drum ne oprim la un subcentru al Răsleților, pe o străduță îngustă, de unde plecase echipa lui Boeru pe Valea Prahovei. Comandantul se dă singur jos și vorbește cu Ion Atanasiu. Zece-cinsprezece minute după

aceea se întoarce abătut. Echipa lui Boeru nu se întorsese încă, iar moartea lui Iorga se confirma. Revenise numai unul singur care făcuse parte din echipă.

— "Trebue să plecăm totuși, pentrucă de Madgearu nu se știe încă nimic, iar, pe de altă parte, dacă nu punem mâna pe nebunii ăștia, sunt în stare să săvârșească și alte asasinate."

Mă desmetecesc din buimăceală la aceste cuvinte. De-acum nu mai interesează decât ce-ar putea urma. Îmi dau perfect seama că dacă nu reușim, în câteva ore, să punem mâna pe autorii și instigatorii acestor asasinate, este foarte probabil ca, în cursul nopții, prin contagiune și nesocotită imitație, să se extindă și în alte județe, mulți legionari crezându-se îndreptățiți să răsbune pe camarazii lor.

S'a făcut noapte. Luminile Bucureștilor, în spatele nostru, de abia se mai văd. În mașină nimeni nu spune o vorbă, striviți de îngrijorări și întrebări. Întorc capul. Comandantul lăcrimează. Nu l-am văzut niciodată plângând, în împrejurări infinit mai grele și mai obositoare, pentru Legiune sau camarazii lui. L-am văzut, sleit de forțe, trecând granțe, dar fără a-și manifesta vreodată suferința. Deodată isbucnește:

— "Voiu lăsa conducerea Mișcării. Nu pot tolera ca steagul Legiunii, sfințit de jertfa atâtor eroi și martiri, să fie împroșcat cu noroiul acestor nelegiuiri. Noi nu putem să ne însușim metoda asasinatului întrebuințat de Carol și partidele politice contra noastră. Eu am stăruit pentru pedepsirea legală a vinovaților. Dacă pentru cei dela Jilava se poate găsi o justificare, celelalte acțiuni sunt pure imbecilități, cari ne vor costa scump. Nu lăcrimez de obosealã sau de teamă, ci de desgust și de prostia anumitor legionari cari, cu faptele lor, oferă arme acelora cari vor să ne doboare."

Comandantul nu concepea ca un legionar să se poată pune în slujba unei conspirații streine. Era mai mult decât o trădare. Era un sacrilegiu. Dar prostia putea duce la aceleași rezultate, tot atât de funeste.

Dela știrea asasinării Căpitanului, în lagărul Vaslui, niciodată nu am simțit aievea, aș putea spune fizic, sensația destrămării Mișcării... Toți trei, Stoicănescu, Biriș și cu mine, ne deslănțuim atunci la contra-atac, într'o avalanșă de argumente, într'o pledoarie ce isbucnea ca un clocot din inimile noastre, într'o logică strânsă, implacabilă, aproape un rechizitoriu. În cuvintele noastre se reflecta nu numai recunoștința față de omul care

ne-a dus la splendida victorie dela 6 Septembrie, determinând renașterea Mișcării Legionare din propria ei cenușe, dar și sensul adânc al răspunderilor ce apăsau acum mai mult ca oricând pe umerii lui. Abia trecută criza cu Antonescu, Legiunea, fără comandă în acele momente cumplite, risca o rapidă alungare a ei dela putere și o desintegrare pe toată linia; era moartea ei ca organizație, ca organism unitar și viabil. Simțeam cu toții că unitatea și disciplina Mișcării, realizate ca printr'o minune la 6 Septembrie, vor fi definitiv sfărâmate și ea va rămânea ca o barcă fără cârmaciu, în voia valurilor.

Ajungem la Ploești și ne oprim la Prefectură, scufundată în întunerec. Biriș cu greu găsește pe cineva, un jandarm cred, care îi spune că Prefectul Stănescu se află la vila lui dela Câmpina și că a plecat temându-se de legionari.

Nu mai înțelegeam nimic! Ce să aibă legionarii din Prahova cu Stănescu? Un fior de groază ne trece prin suflet la toți. Nu cumva e aceeași echipă care vrea să-l asasineze? Plecăm spre sediul legionar, unde intră din nou numai Comandantul. Se reîntoarce, după o jumătate de oră, cu Gică Tase. Nimic deosebit. Organizația de Prahova era complect străină de asasinatele din Județ. Cu maximum de viteză mânăm spre Câmpina, pentru a nu se întampla o nouă nenorocire.

Când ajungem la Câmpina, erau orele două noaptea. Cu mare greutate, mai mult pe dibuite, întrebând într'o parte și'ntr'alta, dăm de vila dr. Stănescu. Marin Stănescu era un Prefect pus de general și nimeni nu putea spune că alegerea nu fusese reușită. Fost magistrat, cu o temeinică pregătire juridică, cu un sens adânc al Statului și al datoriei, cu hotărârea de a aplica cu orice preț legea, Stănescu și-a atras totuși antipatia câtorva elemente legionare locale.

E întunerec besnă. Pe o colină, în mijlocul viilor, în fundul unei alei, găsim locuința Prefectului. Merge înainte Biriș, care, din contactele strânse ce întreținea între Interne și Prefectură, stabilise raporturi cordiale între el și Stănescu, ajutate poate și de afinitățile profesionale, amândoi fiind foști magistrați.

— "Domnule Prefect, vă rog să deschideți. Sunt eu, doctor Biriș.

Niciun răspuns, afară de tăcerea ca de mormânt care înconjura casa, via și colinele. O umbră se apropie de noi. Un jandarm de pradă. Biriș îi spune cine este și îi zice să aștepte ordinele lui. Apoi continuă să bată tot mai tare în ușe.

— "Domnule Stănescu, deschideți. Sunt Biriș. Trebue să vă vorbesc neapărat, în interesul Dvoastră.

Am așteptat mult, nu știu cât, până ce s'a aprins o luminã; apoi am auzit pași și ușa s'a deschis.

— "Scuză-mă, domnule Prefect, îi spune Biriș, că vin cu noaptea în cap, — în timp ce intram cu toții în studio-ul locuinței. — Sunt împreună cu Vice-Președintele Consiliului de Miniștri și cu camarazii Roșu și Stoicănescu.

Văzându-l pe Comandant, prefectul Stănescu, încurcat și cu ochii plini de lacrimi, spune:

— "Vă mulțumesc, domnule Comandant, vă mulțumesc. Vă datorez viața... Voiau să mă omoare și pe mine. M'au amenințat. Și după cele întâmplate ieri, îmi era fricã. De aceea am făcut apel la paza jandarmilor, și de aceea nu am deschis imediat. Credeam că sunt ei...

Comandantul îi explică prezența noastră acolo, în toiul nopții, tocmai în dorința de a împiedeca o asemenea faptă odioasă. Ne așezăm pe fotolii și scaune, întind mâna pe birou și apuc o coală de hârtie. Era o scrisoare adresată Comandantului:

"Domnule Comandant,

"Am fost amenințat cu moartea de legionari. Vă rog să
"credeți că în scurtul timp în care am fost prefect
"de Prahova nu mi-am făcut decât datoria, față de
"Generalul Antonescu și față de Mișcare. Dacă mi se
"întâmplă ceva, vă încredințez soarta soției mele și
"a celor doi copilași ai mei.

semnat: Marin Stănescu"

Scrisoarea trece din mână în mână. Toți o citesc uluiți. Apoi Biriș o pune în buzunar.

Ies în vie cu Biriș. Jandarmului dela poartă îi spune să noteze orice mișcare suspectă, să aresteze pe oricine s'ar apropia, să tragă dacă cineva ar încerca să intre cu forța sau să fugă. Între timp s'a sculat și doamna Stănescu. Ne aduce cafele, sandviciuri și vin. De 14 ore nimeni nu gustase nimic.

Din când în când ies cu Biriș la poarta viei, unde între timp venise și plutonierul de jandarmi. Îi raportează lui Biriș că o mașină cu patru persoane a trecut de câteva ori prin fața vilei. Dar n'a putut nici să o identifice și nici să o oprească.

Erau cu siguranță "ei". În fața prezenței jandarmilor și a unei alte mașini, care staționa în fața vilei, după toate probabilitățile n'au cutezat să forțeze intrarea. Deși Comandantul în interviul lui "*Cazul Iorga-Madgearu*" crede că a fost vorba de "*o falsă alarmă*", eu rămân ferm convins că fără prezența noastră în casa lui Stănescu, și el ar fi fost trecut în noaptea aceea în lumea drepților. De aceea am expus, cu toate amănuntele, episodul dela Câmpina.

Domnul Stănescu ne invită să ne odihnim câteva ore. Nimănui nu-i e somn, nimănui nu-i arde de odihnă, mai ales că în restul nopții până la ziuă, Prefectul a fost informat telefonic de găsirea cadavrelor lui Iorga și Madgearu. Când unul când altul ațipim pe fotolii, după ce am devorat nenumărate cești de cafea.

Dimineața, după-ce ne-am răcorit sumar cu apă rece, Prefectul ne invită să vizităm zonele cele mai afectate de cutremur și în primul rând Câmpina, care a suferit mai mult. De acolo plecăm în continuare să vizităm câteva sonde de petrol.

Ajungem la București pela amiazi, unde se descarcă în capul nostru toate fulgerele camarazilor. În goana noastră nocturnă spre Ploești, nu i-a trecut nimănui prin cap să anunțe pe cineva din București de plecarea noastră. Eram dați dispăruți...

Forul legionar și familiile avuseseră deasemenea o noapte albă...

"FORMULĂ CEZARIANĂ"

de Al. Petru Silistreanu

13 Ianuarie 1939.

Lagărul Miercurea Ciuc forfotea de legionari. Aduși din toate colțurile țării, trăiau între zidurile faimoasei închisori, destinul unei generații și svârcolirile apocaliptice ale întregului neam românesc.

Disdedimineață, sosi un ordin din partea comandamentului jandarmeresc, ca să se evacueze un întreg etaj. Nimeni nu știa dece și întrebările noastre primeau acelaș răspuns: "Etaj rezervat unei mari personalități, ce va veni în curând". Ne întrebam nedumeriți unii pe alții, doar doar cineva ar fi aflat ceva mai mult. Pe cine or mai fi pus mâna, călăii, din puținele personalități legionare nesvârlite în vreo închisoare sau lagăr!...

Afară, ger de crăpau pietrele.

Ne încălzirăm puțin cărând bagajele claie peste grămadă, în diferitele săli ce ne fuseseră fixate ca nouă locuință. Vântul vuia cu furie, ordinele păreau sfichiuiri de bici. Sârmele ghimpate, mitralierele și câinii de jandarmi, ne priveau cu indiferență sau ură. Pentru ei, tot una era: borfaș, escroc sau naționalist român... Pentru ei era simplă chestie de loc; nu de fapte săvârșite, și mai puțin încă de adevăr. Cine-i în celulă sau între sârme ghimpate, nu meritâ nicio considerație... Numai indiferența, ura sau lovitura de pat de pușcă, e tot ce i se cuvine...

După efectuarea mutării, ne-am strâns grijulii pe coridor, șoptind mereu aceleași întrebări fără răspuns, așteptând nerăbdători să vedem pe cine vor aduce între baionete. Deodată, o liniște profundă ne pătrunde și ochii ni se țintesc în fundul coridorului, spre poarta atâtor nefericiri și martiraje. Apare, pășind rar și cu capul sus, PROFESORUL! Profesorul Nae Ionescu! Privirea lui senină și pătrunzătoare, de socraticâ stâncă, ne învăluie pe toți, ne fixează, ne cântărește. Apoi, surâde și ne îmbrățișează unul câte unul, ca pe niște copii pierduți, pe cari i-a regăsit însfârșit!

Profesorul fusese cu câtva timp înainte liberat din lagărul dela Vaslui, și-apoi, fără niciun motiv aparent, arestat din nou și adus în iadul dela Ciuc. Voiau parcă să-i distrugă nu numai organismul, dar mai ales, dârzenia, spiritul, forța interioară, acea mare capacitate de înțelegere cu care a liniștit sufletele celor năpăstuiți.

După această primire simplă, dar plină de dragostea legionarilor, profesorul e urcat la etajul evacuat de noi. I se trimite prânzul. Cu un gest îngăduitor și fără nici o explicație, refuză să mânânce. Bietul nostru bucătar, Roșca, când a aflat s'a îngălbenit. A crezut că nu-i bună mâncarea, că are teamă să nu fie otrăvit, sau mai știu eu ce. S'a prezentat imediat ca să afle cauza. Profesorul i-a explicat surâzând, că era ziua de 13 Ianuarie, ziua marelui sacrificiu al Mișcării Legionare, moartea pe frontul Spaniei a lui Moța și Marin, și că el a hotărât să postească.

Vestea aceasta ne-a înfiorat pe toți! Adus între baionete în lagăr, smuls dintre cărțile de studiu, fără nicio speranță de a se vedea curând în libertate, și el nu uitase că în ziua aceea promisese să postească post negru... În acest fel ne-a fost totdeauna un exemplu, disciplinat, dârz, netemător de soarta ce-i pregătiseră călăii.

Din partea camarilei, de mai multe ori l-a vizitat Cela Delavrancea, cu scopul de a-l convinge să lase deoparte idealul sfânt, să renege convingerile lui naționaliste și legionare. I se promiteau atâtea onoruri! Dar el, nepăsător la toate aceste promisiuni deșarte, se păstra neclintit pe linia destinului ce-și croise. Niciodată n'au reușit să-i smulgă nici măcar o promisiune că va studia "*problema*", sau vreun regret de a fi unde era.

În fiecare zi, câte 15 minute, era scos la plimbare în jurul sârmelor ghimpate, pentru a-și desmorți picioarele. Totdeauna era însoțit, fie de maiorul, fie de locotenentul de jandarmi. Pășea rar și apăsat, vorbind adesea cu animație. Ofițerul îl asculta și numai arare ori scotea câte o frază scurtă. Îmi plăcea să-l ascult, să-i prind în sbor cuvintele, sau crâmpeie de fraze...

Mai târziu, când primăvara și-a întins covoarele verzi înflorite de maci, mă lungeam lângă sârmele ghimpate, pe unde trebuia să treacă Profesorul, și așteptam. Mă prefăceam că dorm, pe iarbă verde, cu ochii pe jumătate închiși, dar cu urechile la pândă. Mi-era drag să-l aud glăsuind, mi-era drag să-i aud inima de aur... desvăluind ofițerului tainele unei lumi fără rușine și misterele alteia care lua naștere sub ochii lor... Îi sorbeam cu sete cuvintele.

Multe le-am uitat. Dar mi-a rămas în minte câteva, spuse cu tărie, cu acea convingere a omului cinstit, ce-și vede dreptatea ciopârțită, călcată în picioare de tirania celui forte. Mă găseam la locul meu de observație, și-l vedeam venind de departe, vorbind și explicând cu gesturi o problemă la care ofițerul însoțitor răspundea numai dând din cap. Când s'au apropiat de mine, câteva frânturi de frază mi s'au înscris în minte:

> "... prin acești tineri neamul își strigă necazurile și dreptatea ce nu mai vine. A-i prigoni, a-i aresta, a-i chinui, e o formă injustă și de disprețuit. Acest fel de a trata tineretul

> țării, nu-i o formă legală, ci pur și simplu o formulă cezariană..."

S'au îndepărtat cu fraza neterminată pentru mine, dar mi-a rămas pentru totdeauna în suflet cuvânt de apărare al Profesorului pentru tineretul năpăstuit al României. Cu curaj, explica neobosit la toți, prieteni și dușmani, injustiția ce se făcea tinerei generații de atunci...

În ziua de Florii a anului 1939, Profesorul fusese închis "*celular*". Probabil, pentru vreo atitudine dârză față de camarilă sau de cei ce conduceau Lagărul. Priveam cu toți de departe, fereastra celulei unde, din când în când, apărea Profesorul, privind în depărtări ca un Sfinx.

În această zi, pe la 5 p. m. badea Miron Pătrăuceanu, din Straja — Rădăuți, i-a doinit din fluier, de departe, și i-a cântat ca prin Bucovina:

> Munte, munte, peatră seacă,
> Lasă voinicii să treacă.
> Și mă uit la deal, la vale
> Doar de-o veni o scăpare.
> Căpitanu 'ntemnițatu
> Zece ani-i condamnatu...

Și profesorul asculta doinirea cu ochii închiși, doinirea țăranului de cremene, ce părea un patriarh în costumu-i național din dulcea Bucovină...

Noaptea s'a lăsat, ca o pânză de păianjen, peste munții Ciucului și peste sufletele noastre turburate. Din acea zi, gărzile de pază s'au dublat. Postul Unu, bineee!... Postul Doi...

Și-așa mai departe, ca în fiecare noapte în jurul sârmelor ghimpate... Ah, sârmele celea, peste ghimpii cărora se întindea libertatea!...

> Sârme 'n jur
> Sârme 'n prejur,
> Sentinele vin, se duc
> Noi rămânem tot la Ciuc.

Așa glăsuiau frații, în serile mohorâte când mai puteau ține un sfat sau schimba o vorbă.

Dar 44 dintre ei căzură în aceeași noapte, răpuși din ordinul democrației românești, fără judecată, numai pentru faptul de a fi Români naționaliști. 44 de legionari au primit sacrificiul suprem cu fruntea sus, în speranța reînvierii României, în crezul Căpitanului, în lumina de neînfrânt a naționalismului românesc.

CUM AM INTRAT ÎN LEGIUNE

de *Horia Sima*

Înscriindu-mă la Universitatea din București în toamna anului 1926, mi-am găsit loc la Căminul Studențesc "*Sfinții Voevozi*", pe strada cu același nume, așezată între Piața Buzești și Calea Victoriei.

Căminul era adăpostit într'o fostă școală germană, confiscată după războiu de Guvernul român, ca proprietate a unui Stat inamic; s'a desființat când clădirea a fost restituită Statului german, după normalizarea raporturilor dintre cele două țări. Anii de Universitate, 1926-1930, i-am petrecut în acest Cămin, de care se leagă și începuturile vieții mele de legionar.

Căminul avea două aripi, unite în fund prin sala de mese. În față era curtea, cu câțiva copaci umbroși. Interiorul era rău amenajat: camere friguroase și neîncăpătoare pentru numărul de studenți adăpostiți. Studenții din anul I și II dormiau în săli mari, câte 20-30 la un loc. Una din aceste săli, așezată în aripa dreaptă în fund, unde nu pătrundea nici soarele și nici sobele nu isbuteau să o încălzească se numea "*Siberia*". Studenții din anii ultimi se bucurau de avantajul de a locui în camere de patru, sau chiar de trei și doi. Aceste camere privilegiate, la care râvneau toți studenții, cu atât mai mult cu cât nu exista sală de studii, se găseau la etaj.

Mâncarea era cantitativ suficientă, dar făcută din cele mai proaste alimente ce se puteau cumpăra depe piață. Alocația pe cap de student era mică și mai trebuia să suporte și furturile succesive ce se operau, începând dela Direcția Supremă a Căminelor și Cantinelor până la administrația locală a Căminului, sfârșind cu bucătarii și servitorii. De obiceiu se servea o mâncare cu bucăți de carne, cari înotau într'un sos roșietic, făcut din seu, boia și făină. Studenții, flămânzi de alergătură și cursuri, se repezeau ca ulii pe porțiile de mâncare, dar după un an, doi, puțini scăpau să nu se aleagă cu boli de stomah sau intestine.

Studenții încartiruiți la "*Sfinții Voevozi*" erau, în marea lor majoritate, săraci. Abia își puteau încropi suma necesară pentru cartela lunară la cantină. Nu aveau bani nici de tramvaiu. De trei, patru ori pe zi străbăteau lungi distanțe pe jos, pentru a merge fie la Universitate fie în alte locuri unde îi mânau necazurile. Fii de țărani, nu aveau alte mijloace de existență decât micile ajutoare ce le primeau de acasă.

Toate provinciile erau reprezentate în acest Cămin, cu graiurile, temperamentele și mentalitățile lor particulare. România Mare își dăduse întâlnire pe acest perimetru restrâns. Printre studenți, cei din Ardeal erau la început intimidați în fața celor din Vechiul Regat, din cauza sprintenelii de minte și de exprimare a acestora din urmă. Dar se adaptau repede. În schimb n'am semnalat tensiuni regionaliste. Prieteniile se legau crucis și curmezis, pe bază de afinități omenești. În acest Cămin am făcut marea descoperire cât de Români suntem, cât de puțin ne-au influențat sufletul stăpânirile streine. Fondul străvechiu daco-roman irupe la suprafață, cu o energie elementară, când are libertate de afirmare. Singura notă discordantă în acest Cămin o formau câțiva studenți basarabeni de origine slavă, în ochii cărora se citea ura lor contra elementului românesc.

Condițiile lamentabile de traiu din acest Cămin, erau larg compensate de efervescența intelectuală și spirituală care domnea în el. Cum nu era prea mare — numărul studenților adăpostiți nu trecea de 200, — toți trăiau ca într'o familie. Aproape toți ajungeau să se cunoască și să înoade prietenii trainice, cari se prelungeau adeseori în viața civilă. Mai ales cei tineri găsiau ocrotire și îndrumare la studenții din anii ultimi, ceeace le procura o grabnică inițiere în viața universitară și îi scutea de experiențe inutile.

Tinerii veniți din provincie erau dornici, nu numai să învețe carte, ci să și asimileze spiritul României Noi, care se manifesta cu mai mare putere tocmai în Capitala Țării. Aș putea zice că nu cursurile, nu școala propriu zisă, constituia adevărata lor preocupare. Natural, fără a le da uitării, frecventarea cursurilor, examenele și luarea diplomei, reprezentau pentru ei partea prozaică a vieții de student. Curiositatea lor intelectuală urmărea obiective mult mai înalte, se exercita fără'ncetare în căutarea unei orientări generale în viață: care e rostul existenței lor ca Români? în ce direcție trebue să se afirme energia lor, în noul cadru politic, cultural și spiritual al patriei întregite? Ce au ei de îndeplinit în noua situație istorică?... Era o tinerime care filosofa, care își punea probleme și căuta soluții, dornică nu numai "*să știe*", dar să știe și "*ce are de făcut*".

Spre deosebire de generația ante-belică, fascinată de idei și teorii, generația ce am întâlnit-o la "*Sfinții Voevozi*" era atentă în primul rând la realitățile sociale, cărora voia să le imprime un nou impuls, dinamic și creator. Nu atât Universitatea ca instituție de formare profesională o pasiona, cât mai ales mediul universitar. Studenții erau ochi și urechi la cursuri ca să afle părerile profesorilor asupra noilor întocmiri românești. Deaceea, *profesorii-îndrumători* aveau mai mare trecere între studenți decât *profesorii-profesioniști ai catedrei*. Cursurile cele mai frecventate erau acelea la cari profesorii ieșeau din program și se avântau în considerații de actualitate.

Dela aceștia studenții așteptau un răspuns la nenumăratele întrebări ce le frământau mintea și sufletul: ce reprezentăm noi în complexul României Mari? Care e sau care trebue să fie misiunea noastră? Înaintașii au creat Țara întregită, dar cum răspundem noi la chemarea patriei? Cum îmbogățim patrimoniul ei? Ce atitudine luăm noi în literatură, în artă, în filosofie, în religie, în politică și economie?...

Cel ce afla ceva în căutarea lui înfriguratã, împărtășea altora descoperirea, atât pentru a le face o bucurie cât și pentru a obține el însuși o nouă confirmare a părerii lui. Discuțiile dintre studenți, discuții serioase, se desfășurau în jurul problemelor de bază ale națiunii. Specialitatea fiecăruia cădea pe al doilea plan pentru a face loc temelor cu caracter general sau național. Și mai ales, punerea în circulație a unei idei interesante, înălța pe orice student dintr'odată în categoria elitelor gânditoare.

Studenții tineri aveau prilejul să se familiarizeze cu o mulțime de probleme asistând numai la discuțiile ce se încingeau între diferitele tendințe de ordin literar, politic sau ideologic. Doar trecând dintr'o cameră într'alta și decorul intelectual se schimba. Ici, un student scanda din "*Memorialele*" lui Pârvan, vrăjit de rezonanța gravă și maiestoasă a frazei lui: ... cine vor fi conducătorii de mâine ai țării, preoții hranei sau preoții jertfei?... Întrebarea lui Pârvan sfredelea conștiința fiecăruia. În altă cameră, era citit și comentat un articol de Șeicaru; mai departe, un student scoatea din buzunar "*Biletele de Papagal*" ale lui Arghezi, voind să te convingă de frumusețea poeziei maestrului; un altul povestea cum a decurs ultima reuniune a Cercului Literar "*Sburătorul*", condus de Lovinescu.

"*Gândirea*" avea adepți numeroși, dar nu lipseau nici moderniști îndrăgostiți de Vinea. Cele mai aprigi discuții le stârnea școala estetică a lui Mihail Dragomirescu. Ciocniri dese se produceau între studenții dela Filologia Romanică. Unii erau cu Ovid Densușianu; alții preferau metoda și tezele lui Sextil Pușcariu. Nu exista materie care să nu provoace controverse. Știința, istoria, geografia, filologia clasică, teologia, invadau dormitoarele și sălile de mese, deslănțuind discuții aprinse.

Mare preț se punea deasemenea pe limbaj, expresie, stil și gramatică. Dacă cineva nu-și putea exprima corect și fluent ideile, chiar dacă era tobă de carte, nu era ascultat. Chestiunile de gramatică și de sintaxă erau larg desbătute.

"*Cuvântul*", gazeta "*inteligheței*", românești, era și foaia preferată a studențimii. Se făcea economie la tramvaiu, dar nu la cumpărarea "*Cuvântului*". Chiar cele mai neînsemnate articole erau trecute pe sub lupă și explorate pentru a descoperi sub fațada cuvintelor vreun sens ascuns, o nuanță imperceptibilă la prima citire, o adâncime de gândire, care nu se revelează decât după efort și meditație. Colaboratorilor la această gazetă

li se atribuiau intenții revoluționare în toate domeniile. Studenții, nu numai că urmăreau cu admirație scrisul zilnic al acestei echipe, dar ar fi vrut să participe și ei la curentul de înoire națională pe care îl propaga "*Cuvântul*". Așa cum există un logos divin, există și un logos național, ai cărui tălmăcitori cei mai de seamă, par'că-și dăduserã întâlnire în redacția "*Cuvântului*". Dela acești oameni se așteptau lucruri mari, proecții uriașe în conștiința națiunii, cari să convertească toată intelectualitatea Țării într'o energie creatoare ne mai întâlnită în istoria noastră.

Pamfil Șeicaru nu era numai un mare gazetar, care trăznea fără cruțare în putregaiul vechei clase conducătoare, ci apărea și ca o căpetenie politică în devenire, un posibil viitor șef al fascismului român. Se credea că, dintr'un moment într'altul, în asociere cu o mare personalitate politică, va da drumul unui partid de dreapta, care să instaureze un sistem politic de tip mussolinian.

Deasemenea, Mircea Eliade era considerat fenomenul acestei generații. Se aștepta dela acest navigator îndrăsneț în tainele civilizațiilor dispărute să plăsmuiască o operă unică, și pe plan național, o sinteză istorico-culturală care să închege într'o viziune de ansamblu tot ce-a creat până atunci poporul românesc, începând dela mituri și folclor până la manifestările lui cele mai înalte din epoca modernă.

În aceeași pleiadă, George Racoveanu era teologul "*fără frică și fără prihană*", care biciuia ierarhia atee și protestantizantă a Bisericii pentru îndepărtarea ei dela dreapta credință, dela rânduielile cultului și dela canoane. În timp ce Titus Enacovici reprezenta burghezia românească conștientă și responsabilă.

Într'un cuvânt, totul era conceput pe dimensiuni grandioase în redacția "*Cuvântului*" și studenții așteptau cu respirația tăiată să vadă cum va evolua echipa în complexul realităților românești, ce surprize și ce isprăvi mai rezerva acestei nații, care, după veacuri de umilință, ieșise triumfătoare la luminã.

Setea de absolut care stăpânea sufletul acestor tineri se proecta generos asupra tuturor acelora cari păreau a sparge tiparele minore ale existenței pentru a ieși în largul marilor înfăptuiri.

În sfârșit, Nae Ionescu depășea toate condeiele concentrate la "*Cuvântul*", atât prin fondul articolelor cât și prin aria lui vastă de manifestare.

Se bucura apoi de mare prețuire între studenți școala sociologică a lui Dimitrie Gusti. Noua știință, puțin cunoscută până atunci, fascina mințile tinere atât prin specificul cercetărilor ei cât și prin pretenția — mai puțin justificată — de a fi "alfa și omega" tuturor fenomenelor și creațiilor omenești. Sociologia părea indispensabilă și operei de guvernământ. Numai

pe baza unei temeinice cunoașteri a realităților sociale se vor putea pune în aplicare marile și salvatoarele reforme așteptate de națiune.

În ce privește pe Rădulescu-Motru, vechile lui lucrări: "*Cultura română și politicianismul*" și "*Personalismul energetic*" aveau mai mare circulație decât lucrările lui de psihologie aplicată.

Petrovici era admirat pentru claritatea și eleganța expunerii, dar cum nu ieșea din rolul unui excelent profesor de filosofie, studențimea nu găsea în conferințele lui aluatul spiritual de care avea nevoie. Petrovici era un maiorescian întârziat într'o lume care, în afară de cunoștințe și ordine de gândire, simțea, și nevoia unei revoluții interioare.

În contrast cu el și cu toți ceilalți profesori de filosofie, Nae Ionescu cerea studenților să dea la o parte crusta ideilor vehiculate în mintea lor de alții și "*să gândească pe realități*". Fără a înțelege exact semnificația apelului său și fără a-și da seama cât de greu este "*să gândești pe realități*", studenții erau entuziasmați de formulă. Ea corespundea și dorinței lor de a-și fixa rostul în viața neamului. Ca să știe ce au de făcut, trebuiau să descifreze mai întâi enigmele națiunii. Nae Ionescu eliminase din centrul de interes al tineretului românesc pe toți ceilalți profesori, pentrucă se emancipase el însuși de sub tutela sistemelor de cugetare apusene, îndrăsnind să gândească pe cont propriu toate problemele. Studenții trăiau momente feerice când Nae Ionescu diseca pe vreun filosof apusean, scoțând la iveală lacunele și insuficiențele gândirii lui.

La conferințele lui lumea mergea ca la o sărbătoare. Steteau ciorchini în balcoanele Fundației Regale, iar cursurile lui erau suprapopulate din cauza îmbulzelii studenților dela alte Facultăți. Totul era lăsat deoparte de studenți "*ca să nu scape pe Nae*". Popularitatea lui Nae Ionescu trezea invidie între ceilalți profesori, dar orice încercare de a-l înlocui, de a-l discredita sau de a-i face concurență nu isbutea. Nae Ionescu nu făcea demagogie intelectuală. Gândirea lui sfredelea tot mai adânc realitățile, descoperind perspective noi, și această permanentă prospețime, această "*gândire vie*" (cum o numea el), întreținea "*cultul naeionescian*" în opinia publică.

Avea, dealtfel, și o metodă originală de a ține examenele de logică: în loc să întrebe din materia clasică a acestei discipline sau chiar din cursurile lui, punea chestiuni destinate să încerce puterea de judecată a studenților.

Ce scandal între profesori și ce vuiet de satisfacție între studenți când Nae Ionescu afirmase, în cursul unei conferințe despre Spinoza, că el nu-l poate înțelege pe filosoful din Amsterdam. Costernarea a fost cu atât mai mare cu cât după el a venit profesorul Petrovici, care, în două conferințe succesive, a expus magistral sistemul panteist al lui Spinoza. Ce nu înțelegea

Nae Ionescu? Nu sistemul în sine, nu încheieturile lui raționale, începând dela "*Deus sive Natura*", ci cum a ajuns Spinoza la plăsmuirea lui! Prin ce proces interior? Stările intime din care s'a zămislit imaginea sistemului îi rămâneau ascunse. Ceeace nu i se întâmplase cu alți filosofi. A înțelege o filosofie cu adevărat, nu înseamnă cunoașterea ei exterioară, însușirea structurii ei logice, ci trebue să vezi dacă poți să-l însoțești pe creatorul ei în drumul pe care l-a străbătut el însuși până la realizarea sistemului. Realitatea intrinsecă a gândirii spinoziste îi scăpa lui Nae Ionescu și aceasta, explica el, pentrucă sistemul spinozist își avea rădăcinile în "*Cabală*", o concepție străină de spiritul european.

Nae Ionescu tulbura și pe oamenii de știință când le dovedea cât de fragile sunt cunoștințele lor. Legile naturii, construite cu ajutorul metodei inductive, sunt numai ipotetic solvente, până ce nu se ivește un caz care să le anuleze valabilitatea. Certitudinea omului de știință se bazează în fond tot pe o credință: credința în infailibilitatea legilor presupuse a domina în natură. Pentru vechea generație, crescută în atmosfera sceptică a veacului trecut, scandalul devenea insuportabil când profesorul proclama pe Isus răstignit pe cruce și apoi înviat o realitate mult mai certă decât toate certitudinile științifice și toate speculațiile filosofilor.

Cauza supremației intelectuale de aproape două decenii a lui Nae Ionescu trebue căutată în multilateralitatea geniului său. El se mișca cu egală competență în filosofie, în teologie și în știință. În afară de asta, stăpânea și problemele culturii și istoriei românești. Dar nici aceste daruri naturale și achiziții culturale nu i-ar fi asigurat locul predominant în cultura românească dintre cele două războaie, dacă nu ar fi fost un Român întreg, curajos până la temeritate în afirmarea convingerilor lui.

Nicolae Iorga se găsea pe panta declinului. Conferințele lui erau greu de urmărit atât din cauza stilului prolix, întrerupt de interminabile digresiuni, cât și pentru abuzul de erudiție. În inima studențimii Iorga nu mai reprezenta decât o icoană a trecutului. Despărțirea lui de Cuza și trecerea lui în tabăra filosemită, îl înstrăinase de noua generație. Iorga simțea divorțul sufletesc dintre el și studențime, dar în loc să meargă la cauze, recunoscându-și propriile inconsecvențe în lupta națională, se înfuria și lovia în presupușii beneficiari ai dragostei tineretului, cari l-ar fi expropriat pe nedrept de gloria lui.

Ceeace refuza acest tineret, era o viață de termite intelectuale, redusă la profesiune și hrană. Li se părea o condamnare la sterilitate, un naufragiu al inteligenței și voinței lor. Când li se vorbea de acomodări, de filosofia ieftină și stupidă "*că e mai aproape cămașa decât haina*", tresăreau plini de indignare. Deși săraci, nu râvneau la bogății materiale. O vorbă de spirit, o poezie, o romanță, li se păreau infinit mai prețioase decât o grămadă de bani. În mintea lor, criteriul ierarhiei sociale era creația. Dacă aveau vreo aspirație materială, aceasta se rezuma la o funcțiune care să le asigure o viață decentă.

"*Mustul care fierbe*" al lui Octavian Goga se potrivea minunat pentru a caracteriza starea de spirit a acestui tineret. Sufletul lui fierbea de neliniști, de doruri tainice pentru o lume mai bună. Era o generație poetică. Ei voiau să se înalțe depe pământ spre isvoarele ultime ale Adevărului, pentruca apoi să imprime și societății românești noi directive și energii. În schimb, autorul "*Mustului care fierbe*" decepționase profund. Era considerat un vulcan stins. Guvernarea din 1926/27 a înstrăinat complect pe poetul pătimirii noastre de sufletul tineretului. Goga optase pentru clanul politicienilor de profesie, asvârlind jandarmii contra forțelor naționaliste în alegerile din 1926, pentru a obține majorități parlamentare.

Observațiile ce le fac asupra mentalității studenților dela Căminul "*Sfinții Voevozi*" sunt valabile pentru întregul corp studențesc dela București. Toți participau la aceeași substanță spirituală. Dar pe acest spațiu restrâns fenomenele mai sus descrise se reliefau mai bine.

Trebue să adaug că acest tineret era revoluționar, dar nu iconoclast. Nu era un tineret în rebeliune față de valorile tradiționale ale neamului nostru. Nu vedea în tradiție o piedecă în calea progresului. Nu era robul vreunei ideologii streine: nu era socialist, comunist sau marxist. În tot Căminul am găsit un singur socialist, care apoi s'a convertit la legionarism. Acești tineri nu voiau să se desprindă de sufletul neamului, sau să dărâme opera înaintașilor lor. Dimpotrivă, li se părea că acest trecut nu era suficient explorat și valorizat. Ei cereau să se "*ardă etapele*", cum spunea mai târziu Emil Cioran, în punerea în valoare a specificului românesc.

Spre deosebire de generația secolului al XIX-lea, mai mult sau mai puțin tributară imitațiilor streine, ei nu cădeau în extaz în fața culturilor occidentale, chiar admirându-le. În acest sens erau ei revoluționari. A revoluționa tradiția, a o desgropa din uitare și ruină și a-i da o circulație universală. Ei afirmau permanent "*românismul*" nostru, însușirile caracteristice ale rasei noastre.

Pe plan istoric, ei urmăreau o întărire a națiunii în toate domeniile, dar în primul rând economic și militar, pentru a o feri de perfidiile și urile altor nații. Această tinerime era profund turburată de inconștiența păturii conducătoare, care se apucase să prade patrimoniul național. Par'că depe atunci aveau presentimentul sumbru al nenorocirilor viitoare. Din pieptul fiecăruia răsbătea un strigăt de neliniște, dar nu pentru existența lui personală ci pentru marea existență națională. Erau partizani ai progresului tehnic, dar paralel cu el doreau să progreseze și toți factorii tradiționali și spirituali cari ne-au plăsmuit ființa neamului.

Nu vreau să idealizez această generație, atribuindu-i virtuți pe care nu le avea. Nu era nici mai bună și nici mai morală decât tinerimea din alte epoci. Îi plăcea să petreacă. Avea păcatele ei. Dar, spre deosebire de cea de astăzi, nu-și căuta rostul vieții în stoarcerea cât mai multor plăceri din viață. Nu era o generație hedonistică sau cinică. Dincolo de viața caldă și îmbietoare, simțea atracția plăcerilor spirituale. Făcea distincție între planul superior și inferior al existenței. Tindea, atât cât o ajutau priceperea și puterile, spre tot ce e mare și sublim. Respecta actele de vitejie, de sacrificiu și de sfințenie, chiar dacă fiecare luat individual nu corespundea acestor norme de conduită. Nu se închina nici banului și nici îmbuibărilor. Oameni cu păcate, aveau conștiința păcatului, ceeace e esențial în orice începul de înoire interioară. Nu era nici religioasă în sensul practicant al cuvântului, dar avea teamă de Dumnezeu și nu se delecta săvârșind răul. Această generație reprezenta o disponibilitate spirituală pentru orice întreprindere de salvare națională.

Generația studențească dela 1926/27 reprezenta și numeric o forță impresionantă. Atunci au invadat Universitățile noastre un val de tineri, proveniți din pătura țărănească. Din acel an, nivelul populației universitare s'a ridicat brusc prin aportul generațiile cari au intrat în licee după înfăptuirea României întregite. Trecuseră opt ani de conducere românească și familiile de țărani au profitat de condițiile economice, relativ mai ușoare din această perioadă, ca să-și trimită copiii la școlile mai înalte. Fizionomia Universităților se schimbase, predominând tineretul de origină rurală. Toți acești tineri veniseră la București înarmați cu o robustă constiință națională, ceeace a avut ca urmare că ultimele resturi de străinism au fost eliminate din mediul universitar. "*Oculta*" a priceput repede primejdia și deaceea, începând de prin anii 1930, a imaginat fel de fel de piedeci ca să micșoreze numărul de studenți născuți din familiile de plugari.

Din punct de vedere ideologic, șirul de studenți cari au intrat în Universitatea dela București în anii 1926 și 1927 urma linia mișcării studențești dela 1922. Aceleași idealuri, aceleași lozinci și acelaș gen de manifestații. Studenții participau regulat la întrunirile convocate de *Centrul Studențesc București*. Se concentrau cu miile la cantina Gutenberg, unde ascultau cuvântările înflăcărate ale conducătorilor lor. Apoi, porneau încolonați pe Bulevardul Elisabeta, în sus spre Calea Victoriei, cântând "*Imnul studențesc*". Circulația se întrerupea și alte mii de tineri depe străzi îngroșau rândurile compacte. De obiceiu interveneau jandarmii, fie chiar la intrarea în Bdul Elisabeta, prin fața Cazărmii Pompierilor, sau ceva mai sus pe Bulevard, în dreptul străzii Brezoianu. După o scurtă busculadă, din care nu lipseau nici capetele sparte, studenții se retrăgeau în dezordine, pe străzile laterale. Pe cât de impresionant era cortegiul la început când porneau

masele studențești în cadența lui "*Studenți Creștini din România Mare*", pe atât de jalnic se desfășura spectacolul la urmă. Mii de oameni fugeau în neștire la cea dintâiu șarje a jandarmilor. Debandada în care sfârșea orice manifestație studențească, fără o comandă disciplinată și fără un țel precis, era datoritã slăbiciunii conducerii studențești din această perioadă.

Continuitatea de ideal se explică prin contactul ce l-au întreținut încă depe băncile liceului noii studenți, cu glorioasa falangă a luptătorilor dintre 1922-1925. Tinerii studenți veneau deja îndoctrinați la Universitate și dorința lor cea mai fierbinte era să arate și ei ce pot, odată încadrați în formațiile studențești.

Exponentul politic al studențimii din Capitală, așa cum se reflecta din manifestările ei generale, era profesorul Cuza. Se puneau mari speranțe și în alte personalități ale vieții politice, cum am arătat mai înainte, dar numai ca expresie secundară a curentului principal, reprezentat de "*Liga Apărării Naționale Creștine*". Se aplauda orice manifestație ce părea înrudită cu naționalismul radical al Ligii, ca o dovadă în plus a plenitudinii ei doctrinare. Corneliu Codreanu, Ionel Moța și alți conducători ai studențimii, aparțineau la acea dată aceleași organizații naționaliste, confirmând cu eroismul vieții lor linia reprezentată de profesorul Cuza.

Nimic mai firesc ca tinerii cari pătrunseseră în Universitate în toamna anului 1926 să se simtă atrași de Liga Apărării Naționale Creștine. Tânăra organizație obținuse un succes răsunător în alegerile din Mai 1926, trimițând zece deputați în Parlament. În toamna acestui an, blocul "*Studențime-Ligă*" atinsese maximum de coeziune. Profesorul Cuza era șeful necontestat al marelui curent naționalist, format din convergența energiilor tinere dela toate Universitățile spre organizația lui politică.

Pulsul Ligii bătea puternic nu numai între studenți, ci și în cartierele mărginașe ale Capitalei, încât organizațiile studențesti ar fi putut forma elementul de apropiere de masele populare. Sute de studenți erau dispuși să se înroleze în Ligă, dacă ar fi fost solicitați, și cu ajutorul lor s'ar fi putut forma o puternică organizație în Capitală. Dintr'un moment într'altul, cu sufletul plin de speranțe, așteptam să-și facă apariția emisarii Ligii și la "*Sfinții Voevozi*", pentru a ne călăuzi pașii în organizație. Dar această întâlnire n'a avut loc și în zadar am așteptat-o!

În contrast cu forma superbă în care se găsea studențimea în toamna anului 1926, activitatea Ligii printre studenți nu se vedea nicăiri. Zilele treceau, săptămânile treceau, lunile treceau, ne aflam în plină iarnă, și trimișii cuziști nu apăreau... Eram nedumeriți de această absență. La Căminul nostru nu exista nici cel mai mic centru de promovare al ideilor Ligii, un birou, așa zicând, de recrutare și îndrumare. Nici măcar o mână de oameni cari să se agite în numele profesorului Cuza. Ce putea

să fie? Existau mii de cuziști printre studenți, cuziști "*in pectore*"; lipsea însă fagurele care să colecteze aceste energii. Nu se înjghebase nicio formă concretă de afirmare a Ligii printre studenți.

Intrigați de această tăcere prelungită, ne-am hotărît, un grup de tineri dela "*Sfinții Voevozi*", să plecăm noi în căutarea sediului organizației, pentru a ne înscrie. Cu oarecare greutate am aflat sediul Ligii, nu mai știu pe ce stradă. Mi-aduc aminte numai că erau niște odăițe la etaj. Am intrat cu bucuria de a fi descoperit în sfârșit Meca năzuințelor noastre. În antecameră, îndărătul unei măsuțe, străjuia un tânăr care primea pe vizitatori și se interesa de dorințele lor. L-am recunoscut imediat a fi unul dintre fruntașii studențimii. Înflăcărat orator, discursurile lui nu lipseau niciodată să-și producă efectul, atâtând studențimea la manifestații de stradă. Nu ne îndoiam că am căzut pe mâini bune și vom primi toate lămuririle necesare.

După ce ne-a întrebat cine suntem și ce vrem, deodată îl vedem că se ridică grav dela masă și, fără nicio introducere, în prezența altor persoane din sală, începe să vorbească pe un ton fulminant contra agenților de poliție. Noi, abia descinși de câteva luni din provincie, habar n'aveam că printre studenți se găsesc și astfel de elemente. Uluiți și speriați de strășnicia care domnea în Ligă, ne-am retras fără a scoate un cuvânt. Fără a ști de-altfel dacă peroratia se adresa nouă sau altor persoane din sală, am crezut de cuviință să nu mai insistăm.

Dușul rece ce l-am primit la primul contact cu Liga nu ne-a scăzut entuziasmul. Dimpotrivă, ni s'a părut a fi o dovadă de maturitate a grupării. E firesc — ne spuneam noi — să privească cu neîncredere pe cei cari bat la poarta ei, devremece se găsesc studenți cari fac pe informatorii la poliție. E vina noastră că am dat buzna și nu ne-am căutat mai întâiu un cunoscut ca să ne recomande. Spre durerea noastră, am aflat mai târziu că cerberul care păzea sediul Ligii era el însuși agent al poliției și teatrul l-a repetat și cu alți studenți, cu scopul de a-și ascunde propria lui identitate din fișierul agenților dela Prefectură, iar, pe de altă parte, ca să îndepărteze tineretul de Ligă.

Carența Ligii în materie de organizare, am trăit-o eu însumi la București, dar abia după citirea cărții Căpitanului mi-am dat seama de amploarea fenomenului și consecințele lui tragice pentru viitorul mișcării naționaliste. Pe vremea aceea nu-i simțeam decât efectele lui locale. Nu înțelegeam inactivitatea Ligii. Situația era din cele mai stranii. Vă imaginați un tineret leal idealului naționalist, generos, dispus la sacrificii, dar care nu-și găsește o matcă unde să activeze. Nimeni nu-i solicita colaborarea, iar manifestațiile studențești nu compensau această lipsă. Ele se pierdeau în neant ca un joc de artificii. După fiecare ieșire în stradă ne întrebam ce rămâne în urma cântecelor, strigătelor, jurămintelor, discursurilor delirante... Bieții studenți, răspundeau cu elan la toate convocările, se adunau cu miile, își cântau bucuria și desperarea pe străzi, se ciocneau cu jandarmii, dar nu înaintau nici cu un milimetru spre obiectivele fixate. Ca valurile furtunoase ale mării, cari se isbesc de țărm părând să înghită pământul, pentruca apoi să se retragă neputincioase în adâncuri, studențimea alerga hăbăucă dela o manifestație la alta, fără să-și găsească așezare și îndrumători.

Până în primăvara anului 1927, tensiunea eroică a studențimii s'a menținut intactă. Vorbesc de marea ei majoritate. Partidele nu aveau trecere. Chiar partidul Național-Țărănesc, care părea mai atractiv decât vechiul Partid Liberal — pentrucă afișa un program revoluționar în favoarea țărănimii — n'a putut să spargă blocul studențesc. Studențimea din provincie care constituia imensa majoritate a studenților din București, continua să rămână credincioasă lui Cuza. Cei ce se înscriau în partide, erau priviți cu indulgență. Erau considerați "*învinșii vieții*", nefericiții cari pactează cu exploatatorii Țării pentru o existență mai bună.

Mulțimea continua să fie în așteptare. De undeva trebuia să vină semnalul marei mobilizări care să răstoarne toate combinațiile partidelor. Nu se poate — ne spuneam cu toții — ca profesorul Cuza, profesorul Codreanu, profesorul Cătuneanu, să nu pregătească în primăvară ceva mare, o campanie care să sguduie toată Țara, înlăturând din calea Ligii ultimele obstacole spre victoria finală. Dar în loc de ofensivă, primăvara a adus dezastrul Ligii, cu ruperea ei în două fracțiuni rivale...

Efectul rupturii din Ligă s'a resimțit puternic și în rândurile studențimii bucureștene. La Căminul nostru domnea un aier de înmormântare. Citeam pe fețele tuturor colegilor consternarea și amărăciunea. Nici nu cutezau să comenteze evenimentul decât în șoaptă și în cuvinte întretăiate. Prăbușirea Ligii afecta intimitatea fiecăruia. A se întinde la discuții sgomotoase în acest moment de doliu național, li se părea o indecență. Era propria lor familie care fusese lovită de marea nenorocire.

Momentul pierdut de profesorul Cuza în toamna anului 1927 a fost tot atât de important ca și celelalte momente pierdute de el mai înainte. În total, șeful Ligii a pierdut în cursul carierii lui politice trei momente cruciale din istoria luptei naționaliste, care dovedea o totală ignorare a perspectivelor favorabile ce se deschideau organizației în ascensiunea ei spre putere:

1. *momentul Mișcării studențești* — 1922-1923 — recuperat în parte prin intervenția lui Corneliu Codreanu.

2. momentul de entuziasm popular provocat de *achitarea lui Corneliu Codreanu la Turnu-Severin,* în Mai 1925.

3. *momentul succesului electoral din primăvara lui 1926*, prelungit până în primăvara anului viitor.

Judecând după atmosfera de entuziasm care domnea în toamna anului 1926 la București printre studenți, pot afirma că, dacă profesorul Cuza și-ar fi înțeles misiunea și s'ar fi pus pe treabă după alegeri, Liga ar fi devenit în scurtă vreme partid de guvernământ. Pulsul Țării era atunci împărțit între Cuza și Maniu; iar liberalii ar fi fost sortiți să fie eliminați din viața politică. Între aceste două forțe nu mai era loc pentru ei. Câte suferințe nu ar fi fost cruțate Țării cu o conducere conștientă în fruntea Ligii!... Liga se afla la numai câțiva ani de victorie când s'a produs desmembrarea ei.

În aceste zile întunecate, studenții își aduceau aminte și de Moța și de Codreanu. Ce fac ei? Unde se găsesc și de ce nu reacționează? Puțini dintre noi știam că ei au stat în ultimul timp departe de Țară și că nu au avut niciun amestec în neînțelegerile cari au provocat sfărâmarea Ligii. Când s'a auzit că ei au fost în Franța la studii, de unde Corneliu Codreanu nu se întorsese încă, comentariile au luat un caracter de înțelegere omenească. Era firesc să se gândească și acești oameni la carieră, după atâția ani pierduți în lupte și închisori. Li se făcea această nedreptate de a fi asimilați altor conducători ai studențimii cari, după o perioadă de agitație în slujba ideii naționale, se retrăgeau dela tribună pentru a reapărea în confortabile situații personale. Nimeni nu bănuia pe atunci că Corneliu Codreanu, în forul lui interior, era hotărît să nu meargă nici cu o tabără și nici cu cealaltă, ci să încerce să refacă frontul naționalist pe socoteală proprie, bazându-se în primul rând pe elementele tinere.

În toamna anului 1927, când m'am întors la București din vacanță, studențimea se afla în plin proces de desagregare. Partidele steteau la pândă pentru a atrage tineretul de partea lor, iar evreimea era cum nu se poate mai bucuroasă de această neașteptată deslegare a temerilor lor. Dezorientarea era cu atât mai mare între studenți cu cât criza din Ligă a coincis cu o criză, tot atât de gravă, în sânul conducerii studențești. Cu rari excepții, conducătorii de atunci ai studențimii nu vedeau în lupta tineretului decât o trambulină pentru a sălta ei într'un post bun. Mișcarea studențească degenerase, condusă de "*carieriști*", iresponsabili, și chiar agenți ai guvernului. Prin mijlocirea acestora, manifestațiile studențești începuseră să fie comandate sau manevrate din cabinetul Ministerului de Interne, după necesitățile de politică internă și externă ale Guvernului.

Din marea masă de studenți din anul trecut, gata să își dea tributul ei de jertfă pentru isbânda dezideratelor studențești și a organizației care o reprezenta în viața publică, nu mai rămăsese decât un pumn de oameni decișI să nu accepte înfrângerea. Ei nădăjduiau într'o refacere a frontului

naționalist. Dar cum!? Niciunul din ei nu putea indica o cale, o personalitate, o organizație, care să ia locul defunctei Ligi, continuându-i totuși idealurile.

Cele mai absurde formule și combinații circulau, mărind haosul chiar în sânul acestei minorități restrânse, care continua să creadă, împotriva evidenței. Nu cumva Vaida-Voevod — "*leul Ardealului*" — se va asvârli în lupta naționalistă? Dar dacă totuși, Cuza va isbuti să domine criza?... Alții așteptau ca "*Manifestul*" de regrupare al forțelor naționaliste să iasă din redacția "*Cuvântului*". Acesta ar fi momentul lor... În vidul provocat de prăbușirea Ligii, ar putea să intervină chiar Averescu și Goga, goniți dela putere în cunoscutele condițiuni. Nu se excludea nici posibilitatea ca "*revoluția țărănistă*" să ia aspecte antisemite și, in modul acesta, cele două aripi ale opoziției să se unească contra burgheziei liberalo-evreești.

Se așteptau inițiative și dela personalități apolitice, cunoscute prin patriotismul lor vibrant, ca Marin Ștefănescu, președintele "*Cultului Patriei*", sau Simion Mehedinți. În sfârșit, colonei și generali în rezervă, cari întreținеau contacte cu studențimea și priveau cu simpatie mișcarea lor, păreau a fi și ei indicați să-și asume răspunderea luptei naționale.

Pentru mine, aceste frământări au luat sfârșit într'o formă neașteptată, în urma unei discutii avute cu un alt student, in împrejurări banale. Într'o dimineață, la spălător, alături de mine își săpunea barba, Andrei C. Ionescu. Nu știu cum alunecă vorba și încep să mă plâng de intâmplările din Ligă:

— "Aș vrea să cunosc o organizație, i-am spus, care să fie condusă de oameni responsabili."

Nu mă așteptam la niciun răspuns precis, căci Andrei Ionescu nu afișa nicio etichetă politică. Spre surprinderea mea, îmi spune:

— "Bine, hai că te duc eu diseară undeva și acolo o să-ți placă."

N'am mai întrebat nimic, căci în spălător intraseră alți studenți: ne-am pus numai de acord a upra orei de plecare dela Cămin. Mari nădejdi nu puneam nici în invitația lui Andrei Ionescu, caci avusesem prilejul să fiu solicitat și de alți amatori de politică, pe cari i-am descoperit a fi simpli interpuși ai partidelor.

Andrei C. Ionescu era președintele Comitetului Studențesc de Conducere al Căminului "*Sfinții Voevozi*". Acest Comitet avea misiunea să reprezinte interesele studențimii față de Administrație. Puțini îl cunoscuseră pe Andrei Ionescu până la alegerea lui ca Președinte, cu un an mai înainte. La ședința de constituire a Comitetului, care s'a ținut în sala de mese a Căminului, Andrei Ionescu a ținut un discurs răsunător care i-a atras simpatia unanimă a asistenței și i-a asigurat alegerea ca Președinte. Din acel

ceas s'a convertit într'o figură populară a studențimii bucureștene. Mai știam de el că e originar din Bârlad, dintr'o familie mai înstărită. Era un tânăr vioiu, plăcut, prietenos cu toată lumea și săritor la nevoie. Student la Drept în anul ultim, isbutise să intre și funcționar la Cameră, post pe care l-a păstrat sub toate legislaturile și guvernele. Grație acestei funcțiuni, cunoștea o mulțime de oameni politici din toate partidele și aceste legături l-au salvat să nu fie dat afară atunci când milita fățiș în Garda de Fier.

Cum era firesc, mă gândeam că locul de întâlnire unde mă ducea Andrei Ionescu trebuea să fie o cafenea, o sală de întruniri sau un sediu politic. Când am ajuns la destinație, după un lung drum cu tramvaiul, nu mai știu pe ce stradă, m'am aflat în fața unei case particulare. Era întunerec besnă, pela ora nouă seara. Ne-am strecurat în camera mobilită a unui student. Era o odăiță strâmtă, rău luminată, cu un pat care ocupa o mare parte din suprafața ei. Aici se mai găseau, veniți înaintea noastră, încă câțiva tineri. Am remarcat cu bucurie pe colegul meu de Facultate, Ionel Belgea, și fața rotundă și surâzătoare a lui Iulian Stănescu, veteran în lupta naționalistă. Ceilalți îmi erau streini. Între ei era unul mai negricios și cu o căutătură aspră. Era Iosif Dumitru. În total se aflau șase persoane, în afară de Andrei Ionescu.

Fără nicio introducere, deodată Andrei Ionescu ne spune să ne îndreptăm cu fața la răsărit. După ce se așează si el în fața noastră, tot spre răsărit, aud o comandă:

— "Drepți! Pentru onor, înainte!

Execut și eu stângaciu mișcările făcute de ceilalți, cari nu erau la prima ședință ca mine. Ridic mâna. Andrei Ionescu deschide apoi ședința cu formula: "*Să ne rugăm lui Dumnezeu...*" Unul din grup spune după aceea "*Tatăl Nostru*". La urmă, Andrei Ionescu, cu o voce mai apăsată și mai hotărâtă, strigă și noi repetăm: "*Jur că nu voi trăda niciodată Legiunea*".

Mă aflam la o ședință a Legiunii "*Arhanghelul Mihail*", recent înființată la Iași de către Corneliu Zelea Codreanu.

Până atunci nu știusem nimic de întemeierea acestei grupări. Nu îmi căzuse în mână niciun manifest sau scriere. Nici din ziare nu aflasem nimic. Andrei C. Ionescu fusese însărcinat de Corneliu Codreanu să pună bazele organizației la București. Micul grup se constituise cu câteva săptămâni mai înainte și Andrei Ionescu mă luase și pe mine, după ce-a descoperit "afinitățile mele elective"...

După ce am participat la mai multe ședințe, am început să prind spiritul noii organizații:

— trăirea mistică a naționalismului, având ca suport și punct suprem de orientare: *credința în Dumnezeu.*

— *transfigurarea individului*: viața de toate zilele, cu grijile lumești, era lăsată deoparte, pentru a face loc grijilor naționale. Ceva asemănator cu transfigurarea preotului când îmbracă sfintele odăjdii.

— momentele trăite împreună la ședințe se permanentizau, creind structuri sufletești durabile, *o gândire și o simțire comună.* Am trăit miracolul nașterii unei lumi noi în mijlocul studențimii bucureștene, al unui univers aparte, *universul legionar.*

— *o senzație de forță*, care venea de undeva de departe. Deși puțini, ne simțeam puternici. Aveam impresia că toată Țara se mișcă odată cu noi, că mii de legionari se ridică din toate satele și orașele.

— *Tendință expansionistă și cuceritoare.* Aveam certitudinea că în câțiva ani toată Țara va aclama pe Corneliu Codreanu.

— Nu ne puneam probleme personale. Toți eram absorbiți de obiectiv și fiecare se străduia să facă *maximum de sacrificiu pentru cauză.*

— Grupul nu se interesa de abstracțiuni, nu făcea teorii. *Gândea în concret și acționa.* Odată obiectivul fixat la ședință, toți se asvârleau asupra lui cu o pasiune vulcanică. Flacăra sacrificiului ardea în fiecare.

Micul grup de legionari format de Andrei Ionescu la București, în toamna anului 1927, a suferit câteva fluctuații. Unii au venit și apoi au plecat. Alții au rămas. În iarna anului 1928 a ajuns să se stabilizeze în forma următoare:

Andrei C. Ionescu (șeful cuibului)
Iordache Nicoară
Victor Chirulescu
Ion Belgea
Iulian Stănescu
Iosif Dumitru
Horia Sima.

În toamnă, grupul inițial s'a mărit cu frați de cruce veniți din provincie, în special din Frățiile de Cruce dela Focșani și Galați. Tot atunci s'a încadrat în organizație și Nicolae Petrașcu. Abia întărit cu acest val de legionari, efectele grupului încep să se simtă în masa studențească.

Andrei Ionescu a jucat un rol decisiv în această perioadă de început. El este creatorul primei unități legionare în Capitală. Elementele câștigate de el în acești ani au îndeplinit apoi funcțiuni importante în Legiune. Tot Andrei Ionescu a cucerit Centrul Studențesc București pentru Mișcare, devenind primul lui Președinte legionar. Dar meritul lui cel mai mare este de a fi servit ca punct de transiție în studențimea bucureșteană dela cuzism la legionarism. Cu tact, cu răbdare și cu resurse interioare excepționale,

a îndeplinit această sarcină dificilă. Treaba nu era ușoară, deoarece puternice remanențe întârziau vindecarea rănilor sufletești și reluarea ofensivei naționaliste. Cuzismul, caracterizat prin nestatornicie, diletantism și superficialitate, continua să constitue pentru unii studenți un pol de atracție, iar pentru marea majoritate o experiență pe care nu doreau să o repete. Vechile etichete de fixare a conceptului naționalist nu mai aveau circulație. În prăpastia în care se rostogolise Liga părea sortită să dispară întreaga mișcare naționalistă. Andrei Ionescu, în fruntea primilor legionari, a trebuit să înceapă acțiunea de regrupare pornind dela zero, într'un mediu sceptic și rezervat.

Nu trebuie uitat că noile serii de studenți, începând din toamna anului 1925, nu cunoșteau pe Corneliu Codreanu decât din auzite. Părerea ce-și făceau despre el se confunda cu imaginea generală a cuzismului. Corneliu Codreanu nu mai fusese la București niciodată, după triumfala primire din Gara de Nord, în Mai 1925. Dar din zecile de mii de oameni cari l-au aclamat atunci nu mai rămăsese nimic, sau aproape nimic... Tot acest curent se consumase pe rugul erorilor cuziste!...

Căpitanul însuși vorbește de acest declin vertiginos al curentului naționalist, în cartea lui. Din măreața mișcare de odinioară nu mai rămăsese decât câteva sute de nostalgici, risipiți pe toată suprafața Țării. Cât timp și câte energii pierdute pentru a desprinde adevărul de eroare, și a reface frontul nationalist!... Aproape șapte ani s'au scurs, în bătălii neîntrerupte, până ce Legiunea a putut să biruie criza și să iasă în larg, după prigoana din 1934, atrăgând după ea întreaga națiune...

Legiunea a beneficiat la București de altceva în această perioadă: de fierberea lăuntrică a întregei mase studențești. Fermenți creatori de mare putere rodeau în toate sufletele. Prăbușirea Ligii n'a stins în conștiințe setea de absolut. Studențimea continua să caute cu înfrigurare un DRUM NOU, care să ducă la renașterea spirituală și politică a națiunei, în mijlocul crizei prin care trecea și împotriva deceptiilor suferite.

Încet, încet, cu mari greutăți, cu sforțări uriașe din partea primilor legionari, studențimea s'a convins de patriotismul curat al grupării conduse de Corneliu Codreanu și unii mai curând, alții mai târziu, depășind scepticismul, deși totdeauna înaintând cu multă prudență, au ajuns cu toții acolo unde primul cuib dela București pusese temeliile.

Creșterea Legiunii, în primii ani, a fost așa de înceată și atât de grea, pentrucă n'a mai existat un curent care să împingă lumea în direcția ei; fiecare legionar a trebuit să-și facă, individual, propriul lui proces de conștiință. Câți colegi de-ai mei dela "*Sfinții Voevozi*" cari, prin 1927-'28, nici nu voiau să audă de Legiune, considerând pe Corneliu Codreanu un ambițios care voia numai să profite de ruptura Ligii, nu i-am întâlnit mai

târziu în organizație; câți adepți de-ai lui Maniu, Vaida, Nae Ionescu, Motru, Goga, Gusti, Averescu... nu au îngroșat peste câțiva ani rândurile Legiunii!...

Pionierii legionari dela București, cari au desțelenit terenul cutropit de bălăriile confuziei și ale scepticismului — și în primul rând Andrei Ionescu cu Moldovenii vărsați de Frățiile de Cruce — puteau privi mândri și mulțumiți în urma lor. Sămânța legionară a căzut pe pământ bun și a dat roade însutit peste câțiva ani.

După urcarea Regelui Carol pe tron, perioada de efervescență intelectuală și spirituală a studențimii din Capitală își pierde din intensitate. Aceasta, nu pentrucă ar fi slăbit elanul interior al acestei generații, ci pentrucă și-a găsit albia de realizare. Procesul de regăsire se fixase, grăbit de strania atitudine a Regelui. Tineretul simțea că nu mai are de căutat, ci de ales, că a intervenit o nouă situație care îl obliga să se pronunțe.

Opțiunile căzuseră. În Țară se formaseră două Centre principale de orientare a opiniei publice: centrul de conspirație al Ocultei, adăpostit chiar în Palatul Regal, care împingea Țara spre comunism, și centrul de reacțiune la această primejdie, reprezentat de Mișcarea Legionară, care se opunea la alternativa roșie. La mijloc navigau, fără a ști unde merg, partidele, care pregăteau, prin inconștienta lor, ruina Țării și propria lor nimicire.

Spre centrul de opțiune naționalist, condus de Corneliu Codreanu, s'a integrat progresiv tot ce a fost mai bun și mai curat din tineretul Țării, în timp ce lagărul Ocultei a colectat, pe baza unei selecții negative, cele mai netrebnice creaturi din partide și din Stat. Ciocnirea dintre cele două centre, unul care opera sub ordine Internaționalei Comuniste, iar celălalt sub ordinele Națiunii Eterne, era inevitabilă.

CUM AM DEVENIT LEGIONAR

de Augustin Șuteu

Încă de pe băncile școalei primare am avut nenorocul de a trăi sub ocupația rusească, de a-i cunoaște mijloacele pentru a distruge și a desnaționaliza pe Românii pământeni. Dar nu era numai ăsta motivul meu intim pentru a urâ pe străini. Mai aveam unul trăit și verificat de mine, în sufletul meu de copil, dar în acelaș timp de Român.

Bunicul meu, crezând că școala este mai bună acolo, m'a trimis la școala primară dintr'un orășel ceva mai mare decât satul nostru. Deși aveam o rudă în acel oraș, am fost silit de împrejurări să locuesc la o familie ungureasca, împreună cu alți doi băieți, unde eram forțați să vorbim numai ungurește. În plus, această familie avea un servitor, fecior de român, pe care-l supuneau la o batjocură de nedescris. Iar familia bietului servitor se afla pe moșia unui alt ungur, unde era tratată ca pe vremea iobăgiei, deși trăind sub legile românești. Erau lucruri ce răneau amarnic sufletul meu de copil.

După toate cele petrecute în prima copilărie rămăsesem în minte cu impresia cea mai tristă despre străini și stăpânire străină. Deabia la ultimele alegeri așa zise "*libere*" din anul 1947, am ajuns a înțelege că sunt unele stăpâniri mult mai rele decât altele. Mi-am dat seama că noua asuprire ce se abătuse asupra poporului nostru era mult mai cumplită decât cea maghiară suferită de părinții noștri și de cât micile neajunsuri pe care le suportasem ca elev de școală primară în casa ungureasca... De data aceasta, dușmanul avea complicii lui și printre noi, printre Românii vânduți bolșevicilor ruși. Aceștia, împreună cu veneticii de pe pământul nostru, depuneau toate eforturile pentru desmembrarea nației românești, pentru acapararea bogățiilor noastre și pentru distrugerea creștinismului, cel mai mare obstacol împotriva dominației comuniste.

Deși eram foarte tânăr pe vremea aceea, împreună cu mulți prieteni, am contribuit și noi cât am putut la propaganda pentru alegerile din anul 1947, prin vopsirea semnelor partidelor românești permise (tărănesc și liberal), precum și îndemnând pe Români să voteze împotriva bolșevicilor. Deși era interzis de a face propagandă contra comuniștilor, tineretul român

era în întregime pentru scuturarea jugului rusesc. Mi-aduc aminte, era în preajma alegerilor; profesorul nostru a făcut în clasă un fel de probă de alegeri; rezultatul a fost categoric: 99% pentru semnul "*ochiu*" și numai unul pentru comuniști. Acest rezultat era reflexul autentic a ceeace se petrecea acasă în familie, unde lumea mai putea să-și exprime desgustul față de cutropitor. Reieșea că toți Românii erau împotriva comunismului, afară de câteva cozi de topor, vânduți lor pentru acapararea de titluri și funcții mari pe spinarea poporului român.

Toate aceste constatări din anii copilăriei și ai tinereții m'au făcut să-mi îndrept pașii spre ceva nou, ceva curat românesc, ceva isvorât din glia și simțirea românească, pentru apărarea intereselor tuturor Românilor, fără deosebire de clasă sau altele.

De prin auzite dela cei mai în vârstă am început a cunoaște încetul cu încetul câte ceva din activitatea Gărzii de Fier; mai auzisem apoi și de grupurile ce luptau în munți, și care cam toți erau din rândurile Legiunei.

Dar tot ce știam despre Mișcare era numai din auzite, până prin anul 1949, când am dat peste câteva "*cărți interzise*", printre care era și cartea "PENTRU LEGIONARI" de Corneliu Zelea Codreanu. După ce am citit-o și răscitit-o, mi-am dat seama de adevărata linie românească creată de Căpitan pentru propășirea neamului nostru. Citindu-l și aprofundându-l mi-am dat seama că el a luptat pentru ridicarea României în rândul țărilor moderne și educarea tineretului românesc în spiritul național-creștin. Prin el dreptul Românilor la o viață omenească devenea o realitate.

Această carte mi-a deschis drum larg spre adevărata organizație românească de luptă, care era ultima nădejde de elibarare de sub stăpânirea rusească. De-altfel, toți cei cu care vorbeam mai deschis, îmi povesteau de mărețele fapte legionare puse în slujba neamului, de dragostea lor de Țară și sacrificiile neprecupețite pentru victoria românismului. Cartea avea și fotografia Căpitanului. Am tăiat-o cu grije și am purtat-o cu mine până la fuga mea din România, când am fost nevoit a lăsa toate în urmă.

Reușind să scap din iadul roșu, am ajuns în Danemarca, unde am fost vizitat de către dl E. Gherman, reprezentantul socialiștilor din exil, care mi-a vorbit de activitatea Românilor din lumea liberă. La fel am cunoscut și pe dl G. Serdici, reprezentantul Comitetului Național Român, care mi-a dat câteva ziare românești, apărute în exil. Printre ele am găsit și ziarul "Libertatea" din Madrid. Pentru mine era primul semn de viață legionară cu care luam contact în lumea liberă.

După câteva luni am emigrat în Canada, în orașul Winnipeg, unde nu erau prea mulți Români. A trecut un timp îndelungat până m'am putut așeza și obișnui cu noua viață. M'am mutat apoi la Windsor, unde am

luat contactul cu camaradul C. Ciuntu, care m'a îndrumat în m'a îndemnat a continua cu și mai mult elan lupta începută în țară pentru ajutorarea fraților noștri subjugați și pentru eliberarea lor cât mai repede de sub stăpânirea comunistă.

Așa am devenit legionar. Citind doctrina legionară, comparând zisele și faptele legionarilor cu lăudăroseniile și prefăcătoriile celor din alte partide.

Azi sunt mândru de a mă număra printre luptătorii Mișcării Legionare.

REVOLUȚIA LEGIONARĂ ÎN TELEORMAN

de Ovidiu Țârlea

În România, județele de șes, așezate dealungul Dunării, erau privite cu oarecare neîncredere de lumea dela munte și din Capitală. Erau considerate județe amorfe, fără personalitate, fără interes politic, pleașcă sigură a Guvernului la orice alegere. Erau județe cu o enormă masă electorală, dar greoaie și apatică; județe în care nu se întâmpla nimic deosebit, unde nu se purtau lupte politice; teren rezervat demagogiloı și aparatului administrativ. În aceste județe se strângea șurubul la maximum în alegeri pentru a asigura majoritățile parlamentare.

Cu acelaș scepticism erau privite aceste județe și în lumea legionară. Nădejdile Legiunii se afirmau în Ardeal, în Bucovina, în județele de munte, în Dobrogea. Ce aport putea să aducă Mișcării o populație fără elanuri revoluționare, fără reacții în fața politicianismului, populație care suporta cu docilitate toate presiunile guvernamentale?!

Aceste socoteli erau însă greșite, cel puțin în ce privește județele Vlașca și Teleorman. Din cele mai îndepărtate timpuri, aceste regiuni au fost locuite de o străveche populație românească, iar dacă au fost infiltrații streine, ele au fost complect asimilate de trunchiul daco-roman; în al doilea rând, aceste părți ale țării au dat dovada în revoluția dela 1907 că nu sunt tocmai atât de lipsite de energii revoluționare când era vorba să-și apere glia strămună.

Faptul s'a verificat și când au apărut primele echipe legionare în județul Teleorman. De unde prin 1933-34, organizația de Teleorman nu avea decât o vagă întruchipare, prin 1936 a luat o puternică desvoltare, pentruca în alegerile din 1937 să fie unul din județele cele mai bine organizate. Forțele revoluționare ale neamului nostru s'au trezit la viață și în acest județ năpăstuit, când au auzit chemarea înfioratã a Căpitanului.

Simpatia mea pentru Mișcare a început din anul 1936, pe când eram încă elev în classa VI-a la liceul "*Sfântul Haralambie*" din Turnu-Măgurele. Primii legionari cari mi-au îndreptat pașii spre Garda de Fier au fost Ionel Ianolide, Ștefan Fântâneanu, și Ilie Mocanu, toți trei membri ai Frăției de Cruce dela liceul nostru. Ionel Ianolide era șeful acestei Frății. Din organizația politică am cunoscut în acea vreme pe Eustațiu Prunescu și Aurel

Marin, iar mai târziu, pe avocatul Vasile Florescu, șeful garnizoanei din Turnu-Măgurele, avocatul Traian Lalescu, Ionel Gorgoneț, Bucur Stănescu, Ilarion Petrica și alții.

În toamna anului 1936, mă întâlnesc cu un cunoscut al meu în Grădina Publică a orașului. Îl chema Ovidiu Tocaci. El nu era nici măcar simpatizant legionar, dar ardea de nerăbdare să-l vadă pe Căpitan, și în acest scop se duce la Carmen Sylva. Ovidiu Tocaci era un gigant de doi metri, de o forță herculeană, dar schiopătând de un picior. La întoarcere îmi spune: "Am avut fericirea să-l văd pe Corneliu Codreanu, pe Căpitan, cum îl numiți voi. E greu să-ți comunic impresia ce mi-a produs. Subjugă cu o forță ce isvorăște irezistibil din ochii lui pe toți cei ce-i stau împrejur. Nimic forțat în gesturi, în vorba lui. Siguranța de sine și forța dragostei ce emană din sufletul lui, te copleșește. Eu, care nu mă impresionez ușor nici de oameni și nici de împrejurările vieții, trebue să mărturisesc că în apropierea ființei lui m'am pierdut, n'am avut puterea, și nici măcar curajul, să-l privesc în ochi. E o persoană care atrage prin marea dragoste a sufletului său și care va avea lângă sine tineretul României. Garda de Fier a lui Codreanu nu are teamă de nimeni; cu disciplina și spiritul de abnegație pe care l-am observat la legionarii dela Carmen Sylva, nu cred să existe organizație sau partid politic capabil să-i învingă. Eu sunt cuzist, dar totul este de partea Căpitanului."

1. ALEGERILE DIN 1937 ȘI ÎNCEPUTUL MAREI PRIGOANE.

Alegerile din Decembrie 1937 aduc o mare victorie Legiunii, cu toate abuzurile și ingerențele de tot felul ale Guvernului liberal.

În clasele superioare ale liceului nostru elevii, contagiați de atmosfera generală, într'un entuziasm indescriptibil, intonau "*Ștefan Vodă al Moldovei*", puternic și martial, în timpul pauzelor. Niciun profesor nu ne-a făcut nici cea mai mică observație; nici chiar profesorul de filozofie și diriginte al clasei noastre, Florian Crețeanu, care era comunist. Întreg orașul era cuprins de bucuria avalanșei legionare în luptă cu vechile partide.

Județul nostru, deși contând cu o organizație destul de tânără, al cărui nucleu inițial l-au format Nicu Crăcea, Bucur Stănescu, Vasile Florescu, Nicolae Marinescu, Sică Iatan, Jean Jurubiță, este citat de Căpitan pe locul al 7-lea, în proporția voturilor obținute în acele alegeri. Șeful județului Teleorman era pe atunci inginerul Ionică, fratele profesorului Ionică, amândoi morți după aceea pentru Legiune, primul ucis în țară de gloanțele jandarmilor, iar al doilea împușcat de un contrabandist pe când trecea Alpii în Italia. Inginerul Ionică reușește, împreună cu cadrele județului, să trezească la luptă enorma masă de țărani teleormăneni ca și pe tineretul intelectual, care pentru întâia oară nu-și mai caută "*aranjamente politice*" în vechile partide, ci se înfrățește cu țărănimea în slujba aceluiaș ideal.

Victoria electorală din Teleorman era foarte semificativă, ținând seama de faptul că în acest județ partidul liberal dispunea — cum se spunea — de aparatul de Stat. Dealtfel, tot din acest județ s'au recrutat o serie întreagă de politicieni faimoși, dintre cari nu trebuie să uităm nici pe Mareșalul Palatului: Urdăreanu, originar din Roșiorii de Vede.

Partidele politice obișnuiau, cel puțin în cadrul județului nostru ca, în ajunul votării, să depoziteze la sate și la orașe mari cantități de piatră, chipurile pentru repararea drumurilor și a străzilor. Dar, îndată ce se sfârșeau alegerile, dispăreau și grămezile de piatră. De astă dată, această comedie, care constituia une din multiplele operații de demagogie electorală, nu a mai prins: "*Promisiunea*" de îmbunătățire a drumurilor a sfârșit în ridicol, cu o mulțime de comentarii populare, care de care mai sarcastice.

Rezultatul alegerilor are drept consecință căderea guvernului Tătărăscu și formarea unui nou Guvern sub prezidența lui Octavian Goga, care trebuia să organizeze viitoarele alegeri, fixate pentru 3 Martie 1938. Demonstrația de forță a Mișcării Legionare a băgat însă panica în dușmani și din acel moment au precipitat marea conspirație contra lui Corneliu Codreanu. Formarea guvernului Goga constituia o diversiune destinată să abată curentul naționalist spre această formație minoră, și care, la guvern, era controlată de Armand Călinescu.

Odată cu începerea noii campanii electorale, guvernul Goga-Cuza dă ordine drastice autorităților, în special jandarmeriei, să împiedece în orice chip contactul legionarilor cu votanții dela sate. Punctul culminant al acestor abuzuri îl constituie omorârea legionarilor Dumitru Mija și Florian Popescu, amândoi din județul Ilfov. În cercurile legionare se interpretează aceste crime ca o clară provocare din partea Regelui și a camarilei, pentru a împiedeca ținerea viitoarelor alegeri dela 3 Martie 38, care ar fi avut ca urmare o victorie legionară de dimensiuni și mai mari.

În adevăr, la lo Februarie 1938, Regele Carol al II-lea își asumă puteri dictatoriale. Nu-i lipsesc pentru această "*nouă aventura regală*" nici "*sfetnici*" și nici "*unelte credincioase*": Istrate Micescu, Armand Călinescu, Nicolae Iorga, Patriarhul Miron Cristea, generalii Antonescu, Bengliu, Argeșeanu, Sichitiu, Gabriel Marinescu, etc.

Entuziasmului românesc și legionar îi ia locul suferințele marei prigoane, începută de Carol al II-lea și continuată de Antonescu, cu o întrerupere de patru luni. De data aceasta, prigoana începută în Februarie 1938 avea să fie pusă patronajul unei fețe bisericești, Patriarhul Miron

Cristea, ales să acopere cu demnitatea lui religioasă crimele lui Carol al II-lea...

A doua zi după lovitura de Stat, Căpitanul trimite o Circulară, prin care denunță planurile lui Armand Călinescu și Istrate Micescu de a-l asasina:

> "Rog să nu se interpreteze greșit această circulară, să nu se creadă că mi-e fricã de moarte. Șeful Legiunii râde de moarte și nu se păzește de ea. Fac această circulară pentrucă vreau să fiu răsbunat, așa cum v'a spus și organizat Moța și nu din pofta personală de răsbunare, ci pentrucă, am convingerea că veți face un mare bine nației românești."

Am redat acest fragment pentru a se vedea că la această dată, ca și mai înainte, în apoca digului dela Vișani și apoi la dizolvarea din Decembrie 1933, Căpitanul nu excludea posibilitatea asasinării lui. Atât guvernanții liberali cât și Armand Călinescu lăsaserã continuu să se întrevadă această posibilitate.

S'au făcut afirmații eronate sau rău intenționate că suprimarea Căpitanului s'ar fi datorat agitațiilor legionare din toamna anului 1938. În realitate, era vorba de o premeditare, de un plan de multă vreme organizat în hrubele camarilei și în complicitate cu stăpânii lor din streinătate. Ultima fază începe cu lovitura de Stat dela lo Februarie 1938 și sfârșește cu sugrumarea din pădurea Tâncăbești.

2. ÎL VĂD PE ARMAND CĂLINESCU.

În Mai 1938, spre sfârșitul lunei, capăt o pleurezie la partea dreaptă a pieptului, fapt ce decide medicul ce m'a consultat, dr. Athineu, să-mi prescrie o lună cel puțin în localitatea Brădet din Câmpulungul muntenesc.

Spre sfârșitul lunei Iulie plec spre această localitate. Aici, în adevăr, mă bucuram de multă liniște, aier curat și neuitata companie a familiei judecătorului Anca, din orașul meu, Turnu-Măgurele.

Într'o după amiază, să fi fost pela orele 4, în timp ce mă aflam citind un ziar pe terasa hotelului unde locuiam, vine judecătorul Anca și îmi șoptește: — "Domnule Țârlea, acum câteva minute, proprietarul hotelului, care este un vechi cunoscut al meu, mi-a comunicat de manieră confidențială, că peste vreun sfert de oră va sosi, în trecere pe aici, Armand Călinescu."

Îi mulțumesc pentru atenția și încrederea acordată, iar el mă invită să ne plimbăm prin parc, în așteptarea acestei vizite. Nu ajungem nici

până la intrarea principală a Parcului, pe marginea căruia trecea șoseaua, când la o distanță de 500 metri vedem cum se apropie de noi o caravană compusă de 4-5 mașini, învăluite într'un nor alb de praf. Peste câteva minute se opresc la poarta Parcului și din prima mașină coboară Armand Călinescu, iar din celelalte miniștrii Ralea, Ghelmegeanu și dr. Marinescu, Ministrul Sănătății.

Toată atenția, toate simțurile mele sunt concentrate însă asupra lui Armand Călinescu. Par'că-l văd și acum! Mic de statură, brunet, cu faimosul ochi-opac de pirat și fața palidă. Era îmbrăcat cu un costum de haine bej. Purta o pălărie fină de paie. Cum apariția lui s'a produs prin surpriză, se aflau puține persoane la acea oră în interiorul parcului. Sub arborii înalți și stufoși se jucau grupuri de copii, ignorând prezența noilor veniți. Armand Călinescu și ceilalți Miniștri, acompaniați de proprietarul hotelului, se opresc sub un arbore, cam în centrul Parcului. Armand Călinescu se apleacă spre o fetiță, o mângâie pe bărbie și o întreabă: — "Îți place să vii să te joci la Brădet?" Fetița rușinoasă, nu-i dă niciun răspuns și întorcându-i spatele, se amestecă din nou printre prietenele sale.

Cu judecătorul Anca lângă mine, mă aflam ca la vreo doi metri de de Armand Călinescu. În afară de repudierea fizică ce o trezea această stârpiturã, ridicată la rangul de demnitar al Statului Român, cu ticuri nervoase de pigmeu răutăcios și urât și de o contexturã de moluscă, gestul lui de a mângâia fetița, m'a înfuriat. Ce corespondență putea avea faptele lui politice cu acest gest de "*clasică popularitate*" sau de "*demagogie a popularității*"? Cum e posibil să dispună un individ de o gamă atât de vastă de nuanțe în perfecțiunea ipocriziei, escamotând adevărata caracteristică a unui suflet infirm, ca și corpul său, plin de ură și de dorința distrugerii?!...

După câtva timp, Miniștrii și "*stăpânul*" lor părăsesc Parcul, îndreptându-se grăbiți spre respectivele mașini. Prezența lor a trecut în adevăr, neobservată. Dealtfel, în special aceea a lui Călinescu, nu era poate doritã de nimeni în acea localitate și mai puțin de mine.

Îi spun judecătorului Anca:

— "Am avut prilejul să văd de aproape figura noului dictator, în carne și oase, a omului "*însemnat*", care nu a făcut decât să persecute tineretul naționalist român!"

El îmi răspunde filozof, că poate, un adevărat dictator nu ar circula cu atâta indiferență prin țară, fără să se gândească că poate i s'ar putea întâmpla ceva din partea prigoniților.

— "Eu cred, domnule judecător, că nu este altceva în comportamentul lui decât temerarul său cinism, sprijinit pe protecția regală, și poate impresia că legionarii nu se gândesc să-i facă nici un rău."

3. INCEPUTUL ACTIVITĂȚII MELE DE LEGIONAR.

Eu am considerat ca datã a intrării mele în Garda de Fier nu aceea a începutului simpatiei mele pentru ea, ci din clipa când, în mod efectiv, am început să activez pe teren, să iau contact cu emoția și primejdia acțiunii, a luptei. Deci data exactă a intrării mele în Garda de Fier nu este aceea a anului 1936, când trăiam entuziasmul simpatiei pentru ea, ci aceea din 26 Octombrie 1938, Sfântul Dumitru, când am participat la răspândirea în Turnu-Măgurele a Manifestului-Memoriu al Profesorului Vasile Cristescu, prin care cerea Regelui eliberarea Căpitanului și încetarea prigoanei.

Dat fiind că poliția localã supraveghea în special pe vechii membri ai organizației politice, răspândirea manifestelor devenise o activitate aproape exclusivă a FDC-ului și a elementelor noi intrate în Mișcare, pe care autoritățile, în multe cazuri, nici nu le cunoșteau. Unul dintre aceste noi elemente eram și eu. Împins de entuziasmul luptei, m'am pus de acord cu Ionel Ianolide, șeful FDC-ului din Turnu-Măgurele, ca pregătirea acestei operații să o facem la mine acasă, depozitând acolo manifestele și plicurile necesare. Tot acolo se convocau FDC-iștii ce vor participa la răspândirea lor, încredințându-li-se fiecăruia o anumită cantitate pentru străzile pe care le vor parcurge.

Se alegea de obiceiu o oră când încă nu-și luaserã în primire posturile lor sergenții de noapte ai poliției, având grije ca să controlăm dacă nu suferise vreo schimbare serviciul polițienesc. Răspândirea trebuia realizată cu cea mai mare iuțeală și după terminarea ei, trebuia să ne revedem în fața unei librării din oraș, spre a verifica dacă n'a avut loc vreo surpriză, vreo arestare.

Sunt convins că poliția din Turnu-Măgurele nu punea mult interes în a ne turbura în această activitate și mai puțin în a ne urmări sau aresta. În special sergenții de poliție, oameni simpli, dar cunoscători ai faimei legionare, și în parte și convinși de dreptatea noastră, nu doreau să-și complice viața cu prigonirea Gărzii de Fier.

După câteva zile, ne sosește dela București Manifestul lui Alecu Cantacuzino, prin care, în termeni cominatorii cerea revizuirea procesului Căpitanului.

Cu ocazia plecării Regelui Carol la Londra și Paris, printr'un nou Manifest-Comunicat, răspândit în mare număr, se denunțau planurile de asasinare a Căpitanului, opera lui Armand Călinescu.

În sfârșit, ultimul Manifest, ce purta data de 22 Noembrie 1938, pe care l-am distribuit la domiciliile locuitorilor din Turnu-Măgurele, a fost acela prin care se avertiza Țara asupra nefastei politici externe a regimului lui Armand Călinescu. În acest Manifest se menționa cu insistență chestiunea

Basarabiei, în care Armand Călinescu executa tot ceeace se decidea la Moscova.

Această campanie de răspândire a menționatelor Manifeste avea drept scop de a pune Țara și Legiunea în gardă asupra precipitării tragicelor evenimente din interiorul țării și asupra consecințelor lor în politica externă. Prin arestarea și condamnarea lui Corneliu Codreanu, regimul lui Carol al II-lea și a celui mai fidel exponent al lui: Armand Călinescu, erau convinși că de acum au mâinile libere, că a dispărut orice obstacol spre a sdrobi atât Garda de Fier cât și a aplica politica externă pe care o doreau, adică alături de Rusia Sovietică și anexele ei din Occident.

4. ASASINAREA CĂPITANULUI.

Carol și camarila sa erau însă din ce în ce mai grăbiți pentru a obține o liniște absolută, pentru a ajunge stăpânii absoluți ai Țării, ai poporului român, al cărui mormânt îl pregăteau în taină.

Toți eram acuma mai neliniștiți de cuprinsul ultimului Manifest, comparând situația actuală a Gărzii de Fier și a Căpitanului cu aceea creată de călătoria lui I. G. Duca, în 1933, la Paris, de unde s'a întors cu obligația față de forțele dușmane ale Țării și Legiunii, de a dizolva Mișcarea Legionară (Garda de Fier). Dar coincidența flagrantă a repetiției unei măsuri mult mai draconice contre Mișcării, plutea în aier, o așteptam să se producă. Acum, în afară de ura lui Armand Călinescu, este însuși Regele țării, nefastul Carol al II-lea, acela care și-a luat obligația față de "*stăpânii lui din forțele oculte*" să rezolve ce nu putuse rezolva I. G. Duca: moartea Căpitanului.

Carol dispunea de un "*instrument temerar*" — și putem adăoga "*orb*" — în persoana lui Armand Călinescu. Ordine primite din afara frontierelor și streine de interesele României, au fost executate "*ad litteram*" și în cel mai scurt timp...

Vestea asasinării Căpitanului fu anunțată la Rádio București la amiaza zilei de 30 Noembrie 1938. Un comunicat scurt, laconic, cu intenția de a-l plasa la capitolul faptelor "*diverse*" sau "*banale*": În timpul transportului dela închisoarea Râmnicul Sărat la Jilava a grupului de legionari format din Corneliu Zelea Codreanu și alți 13 membri ai Gărzii de Fier, aceștia, cu vădită intenție de a evada, au forțat pe jandarmii care-i însoțeau, să tragă în ei. Faptul s'a întâmplat în pădurea Tâncăbești, pela orele 4 dimineața". Imediat Radio București a continuat transmiterea de muzică ușoară.

Înainte de a fi cuprins de o sfâșietoare durere la aflarea acestei vești, mi-a apărut totuși dilema: este adevărat sau nu? Înclinam să cred că asasinarea a fost săvârșită, fiind prea mare decizia călăilor de a se

ajunge la acest punct final. Pe de altă parte, nu voiam să admit veridicitatea acestei știri, gândindu-mă că nu este posibil să se poată înfăptui o asemenea crimă... Privându-l de libertate pe Căpitan ca și pe alți mulți șefi ai Gărzii de Fier, cei doi călăi, Carol și Armand, puteau fi mulțumiți de opera lor. Cei închiși nu mai constituiau un pericol pentru ei.

Dilema aceasta, inutilă în fond, ținând seama de "*categoria asasinilor*", mi-a dăinuit până în ziua deshumării resturilor Căpitanului, Nicadorilor și Decemvirilor, la 26 Noembrie 1940.

Omorârea lor mi se părea o monstruozitate, o acțiune contra legilor firii, deoarece Căpitanul fusese ocrotit de Dumnezeu de atâtea ori și de atâtea primejdii. Nu putea fi omorât omul care suferise, jertfise atâta pentru Țara sa!... Omul care purtase pe camarazii săi numai pe drumul onoarei, al unei iubiri nelimitate de Neam!... Omul vizionar, care prevăzuse cu claritate dureroasele consecințe ale politicei guvernanților noștri, începută cu cedarea Basarabiei și terminată cu predarea întregei Țări Rusiei comuniste, de către însuși regele ei, Mihai I...

Îmi amintesc că în acea după masă posomorâtă, tristă, de sfârșit de Noembrie, copiam notele dela colinda "*O ce veste minunată*!", pentru corul "ARMONIA" din care făceam parte. Deși, din primul moment, auzind la Radio această teribilă veste, nu puteam să o consider adevărată, totuși deodată mi-au apărut lacrimi în ochi, lacrimi ce-mi cădeau peste notele muzicale, formând pete, pete, peste cerneala de abia așezată pe hârtie...

Nu mi-am putut stăpâni aceste lacrimi. Dragostea pentru Căpitan era ecoul în sufletele noastre a dragostei lui pentru Neam, pentru noi, camarazii lui. Era însă o dragoste cu totul distinctă de aceea obișnuită între un șef și discipolii, subordonații săi. Era, mai presus de toate, dragostea noastră pentru marele patriot, în cadrul unei discipline interioare și exterioare, acceptată voluntar și trăită pentru realizările superioare ale Gărzii de Fier, în serviciul neamului.

Eu nu am avut fericirea nici măcar să-l văd pe Căpitan! Când priveam clasica lui fotografie în costum național, din înfățișarea sa, din privirile lui, aveam impresia și sentimentul de a mă găsi în fața unuia din cei mai mari "*Căpitani*" ai neamului. Era Căpitanul vrerii românești pentru generațiile viitoare... Căpitanul adevăratei Românii naționaliste și creștine... Era Căpitanul continuator al istoriei noastre... Și în numele acestei triste, dar mândre și sguduitoare istorii, el chema la luptă și la refacerea sufletului românesc tot ceeace Neamul avea mai bun, mai viteaz, mai creștin, mai iubitor de glie. El creia omul, care, cum afirma José Antonio Primo de Rivera, trebuia să fie "*purtător de valori eterne*", în

serviciul vrerii și realizării creștine și românești. El însuși, a fost într'adevăr un "*purtător de valori eterne*"...

Noi, cei tineri, când în școlile primare, și mai târziu în liceie, luam cunoștință, cu sufletele îndurerate, de neîmplinirea aspirațiilor noastre istorice, că țara noastră a fost "*țara posibilităților pierdute*", datorită mai întâi năvălirilor, și-apoi trădărilor și propriilor păcate ale guvernanților, cu ivirea Căpitanului, trăiam arzătoarea convingere a începerii unei epoci de făurire a adevăratei Românii! Cu moartea lui, ne întrebam, cuprinși parcă de fatalism: "Oare, în adevăr, destinul României nu este decât acela al "*țării posibilităților pierdute*"?!...

Totuși, moartea Căpitanului, ne-a sădit în suflete un dârz memento, a cărui intensitate imperioasă este în creștere în ciuda timpului, în ciuda "*decadenții și a abdicării*" mediului înconjurător, în ciuda propriilor noastre păcate: PE DRUMUL EROISMULUI DE DURATĂ VOM ÎNVINGE, fiindcă flacăra dragostei de Neam, pe care ne-a insuflat-o Căpitanul, nu poate fi stinsă nici măcar de "*evoluția*" materialistă a lumii, care în inconștiența ei, servește pe Satana.

Jertfa Căpitanului și a atâtor camarazi constituie o permanentă obligație de luptă și de victorie. Aceste jertfe ne vor da puterea să împlinim partea noastră de misiune în slujba neamului, continuând astfel marea dorință a celor ce au căzut.

A doua zi după asasinarea celor 14 șefi legionari, pe ziua de 1 Decembrie 1938, cu ocazia Unirii Transilvaniei și a Basarabiei la Patria Mamă, guvernul, într'o atitudine mai ostentativă ca niciodată, organizează mari manifestații de veselie: hore pe străzi, în grădinile publice, muzici și participarea obligatorie a școlilor și a funcționarilor publici...

Contrastul durerii din sufletele legionarilor și bunilor Români era mai mult decât isbitor în raport cu această manifestație patriotică prefabricată care vădit dorea să demonstreze că "*faptul divers*" nu preocupa, nu întrista masele, "*pătura sănătoasă a poporului*"!... Decizia guvernanților demonstra cinism și atitudine provocatoare. Legionarii trebuiau însă să-și păstreze calmul, să afle adevărul, și apoi să procedeze în consecință: năprasnic și neiertător!

A doua zi după asasinarea Căpitanului, BBC din Londra lăuda în termenii următori isprava lui Armand Călinescu: "*Omul de oțel care a învins gloanțele Gărzii de Fier*".

E semnificativă această "*osană*" pentru Armand Călinescu la posturile de Radio și gazetele democrațiilor occidentale. Oricine se putea convinge acum în țară cari erau adevărații beneficiari ai asasinatului din pădurea Tâncăbești! Când dușmanul te laudă, însemnează că l-ai servit, că i-ai apărat interesele lui. Având precedentul cu Duca și acum cu Carol, cu

călătoriile la Paris și Londra, pentru a primi ordine dela stăpânii lor, de ce alte dovezi mai avea nevoie țara ca să cunoască cine e Carol, cine e Călinescu și întreaga lor bandă și ce politică" "*românească*" aplicau în România!?

Pentru a se creia confuzie în rândurile îndurerate ale Gărzii de Fier și pentru a imobiliza o eventuală reacțiune, Siguranța Statului a avut grije să lanseze svonul că Corneliu Codreanu nu ar fi fost omorât, ci ar fi reușit să fugă peste graniță, iar acuma s'ar găsi în Germania, de unde se adresează din când în când Țării prin Posturile de Radio "*Nurenberg*" și "*Donau*". Cum mulți dintre noi refuzau să accepte teribilul adevăr, acest fapt ne creia în suflete o minimă speranță că totuși trăește.

5. PREGĂTIRI PENTRU RĂSBUNAREA CĂPITANULUI.

Cu începutul anului 1939, moartea Căpitanului stăruie și mai intens în inimile noastre și ale bunilor români. Chiar imediat după Crăciunul lui 1938, înainte de Anul Nou, primesc o chemare din partea avocatului Vasile (Sică) Florescu. Voia să-mi comunice ceva important și acasă la el puteam fi mai liniștiți decât în altă parte. El era poate cel mai vechi legionar din județul Teleorman, deși când l-am cunoscut eu, în vara anului 1938, avea numai 30-32 de ani. Își făcuse studiile la Facultatea de Drept din Cluj, unde intrase în Garda de Fier în anul 1932, având ocazia să cunoască mulți dintre șefii Legiunii din toată țara.

De o mare modestie și bunătate, dotat de o vie inteligență, Sică Florescu era iubit de toți camarazii cu cari venea în contact. Dispus oricând la orice acțiune, la orice sacrificiu, această manieră simplă și sinceră impunea tuturora. Deși gluma îl însoțea întotdeauna, trăia o intensă viață interioară. Râdea de primejdie și de moarte. Avea marea calitate de a intui și de a conta cu esențialul în activitatea sa de legionar.

Terminând Facultatea, s'a înscris în Baroul Avocaților din Turnu-Măgurele, unde era înconjurat de simpatia și admirația colegilor săi, indiferent de politica acestora. În curând reușește să-și facă o bună clientelă și pe seama acesteia ne povestea fel de fel de anecdote, când era vorba de plata onorariului. Țăranii mai săraci plăteau aproape în majoritatea cazurilor în natură. El accepta numai când insistența era așa de mare că nu mai putea refuza. De cele mai multe ori plata erau câteva găini, gâște sau vreun miel.

Flacăra spiritului legionar ardea într'un suflet ales, sensibil. Dragostea ce-o transmitea în inimile celorlalți l-a ajutat să atragă în rândurile Mișcării sute de conjudeteni, din toate clasele sociale.

Pe atunci era șeful Garnizoanei legionare din Turnu-Măgurele și prin el se făcea legătura județului nostru cu Centrul.

— "Ovidiu, mi se adresează Vasile Florescu, cu un aier transfigurat. Cred că ora răsbunării a sosit, și mai curând decât speram în ultimul timp. Organizarea ei a necesitat multă atenție, mare precauție și alegerea momentului celui mai potrivit. Ceeace îți comunic este strict confidențial, este numai și numai pentru tine. Am încredere în tine și de aceea te-am chemat. În cazul că mi se va întâmpla ceva, arestare sau moarte, veți menține și relua imediat contactul cu Bucureștii. Vei memora numele și adresele pe care ți le voiu da, ale camarazilor din Capitală, cu cari am eu de obiceiu legătura."

— "Camarade Sică, sunt mai mult decât fericit de încrederea, de onoarea ce mi-o acorzi. Ceeace eu doresc din tot sufletul, e să se realizeze cât mai curând acest act de pedepsire și să nu scape nimeni din cei vinovați."

— "De câtva timp sunt în continuu contact cu Centrul. Se pregătește pedepsirea pe scară întinsă a întregului Guvern, în frunte cu Carol al II-lea. Suntem organizați pe echipe, fiecare cu misiune specială. S'a ales deja data acțiunii: ziua Bobotezei. Fac parte din echipa lui Nicu Crăcea. Mi-am procurat un bun pistol, cu bogată muniție, dela un căpitan, prieten al Legiunii. Cât este acesta de sobru, de taciturn, de serios, l-am văzut entuziasmat și ochii îi străluceau de bucurie că poate să ne ajute și el cu ceva. Și-a exprimat chiar părerea de rău că nu acceptăm să se deplaseze și el cu noi la București. A trebuit să-i spun adevărul că echipele sunt deja complete și nu am voie să modific dispozițiile Comandamentului. Așa, Ovidiu, e posibil ca în dimineața Bobotezei să se îndeplinească o mare datorie față de Neam, Legiune și Căpitan. Așteaptă liniștit, caută să nu prea ieși pe stradă, rămâi cât mai retras și poartă-te cu discreție absolută până la Bobotează."

M'am despărțit de el, convenind că nu ne vom vedea din nou, înainte de plecarea sa spre Capitală, decât dacă s'ar fi produs ceva excepțional. La 3 sau 4 Ianuarie, avocatul Florescu pleacă la București. Nerăbdarea mă făcea să număr până și orele cari se scurgeau par'că mai încet ca deobiceiu, ca să ajung cât mai curând la ziua Bobotezei.

Îmi imaginam că acțiunea nu putea avea loc decât în momentul când Regele-Irod, împreună cu totalitatea guvernului său, va apare pe cheiul Dâmboviței, pentru a participa la tradiționala aruncare a crucii în apele râului... Actul răsbunării nu s'a putut însă realiza; a fost contramandat de către Comandament în ultimele ore.

Din amănuntele organizării acelui proiect, datâ fiind topografia locului și concentrarea atâtor vinovați pe o suprafață redusă de teren, niciun membru al "*bandei regale*" nu putea să scape ploii de gloanțe și a aruncătoarelor de flăcări ce trebuiau să intre în acțiune. Câte nenorociri n'ar fi fost evitate Țarii și Legiunii dacă la Boboteaza anului 1939 ar fi

dispărut acea camarilă guvernamentală, în frunte cu Regele ei!... Era însă scris ca răscumpărarea păcatelor Neamului nostru să aibă loc prin mijlocirea unui înfiorător tribut de sânge și de nenorociri, prin sacrificiul celor mai buni fii ai săi!...

La sosirea sa dela București, Vasile Florescu era furios până și contra destinului. Găsea că acei criminali se bucurau de prea mult noroc. Era convins că reușita pedepsirii ar fi constituit cel mai mare act de însănătoșire în viața Neamului. Un teribil exemplu, o teribilă lecție, dar în același timp, un extraordinar avertisment în viața poporului nostru.

Ca să mă liniștească, îmi spune că acțiunea a suferit numai o amânare și că așteaptă să fie chemat din nou pentru aceeași misiune.

Luna Ianuarie 1939 a fost o lună de infern pentru Garda de Fier. Rare erau zilele când ziarele, Radio-ul sau curierii noștri nu ne aduceau câteva vești rele, ce ne răreau rândurile și ne minau moralul. În ordine cronologică, se produce arestarea "*Grupului Legionar Bănățean*" în București, în urma unei descinderi simultane la mai multe adrese. Această știre am auzit-o mai întâi seara, la Radio, și a doua zi fu confirmată în ziare. Printre cei arestați se afla și camaradul Bucur Stănescu, din Roșiorii de Vede (Teleorman). Mai târziu, el mi-a povestit cum s'a produs arestarea grupului: având fixată o întâlnire, la o anumită adresă, sună și ușa îi e deschisă de un necunoscut. În interiorul camerii, alte două persoane, așezate în jurul unei mese, jucau table. Și-a dat imediat seama că a căzut în mâna agenților de poliție dar era prea târziu. Aceeași soartă au avut-o apoi și alții, cari au sosit la acea adresă.

Ca de obiceiu, întotdeauna când se producea vreo arestare, se adăuga în Comunicatul oficial al Siguranței și pasagiul tradițional: *"au fost arestate ultimele rămășite ale Gărzii de Fier"*.

La 7 Ianuarie are loc explozia accidentală din strada Căpitan Oarcă, n.o 23; aici se afla laboratorul legionar al Locot. Nicolae Dumitrescu, făuritorului aruncătoarelor de flăcări cele mai perfecționate din lume la acea dată și a unor granade speciale. În această explozie moare asistentul universitar, instructor legionar și membru al Corpului Moța-Marin: Nae Dumitrescu. În același timp sunt răniți Traian Hanu și Alexandru Stroescu.

Se succed alte arestări, schingiuiri, însă știrile ne parvin confuze, "trucate", căci nu era interesul călăilor să exagereze campania de anihilare a Legiunii.

La 24 Ianuarie sunt descoperite într'un atelier de pe Șoseaua Colentina, aruncătoarele de flăcări, fiind arestați cu acest prilej: Locot. N. Dumitrescu și Constantin Conteș. A doua zi este asasinat prin strangulare, Lt. Ing. Dr. Chimist Nicolae Dumitrescu, creatorul acestor aruncătoare de flăcări. În presă, comunicatul oficial, ne dă, bine înțeles, altă versiune: "s'a

spânzurat în beciul Prefecturii de poliție din București, în timpul cercetărilor".

Dar fatala înlănțuire de știri negre continuă cu asasinarea profesorului Vasile Cristescu, în ziua de 26 Ianuarie. Ziarele comunicau știrea cam în următorii termeni: "Urmărind cu asiduitate de mult timp pașii unui periculos legionar, astăzi a fost încercuit, în strada Căpitan Aviator Teodor Iliescu 15. Echipa poliției, sub conducerea inspectorului Bou, urcând scările acelui edificiu, a fost întâmpinată de o ploaie de gloanțe, ce veneau din direcția unei camere situată la câțiva metri. Se începe un intens schimb de gloanțe. Direcția gloanțelor ce veneau din camera acestuia indicau că individul se afla întins pe pământ, spre a nu oferi o țintă prea mare. La un moment dat, a încetat focul de pistol din cameră. Se forțează ușa ciuruită de gloanțe și în fața polițiștilor, zăcea într'un lac de sânge, cu pistolul în mână, șeful legionar urmărit de atâta timp, care a putut fi identificat ca fiind prof. Vasile Cristescu".

Lângă acest comunicat apărea fotografia prof. Cristescu, asasinat, cu capul în jos, pe a cărui față se vedeau șuvițe de sânge. Ce minunată propagandă "*regală*" și "*guvernamentală*" se făcea în acele timpuri sub oblânduirea creștină a Patriarhului Miron Cristea!... Cum putea oare participa un Patriarh la atâtea asasinate?! Căpitanul, Nicadorii, Decemvirii și la intervale aproape zilnice alți și alți legionari asasinați... Ce suflet de creștin și de Român putea avea această față bisericească înaintea atâtor crime comise sub acoperământul înaltei lui demnități!... Oare nu putea să se retragă din "*banda regală*", să înfiereze asemenea acțiuni, să le împiedece chiar!...

Bilanțul lunei Ianuarie 1939, nu putea fi mai trist și mai descurajant! "*Statul polițist*" al lui Carol al II-lea și al lui Armand Călinescu, își concentrase toate eforturile, toate efectivele prigonitoare și asasine, pentru a anihila Mișcarea Legionară. Firele ascunse ale acestui "*Stat polițist*" se întindeau pe tot cuprinsul Țării, cu un număr de agenți de "*meserie*", superior a 50 000! Bugetul Țării pentru armament, era sacrificat pentru "*armata agenților secreți*" ai Regelui și camarilei lui.

Cercul în jurul multor șefi legionari se strângea pe fiecare zi ce trecea. Gazdele celor cari trăiau în clandestinitate, au început să aibă teamă, gândindu-se la represaliile sbirilor. De aceea, mulți din acei fruntași legionari, s'au gândit că era momentul să părăsească țara, refugiindu-se în străinătate. Se începe o vie, dar foarte discretă, activitate pentru a căuta punctele de frontieră pe unde se putea trece mai ușor și mai repede.

În acest scop, Vasile Florescu, a fost chemat la București de către Nicu Crăcea, spre sfârșitul lunei Ianuarie. Dar și Florescu era acum supravegheat intens de poliție și întâlnirile noastre nu se puteau realiza nici

pe stradă, nici în Grădina Publică și mai puțin încă în casa lui. Hotărăște ca locul cel mai bun de întâlnire, Edificiul Tribunalului, unde în marea mulțime, și oarecum apărat de o oarecare imunitate profesională, puteam fi mai liniștiți, mai siguri. Îmi transmite că mă însărcinează să mă ocup, pe teren, cu găsirea unui barcagiu și-a punctului de frontieră cel mai bun pentru trecerea Dunării în Bulgaria.

M'am gândit că primul meu contact să-l am cu pescarii din apropierea Dunării. Iau îndată contact cu camaradul Ilarion Petrica, ce avea niște rude pescari. Încercăm, mai întâi, cu barcagii din portul Turnu-Măgurele, dar aceștia s'au înspăimântat numai auzind propunerea mea. Primim însă indicație că în județul vecin, Romanați, în satele din apropiere, se pot găsi mai ușor oameni dispuși să ne treacă.

Se deplasează în acea direcție, mai întâi Ilarion Petrica, să discute cu unul din ei, făcându-i aluzia dacă ar fi dispus să facă o trecere în Bulgaria. Răspunsul a fost afirmativ. După alte câteva zile, Ilarion Petrica mi-l prezintă și mie, într'o seară, într'un codru, la jumătatea drumului între satul lui și orașul Turnu-Măgurele.

Era un om de vreo 50 și ceva de ani, puternic, înalt, ars de soare. Atrăgea atenția, în afară de corpolența sa, mâinile sale lungi și vânjoase, precum și niște sprâncene stufoase. Era mai mult decât un pescar, era un contrabandist de meserie. Dela început are încredere în mine și îmi mărturisește că deja din 1922 a trecut în Bulgaria și din Bulgaria în România mai multe persoane. Mă întreabă câte persoane vor trece și data. Îi răspund că îl voiu anunța la timp. Vorbim apoi de "*onorariul*" său. Cere 2.000 lei de persoană. Ne punem de acord. Îmi comunică că în Bulgaria, în satul românesc Găureni, are rude și îmi va da numele și adresa lor. În afară de trecerea de persoane, vinul constituia marfa predilectă spre cealaltă frontieră. Lega butoaiele cu vin în spatele bărcii, și știind care sunt cele mai potrivite ore pentru "*operație*", le trecea în Bulgaria. Rămânem înțeleși asupra amănuntelor de mai sus și că vom menține des contactul cu el.

Puțin mai târziu, îl prezint la Barou și avocatului Vasile Florescu, stabilind că dela acea datâ, acolo vor avea loc întâlnirile cu el. Era foarte bucuros când îl invitam să ia câte un pahar cu vin, însă și mai fericit era cánd acelea se transformau în litri de vin. Acestui "*lup al Dunării*" nu-i creiau supărări cantitățile lichide absorbite. În fond era un om bun la suflet și generos.

Misiunea de a găsi loc de trecere a Dunării ne-a cerut mai bine de trei săptămâni. Spre 26 Februarie 1939, Vasile Florescu este chemat din nou la București, unde, cu părere de rău, i se comunică că, din cauza întârzierii noastre (o diferență de câteva ore), un grup de legionari, destinat a fi trecut de noi, luase drumul spre un alt punct de frontieră. Totuși, i s'a

comunicat că să fim pregătiți, deoarece alți camarazi ar putea să ne ceară sprijinul. În acest scop am menținut permanent contactul cu bravul barcagiu din satul românățean.

Veștile rele continuă și în luna Februarie. La începutul acestei luni are loc un accident de aviație, ale cărui victime sunt Victor Dragomirescu și pilotul avionului, Andrei Costin. Ambii voiau să se refugieze în străinătate și au fost grav răniți în acest accident.

În luna Martie se ordonă o mobilizare parțială, care n'a avut alt efect decât să arate țării întregi imaginea unei armate în cele mai deplorabile condițiunui. Pe un timp friguros și ploios, o prelungire neobișnuită a iernii îi acel an, vedeam pe străzi coloane de soldați sgribuliți de frig, îmbrăcați numai cu părți din echipamentul militar necesar, și mulți dintre ei fără bocanci sau cisme; mulți erau pur și simplu, desculți. Fețele lor, triste și preocupate, complectau tabloul moral al unor soldați, cari păreau mai degrabă că se întorc dintr'un lung și neomenos prizonierat!... Aceasta era armata pe care Regele Carol al II-lea o perinda prin fața mulțimii și cu care el voia să facă o demonstrație de forță și hotărâre.

Fondurile destinate înzestrării armatei ajunseserâ să înzestreze pe Magda Lupescu... Cum nu s'a găsit nimeni să tragă la răspundere pe acest rege de operetă?!... La 10 Mai 1939, Armand Călinescu a mai avut obrăsnicia să primească defilarea călare pe cal alb... Erau timpurile de glorie ale camarilei și timpurile de doliu ale neamului românesc.

6. PEDEPSIREA CĂLĂULUI ARMAND CĂLINESCU.

Mă aflam în seara zilei de 20 Septembrie 1939, în Grădina Publică cu camaradul Ilie Mocanu și un Fedecist din Pitești, sosit în acea zi să ia contact cu noi. Îmi aduc aminte că, de mai bine de două ore, discuția noastră a avut ca obiect din ce în ce mai pasionat persoana lui Călinescu. Fedecistul era de părere că acest monstru putea să cadă, dela o zi la alta, prin pedepsirea directă, atât de mult așteptată nu numai de legionari, dar și de marea majoritate a poporului nostru. Atât Mocanu cât și eu eram de acord că este necesară această pedeapsă și regretam că nu s'a putut realiza până atunci. Ne despărțim de prietenul nostru din Pitești. Ne îndreptăm fiecare spre casele noastre. Mocanu avea aceeași direcție ca și mine. În fața casei mele, îi spun: "Eu nu cred că "*chiorul*" va ajunge să fie lăudat în viitoarele abecedare ale noului an școlar în România. Zilele lui sunt numărate!"

A fost probabil une din cele mai mari certitudini pe care le-am avut în viața mea asupra unei preziceri-dorințl! O mare liniște sufletească cuprinsese toată ființa mea. În acea seară am ieșit din nou oraș deoarece

era epoca anului când în "*Grădina Publică*" Muzica Militară a Regimentului de Infanterie delecta cu concertele sale populația locală.

Mă întâlnesc cu alți doi camarazi, Eustațiu Prunescu și Aurel Marin. Revenim și acum asupra aceleași teme. Ei își exprimau teama că dacă înlăturarea prin pedepsire nu se va produce în curând, în afară de uciderea Căpitanului, "chiorul" ar putea să decidă, împreună cu Carol al II-lea, a se alătura Rusiei Sovietice contra Germaniei. Era o problemă ce ne frământa cumplit.

Joi, 21 Septembrie 1939, pe la ora 1,30, deabia ne așezasem la masă. Ca de obiceiu, Radio București transmitea la acea oră muzică ușoară. La un moment dat se anunță "*Vals Imperial*" de Johann Strauss. Cum îmi plăcea mult muzica și sufrageria se afla cam departe de aparatul de radio, mă apropii de el ca să-l pun mai tare. Fiind încă cu mâinile pe butoane, deodată se întrerupe muzica, urmează un mic sgomot în studiou și aud o voce sugrumată de emoție: "*Astăzi, o echipă de legionari a executat pe Primul Ministru Armand Călinescu, călăul Căpitanului și al tineretului român!*"

Mi se întretăiase răsuflarea. Rămân imobil pentru câteva secunde. Emisiunea se întrerupsese din nou. Era ora 1,35. Să fie adevărat?! — încep să mă întreb. Să fie o glumă, vreo nouă înscenare a Siguranței Statului, spre a aplica măsuri de exterminare radicală contra Gărzii de Fier?! Alerg spre sufragerie, unde nici nu-mi dau seama dacă părinții și frații mei au auzit acel comunicat. Cred că le-am strigat: "A fost executat Armand Călinescu, "*chiorul*". Căpitanul a fost răsbunat!"

Dar peste câteva momente, fără a aștepta să primesc vreun răspuns din partea lor, cu îndoiala încă în suflet îmi continui monologul: "E posibil să nu fie nimic adevărat. Dela Carol și Armand, și dela toate slugile lor, ne putem aștepta la orișice!"

Par' că văd și acuma fața îngrijoratã, palidă, a mamei mele. O liniștesc, convingându-o că dacă este minciună nu ni se poate întâmpla nimic, iar dacă este adevărat, va fi foarte greu să se producă represalii contra legionarilor. Eu însumi nu credeam ce-i afirmam.

Nu trecuseră nici două minute și din nou sunt lângă radio, dând acuma și mai mare volum sunetului. Se reia transmisiunea și începe o serie nesfârșită de imnuri funebre. De data aceasta, peste sentimentele mele creștinești și omenești, cu plina siguranță a evenimentului, strig cu toată puterea: "Este adevărat. Armand Călinescu a fost executat. A murit. Aceste măsuri nu pot face parte din vreo comedie a Siguranței!"

În acest moment îmi dădeam seama că ne aflam în fața realității de atâta timp așteptată de toți bunii români și de toți legionarii. Eram mai mult decât emoționat. Totuși nu-mi pierd firea. În casa mea păstram arhiva

FDC-ului din Turnu-Măgurele. Aceasta ar fi constituit unica probă palpabilă a legăturilor mele cu Garda de Fier. Imediat o pun într'o cutie mare de tablă și aleg în curtea casei un loc, care să nu dea de bănuit, și o îngrop în grabă.

Apoi, plec să-l văd pe Eustațiu Prunescu și Aurel Marin, spre a le anunța marea veste. Între timp aflaseră și ei și plecăm împreună spre centrul orașului. Din ceeace observam la persoanele pe care le întâlneam pe străzi, puteam deduce că anunțul dela Radio avusese efectul unui trăznet. Lumea era înmărmurită! Ba mai mult, nu lipseau comentarii cari să ajungă la concluzia că acesta era preludiul unei lovituri de stat a Gărzii de Fier. Autoritățile locale intraseră în panică. Nimeni nu credea că acesta era un act izolat. Pentru ei, de-acum totul era posibil. Prea răbdase atât de mult și atâtea, Garda de Fier!... Sosise ora răfuelii. Cred că dacă s'ar fi procedat la o lovitură de stat în următoarele 5-6 ore dela anunțarea la Radio a execuției "*chiorului*", rezistența autorităților ar fi fost aproape inexistentă. Acest act de pedepsire inevitabilă, luase în mintea tuturor, în acele ore, dimensiunile unei panici indescriptibile. Pe de altă parte, paralel cu panica dușmanilor noștri oficiali, marea masă a poporului a primit pedepsirea călăului cu o vădită satisfacție.

Inevitabilă, fatală, neîndurătoare, sosise RASBUNAREA MORȚII CĂPITANULUI ȘI A ATATOR CAMARAZI, DAR ȘI PEDEPSIREA SIMBOLICĂ A TUTUROR PACATELOR CUIBĂRITE ÎN MIJLOCUL CONDUCERII ȚĂRII, A JAFULUI ȘI A TRĂDĂRII SECULARE, CARI AVEAU CA MAXIMI EXPONENȚI PE REGELE CAROL AL II-LEA ȘI PE ARMAND CĂLINESCU!

Din nenorocire, această pedeapsă ce era destinată și Regelui Carol, nu-l atinge nici de data aceasta, printr'un joc al destinului. El trebuia să aibă parte de o moarte mult mai degradantă, mai josnică: a murit la masa unui cabaret din Estoril (Portugal) și nu pe câmpul de bătaie, cum se obișnuia în trecutul Țării noastre!

Părtinitorul radio din Londra — BBC — avea acum ocazia, la 21 Septembrie 1939, să se convingă până la urmă "*omul de oțel nu a rezistat gloanțelor de fier ale Legiunii!*"

Toată acea după-amiază Radio București a continuat cu marșurile funebre. Nici o altă veste concretă. Spre seară, începe să se insinueze că atentatul e pur și simplu produs al inspirației unei puteri streine... În mod indirect lăsa să se înțeleagă că în spatele acestei pedepsiri se afla Germania Național-Socialistă. Una din acele nenumărate și infame ponegriri cu care Mișcarea Legionară a fost salutată de dușmani chiar din clipa nașterii ei.

7. NOAPTEA SFÂNTULUI BARTOLOMEU A LEGIUNII.

A doua zi ziarele încep să publice amănunte asupra "*atentatului*" și fotografia echipei de legionari executați, sumar și fără nici o judecată, pe chiar locul pedespsirii călăului Armand Călinescu.

Darea de seamă a ziarelor mi s'a gravat în minte aproape textual: "Sosit clandestin din străinătate, peste frontiera de Vest a Țării, Miti Dumitrescu, om de încredere al lui Horia Sima, organizează o echipă cu care săvârșește acest atentat..."

"De mult timp erau urmărite ieșirile și sosirile Primului Ministru în drumul său spre Președinția Guvernului și întoarcerea la domiciliul său. Urma deobiceiu alternând acest drum pe două străzi, fără să se întoarcă pe aceeași strada. În acea dimineață fatală, venea dela Președinție, când, la un moment dat, apare traversând strada, foarte încet, ostensiv de încet, un cărucior cu zarzavaturi. Șoferul, spre a nu ciocni mașina de cărucior, și nici persoana care-l împingea, reduce viteza mașinii. În acelaș timp, mașina Primului Ministru urcă pe trotuar pentruca după aceea să continue în mare vitezã spre domiciliul Președintelui de Consiliu.

"Dar înainte de a coborî depe trotuar, din spate, venind cu mare vitezã, o altă mașinã ciocnește violent mașina dlui Armand Călinescu. Șoferul Primului Ministru, Andronic, un om solid și decis, deschizând ușa din față, sare afară din mașinã să vadă ce se întâmplă. Dar mai înainte de a putea să-și scoată pistolul, este fulgerat de câteva gloanțe trase de unul din cei nouă indivizi cari se și postaserã în fața ferestrelor mașinii.

"Imediat, pe fereastra din spate, unde se afla Primul Ministru Armand Călinescu, se continuă să se tragă și reușind atacanții să deschidă ușa, cade pe trotuar corpul neînsuflețit al aceluia, străpuns (după cum s'a stabilit la autopsie) de 21 de gloanțe.

"Urcându-se apoi în mașina cu care tamponaserã pe cea a Primului Ministru s'au îndreptat spre Radio București, pe care l-au ocupat pentru câteva minute, cu care ocazie au anunțat fapta lor. Nu s'a putut continua citirea unei scrisori din partea unuia dintre ocupanți, fiindcă sângele rece al unui funcționar dela Radio a permis întreruperea retransmisiunii.

"După aceea au fost deținuți de poliție, care a făcut cercetările necesare, stabilindu-se complecta lor responsabilitate a atentatului. Odată terminate aceste cercetări, cei nouă vinovați au fost executați ieri după amiază pe locul exact unde au comis atentatul."

Reportagiul era întovărășit de "*inevitabila biografie*" și de fotografia în viață și pe masa de autopsie a monstrului, și de nesfârșite rânduri lacrimogene "*ordonate*" de complicii sceleratului dispărut.

Dar ceeace indigna și revolta mai mult lumea românească era fotografia celor nouă executați sumar, ca semn al barbariei carliste, aruncați în mijlocul străzii ca niște cadavre de câini, puși cu capetele pe niște scânduri, și lângă corpurile lor, oribil mutilate în timpul cercetărilor, lacuri de sânge. Domina, într'o latură a acestui macabru tablou, o tăbliță, ce substituia în concepția "*marelui Rege-Irod*", crucea creștină, cu textul următor: "AȘA SE PEDEPSESC TRĂDĂTORII DE ȚARĂ!"

Dar cinismul regal și guvernamental nu se oprește aici. Obligă pe marii demnitari, colegii de guvern ai mortului, Consilierii Regali (cu macabrul Iorga în frunte), școlile și funcționarii publici, să defileze și să stigmatizeze acele corpuri de fii de Români, nelipsind nici "*angajații murdăriei și josniciei sufletești*" cari aveau misiunea să scuipe din când în când peste trupurile însângerate și să pronunțe un interminabil vocabular de insulte, ce nu le meritau decât cei ce-i îndemnaserã la acest joc.

Exact ca și la condamnarea Căpitanului, apare stigmatizarea cu epitetul "TRĂDĂTORI DE ȚARĂ!". Cine avea tocmai neobrăzarea și cinismul de a asvârli această acuzație!...

În aceeași noapte de 21 Septembrie 1939, Carol al II-lea, cu noul Guvern al Generalului Argeșeanu, ordonă executarea, ca represalii, a legionarilor din lagărele Miercurea Ciuc, Vaslui și Râmnicul Sărat. Deasemenea, Prefecților, cari erau toți militari, li se trimit aceleași dispoziții de executare a legionarilor, indicându-se că trebuia să fie exterminați, în fiecare județ, între trei și cinci legionari, ale căror trupuri să fie apoi expuse la margini de drumuri, în văzul tuturor, spre a fi batjocorite și pentru a înfricoșa, nu numai pe bunii Români, dar și pe legionarii încă liberi și în viață.

Dar respectivele autorități nu se limitează numai la executarea strictă a acestui ordin... În zelul lor, își extind atribuțiile și arestează pe toți legionarii considerați mai periculoși. O mică parte dintre acești noi arestați au fost eliberați câteva zile mai târziu; cea mai mare parte a fost trimisă în lagărele de concentrare.

La Turnu-Măgurele sunt arestați puțini: av. Vasile Florescu, av. Traian Lalescu, Ionel Gorgonet, Lily Stănescu, aceștia ultimi copii ai comisarului de poliție din orașul nostru.

Când mai târziu s'a luat în primire Prefectura din Turnu-Măgurele, la 23 Septembrie 1940, de către Prefectul legionar, prof. Traian Zaharia, am fost însărcinat, în calitate de șef de cabinet al acestuia, să cercetez arhiva Prefecturei. Din ea lipseau numai două telegrame: aceea prin care se cerea prefectului militar, colonel Ștefănescu, executarea legionarilor și aceea a confirmării îndeplinirii dispoziției primite. Lipsuri mai mult decât semnificative...

Dat fiind că la 21 Septembrie 1939 prefect era colonelul Ștefănescu, care se pare că nu dorea să-și mânjească prestigiul cu execuții în propria capitală a județului, adică în Turnu-Măgurele, transmite acel ordin criminal în restul județului. Acolo s'au găsit prompți și zeloși executanți ai acestui ordin...

În Roșiorii de Vede, al doilea mare oraș al județului Teleorman, a fost executat imediat camaradul Dumitru Abagiu. Comisarul Lucescu a mărturisit mai târziu cum s'a produs execuția, *pentru care el nu a primit nici măcar o palmă sau o insultă în timpul scurtei guvernări legionare*:

"Primind dela Prefect ordinul de execuție al unui legionar din acest oraș, m'am prezentat la domiciliul lui Dumitru Abagiu, însoțit de doi sergenți de poliție și un plutonier de jandarmi. L-am arestat și cu o mașină am ieșit pe șoseaua spre Turnu-Măgurele, în afară de oraș. Am oprit la vreo 2-3 Km. Am coborât din mașină și am postat pe Dumitru Abagiu lângă marginea unui șant. Imediat, plutonierul de jandarmi, a tras cu un pistol în Abagiu. Rănit grav și căzut la pământ, Dumitru Abagiu, curgându-i sânge din cap și din piept strigă: "Ce v'am făcut eu?"... Văzând că nu moare, am scos pistolul și îndretându-l spre cei doi sergenți de poliție le-am ordonat să tragă amândoi. Aceștia au executat ordinul și Dumitru Abagiu se stinge sub ploaia de gloanțe a acestora. A fost apoi băgat într'un sac și i s'a făcut o mică groapă în șant, neputându-l îngropa la o mai mare adâncime, deoarece treceau din când în când mașini pe șosea".

Întrebat cum a fost descoperit corpul lui Dumitru Abagiu, comisarul Lucescu adaugă:

"Neavând destul pământ deasupra sacului, a doua zi câinii, scormonind în acel loc, a apărut corpul lui, care, până la urmă a fost descoperit de trecători".

Această declarație coincide întocmai cu declarațiile celor doi sergenți de poliție, ne mai existând nici cea mai mică contrazicere asupra macabrei crime. Din câte știu, niciunul dintre acești trei indivizi nu au fost nici insultați nici bătuți; ba mai mult, după semnarea declarațiilor, au fost puși în libertate. Bine înțeles, aveau o teamă groaznică că legionarii îi vor executa peste câteva ore dela semnarea acelor declarații. Nu li s'a atins niciun fir de păr, însă acea teamă l-a făcut pe comisarul Lucescu să plece a doua zi la București, spre a îngroșa rândurile acelor cari, alături de ceilalți colaboratori ai lui Antonescu, vor fi întrebuințați a pregăti lovitura de mai târziu, campania de calomnii și crimele comise după 21 Ianuarie 1941.

Referindu-mă la amintitele telegrame dela Prefectură, redau textul aceleia expediată de colonelul Ștefănescu, Prefectul județului Teleorman, la Centrala Ministerului din București: "*Calmul domnește din nou în județ. Atmosferă de complectă normalizare*".

Era calmul morților și atmosfera normalizării situației, era continuarea prigoanei legionarilor...

În județul nostru a mai fost executat încă un camarad, într'un sat. Legionarul se numea Ghiocel.

Lagărele de concentrare însă au dat un tribut înfiorător pentru potolirea setei de sânge a lui Carol al II-lea! Aici, ca și în restul Țării, s'a repetat "*noaptea Sfântului Bartolomeu*" a Legiunii, cu amănunte care nu sunt întrecute în cruzime și bestialitate decât de execuțiile GPU-ului sau de baia de sânge dela Katyn, comisă de hoardele comuniste! Camarazii legionari răniți de rafalele mitralierelor ucigătoare, ce au reușit să scape din mormanul celor morți la margine de șosea, au fost executați pentru a doua oară, când au fost găsiți de "*zeloșii patrioți" ai Majestății Sale*!... Inginerul Ionică, atât de iubit și admirat de miile de țărani și de intelectuali ai județului Teleorman, a fost unul dintre cei executați pentru a doua oară, la spitalul militar din Brașov. Victor Dragomirescu a fost ars de viu în crematoriu! Și mulți, mulți alții de cari istoria nu va afla niciodată martiriul...

Noaptea Sfântului Bartolomeu a Gărzii de Fier s'a soldat cu uciderea a 252 de legionari, spre a complecta ultima acțiune "*patriotică și națională*" a Regelui dement și criminal.

Desigur că unul dintre cei mai satisfăcuți de această "*bravură neroniană*" a fost "*ulceratul profesor Iorga*", care avea acum înălțătoarea satisfacție de a asista, după moartea Căpitanului, și la "*exterminarea în masă a complotiștilor*", așa cum îi era drag lui să califice reuniunile legionare!...

La București continuă încă după 22 Septembrie 1939 urmărirea elementelor legionare "*periculoase*", dacă nu pentru a fi lichidate, cel puțin pentru a fi scoase din circulație cu trimiterea lor în lagăre sau închisori. În această situație se afla și Nicu Crăcea. Prin Ionel Ianolide sunt înștiințat ca să mă ocup de trecerea lui și a lui Matei Biloiu în Bulgaria. La 26 Septembrie sosește dela București Matei Biloiu, pe care îl conduc imediat la una din viile pe care le aveam lângă Olt, pe vechea matcă a acestuia. A doua zi urma să sosească și Nicu Crăcea. Mă deplasez în aceeași zi să-l văd pe barcagiul nostru, spre a-l anunța că, deși mai târziu, va avea acum clienți. Drumul îl fac pe bicicletă. Era nevoie să trec Oltul pe la noua lui matcă pe un pod plutitor, unde din când în când, apăreau și jandarmi sau grăniceri în patrulare. Am avut noroc ca niciodată în cele 5-6 drumuri făcute spre satul barcagiului să nu mă întâlnesc cu ei: Îl găsesc acasă și rămânem înțeleși ca să ne aștepte la acest pod plutitor și apoi, de acolo, să continuăm operației.

Între timp, ajungând acasă, mama îmi povestește că a venit dela poliție un comisar însoțit de un sergent, întrebând de fratele meu mai mare, ce se afla la acea dată la București, la Academia Militară. Pentru a nu creia vreo imprudență prin posibila mea urmărire, îl avizez pe Eustațiu Prunescu, ca la rândul său să-l anunțe pe Ilarian Petrica să-l aștepte el la gară pe Nicu Crăcea și apoi să-l conducă la via mea unde aștepta Matei Biloiu; după aceea, să-i prezinte pe amândoi barcagiului.

Operația s'a realizat în seara zilei de 27 Septembrie, fără nici cel mai mic incident, în afară de veselia barcagiului, care, în drum spre barca lui, făcea atâta sgomot de par'că s'ar fi dus la nuntă. Câinii satului făceau și ei o larmă formidabilă, și de câteva ori Nicu Crăcea, cu pistolul în mână, "*l-a rugat*" să mai reducă volumul veseliei, sau să amâne pe altă dată. Trecerea a avut loc în aceeași seară.

Acest barcagiu, începând dela 11 Martie 1941, când am trecut și eu Dunărea cu camarazii Bucur Stănescu, prof. H. Ianovici și Z. Oprescu, a repetat operația de nenumărate ori, deplasând pe malul bulgăresc aproape 50 de legionari. La un moment dat, au fost arestați în legătură cu aceste treceri, av. Vasile Florescu, barcagiul și frații mei mai mici. Au fost condamnați la închisoare. Barcagiul și cei doi frați ai mei au putut ieși însă Vasile Florescu, bolnav de piept încă dinainte, moare în 1942 în închisoare.

8. ECHIPA "RĂSBUNĂRII" A LUI MITI DUMITRESCU.

Pentru aproape toți legionarii, numele lui Miti Dumitrescu și al membrilor echipei sale, era necunoscut. Numai din ziare numele lor ni s'au gravat pentru totdeauna în memorie și'n suflet.

Originar din Prahova, ca aproape întreaga echipă, cu excepția lui Ovidiu Isaia, care era din Macedonia și a lui Marin (Marius) Stănciulescu, originar din Teleorman, Miti Dumitrescu era avocat. Ca legionar, pentru formația lui interioară, nu a avut nevoie de un proces îndelungat, spre a ajunge la zenitul incandescenței lui de erou și de "*frământat camarad al tragediei ce-o avea în suflet cu moartea Căpitanului*". El simțea puternic, viforos, în trăirea ei, chemarea Legiunii, și descoperirea duhului acesteia îi umplea ființa de o trăire pe piscurile cele mai înalte ale năzuințelor legionare.

Acțiunea și jerfta sa nu puteau izvorî decât dintr'o nețărmurită iubire față de Căpitan, o prețuire maximă a menirii lui Corneliu Codreanu și, în consecință, o invincibilă, o năpraznică hotărâre de a răsbuna asasinarea acestuia, în momentul când s'ar convinge că în adevăr călăii, urmând voința regală și a forțelor oculte ale străinătății, i-au curmat viața.

Ca și mulți alți legionari, date fiind confuziile ce le creiau svonurile răspândite de Siguranță că ar trăi Căpitanul, Miti Dumitrescu a vrut să se

convingă asupra adevărului. În acest scop, pleacă la Berlin, urmând dealtfel și dorința Nicoletei Nicolescu, spre a afla dela șefii legionari refugiați acolo dacă trăiește sau nu Căpitanul.

La Berlin i se confirmă asasinarea acestuia. Imediat decizia este luată: întoarcerea în Țară și pedepsirea călăilor. Pe data de 3 Iunie 1939 pleacă spre România și își pune în aplicare planul răsbunării.

Echipa celor nouă "*Răsbunători*" e compusă din: Miti Dumitrescu, frații Cezar și Traian Podescu, Nelu Moldovanu, Jean Ionescu, Ion Vasiliu, Gheorghe Paraschivescu, Isaia Ovidiu si Marin Stănciulescu.

Plecând spre marele sacrificiu, echipa adresează tuturor legionarilor o scrisoare, din care reproduc un fragment: "... Ne-am hotărât să pedepsim! Din dragoste pentru neamul acesta vom încerca să rupem o frântură din trupul uriaș al viermelui conducător, ce roade ființa neamului. Violența în sine nu schimbă nimic, dar este o dureroasă necesitate. Vrem numai atât, ca prin violența noastră să trezim neamul românesc!"

Miti Dumitrescu a fost legionarul care nu îmbrăcase încă niciodată cămașa verde. Dar din ziua de 21 Septembrie 1939 el a îmbrăcat :*cămașa eternității destinului legionar*" și a simbolului pedepsirii "*tuturor răutăților*" de care a suferit sbuciumata noastră istorie din cele mai vechi timpuri și până în zilele noastre, care își aveau exponenți ai continuității lor pe Carol al II-lea și Armand Călinescu, precum și un șir nesfârșit de "nefaste stârpituri și instrumente străine intereselor neamului nostru".

Ceeace este semnificativ în relație cu echipa Miti Dumitrescu, este că membri ei nu apăreau în fișele poliției, ceeace demonstrează că fenomenul legionar de formare de noi cadre este continuu, că scapă vigilenței polițienești și că valoarea intrinsecă a noilor elemente constituie adevărate revelații de maturitate spirituală legionară.

Echipa lui Miti Dumitrescu n'a făcut decât să execute o exigență istorică în cadrul Neamului și să aplice ceeace Căpitanul a indicat, în cazul morții sale. S'au pregătit pentru "*cea mai scumpă nuntă dintre nunți*", căci, în afară de reușita acțiunii lor, ei știau că moartea le va fi sfârșitul.

Gestul lor spăla marea pată, rușinea, marele păcat ce apăsa pe conștiința atâtor Români, ce au suportat și au reacționat minor în fața tiraniei, prin indiferență, fricâ, lașitate, dacă nu încurajare și chiar participare propriu zisă la comiterea celei mai mari crime din istoria noastră contimporană!

Când Dumnezeu ne va ajuta să eliberăm Țara, va trebui să ridicăm la Sarmisegetuza un monument "ECHIPEI RĂSBUNĂTORILOR", care să simbolizeze răsbunarea tuturor trădărilor și nenorocirilor din trecutul nostru istoric.

VIAȚA LA ROSTOCK

de Nicolae Teban

La 22 Ianuarie 1941, Generalul Antonescu a deslănțuit o nouă prigoană contra legionarilor — a câta până la el și dela el încoace! — dovedindu-se a fi un perfect urmaș al lui Carol II, călăul Gărzii de Fier.

Înconjurat de o clică dușmănoasă neamului românesc, a uitat că îmbrăcase cămașa verde. El și-a călcat cuvântul de onoare dat șefilor noștri în prezența armatei germane când a promis că dacă legionarii vor părăsi pozițiile ocupate nu vor avea de suferit nicio consecință. Dar una a fost făgăduința solemnă și alta fapta. Cursa a fost bine întinsă și minciuna bine ticluită. În locul cuvântului de onoare dat de un ostaș, au venit arestările, bătăile, schingiurile și moartea.

În România din nou nu mai era loc pentru legionari decât în închisori, lagăre, Sărata și trimiteri pe front cu "*ordine speciale*", ca să nu mai vorbim de plutoanele de execuție.

Dece atâta ură și dușmănie? Cine are interesul ca legionarii să fie loviți cu atâta cruzime, când ei își iubesc neamul, cred în Dumnezeu, respectă familia și Biserica, își fac datoria de ostași? Pentruce sunt stigmatizați ca borfași de rând, criminali, trădători de neam?!...

Condamnările justiției se fac din ordin, nedeosebindu-se cu nimic regimul de atunci de cel de astăzi. Colonelul Zăvoianu, deși coleg de liceu militar cu gen. Antonescu, nu scapă de moarte, cu toate că nu i s'a găsit nici o neregulă în funcțiunea ce îndeplinea. E împușcat în Fortăreața n.° 13, împreună cu Gheorghe Crețu, Octavian Marcu, Dumitru Anghel, Ion Tănăsescu, Constantin Savu, Vasile Gheorghiu, Aurel Neagu și alții.

Puținii care n'au fost prinși, printre miile de arestați, si-au găsit refugiu în alte țări, ca să se adeverească profeția Căpitanului de acum vreo 30 de ani și mai bine: "Doriți să ne luăm într'o bună zi traista în băț și să plecăm în altă țară, pe alte meleaguri, ca să ne câștigăm pâinea și să găsim un refugiu de viață națională liberă?".

Nimeni n'a plecat peste graniță de frica răspunderii, ci din cauza metodelor de judecată, care nu-ți oferea altă perspectivă decât aceea de a putrezi în închisoare. Am fost urmăriți ca potârnichile în timpul vânatului. De aceea scăparea nu era decât în țările cari simpatizau cu Mișcarea: Bulgaria, Germania, Italia, Spania, etc.

Cea mai mare parte dintre legionarii scăpați peste granță s'au concentrat în Germania și toți cei ce au ajuns aici, îndată au intrat la munca în fabrică. Noi nu am promis Nemților nici petrolul, nici grâul, nici Gurile Dunării, nici sângele neamului, ca să ne ușureze situația, ci am contribuit cu propria noastră muncă la făurirea armelor destinate să combată pe acelaș dușman: comunismul ateu.

Locul destinat să ne adăpostească a fost orașul Rostock, așezat aproape de Marea Baltică și numai la 40 km. distanță de Danemarca, adică între Warnemünde și Gedser.

MUNCITORII STREINI

Orășul acesta, cu reminiscențe slave în nume, se află la o depărtare de 8 km. de Marea Baltică și este străbătut de râul Warnew, iar la vărsarea râului în mare, se află orășelul Warnemünde. Toată această regiune se cheamă Mecklenburg. În acest oraș au adus Nemții aproape pe toți legionarii refugiați. Motivele? Unii camarazi spuneau că ne-au strămutat atât de departe pentru liniștea lui Antonescu. Cu cât eram mai depărtați de Țară și Berlin, cu atâta putea dormi dictatorul mai fără vise.

La periferia orașului se află o localitate numită Marienehe. Aici se găsește una din multele fabrici ale cunoscutului profesor și industriaș, ing. Heinkel, unde se construiau avioane de recunoaștere, de vânătoare și de bombardament.

Șefii și personalul de conducere era în întregime german. Lucrătorii, aproape toți streini, aproximativ 20.000, aparținând la vreo 20 de naționalități. Unii veniseră să câștige un ban, alții fuseseră aduși cu forța din țările ocupate. În această babilonie am întâlnit spanioli, italieni, bulgari, unguri, croați, danezi, olandezi, francezi, polonezi, slovaci, cehi, sârbi, lituanieni, ucrainieni, estonieni, norvegieni, marocani, etc. Noi, Românii, formam un grup aparte, de circa patru sute. Mai lucrau acolo și prinși de război, ruși, polonezi, francezi. Nu am văzut prizonieri de război englezi, americani, canadieni, cari, paremi-se, erau ajutați de Crucea Rosie.

În acest lagăr de muncă, toți streinii sunt considerați sub nivelul de cultură al neamțului. Cât privește pe cei din Răsărit, sunt considerați ca aparținând unei specii subumane: *Untermensch*. De aceea toți purtam câte un semn distinctiv la haină, în zona fabricei. Polonezii au litera "P" cusută pe haină, Ucrainienii și Rușii Albi au un "OST" cusut tot pe haină, iar ceilalți, între cari și noi Românii, litera "A", adică: Aussländer. Evrei am văzut foarte puțini. Erau mai mult bătrâni, cari măturau străzile și purtau semnul distinctiv cunoscut: cele două triunghiuri suprapuse, de culoare galbenă.

În această fabrică, legionarii fuseseră puși să muncească toți deavalma, aplicându-se tuturora statutul muncitorilor streini. Pentru un agricultor, un meseriaș sau un muncitor de fabrică, nu este greu să ducă bucăți mari de fier, să împingă cărucioarele încărcate cu materiale, să bată ore întregi cu ciocanul sau să lucreze la mașini, pentrucă e obișnuit cu acest gen de muncă; pentru unul însă care a mânuit condeiul sau bisturiul până la fabrica din Rostock, adaptarea la noile condiții de viață nu era ușoară. Nemții n'au ținut socoteală de pregătirea fiecăruia, ci i-au băgat pe toți în aceeași căldare. Pe ei nu-i interesa decât randamentul, orele de muncă și rația de mâncare.

Este adevărat că șefii noștri au cerut din primul moment ca să fie repartizați la o muncă oarecare, pentru a contribui cu efortul nostru la efortul de război al Germaniei, dar înțelegeau deasemenea ca fiecare să fie plasat acolo unde îl indica pregătirea lui.

Multe luni dearândul se întorceau camarazii dela lucru cu răni la mâini, cu câte-o unghie ruptă, un deget strivit de ciocan sau alte accidente. Eu râdeam de aceste mici accidente și făceam glume pe socoteala camarazilor înscoliți, zicându-le că numai așa vor aprecia munca manuală și pe muncitor: "Păcat că nu ne pun Nemții și la secerat, la arat, la scos cartofii și la alte munci agricole, ca să vedeți că mai sunt și alte bătături decât celea dela creier"... Ei râdeau deasemenea și-mi răspundeau adesea: "Toate bune, moș Tebane, ne-om descurca cum vom putea, că sapa și lopata nu-s prea grele. Dar ne întrebăm cam ce-ai face matale dacă în loc de strung ți-ar pune Nemții în mână un condei sau un bisturiu..."

La început nu am locuit toți împreună. O parte trăiau la Rostock, la o ospătărie numită "*Schwaitzerhaus*" și la alta numită" "*Unter den Linden*". În cele din urmă am fost concentrați cu toții la Marienehe, care se afla la o distanță de un kilometru și jumătate de fabrică.

Eram adăpostiți în barăci de scânduri. Alături de noi, dar fiecare națiune separat, locuiau Francezii, Spaniolii și Italienii. Barăcile erau bine calculate și bine lucrate... ca orice lucru nemțesc! Erau împărțite pe două dormitoare și între ele se aflau spălătorul, baia și privata. În fiecare dormitor, două rânduri de paturi suprapuse, unde puteau dormi 16 la 20 de persoane. La mijloc, între cele două rânduri de paturi, o masă de vreo trei metri și deoparte și de alta a ei două bănci de aceeași lungime. Mai erau într'un colț două dulapuri pentru haine, iar înspre ușe o sobă de încălzit cu cărbuni de piatră. La focul cu cărbuni de piatră trebuia multă atenție, căci erau cântăriți dupã numărul de persoane și după timpul de ars. Apoi, să te fi ferit Sfântul să amesteci la aprinsul cărbunilor o ashie udă sau plină de zăpadă, că adio somn!... Apa pe cărbunii de piatră da un miros de ouă clocite și până la aierisirea camerii trebuiau ținute ferestrele larg

deschise; dar odată cu aierul curat mai veneau năuntru și vântul, zăpada și frigul.

Barăcile erau împrejmuite cu sârmă ghimpată, dar nu electrificată. Ca să intri și să ieși din împrejmuire, trebuia să arăți "Aussweis"-ul unui portar în haine civile. Nu că eram în lagăr și tinuți de scurt, dar așa e Neamțul... organizat!

Este adevărat că cu timpul formalitățile s'au mai îndulcit. Nu mai eram obligați să arătăm mereu țidula de recunoaștere. Și s'a mai întâmplat ceva important. Au început să mai fie folosiți oamenii și după studiile și profesiunea lor. Doctorii și studenții în medicină, Vasile Andrei, Victor Apostolescu, Gheorghe Stoia, Nicolae Ighișan, frații Mircea si Petre Musetescu, etc. au fost repartizati la infirmeria barăcilor. Inginerii Duiliu Sfințescu, Dumitru Mihăescu, Aurel Ionescu, Eugen Macarie, etc. în birouri și laboratoare. Profesorii, avocații, la munci mai ușoare. Am rămas în hale numai tehnicienii, muncitorii și agricultorii.

VIAȚA DE TOATE ZILELE.

Rând pe rând lucrurile s'au normalizat, considerându-ne ca într'o tabără legionară, cu șefi și disciplină legionară. Ne-am organizat pe cuiburi, grupuri și garnizoană. Autoritățile ne-au permis deasemenea să avem bucătăria noastră separată, unde lucrau camarazii mai firavi. Cei cari lucrau în fabrică luau masa numai dimineața și seara, căci la amiazi mâncau la locul de muncă. Tot dela bucătăria noastră se hrăneau bolnavii, iar în zilele de repaus toată garnizoana.

Cu ce ne hrăneam în Germania?! Cu mai nimic. Mereu strângeam brăcinarul și trupurile ni se subțiaseră. N'am auzit de cazuri de intoxicație sau de boli de nutriție. Acestea dispăruseră ca prin farmec. Mai târziu, ne-am organizat popota ceva mai bine, după ce ne-am dedat cu oamenii și împrejurimile. Pe țigările camarazilor nefumători cumpăram pește proaspăt, un fel de scrumbii, tocmai dela Warnemünde, pe care îl aducea la bucătăria noastră camaradul Coniac. Aici peștele intra pe mâna lui Ovidiu Popescu — Boierul — cum îl numeam noi, căci era fecior de oameni înstăriți din județul Constanța. Ovidiu îl afuma și așa ajunsesem să mâncăm o mâncare mai aleasă: pește afumat și cartofi... ce buni ni se păreau! Mai târziu, am cumpărat și câțiva iepuri, pe care îi hrăneam cu ce da Dumnezeu, iar când s'au înmulțit, căci iepurii nu stau pe loc, aveam și carne fără "*Lebensmittelkarten*", adică fără cartele de alimente.

Crescătoria de iepuri a fost inițiativa camarazilor Coniac și Popa Niculae. Aceștia au fost felicitați pentru ispravă de toată garnizoana, dar mai ales de cei ce lucrau în fabrică, cari nu isbuteam niciodată să fim la

mâncare în rând cu Neamțul. Cu bonul în mână intram în sala de mese, fără a ne îmbulzi să fim printre cei dintâi. După ce ni se servea castronul cu mâncare, ne așezam la masa lungă de trei metri, unde ne așteptau castroanele cu cartofi fierți. Până să curățăm noi un cartof, Neamțul îndemânatec curăța zece. Atunci, ca să nu rămânem prea flămânzi, am luat decizia eroică să-i mâncăm cu coaje cu tot.

Însărcinat cu aprovizionarea era avocatul Gheorghe Acrivu, care se ducea la primăria orașului și ridica cartelele de alimente în contul celor patru sute de suflete. În afară de aceste cartele, mai aveam una de îmbrăcăminte, denumită "*Bezugschein*", valabilă un an și pe care puteam cumpăra ață, ace, săpun de piatră, praf de spălat, o cămașă, o pereche de chiloți și un costum de haine, dar pe acesta din urmă numai cei care puteau dovedi că duc lipsă îmbrăcăminte. Cu acest serviciu era însărcinat căpitanul Vasile Comănescu, înaintat mai târziu la gradul de maior în Armata Națională.

Însărcinat din partea Statului German cu supravegherea muncitorilor streini, era von Faber. Om cult și corect, ne-a ajutat mult și ne-a fost un bun prieten. Șeful Gestapo-ului din Rostock, care avea grije și de noi, era Gaspar. Dar pentrucă el avea o mulțime de treburi, ne-a pus sub supravegherea unui plutonier de poliție, Wilms. Acesta era un redus și îngânfat, care ne-a făcut multe mizerii și nedreptăți. Ne socotea dușmani ai Statului German. Postul ce i se încredințase îi depășea posibilitățile lui de înțelegere și deaceea ne brusca permanent cu manierele lui prostești. Deasupra lui Gaspar se afla șeful-SS Sommer. Cu acesta am venit în contact numai când ne-au luat și ne-au dus la Buchenwald.

Rufele le dam la spălat în oraș. Cu acest serviciu era însărcinat camaradul Ion Rădulescu. Dar până la urmă s'a renunțat la serviciile lui binevoitoare, deoarece ne pusese atâtea numere și ștampile cu tuș pe rufe (ca să se cunoască bine proprietarul — spunea el) încât ni le înegrise de tot. Am început să ni le spălăm singuri, pe dormitoare. Unii spălau, alții limpezeau, alții coseau și cârpeau. Era o clacă în lege! Călcatul rufelor era trecut apoi altor camarazi. Operația spălat-călcat se făcea Sâmbăta după masă și Dumineca.

Casierul Grupului era Gheorghe Costea, care avea grije să încaseze cotizația lunară pentru Legiune de 40 % din salariu dela muncitori și 50 % dela funcționari. Grupul avea mari cheltueli cu revista "AXA" unde colaborau Alexandru Randa, Paul Costin Deleanu, Horia Stamatu și mulți alții; deasemenea cu tipărirea mai multor broșuri legionare și cu bolnavii noștri din spitale sau localități balneare. Din acest fond al Grupului, am dat sume importante și Organizației de Iarnă a poporului german: *Winterhilfswerk*.

Când Englezii și Americanii au început să bombardeze orașele germane, prin Aprilie 1942, și unul dintre primele atinse a fost Rostock, ne-am oferit ca voluntari în Corpul de Pompieri: *Brandwache*. Pentru acest serviciu, unde viața ne era primejduită, fie de bombele incendiare fie de explodarea celor cu dinamită, am fost gratificați cu o leafă specială și 50 % dintr'o cartelă de alimente. Dar ne-am lipsit și de acestea, oferindu-le luptătorilor de pe front. Șeful pompierilor legionari era căp. Vasile Comănescu, înlocuit mai târziu de prof. Gavrilă Ionescu, care, la rândul lui, se afla sub ordinele maiorului Thomas.

La fiecare ședință de cuib sau de Garnizoană, șefii noștri ne dedeau dispoziții să ne purtăm cât mai cuviincios și corect, să nu provocăm niciun incident cu autoritățile, să răbdăm chiar nedreptățile ce ni s'ar face, deoarece Germania Național-Socialistă se găsește în războiu și poartă o mare răspundere pentru destinele Europei întregi. Să nu se poată spune vreodată că noi, legionarii, le-am îngreunat sarcina cu ceva.

Dar par'că e o făcătură! Cu cât noi ne purtam mai respectuos, cu atâta Nemții se purtau mai rău și mai obrasnic cu noi. Motivele nu le cunoșteam, dar ceeace vedeam cu ochii era faptul că raporturile dintre noi se înăspreau. Prof. Ionică a fost pălmuit de un Neamț pe când voia să înjghebeze o bibliotecă într'una din barăcile unde locuiam. Capsâz Dodion, pâlmuit deasemenea de către meșterul dela sudură, etc. Nu-mi aduc aminte de toate aceste întâmplări ce se repetau și pe care noi, conform ordinelor, le suportam cu greu. Cert este că toate intervențiile și protestele noastre făcute pe cale ierarhică nu serveau la nimic.

Într'o zi i se întâmplă și lui Ghimbășeanu una la fel. În hala de montaj n.° 64, unde lucra, are o discuție cu Vorarbeiter-ul asupra unor cabluri electrice tăiate. În zadar îi explică Neamțului că el nu e vinovat, că nu e în stare de sabotaj, că niciun legionar nu poate fi bănuit de așa ceva, că noi suntem prieteni ai Germaniei, etc. Nici una nici alta și șeful îi trage o palmă. Atât i-a trebuit lui Ghimbășeanu, fire potolită dealtfel, om răbdător. Îi trage Neamțului două palme românești de îl dă cu capul de buteliile de oxigen ale avionului. A fost de-ajuns ca să intre în capul Nemților că sunt și neamuri pe care trebue să le respecți.

De atunci ne se mai ivesc neînțelegeri. Ne respectă cum îi respectăm și noi pe ei. Nu mai suntem considerați "*prizonieri de răsboi*", ci legionari din "*Eiserne Garde*"... Două palme au făcut mai mult decât toate intervențiile diplomatice ale oamenilor noștri de legătură du direcțiunea fabricei. La această înțelegere a mai contribuit și faptul că sabotatorul a fost prins în Polonia. Adus la fața locului, a mărturisit faptul. Condamnat la moarte a fost spânzurat.

Sabotajul și spionajul erau atât de mari, cu toate pedepsele teribile ce-i așteptau pe trădători, încât nici nu cutezam să spunem prea multe în discuțiile cu streinii, pentru a nu fi acuzați pe nedreptul. Când Englezii au bombardat noaptea fabrica de avioane, am văzut cum de dincolo de râul Warnew se făceau semnalizări cu lanterne roșii. Mulți spioni erau chiar Nemți vânduți streinilor.

Controlul legionarilor refugiați la Rostock, cu toate fișele individuale, se făcea foarte greu. Chiar dela începutul organizării, ne-am isbit de trei inși cari s'au pus deacurmezișul drumului și-au provocat nemulțumiri. S'a dovedit mai târziu a fi agenți ai Guvernului din București. Au fost imediat excluși din Grup. Cu adevărat spunea comandantul Pătrașcu, șeful Garnizoanei: "în Germania a venit cine a vrut, nu cine a trebuit!" Ca măsură de precauție s'a hotărât ca tot la două-trei luni să se reorganizeze cuiburile.

EXECUTAREA UNEI PEDEPSE.

La una din aceste reorganizări, am fost repartizat sub comanda lui Laurian Țâlnariu, care mă cunoștea de multă vreme. Nu doream însă să ajung sub comanda lui, știindu-l om strajnic și aspru. Dar cu soarta nu te poți pune! De când l-am cunoscut, mereu mă punea la încercări, la fel de fel de probe, doar doar o să-mi pierd răbdarea. Dar și eu mă țineam bine, așa cum se cuvine unui legionar: "Ăsta, îmi spuneam în sinea mea, iar vrea să-mi frece ridichea. Dar îmi cade el odată în mână și am să mă răsbun"...

La fiecare ședință de cuib, Țâlnariu venea cu câte o inițiativă: ba să curățim dormitoarele, ba să frecăm dușumeaua, ba să spălăm privățile, și câte altele, care de care mai... plăcute. Dar astea le făceam cu toții. Așteptam însă să îmi găsească mie personal pricină, ca apoi să întorc lucrurile cum vream eu.

Așteptarea nu mi-a fost zadarnică. Fără să vreau, am întârziat un minut la o ședință. Nici mai mult nici mai puțin decât un minut! Atât a așteptat Țâlnariu:

— "Camarade, Sâmbăta viitoare, la ora 24 fix, adică la miezul nopții, vei face un marș până în satul Doberan și înapoi, ca pe viitor să nu te mai îndepărtezi de legea punctualității."

Ce era să fac!! Am strâns din dinți, căci aveam de mărșeluit patru km. dus și patru întors. Dar ordinul dela superiori nu se discută. La data și ora fixată, iați valea Niculae... Dar în minte frământam gândul revanșei.

Pe drum nimeni. Intuneric besnă. Cerul plin de nori groși. Din lună, abia din când în când, se zărea Abel căzut sub loviturile de ciomag ale fratelui său, Cain. Când mă apropii de pădure, cu o bâtă în mână și cu

frica'n sân, mă tot gândesc la lighioanele ce-mi pot ieși în cale. Până atunci nu știam că pădurile Nemților sunt greblate, iar mușchii copacilor sunt duși acasă ca așternut pentru vite. Țin întins șoseaua și strâng bine bâta. Mă tot gândesc la lupi și tâlhari...

Deodată se ivește o umbră, apoi silueta unui om. Mă opresc gata de încăerare. Dar n'am timp să gândesc dacă e un hoț sau fugit din vreun lagăr, căci aud un glas cunoscut:

— "Camarade, aici sunt eu, Vasile Zotu. Am fost pedepsit de dl comandant Țâlnariu să fac un marș până aici, unde dumneata să-mi ții o ședință de cinci minute despre legea punctualității."

M'am lămurit. Țâlnariu trimesese pe Zotu tot în direcția mea, ca să mă controleze dacă într'adevăr am trecut pe acolo la ora indicată și să-și bată joc o leacă de amândoi.

— "Las' că ți-o fac eu, frate Lauriene!...

Ajung în satul Doberan. Întunerec beznă, nici un sgomot. De atâta pustiu parcă mi se sbârcea carnea pe mine. Casele toate cu "*Verdunkelung*" nu lăsau se se vadă nicio rază de luminã. Merg pe mijlocul străzii, pavată cu piatră. Nădăjduesc că sgomotul bocancilor mei cu cuie va atrage curiozitatea vreunui polițist. Nimic. Cam în mijlocul satului, unde se afla un monument al eroilor din primul războiu mondial, am făcut cale întoarsă. Vreau însă să întâlnesc pe cineva, pe oricine, ca să-l rog să-mi elibereze o dovadă că am executat ordinul.

Spre norocul meu, zăresc o luminã prin crăpătura unei uși. Mă apropii și bat, mai încet la început, apoi mai tărișor. Apare un ofițer din SS somnoros și puțin speriat.

— "*Was ist los?*"

Eu, nici una nici alta scot un dicționar din buzunar, caut cuvintele care îmi trebuie și îi arăt:

— "*Führer... straf... papier... stempel...* — și îi arăt cu degetul ceasul din perete.

A început omul să râdă cu atâta poftă că s'au sculat și ceilalți ofițeri și câteva funcționare, obosite și cu părul ciufulit. În sfârșit după multe și muncite explicații în nemțeasca mea specială, și-au dat seama despre ce este vorba și mi-au eliberat hârtia cerută cu antetul poliției din Doberan, cu "*stempel*", prin care se certifica ora sosirii în localitate.

Eu: "*Danke schön*", și dau să plec. Dar o funcționară, suflet de femeie, mi-a întins un pahar de rom, ca să mă întremez. Am refuzat la început, căci eram în misiune: șef... ordin... straf..., dar de dragul și veselia tuturor, am închinat până la urmă cu ei, după sistemul german. După un "*Heil Hitler*" sunător, am luat drumul înapoi spre casă, mulțumit

că am un document dela poliție, prin care să dovedesc negru pe alb că mi-am făcut datoria.

Când la ședința următoare, i-am arătat lui Țâlnaru biletul dela poliție, s'a făcut roșu de mânie; și-a început să-mi reproșeze: că l-am făcut de rușine, că au aflat Nemții de pedepsele noastre, că vom suferi represalii, că se va face anchetă, și câte altele...

Prea ne cerea să mergem pe muchea cuțitului. I-am făcut-o și eu odată ca să devină și el o leacă mai ... democrat. Pentru nimica toată ne dedea niște pedepse de nu mai înțelegea omul nimica.

VIZITA DLOR VASILE IASINSCHI ȘI CORNELIU GEORGESCU.

Aproape de Berlin, în localitatea Berkenbrück, dincolo de Fürstenwalde, se aflau tinuți ca ostateci: Comandantul Mișcării Legionare, Horia Sima, Comandanții Bunei Vestiri, Corneliu Georgescu și Ilie Gârneață, Comandanții Vasile Iasinschi, Constantin Papanace și Dragomir-Jilava, apoi comandanții ajutori Viorel Trifa, Constantin Stoicănescu, Nicolae Horodniceanu, plus Ilie Smultea, Dumitru Groza, Virgil Mihăilescu și Traian Borobaru. Pe ei îi supraveghea dela Berlin, Müller, Șeful suprem al Gestapo-ului.

Fiindcă la Rostock începuseră oarecari nemulțumiri, pe care conducerea locală nu le mai putea stăpâni (aceasta datorită agenților trimiși de Eugen Cristescu), au venit la fața locului, prin Martie 1942, domnii Corneliu Georgescu și Vasile Iasinschi, însoțiți de comisarul Legath și de reprezentantul Ministerului de Externe German, Rademacher, ca să vadă și să audă personal ce se petrecea acolo.

În sala de mese, legionarii primesc pe vizitatori, în front. A vorbit întâi, Corneliu Georgescu. Rar și apăsat, a amintit de primele începuturi cu Căpitanul, de greutățile prin care au trecut, de uneltirile vrajmașilor pentru a ne distruge, strecurând printre fraze și durerea de a ne găsi într'o țară streină, ale cărei legi trebuie să respectăm. Ne dădea să înțelegem că trebuie să avem răbdare, să ne înfrângem durerea, să înțelegem situația grea în care ne aflam. Și iar revenea la Căpitan, la exemplul lui luminos, care a mers mereu pe drumul Golgotei până la marea jertfă. Când era pe sfârșite și își încheia cuvântarea cu cuvintele: "*Și s'a întâmplat ce s'a întâmplat*", sub puterea amintirilor (el anunțase în lagăr asasinarea Căpitanului) îl vedem că se face galben la față și apoi își pierde pentru un moment cunoștința. Corneliu Georgescu era un om voinic, neam de mocan din Poiana, dar traiul din Germania îl slăbise și-l anemiase mult. A fost luat repede de dr. Apostolescu, dus la aier și în câteva minute și-a revenit. L-am mai văzut pe Corneliu Georgescu la Viena în 1944 și apoi la Altaussee, în 1945.

După aceea a căzut ucis în mod banditesc de o haită de tâlhari, ca și prof. Ionică, Ministrul Vladimir Cristi și Emil Bulbuc. Dumnezeu să-i odihnească pe toți!

După Corneliu Georgescu, a luat cuvântul Vasile Iasinschi, care a vorbit în limba germană, atât pentru noi, cât și pentru cei doi funcționari germani. A revenit asupra acelorași îndemnuri la pace, frățietate și răbdare.

AGITAȚIILE CONTINUĂ. O CIRCULARĂ-INDREPTAR A COMANDANTULUI.

După plecarea domnilor Vasile Iasinschi și Corneliu Georgescu, am avut puțină liniște. Dar după aceea, agitațiile au reînceput, căci uneltele se găseau în mijlocul nostru, manevrate dela București.

Încrederea, disciplina și voia bună au început din nou să slăbească, pe măsură ce exilul se prelungea. Cine a condus numai un cuib în pribegie, știe cât de greu este să menții unitatea și disciplina. Dar când e vorba de sute de oameni!...

E ușor a ieși din rânduri și a face pe supăratul; motive ai destule. Dar e greu să păstrezi disciplina mai ales când nimeni nu te poate sili decât propria ta conștiință, și să suporți chiar o nedreptate ce ți se face, pentru a nu distruge legile organismului din care faci parte. O nedreptate se mai poate repara, dar cum se va putea repara organismul întreg, odată răvășit și dizolvat?

Comandantul Mișcării, Horia Sima, când ne întâlnea pela Berlin, ne dădea mereu îndrumări și dispoziții, ca să ne abținem dela agitații sterile. Printre altele, ne îndemna să ne scriem "amintirile", cum poate fiecare, fără a le înflori sau răstălmăci, pentruca din acest material, istoricul de mâine al Legiunei să aibă ce să aleagă.

Tot în acea vreme ne-a trimis un fel de Indreptar-Circulară pe care o copiez aici în întregime:

1. Biruința nu poate fi câștigată fără de asigurarea frontului intern. Frontul intern al nostru este unitatea Mișcării. Nu există nicio justificare pentru acela care calcă principiul unității, pentrucă prin acțiunea lui slăbește forțele Legiunei și face jocul dușmanilor.

2. Să nu se uite nicio clipă că realitatea legionară există în propria noastră conștiință și nu în afară de noi. Legionar este acela în care a început un proces de desăvârșire interioară, condus și organizat pe linia permanențelor istorice ale neamului. Tu trebue să fii într'o continuă stare de veghe față de propriul tău suflet. Să-l supraveghezi, ca să nu alunece în zona întunerecului. Să te bucuri cu adevărat nu atunci când te apreciază alții,

ci atunci când sufletul tău îți spune că ai devenit mai bun, mai drept, mai corect, mai viteaz.

3. Imprăștie în jurul tău sănătate sufletească, încredere, voioșie. Nu te lăsa târât de gânduri ascunse și nu căuta satisfacții mărunte.

4. Măreția unui caracter nu stă în riposta imediată la vorbele nesocotite ale altora, ci în puterea înfrânării. Peste dreptatea ta, se înalță dreptatea Legiunii și pentru ea trebue să ne jertfim cu bucurie, chiar dacă suntem loviți pe nedrept.

5. Trecutul unui luptător nu-i dă decât un singur drept acestuia: să continue lupta. În momentul când jertfa unui legionar este adumbrită de cel mai mic interes, oricât de mare ar fi această jertfă, ea este viciată și își pierde semnificația ei morală.

6. Adevăratul eroism este acela de durată. Să te menții pe poziție fără limită în timp, și în fiecare clipă să fii gata să-ți daruești chiar viața.

7. Dragostea este izvorul tuturor virtuților. Din dragoste pentru Neam și Legiune se naște puterea de jertfă. Proces de desăvârșire legionară înseamnă așadar, măsura în care dragostea îți limpezește câmpul sufletesc și înfrânge puterile răului din tine, te împacă cu camarazii tăi și îți unifică existența ta cu a Legiunei.

8. Cine nu este disciplinat, nu are dragoste. Este absurd să se ridice cineva în numele dragostei împotriva disciplinei. Disciplina este cea mai neînsemnată jertfă ce o poate aduce cineva pentru Legiune și cel dintâi semn de dragoste.

9. Obișnuiți-vă să trăiți pe liniile mari ale Legiunei, pe perspectivele ei îndepărtate. Ridicați-vă din cercul strâmt al existenței și gândiți problemele noastre prin prisma totalității legionare.

10. Evitați ușurința în judecată sau anumite formule învățate pe dearostul, fie ele chiar legionare. Realitatea este mult mai simplă. Confruntiți-vă întotdeauna părerile cu realitatea și urmați indicațiile ei. Nu creați probleme inutile și complicate. Legiunea nu face altceva decât să vă învețe anumite adevăruri simple, dela care neamul nostru s'a îndepărtat prin rătăcirea conducătorilor lui.

11. Nu te da îndărăt din fața niciunei greutăți. Nu uita că puterea ta, ca legionar, este cu mult mai mare. Pentrucă ești acoperit de întreaga putere a neamului și fapta ta este un act de participare la creația dumnezeiască.

12. Peste tot ce vă pot învăța, nu uitați că sunteți legionari și aveți mari răspunderi pentru destinul Gărzii de Fier.

Din voi să crească numai suflete alese, vrednice să ducă la biruință steagurile legionare, sfințite în sângele martirilor și eroilor noștri.

În esentă, Comandantul cerea unire, căci, cum se spune, dacă un guvern și un popor sunt uniți, o eroare săvârșită nu are importanță, deoarece ea poate fi ușor reparată în cursul desfășurării aceleiași idei și al aceluiaș program. În timp ce, dacă se ivesc tendințe diametral opuse în sânul unei națiuni sau al unui organism politic, acestea pot provoca anarhia și destrămarea lor.

PARAȘUTAT ÎN ȚARĂ

de Petre Țintoiu

19 Decembrie 1944... în drum spre Țară.

În avion ne aflam patru legionari, pregătiți să ne asvârlim în Țara ocupată pentru îndeplinirea unei misiuni, și trei ofițeri de bord. Eram îmbrăcați în mod ciudat, cu unelte și aparate speciale, dar nu pentru a merge la nuntă, ci la luptă. Destinația: Băile Maria Similar, sub muntele Semenic, între Piatra Nădoia și Piatra Ursului.

Conducătorul vine să ne anunțe că suntem aproape de locul prevăzut. O lumină roșie se aprinde, urmată de una galbenă, după care urmează cea verde, semn că trebue să sărim în spațiu. Primul sare Ion, după el Niculae, apoi eu, și Joji la urmă.

Priveliștea sub picioarele noastre era frumoasă, încântătoare. Aș fi vrut să tot plutesc așa, dar pământul ne atrăgea cu o iuțeală din ce în ce mai mare. Apoi am putut distinge albul zăpezii și pata copacilor. Am tras de curele cum învățasem la instrucție, mi-am potrivit picioarele în unghi și-am isbutit să nu cad chiar în mijlocul unui arbore secular. Am alunecat pe-o cracă, apoi pe alta, m'am legănat pe una mai slabă, apoi craca s'a rupt și-a căzut peste mine, înfundându-mă cu capul în zăpadă.

Fără a pierde o secundă, am strâns parașuta și-am îngropat-o chiar lângă copacul cu pricina. Acolo am găsit-o opt luni mai târziu, după executarea misiunei. Luna, stelele și neaua dedeau destulă lumină pentru orientare. Busola deasemenea. Erau orele nouă seara. Am plecat spre locul de întâlnire. Pe Joji l-am găsit degrabă. Căzuse nu departe de mine, dar se lovise la umăr; se plângea că durerile sunt mari si că poate i s'a rupt vreun os. Din fericire nu era nimic rupt. Am plecat împreună spre locul fixat: Băile Maria Similar, și acolo am găsit teferi pe ceilalți doi, cari căzuseră mai aproape ca noi de punctul de întâlnire.

Ne-am adăpostit mai întâi într'o colibă în marginea pădurii. La orele 11 noaptea, Joji dă raportul prin radio la cei peste graniță: "*ajunși cu bine*". Apoi, toată noaptea am căutat sacii parașutați și pe cari nu-i găsisem din primul moment. În zorii zilei am dat peste ultimii doi saci lipsă la apel, atârnați într'un copac înalt. Acolo ne erau păturile, securile, fierăstraele, sârmele și toate anexele. Pe acestea nu le puteam recupera fără a doborâ mai întâi copacul. Era prea înalt și plin de ghiață. Riscul era prea mare

ca unul dintre noi să încerce să se cațere până în vârful lui. Misiunea nu ne permitea să avem vreun rănit dela început.

Mă ofer eu să iau "*primul contact cu Țara*" și să aduc securea trebuincioasă. Astfel, vom avea poate și norocul să aflăm mai repede ceeace dorim. Joji avea un prieten la Brebu, nu departe de unde eram. Trebuia să dau de el cât mai degrabă. După ce am promis că voi fi "*precaut*", am plecat pe marginea pădurii. Ceilalți trei se uitau după mine, ca și când nu ne-am mai vedea pe vecie. Eu, îmbrăcat în straie soldățești, mă simțeam forte să duc la capăt misiunea.

Ajuns la un drum bătut, văd în depărtare o sanie cu doi telegari vânjoși. Fac semne de oprire și țăranul oprește imediat. Mă gândeam, apropiindu-mă de el, cum voi ieși din acest prim examen cu cei de acasă...

— "Bună dimineața, frățe" — îi spun eu în graiul bănățean.

— "Bună să-ți fie inima. Dar de unde vii?"

— "Dela pădure" — îi spun eu.

A zâmbit și s'a prefăcut că-și stăpânește caii. Ce avea oare de gând? Sania era goală. Mă tot uitam la el fără o vorbă. El și-a întors privirile spre mine și m'a întrebat, mereu zâmbind:

— "Cu ce te pot ajuta?

Am prins din nou curaj și-am respirat profund:

— "Noi ni-s acolo, la un post de observație, și am avea nevoie de un topor, să tăiem niscaiva lemne. Dacă ai fi așa de bun să-mi vinzi toporul dumitale. Îți plătesc preț bun."

El îmi răspunde pe îndelete că nu-și poate vinde singurul topor pe care-l are, că-i trebuie și lui, dar... și'ntinzând brațul către un deal nu departe de-acolo, îmi zise, tot uitându-se într'acolo:

— "Vezi cabanele celea... Apoi bine, a treia de partea asta este a domnului Costeanu. Dânsul o să-ți dea tot ce dorești. El îi legionar".

Ultimele cuvinte le-a pronuntat cu un aier grav. Apoi mi-a zâmbit din nou cu un zâmbet minunat și plin de înțeles:

— "Să ai noroc, frăcie!"

M'am despărțit de el, strigându-i, când caii porneau la trap:

— "Mulțam frumos, frăcie!"

O iau spre cabana Costeanu, așa cum m'a îndrumat "frăcie". Pe la ferești apăreau tot mai multe fețe îmbujorate. "Turiști" la schiuri, îmi spun. Sun la ușe. Apare o femeie și întreb de dl Costeanu. Îmi răspunde că nu e acasă. Dar mă poftește înăuntru. În casă mai multe persoane. Din toate părțile plouă întrebări: de unde vii și cum te cheamă? La un moment dat văd un om mai vârstnic că se apropie de mine și-mi spune:

— "Mă bucur că văd un soldat român voios!"

Le răspund la toți râzând că "mi-s bănățean și soldat la un post de observație pe Semenic".

Am fost apoi condus la doamna Costeanu. I-am spus că aveam nevoie de o secure, că aș vrea să o cumpăr, că m'a trimis la ei omul cu sania și, ca să o conving de bunele mele intenții, îi întind o mie de lei pe masă. Emoționată îmi spune că nu vrea bani. Apoi începe să se uite prin hârtiile ce le avea pe masă, fără să mă privească. Se prefăcea numai, căci șiroaie de lacrimi se prelingeau pe fața-i îngrijoratã. După ce își sterge ochii, chiamă servitoarea și îi spune să-mi pregătească un dejun bun, apoi mă îndeamnă spre bucătărie.

Nu a lipsit nimic depe masă, ca pentru un oaspete din Banat. Pe când mâncam, servitoarea începu să-mi pună fel de fel de întrebări, la care îi răspundeam cum puteam și eu mai bine pentru a nu mă da de gol.

Am întrebat-o și eu de unde este. Ea mi-a răspuns că dela Reșița. Atunci am asvârlit câteva nume de legionari dela Reșita. Ea s'a uitat lung la mine și m'a întrebat dacă sunt legionar.

— "Da!" — i-am răspuns.

Atât a așteptat ca să-mi facă destăinuirea că și Doamna cu Domnul Costeanu sunt legionari. Masa era încărcată cu toate bunătățile. Dar nu mai mi-era foame. Gândurile mele sburau în altă parte. Doream să capăt dela ea cât mai multe informații. Am întrebat-o de Ruși și mi i-a descris ca niște barbari cum n'a mai cunoscut istoria.

Noi, cei patru parașutați, eram îmbrăcați în uniforme de militari români, aveam acte în regulă și spusesem tuturora că fac parte dintr'un post de observație așezat pe Semenic. Dar servitoarea nu părea să îmi creadă poveștile. Deodată mă întreabă dacă am înregistrat astă noapte un avion. Era vorba de avionul nostru. I-am răspuns afirmativ, dar am adăugat că am înregistrat mai multe, că trec avioane zi și noapte.

Deodată însă, nu știu ce mi-a venit, ca să curm situația asta nelămuritã, i-am spus că eu am sosit cu avionul acela. Când a auzit vorbele mele, s'a ridicat ca o săgeată, și s'a repezit în salon, de unde s'a întors cu doamna Costeanu. Aceasta mă privește din nou cu ochii plini de lacrimi și mă invită să stau jos, oferindu-mi din nou din toate bunătățile. Regreta din suflet că dl Costeanu nu era acasă, avea un "*proces*" la Reșița, dar trebuia să sosească poimâine.

— "Dar ai încredere în mine, și spune-mi cine ești și de unde vii, — mă rugă doamna cu căldură.

O privii lung în ochi. Simțeam în ei toată camaraderia de care aveam nevoie în acele momente. I-am mărturisit de unde vin și planul cu care am venit. Limbile s'au deslegat, sufletele s'au deschis. După ce prietenia s'a

înfiripat bine, i-am mărturisit că în afară de topor, aș mai vrea ceva: să-mi facă legătura cu garnizoanele de partizani legionari dela Brebu și Gărâna.

Ca să mă încerce din nou, m'a întrebat de câțiva prieteni... legionari pe care îi cunoștea, și se aflau în străinătate. I-am răspuns că sunt bine toți și i-am vorbit de fiecare în parte. Luminată la față, având toate dovezile că sunt *"pe fir"*, mi-a mărturisit că ea ascultă mereu radio din străinătate. A chemat apoi servitoarea și i-a spus să-mi aducă toporul.

— "Dacă revii spre seară pe aici, vei avea și omul care să te pună în legătură cu cine vei voi."

Dar n'am plecat numai cu toporul, ci și cu un pachet cu de ale mâncării, din care nu lipseau nici vinul și nici țuica de prune. Am dat să plătesc, dar doamna Costeanu m'a oprit din nou să scot banii din buzunar.

Am pornit la drum. Doamna Costeanu și servitoarea s'au uitat multă vreme după mine, până ce am dispărut printre copaci. Am ajuns cu mare întârziere la coliba părăsită și camarazii mă așteptau neliniștiți. Le-am povestit ce-am pățit cu țăranul și ce-am aflat la cabana doamnei Costeanu, arătându-le și ce-am adus cu mine. S'au bucurat de toate, căci erau un semn bun.

Ne-am pus să tăiem copacul unde erau atârnate parașutele. Când a căzut a făcut un vuiet de răsunau văile dimprejur. Cu mare greutate am desprins sacii și-am pus tot materialul la adăpost. Apoi bucuroși, ne-am așezat pe mâncare și băutură, că eram tare flămânzi după atâta trudă. Retrași în coliba din fundul pădurii, am încins un foc cald și adormitor. Sprijiniți de butuci, le-am povestit din nou mai pe îndelete pățania mea. La urmă ne-am făcut planul de bătaie, cum să mă întorc la doamna Costeanu, ce să mai întreb, etc. La urmă am fixat și ora întoarcerei.

Doamna Costeanu și servitoarea mă așteptau în pragul ușii. Erau cam speriate, căci întârziasem puțin.

— "Credeam că nu mai vii!"

Dau înapoi toporul și doamna mă conduce în bucătărie unde întâlnesc un bărbat robust, voios și numai ochi. Doamna Costeanu mi-l prezintă că este domnul Mihai. Dar eu l-am recunoscut imediat după descrierea făcută de Comandament și îi zic:

— "Domnul Simion, nu-i așa?

— "Da, Simion", — răspunde el fără nici o trăsărire.

Era îmbrăcat țăran. Ne-am așezat unul lângă altul. Servitoarea ne-a adus două pahare de vin. Ne punem pe vorbă. Eu îi dau numele și adresa prietenului lui Joji ca să-l caute și să-l aducă încoace. Îi vorbesc și de Gărâna. La despărțire îmi spune:

— "Mâine seară, la ora șease, tot aici vei avea răspunsul."

Cu mare dragoste mi-a strâns mâna. Apoi aud o sanie care se depărtează în noapte. Mă pregătesc și eu de plecare, deși aș fi rămas bucuros peste noapte în cabana primitoare a familiei Costeanu. Era cald și servitoarea nu uita să-mi umple mereu paharul golit.

— "Ce păcat, oftează doamna Costeanu, că soțul meu nu este acasă tocmai în acest moment. V'ar fi putut ajuta mult. Dar mâine are procesul și numai poimâine va fi acasă. Atunci veți fi cu toții oaspeții noștri și vom avea grije de toate."

Dar cine putea ști unde vom fi mâine noi cei în misiune!...

Din nou, la plecare, mi-a întins un pachet cu de-ale mâncării, cu vin și țuică.

Am ajuns la coliba noastră după miezul noptii. Joji deschide ușa cu precauție. Ceilalți dormeau. El era de planton. În puține cuvinte i-am spus ce am aranjat. Mâine seară la șase vom avea legătura. Joji îm ajută să-mi găsesc pătura, un butuc la căpătâiu și mă întind mulțumit. Dar, deși eram obosit, nu puteam dormi. Până acum ne-au mers toate bine. De-ar ține așa până la capăt. Gândurile-mi sburau dela mama și bunica, la neam și la toți cei dragi... Barbarii au năvălit din nou. M'am ridicat și am căzut în genunchi. O rugăciune de mulțumire lui Dumnezeu și de ajutor pentru expediția noastră și pentru neamul nostru. Apoi am adormit liniștit.

Dimineața, Joji strigă *"drepți"*. Cafeaua e gata. Ion și Niculaie erau deja la pârău. Se spălau pe față și se ștergeau. Dejunul a ținut cam lung, căci trebuia să ne întremăm bine. Cine știe când vom mai putea pune ceva în gură. Ne-am făcut planurile. Apoi, Joji a pregătit raportul, eu l-am tradus și Ion l-a transmis prin radio.

Spre seară trebuia să mă întorc la cabana familiei Costeanu, la ora indicată. Îi propun și lui Ion să vină cu mine. El e de acord și ceilalți aprobă. De astă dată nu mai fac niciun ocol, ci cobor direct și intru pe din dos. În curte două sănii. Înăuntru aud voci de bărbat. Eu strig din curte pe Mihai. Statura voinică de aseară apare în prag. Îl recomand pe prietenul Ion și apoi intrăm în casă. Numai acum îmi spune trist că prietenul lui Joji din Brebu a murit de o săptămână, în urma unor răni primite în lupta contra bolșevicilor. Din fericire, el cunoaște pe noul șef al garnizoanei. Cât privește pe cei din Gărâna, îmi va prezenta personal pe șeful tineretului din regiune. O tânără, o femeie.

Suntem surprinși și nedumeriți. Dar n'avem timp să punem alte întrebări. Servitoarea introduce o fată tânără în uniformă. O fată frumoasă ca un vis. Nici nu-mi venea să cred că o astfel de ființă putea fi șefă de partizani, mai ales că cei dela Gărâna erau vestiți. N'avea decât vreo 23-24 de ani. Simion își ia rămas bun și pleacă. Tânăra îmi trage un salut legionăresc cum numai doritorii de luptă pot să-l facă. Inimile bat ca în clipele

grele și de răspundere. Ne prezentăm și apoi începe discuția. Îi explic ce dorim noi: să luăm cât mai repede legătura cu tabăra dela Gărâna. Îi spun tot ce știam noi în străinătate despre această tabără de luptători, și dorința Comandamentului de a organiza cu ei o rezistență care să se întindă peste toți munții. Ne-a ascultat în tăcere, ca și cum cântărea fiece cuvânt.

— "Situația pe care o cunoști d-ta este cea de acum patru luni, — mi-a răspuns în liniște. Acum lucrurile stau altfel. Au fost ciocniri sângeroase. Avem mulți răniți și bolnavi. Trebuie să avem grije de ei. Pentru moment ne e foarte greu să reîncepem o campanie nouă. Avem nevoie de timp. Cum sunteți aici, doriți să intrați sub protecția grupului nostru?"

— "Nu, mulțumesc, — i-am răspuns. Noi avem directivele și șefii noștri. De-altfel misiunea noastră nu-i terminată aici."

Am mai vorbit un timp, apoi ne-am despărțit cu speranța revederii. Speranțele veșnice ale celor ce luptă...

Ne-am întors la coliba din pădure. Povestim lui Joji și Niculae cele întâmplate. Aici nu mai putem sta. Trebuie să ne continuăm misiunea. Mai departe, spre alte ținuturi unde rezistența românească s'a organizat sau e pe cale de a se organiza. Joji scrie raportul și-l transmitem prin radio. Dimineața la ora opt, după primirea semnalului, vine ordinul: *"pregătiți-vă și plecați imediat peste Cerna Var. Acolo veți primi toate dispozițiile necesare"*.

Am luat harta și am studiat posibilitățile de a ajunge la locul indicat pe căi cât mai lăturalnice. După aceea ne-am fixat programul drumului. Înainte însă am hotărât ca să anunțăm pe doamna Costeanu pentru a nu o lăsa îngrijoratã. M'am prezentat la cabana cea primitoare cu sufletul strâns. I-am spus scurt că avem ordin să plecăm pentru îndeplinirea misiunei în altă regiune. M'a rugat să nu plecăm, să așteptăm măcar până la sosirea soțului ei, care ar putea face mult pentru cauza noastră. Dar eu nimic. Ordinul era ordin. Văzând că nu ne pot reține, doamna Costeanu cu servitoarea, plângând amândouă, au început să ne împacheteze alimente pentru un drum mai lung.

Și-așa am lăsat în urmă o familie de legionari ce ne primiseră cu atâta frățietate... Peste doi ani, m'am întâlnit cu aceeași servitoare la Reșita și mi-a spus că la două ore după plecarea noastră, a sosit dl Costeanu și că imediat a plecat să ne caute prin munți, dar fără rezultat. Noi eram deja departe, pe cărările pierdute ale pădurilor, în drum spre destinul nostru...

Asemenea întâlniri, cu oameni trimiși de Dumnezeu, am avut multe în lunile viitoare. Lumea era solidară cu noi, ne simțea frați în suferință și'n lupta de eliberare și aștepta mântuirea dela cei din Apus. În noi vedeau pe crainicii acestei mântuiri.

RÂNDURI TÂRZII PENTRU GHIȚĂ TOCEANU

de Dumitru Toceanu

Ghiță Toceanu s'a născut în comuna Dănila, județul Suceava, în anul 1917, exact în timpul când a început revoluția bolșevică în Rusia. Dar el a venit pe lume menit să combată, ca soldat în armata creștină, anticreștinismul care lua ființă acolo, în stepele rusești.

Născut dintr'o modestă și tradițională familie a acestei comuni, atât străbunii cât și tatăl său au fost fruntași ai satului Dănila, consilieri comunali, primari, în vremuri grele pentru Bucovina. Comuna n'are familii prea bogate, din cauză că, pe vremurile de ocupație austro-ungară, toate pământurile din împrejurimi fuseseră ocupate de doi moșieri: unul se numea baronul Pruncul, iar al doilea baronul Capri. Nu cunosc istoria acestor doi moșieri pe câmpurile frumoasei Bucovine, dar sunt sigur că erau străini sufletește de neamul românesc.

Ghiță T. Toceanu, vine pe lume ca primul copil în familie. E un copil vioiu și plin de viață. De mititel aratã alte aptitudini decât ceilalți copii de seama lui. La 6 ani este trimis la școala primară, unde e foarte sburdalnic dar și primul la carte. Directorul școlii pe atunci era învățătorul Sabin, om răutăcios din fire, dar foarte corect în acțiune. Spunea adesea că Ghiță este cel mai năstrujnic și bătăios elev din toată școala, dar și cel mai inteligent și mai iscusit. Directorul însuși a insistat ca Ghiță să fie trimes mai departe, la școli superioare, pentrucă îl considera o inteligență vie și o forță de voință rară.

Așa dar, merge la Suceava și intră cu ușurință la liceul "*Ștefan cel Mare*", școală istoricã de mare renume în mândra noastră Bucovinã. În acest institut școlar de mare tradiție, chiar din primii ani, Ghiță Toceanu se adapă la marea ideie naționalistă română. Prin anul 4 de liceu era deja înscris în "*Legiunea Arhanghelul Mihail*". După ce s'a afirmat ca naționalist și legionar, a avut de suportat multe necazuri, ca toți camarazii noștri de pe tot întinsul Țării... Pe Ghiță însă, nimeni și nimic nu l-a putut opri din drumul pe care și-l alesese. În orice împrejurare era cu fruntea sus; n'avea fricã de nimeni și de nimic.

Pe vremea aceia, în toate liceiele din țară, erau mulți profesori evrei, cu cari noi nu ne puteam înțelege niciodată. Astfel, Ghiță, fiind fiu de

țăran și legionar, oricine își poate închipui lupta ce-a trebuit să ducă ca să se mențină: piedici la examene, eliminări temporare, arestări fără motive, bătăi și schingiuri în beciurile poliției din Suceava. De copil începe să guste din "*școala suferinței*" și-așa a dus-o până și-a încheiat veleatul în credința legionară. Dar, cu toate piedicile ce i se puneau de profesori, de colegii anti-naționaliști, de toți cei ce-l înconjurau și cari făceau parte din grupurile putrede și înjidovite cari dețineau frânele Țării pe vremea aceia — (mulți au încercat să-l cumpere, fie cu bani, fie cu promisiuni) — nimeni și nimic nu a reușit să-i schimbe idealul. A mers mereu neînfricat pe drumul ales, curat și limpede, trasat de Căpitan.

Mereu citat ca unul din cei mai buni elevi ai liceului "*Ștefan cel Mare*" și la fiecare sfârșit de an promovat cu laude, în 1935 obține bacalaureatul. Încearcă apoi să se înscrie la Universitate, gândul lui de totdeauna fiind ingineria minieră. După ce a bătut la porțile tuturor Politehnicelor din țară, fără să fie primit, se întoarce mâhnit la Dănila. Pentru el nu se găsea loc la niciuna din Universități!... Cunoscut ca legionar, și Legiunea aflându-se în plină prigoană, dușmanii îl urmăreau pas cu pas, pentru a-i face rău. Până la urmă, prigoana fiind în toi, Ghiță — în loc de Universitate și studii — este arestat și dus în beciurile Prefecturei Poliției Capitalei. Peste trei săptămâni rămâne închis, spre cercetare, supus celor mai moderne metode de schingiuire. L-au chinuit ca pe un Cristos, dar a rămas neclintit pe linia de onoare a Mișcării Legionare. Când au văzut că nu pot scoate nimic dela el, l-au pus în libertate.

În toamna anului 1936, reușește însfârșit să se înscrie la Școala Politehnică din București. Din nefericire însă, prigoana continuă din ce în ce mai aprigă, și el este mereu căutat de poliție, urmărit și observat. Când lipsea vreodată dela cursuri, imediat era căutat de jandarmi în casa părintească, tocmai în Bucovina. Nici părinții nu mai aveau pic de liniște. Li se făceau percheziții din două în două zile.

În sufletul și'n jurul lui Ghiță Toceanu se adunau necazuri lângă necazuri, suferințe lângă suferințe, răni lângă răni, și totuși, nimic nu l-a sdruncinat. A continuat drumul trasat de Căpitan, cu trup și suflet, până la marele sacrificiu.

A luat parte la cele mai multe tabere de muncă legionare. Dela Cabana de pe Muntele Rarău la Tabăra dela Carmen Silva, trecând prin o serie de alte manifestații de muncă legionară. Cred că nu a lipsit dela nici una din taberele mari pe Țară.

În 1937, primește comanda Grupului Legionar dela Școala Politehnică din București și'n acelaș timp e însărcinat cu misiuni grele și periculoase. Le primește pe toate cu multă bucurie și convins că le va duce pe

toate la bun sfârșit. Nu vede în față-i decât lupta pentru biruința legionară și studiile la Universitate.

În 1938, Căpitanul este întemnițat. Ghiță, în legătură cu Comandamentul Mișcării, este trimis continuu în misiuni grele prin toate orașele Țării. Dar prigoana se întețește. Țara toată geme sub teroarea carlistă, țara toată este aproape crucificată. Totuși, cei ce se aflau liberi, lucrau fără oprire, cu atenție înzecită, controlând firele și mișcările dușmanilor. În acea epocă, Ghiță trece ca un iureș pe acasă, în drum spre Cernăuți, Rădăuți, Siret, linia Dărmănești-Vatra Dornei Suceava, în misiune. La Suceava însă a fost zărit de agenți. A doua zi ne și pomenim cu jandarmii, veniți direct din Suceava, căutându-l pe Ghiță. Negăsindu-l, au supraveghiat casa părintească câteva zile. Până la urmă, s'au năpustit asupra tatălui nostru ca să spună ce știe de activitatea fiului. Tata, deși legionar, nu știa nimic, doar că se află la Politehnica din București unde studiază.

Dar lucrurile n'au rămas așa. Prin Februarie 1938, la Cernăuți are loc un proces, unde Ghiță trebuia să depună. Cum nu fusese încă descoperit, jandarmeria l-a ridicat pe tata, care nu avea nicio legătură cu procesul. Dar era legionar și tatăl lui Ghiță. Pentru ei era de ajuns! Jandarmii l-au dus pe jos, din post în post, până la Cernăuți și l-au dat pe mâna justiției, adică a poliției. Mult timp după aceea, l-au adus pe bietul tata, tot în aceleași condiții, mort de foame, de sete și bolnav. Il chinuiseră mult de tot. Deabia se mai ținea pe picioare. Trăgea să moară.

Eu, care mă găseam la liceul industrial din Câmpulung, am primit o telegramă: "Vino urgent acasă, tata grav bolnav." Imediat am luat trenul. Pe peronul gării Dărmănești întâlnesc pe sora mea Eleonora, venind din București. Am întrebat-o ce știe de fratele Ghiță. Nici ea nu știa nimic de el de câtva timp. Era mereu plecat prin Țară. Îl cautase peste tot unde știa ea, dar nu-l găsise.

Când ajungem acasă, la poartă vedem un automobil și lume multă, vecini și rude. Intrând în casă, spre marea noastră mirare, găsim pe Ghiță vorbind cu tata la marginea patului. Deși tare bolnav, în ochii tatălui nostru o mare bucurie, simțindu-se pe patul de moarte și văzând pe toți copii săi în jurul lui. Ghiță venise cu automobilul ca să-l ducă pe tata la Suceava. Am plecat cu toții. Acolo am ajuns pe seară, ne-am oprit la avocatul Octavian Cerchez, camarad de al nostru, și cu ajutorul căruia l-am internat în Sanatoriul doctorului Strugaru, și el simpatizant legionar. Acesta a făcut tot ce-a putut pentru a-l salva, dar nu a reușit. Din cauza chinurilor suferite din partea călăilor neamului românesc, legionarul Atanase Tcaciuc Toceanu, încetează din viață, pe ziua de 31 Martie 1938, cu etatea de numai 48 ani. Cu mari greutăți rămășitele lui pământești sunt duse de noi în satul nostru unde este înmormânt — "Fie-i țărâna ușoară și odihna veșnică!."

În timpul celor 10 zile de sanatoriu, Ghiță Toceanu este luat de agenții de poliție și dus la Legiunea de jandarmi, unde timp de două zile răspunde la interogatorii și dă declarații. I se dă drumul, cu condiția să se prezinte în fiecare zi la Legiunea de jandarmi, unde să semneze într'o condică. Totodată a fost avertizat să nu părăsească orașul fără a comunica Jandarmeriei.

După înmormântare, Ghiță pleacă imediat la București, fără a mai ține seamă de ordinul Jandarmeriei; eu mi-am luat drumul spre Câmpulung, pentru a-mi continua studiile. Luni de zile după aceea n'am mai știut nimic de fratele meu. Numai prin toamna lui 1938, am primit o scrisoare dela sora mea, în care-mi spunea că a aflat câteva vești despre el, dar nu știa exact unde se afla.

La sfârșitul lui Noembrie 1938, pierdem pe Căpitan. Țara era în fierbere. Poporul clocotea contra lui Vodă-Carol-călăul. Atunci, tineretul român a jurat răsbunare! Tiranii deschideau alte fronturi de luptă; dușmanii trebuiau deci înfrunțați sub orice formă; anul 1939 este decisiv pentru fratele meu Ghiță.

În vara lui 1939, într'o bună zi, apare la mine, la Câmpulung, fratele Ghiță, însoțit de doi camarazi. Voiau să se odihnească deoarece veneau într'o misiune importantă. Erau pe drum de mai multe zile. Trecuseră prin insula Ada-Kaleh pe Dunăre, prin Banat, Transilvania, valea Prahovei și mai aveau de umblat. Au rămas câteva zile, în care timp s'au urcat și pe Rarău, muntele de reculegere al legionarilor. Într'o bună zi au plecat mai departe.

Câteva zile după plecarea lui Ghiță mi-a venit și mie rândul să simt ura dușmanilor. Am fost eliminat dela Liceul Industrial, pentru motivul că am scris cu cretă pe una din ușile interioare ale școlii: *"Trăiască Legiunea și Căpitanul."* Fusese de ajuns... Au cercetat mult caligrafia și au descoperit că eram eu. Astfel, la sfârșitul lui August, am luat și eu drumul întoarcerei spre casă.

Pe ziua de 1 Septembrie Germanii intră în Polonia. Zile întregi am asistat la drama unui popor, la retragerea trupelor poloneze în România. Pe ziua de 8 Septembrie, fratele Ghiță apare din nou acasă, unde rămâne numai câteva minute; după aceea se ascunde la niște rude din apropiere. Era mereu căutat de jandarmi. Pe ziua de 9 Septembrie însă este arestat de un sub-ofițer de jandarmi, pe peronul gării Dărmănești, în momentul când voia să se îmbarce în tren. Militarul, îmbrăcat în haine civile, îl urmărise tot timpul. Este dus la Suceava.

Pe ziua de 10 Septembrie m'am dus la Suceava să-l văd. Nu știam atunci că pentru ultima dată îl vedeam pe fratele Ghiță în viață!... La

Legiune mi-au permis să vorbesc cu el numai 5 minute. Când a apărut m'am speriat. Nu mai era feciorul chipeș pe care-l văzusem cu o zi sau două mai nainte. Era complect vânăt și cu capul umflat. Aproape nu l-am recunoscut... Ultimele lui cuvinte au fost: "M'au bătut rău de tot. Se pare că au descoperit ceva, nu știu exact ce. Mă vor duce la Turda pentru cercetări". Asta-i ultima imagine ce mi-a rămas dela fratele meu Ghiță. De atunci nu l-am mai văzut.

După evenimentele dela 23 Septembrie 1939, l-am căutat peste tot, dar nu l-am găsit. Autoritătile nu se arătau deloc binevoitoare. Aveam totuși speranța să fi scăpat de furtună... Am scris la Legiunea de jandarmi Turda, de unde mi s'a răspuns că a fost trimis de mai mult timp în Lagărul Miercurea Ciuc. Plin de încredere, am făcut două pachete, unul de haine și altul de alimente, și le-am trimis acolo pe numele lui. După vreo 40 de zile unul din pachete s'a întors, cu o foaie lipită pe el: "Acest nume nu constă pe listele noastre de internați. Semnat: Lagărul Miercurea Ciuc."

Atunci, sora mea a decis să meargă la fața locului să vadă cum stă situația. A plecat spre Turda, având adresa camaradului Vasile Sârbu, din comuna Viișoara, fost coleg cu Ghiță la Școala Politehnică din București. Acolo, a aflat tot adevărul despre moartea fratelui nostru. Iată mărturisirea autentică a unei bătrâne, rudă cu familia Sârbu, ce locuia în apropierea locului unde au fost executați cei trei camarazi, aleși să fie uciși mișelește de jandarmi, la marginea orașului Turda, între un cimitir și un obor de vite. Spune bătrâna:

> "În noaptea de 22 spre 23 Septembrie 1939, pe la orele trei dimineața, am auzit niște împușcături și câteva vaete. După aceea, liniște de mormânt. Pe la orele patru, alte împușcături, din nou vaete și apoi liniște. La orele cinci dimineața, din nou acelaș lucru. Am înțeles că se petrece ceva misterios. Nu am mai putut dormi. Am așteptat să se crape de ziuă să văd ce s'a întâmplat."

Așa dar, cum s'a făcut ziuă, bătrâna s'a dus pe locul unde auzise împușcăturile și-a găsit trei corpuri de tineri, așa cum fuseseră uciși, legați cu mâinile la spate și căzuți cu fața'n jos. Fuseseră executați mișelește, împușcați în ceafă.

Pe la orele 11 dimineața au fost puși alături unul de altul, cu fața în sus, și lăsați în văzul lumii, ca publicul să-i recunoască. La capul lor au pus, nu o cruce, ci o placă mare cu o inscripție înjositoare împotriva lor.

Bătrânica însă a recunoscut pe fratele Ghiță, de oarece-l văzuse bine de mai multe ori în casa camaradului Sârbu, unde au stat de vorbă numai cu vreo lună de zile înainte.

Astfel, pe ziua de 23 Septembrie 1939, moare, ca atâția alți martiri ai mișcării naționaliste și pentru cauza sfântă a neamului românesc, Gheorghe Tcaciuc Toceanu, legionar bucovinean, ucis mișelește, acolo unde strãbunul nostru domnitor, neînfricatul Mihai Viteazul, își dãduse și el sângele pentru același ideal al neamului.

"Frate Ghiță, trupul tău cãlãii l-au ucis, însã sufletul tău mare, trãiește în noi și va trãi etern, până la biruința totalã a Mișcării Legionare."

"CELULA ZECE"

de Filon Verca

Pe pragul de sus, numărul "lo" marca celula lui Nicu Bălănescu din vara trecută. Săpată în pământ și prinsă în pereți de ciment, cu geamul la nivelul pământului, astupat de o piatră mare, avea înfățișarea unui mormânt. Doi metri pe doi și un metru optzeci de înalt, celula nu avea nimic altceva în tot spațiul, afară de cimentul rece; gol, gol, nici măcar o scândură să mă întind pe ea. De acum cimentul îmi va fi așternut, iar tavanul betonat învelitoare... Liniștea pustiului îmi ține tovărășie și gândurile aleargă înapoi, spre viață, din întinericul strâmt și umed.

Ceasurile trec greu și picioarele nu mă mai țin. Simt oboseala cum se urcă în trup, dar unde să îmi aștern odihna! Așez pălăria îndoită la marginea zidului și cad pe ea rezemat de perete. Lipesc corpul de zid, despărțit doar de grosimea cămășii. Un fior mă pătrunde, o sensație de reptilă se prelinge pe piele. Mă amestec încet temperaturii zidului și cimentul suge căldura din trup, ca și cum ar vrea să încălzească pietrele.

Mă aflu într'o închisoare din Timișoara. Este fostul Consulat german, transformat de comuniști în "Siguranță Regională". Consulatul se află la 200 de metri de liceul "Loga" și dă cu spatele spre parcul străbătut de canalul Bega. Sunt pentru a doua oară arestat sub comuniști. Arestarea a avut loc în pădurea Nemanu, din apropierea comunei mele natale Petroșnița, de lângă Caransebeș, pe data de 10 Iulie 1948.

Am fost prins de plutonierul de jandarmi Cojocaru, șeful secției Caransebeșul-Nou, însoțit de doi soldați și de doi pădurari cari cunoșteau potecile. Luasem parte la marea acțiune de rezistență contra comunizării țării, care s'a întins peste tot Banatul și chiar depășindu-l, până la Arad și Hunedoara, din care au făcut parte Spiru Blănaru și colonelul Uță, căzuți eroic în aceste lupte. Nucleul principal al acestei organizații era format din legionari, la cari s'au adăugat progresiv o mulțime de Români din toate păturile sociale.

O deschizătură bruscă în ochiul porții îmi desface pleoapele ce-au prins odihnă și un glas șoptit în fugă însoțește un bilet asvârlit în celulă: "Citește-l și rupe-l!". Sar ca ars și mâinile pipăie podeaua. Apuc biletul și-l desfac tremurând. Tremuram de fricã să nu mi-l găsească, dar

și de emoția enigmei. Cine îmi scrie și ce? Mă apropii de crăpătura lăsată între piatra din fereastră și perete și o rază subțire se așterne peste rânduri, mângâietoare. Citesc:

Camarade Filon,

Suntem mai mulți aici. Nemeț, Viorel Boborodea. Nu-ți fie teamă. Rabdă și nu spune nimic. Se poate răbda, așa cum am făcut și noi. Îți voiu comunica cele declarate pentru coordonare. Spune dece ai nevoie și îți vom da. Ai încredere în noi. Viorel e vecin de celulă cu Dta.

Cu bine, Virgil

Virgil Procopovici, un legionar refugiat din Bucovina, la noi la Lugoj!... Îl vedeam parcă aievea și-i vorbeam prin învolburarea gândurilor: În casa bunicei tale, câte nopți de iarnă nu mi-am încălzit frigul adunat pe drumuri și de câte ori foamea zilelor hoinare n'a găsit aburii calzi ai mâncării pe masă... Prânz gătit de inimă de mamă!... Bunica ta ținea prea mult la tine și ne cuprindea pe toți în acelaș suflet, devenind o mamă a pribegilor. Nu rareori o găseam singură, când tu erai plecat, dar ușa casei se deschidea deopotrivă, ca nepotului ei drag...

In rândurile scrise de Virgil, vedeam chipul ei îndurerat, așteptându-și nepotul dela drum, care, de astă dată, nu va mai veni, căci îl încolțiseră poterele.

În momentul când citeam aeastă scrisoare și mă năpădeau amintiri calde, parcă se desfăceau gratiile temniței și brațe camaradерești se întindeau ca să îmbrățișeze pe frații aceleiași credințe. Și ei, cei prinși în pivnița acelorași chinuri, îmi strigă nădejdea lor în mântuire și îmi trimet ajutor. E comunitatea unui ideal ce depășește omul cu slăbiciunile lui și îl schimbă, în clipe de restriște, în instrumentul viu al datoriei creștine: ajutorul cu orice risc al fratelui căzut în nenorocire. Sufletul mi se desprinde de ziduri și crește mereu, depășind hotarele vremii. Încep să trăiesc în picurul eternității... De acum nu mă voiu mai teme. Am regăsit în temniță pe cei lăsați pe muntele Nemanu. Nicolae, Ion, Virgil... ne vom ține tari și dușmanul nu va triumfa prin durerea noastră.

O smucitură și un pachet îmi umple celula, prin ferăstruica rămasă deschisă. Sar, închid ferăstruica, și prind pachetul. O bucată de pâine, albă ca sufletul lor, își desvelește fața. E atât de mult de când n'am mâncat încât am uitat și foamea; primele firimituri îmi redau pofta amorțită. Înghit pe nemestecate, ca să sfârșesc bucata cât mai repede; gardianul ar putea veni dintr'un moment într'altul și atunci... de unde am pâinea? Să-mi destăinuesc camarazii? Asta nu se va întâmpla niciodată, chiar de

va fi să plătesc cu tot ce este viu în mine. Dragostea lor mi-a depășit nădejdile, mi-a întărit corpul pentru ce-o să vie. Mi-a împrăștiat singurătatea și întunerecul pereților. Acuma sunt cu ei, le simt inima cum bate în ritmul aceleași trăiri. Comisare Moiș, vei lovi zadarnic!

Closetul era așezat lângă celula lui Viorel, n.o 9. Toți cei ce mergeau afară, făceau un pas până la celula lui, și încă doi până la celula mea. Gardianul ședea în colț și păzea tot șirul, căci nu putea să însoțească pe fiecare în parte, 150 de persoane, de trei ori pe zi. Aceasta mai îngăduia unuia sau altuia să-și bage capul pe ferestruica celulei. În timpul uneia din aceste operații, ferestruica se deschide și apare un cap lungăreț, blond, cu barba mare, care îmi zâmbește:

— Ce mai faci, camarade?

— Bine! — îi răspund, dornic de o vorbă bună. Vestea prinderii mele se răspândise în toată închisoarea și toți treceau să mă vadă și să-mi spună o vorbă bună. Nu-l cunoșteam cine e; am aflat mai târziu că e student, dar din ochii lui se scurgea numai dragoste și hotărâre. Alții se perindă spre locul comun. Am lăsat fereastra întredeschisă și stau la pândă. Deodată apare Viorel Boborodea, râzând:

— Cum de te prinseră, cuscre? Bată-te să te bată norocul... și iar cu arme la tine.

— Că doar n'o să mă afle cu doniți și cu ciubare!...

Apoi, la ureche, îmi șoptește ce-a spus el, ca să ne coordonăm spusele la anchetă. Dealtminteri, el nu avusese decât o legătură tangențială cu activitatea noastră. Se aud pași de bocanc. Viorel dispare repede în celula lui, așteptând să-l încuie.

— Gata 9?

— Gata, răspunde Viorel.

Se lasă încet seara. Pași mulți, bătuți, trec pe sub fereastră. Comenzi scurte, o oprire bruscă și un repaus militar. Au venit întărituri de jandarmi pentru paza nopții. La crăpătura ferestrii, o voce aspră strigă:

— Măi, ăl din celulă.

— Ce e?

— Tu vezi arma asta? (Și îmi arată țeava prin crăpătura pietrii.)

— Nu prea.

— Să nu încerci ceva, că te curăț ca pe un câine.

— Ce să încerc?

— Să fugi!

— Și crezi că de aici s'ar putea așa ceva?

— Voiu sta toată noaptea lângă fereastra ta.

— Și eu voiu durmi toată noaptea.

N'a mai răspuns, dar simțeam că și-a luat în primire postul dinspre curte. Clădirea era ocolită de jandarmi, ce se plimbau roată, ca să zădărnicească orice speranță de evadere.

Peste puțin vine cina. Celulele se deschid cu sgomot de fiare ruginite și linguroiul ciocănește a foame în oala cu ciorbă. Grigore, gardianul, țăran din Hunedoara, deschide ușa și doi deținuți îmi servesc cina într'o farfurie de tablă: un sfert de litru de apă fiartă cu câteva bucăți de dovleac porcesc. O bucată de mămăligă pe care o mănânci din două înghițituri, întregește cina ce mă lasă mai flămând decum m'a găsit. Masa terminată, începe din nou colindul spre unicul closet.

Acum pândeam la ferestruică, doar se va abate cineva din drum la celula mea. Agentul postat în dreptul celulei mele și gardianul la cotitură, țineau sub priviri tot parcursul. Nu se mai putea apropria nimeni ca să îmi dea bineț. Urmăresc totuși cu interes șirul de oameni ce se prelinge încet. Apar figuri cunoscute. Vine Tampa, cu fața amărâtă. Vederea lui îmi amintește momente trăite în iarna trecută în casa lui săracă și darnică. Îl învățam cântece noi. Avântul lui nu mai cunoștea margini și numai aici putea să-l aducă. Acasă, o familie lipsită, cu copii de școală. Cine să le mai ducă grija? Asta-l făcea atât de posomorât. Pentru câtă vreme oare aici?... Avea o fetiță de vreo zece anișori. Era mândria lui. Întâia în clasă. Azi, desigur, așteaptă afară la poarta închisorii, cu coșul cu merinde, pentru tăticul ei întemnițat...

Apare apoi, în dreptul vederii mele și Nicolae Zarin, om cu cinci copii. Abia mai merge. L-au chinui mult. Se vede de pe fața lui galbenă și înegrită de lovituri. Și-apoi, apar alții și alții, chinuiți și supți de foame.

Muncitori simpli, ce au îmbrățișat credința în neam cu simplicitatea firii lor. Fără ascunzișuri, fără cute și fără niciun interes. Așa le poruncea sufletul milenar al neamului. De câte ori, în pribegia mea în lungul și latul Banatului, am fost oprit la masa celor cinci copii... Înainte de a începe *prânzul*, sufletele fragede rosteau rugăciunea și degetele lor mărunte se adunau pentru a face semnul ocrotitor al crucii. Seara, îngenunchiați în fața icoanei, cu ochii plecați, cereau lui Dumnezeu îndurare și odihna nopții. Așa-i creșteau părinții, cu puțină pâine și multă credință. Azi, cei mai mărișori, îl caută pe tata la poarta închisorii, așteptând zadarnic, ca alți zeci de copii cu mamele lor, ca gardienii să le ia pâinea pentru cei flămânzi și chinuiți dinăuntru. Nu rareori, erau isgoniți cu brutalitate de agenții lui Moiș — șeful Securității — cu mâncarea sleită pe oale...

Văd și pe un alt cunoscut, tot un muncitor, îmbătrânit de torturi, abia călcând cei câțiva metri de drum dela celula lui până la a mea. Dar ei nici nu mă văd, pierduți în durerile lor... Număr pe muncitorii prinși

în lupta contra regimului comunist. Sunt vreo 80. Șirul lor parcă nu se mai sfârșește...

Vine apoi rândul la closet al studenților și oamenilor cu carte. Apare mai întâi Virgil, urmat de 40 ingineri, doctori, profesori. Între ei, o mulțime de figuri cunoscute... de nerecunoscut. Rezultat al câtorva luni sau săptămâni de regim demonic.

Târziu se liniștesc pașii, cu deținuții prinși în cuști.

Mă cheamă noaptea la odihnă, dar gândul că mă așteaptă rândul la anchetă îmi răcește carnea de pe mine. Nu pot totuși să stau toată noaptea în picioare, iar piatra rece a celulei parcă mă prinde ca'ntr'un mormânt. Mă agit mult. Un somn greu mă atrage la pământ și mă lipesc podelei amorțit. Doar laibărul mă desparte de ciment, iar pălăria îmi servește de căpătâi. Deasupra, cămașa mă învelește ca un giulgiu. E prima noapte din cele multe cari mă așteaptă... Nici nu mai pot gândi. Adorm împăcat. Așa a fost să fie! Dar nici dormind n'am pace. Din când în când, fereastra porții se deschide și ochi cercetători măsoară bucata de om întinsă pe pământ. Afară, spre curte, jandarmul îmi ține strajă la fereastră, rezemat de pușcă. E miezul nopții. Dorm frânți, paznici și prizonieri...

Nu știu cât am dormit. Deodată un urlet îndepărtat străbate zidurile, și gemete mocnite îmi turbură somnul. E casa stafiilor!... A început glasul nopții să urle tot mai aproape. Pe cine o fi smuls din celulă și ce zile chinuite își împlinesc sorocul, așteptate în vreun cămin sărac de mamă și copii. Aud pași coborând treptele și ordine transmise în șoaptă. Apoi, scrâșnet de ușe de fier și din cuștile săpate în pământ o altă victimă e dusă la... interogatoriu. În acelaș timp, geamătul de sus aud cum coboară și se apropie de rândul celulelor. Cel "*anchetat*" e purtat pe brațe și asvârlit în celula ce-i va fi poate mormânt. A căzut în mesimțire sub ploaia loviturilor, n'a mai putut vorbi. Acum l-au întors în celulă ca să-și revină. Tortura va reîncepe mâine sau peste un ceas. Până atunci, cui îi va veni rândul? Doar strigăte înăbușite străbat spre noi, pentru a ne anunța că nici rândul nostru nu mai e departe.

Nu mai pot dormi. Poate că acuma mă ia pe mine. Mă vor încălzi în bătăi. Trupul întreg mi-a devenit o masă rece. Dar nu mai simt nimic. Ochii mi se închid, obosiți. Nu știu cât să fi trecut, când aud pași spre poarta dela stradă, o ușe ce se închide sgomotos și-apoi liniște. Judecătorii întunerecului și-au încheiat încă o anchetă și-acum se retrag satisfăcuți... Rândul meu n'a venit încă. Cimentul îmi face din nou semn la odihnă. Cad pe laibăr și încep al doilea somn.

O bătaie în ușa de fier. Tresar îngrijorat. Poate au venit să mă ia...

— Hai, frate, scoală; ai durmit destul!" — Era Grigore paznicul, un tânăr de 25-26 ani. Îmi zâmbește prietenos. Fusesem prins în straie de

țăran și cu aceste straie am ajuns aici. Poate că credea că sunt țăran ca el și între atâția "*domni*", poate îi câștigasem simpatia.

— Ce-ai făcut? Dece te-au adus aici?

— Cum aș vrea să știu și eu dece!

— Ai fost primar?

Îl privesc cu aier nevinovat, dând din cap. El continuă:

— Au fost mulți primari pe aici, dar i-o dus repede. Poate îți dă drumul și ție.

Apoi după o pauză:

— Dece te-ai băgat în politică? Ai fost multă vreme primar?

— N'aș mai fi fost! — răspund într'o doară.

— Să n'ai nici o grije! Cât oi sta eu pe aici, o să-ți meargă bine. Ți-oi aduce de mâncare.

Țăranul, suflet curat, caută în orice pericol pe ai lui, pe cei ce seamănă, atunci când sufletul nu i s'a pervertit. Dacă ar ști el că n'am fost primar, că straiele țărănești stau puse de vremuri pe mine!...

Pleacă, făcându-mi cu ochiul a încurajare. Peste puțin se întoarce cu o bucată de pâine mărișoară și o roșie:

— Mănâncă repede. E ordin să nu ți se dea nimic. Zice că ești tare periculos".

Trage iar ferestruica sub ochii mei, ce-i mulțumeau pre limba lui. "Lasă, frate Grigore, zic în gândul meu, nu te îngriji, că nu vor găsi nimic". De câteva zile nu mai mănânc ca oamenii. Fiecare firimitură e prețioasă. Peste puțin timp, vine din nou, cu o bucată de lubeniță dulce, ca să îmi astâmpăr setea.

Am aflat mai târziu de unde-i pâinea. Stanca era complicea samariteană. Era închisă și ea și auzise că sunt și eu pe aici.

— Nene Grigore, i-a spus polițistului. Este un țăran venit de ieri și eu nu pot să mânânc tot ce primesc. Mi se strică pâinea. Nu ai putea matale să-i duci o leacă? O fi flămând, săracul. Nu știe nimeni de el că a ajuns aici.

— Doamnă, îi duc, dar să nu afle nimeni, că-i foc.

— Dela noi nimeni nu află. — Și așa Grigore m'a trezit de dimineață.

Stanca era hoinară ca și noi, pentru aceeași credință. A pierdut Basarabia, legănul copilăriei, dar i-a rămas Legiunea, ca nădejde și reazim. Era logoditâ cu un teolog de lângă Lugoj. El era liber și îi aducea de mâncare. Era atâta hotărâre și curaj în sufletul ei!... A evadat dela poliție, înainte de a fi prinsă a doua oară.

Mi-am astâmpărat foamea și mă pregăteam să trec iar la odihnă, când pași grăbiți se apropiară de ușe. Era Tampa.

— Cum ai căzut, camarade Bugariu? (Cu acest nume mă cunoștea el.)

— Nenorocul!

— Ion e liber?

— Nu-i prins încă. Te-au bătut rău?

Tampa clatină din cap. Nu vrea să-mi spună păsul. Dar văd pe fața lui suptă și după ochii învinețiți, că a suferit mult.

Ora prânzului. Gărzile se schimbă. În locul agentului de ieri, vine un alt "*român de viță*" din marea republică populară română: Dl Weiss, iar în locul lui Grigore, polițistul de serviciu, vine Iosif, ungurul. Acesta, un tip ieșit dela periferia orașului, sbiară mereu la deținuți. Weiss pe toți îi strigă pe nume, se uită la ei cu ochi încruntați și îi ia în primire pentru 24 de ore. La mine se uită mai lung și mai disprețuitor:

— Tu cine ești, mă?

— Uită-te pe listă. Sunt singur în celulă.

— Verca Filon?

— Întocmai.

Mă scrutează cu ochi de "*muncitor*" răsvrătit și-mi trântește ferestruica în obraz. Să-i cad în labă, vai de mine! Bate fără milă. El și cu Adam lăcătușul, sunt spaima deținuților.

O nouă noapte se lasă peste închisoare și rândul meu la "*interogatoriu*" nu va întârzia. Îmi pregătesc în gând apărarea, căci fiarele porții scrâșnesc și vocea șoptită a agentului mă îndeamnă să ies.

— Hai, sus, Verca.

Mă știau pe nume "*elita*" muncitorimii devenită peste noapte funcționari ai "*raiului comunist*".

Urc treptele pivniții, cu opincile târâte, căci fiind fără curele, îmi ieșeau din piciore. Curelele mi le duaseră la intrarea în închisoare, ca să nu le produc surprize. Ieșit din pivniță, urc alte trepte, tot mai sus. Trec pe lângă biroul lui Moiș, dar nu mă opresc. Mă urc cu un etaj mai sus, în "*camera chibzuinții*", unde mă așteaptă perechea Weiss-Adam. Agentul deschide alte uși și mă trezesc în fața lui Steiner, ajutorul lui Moiș.

— Lasă-l și pleacă, — ordonă agentului.

O figură măruntă și înfundată, cu ochi de șobolan, așezat pe un fotoliu, mă pătrunde cu priviri de urâ. În fața biroului, două fotolii. Cu un gest mă îndeamnă să iau loc. Aprinde o țigară și își pregătește introducerea:

— Tu mă cunoști pe mine?

— V'am mai văzut în vara trecută.

— Nu te-am anchetat eu?

— Nu. Eu am fost anchetat de Dl chestor. Nicu Bălănescu a fost anchetat de DVoastră.

— Și el nu ți-a spus nimic de mine?

— Nimic, — spun eu, deși gândul torturii ce-a suferit Nicu îmi sguduie amintirea. Corpul umflat peste tot. Zece zile nu a putut să se servească de mâini.

— Ai să mă cunoști acuma și prea bine.

Am tăcut să nu-l aţât. Îl vedeam plin de ură și tremuram la gândul torturilor ce mă așteptau.

El reia firul gândurilor și-al amenințărilor:

— Eu sunt muncitor, sunt trimisul clasei oropsite să-i apăr drepturile câștigate cu atâtea sacrificii. Eu lucrez în numele lor, al acelor ce așteaptă să le împlinesc dorința și n'am dreptul să-i mint. Cine va cauta să mai uzurpeze drepturile lor, îl voiu ucide cu dinții. Tu știi ce însemnează asta? Vă voiu prinde cu dinții de beregată și apoi vă voiu asvârli stârvurile la șobolani.

Fața i se crispase după această introducere dramatică. Apoi continuă:

— În slujba cui lucrați voi? Nu vedeți triumful clasei muncitoare care a înfrânt atâtea dificultăți? Țăranii au primit pământ, muncitorii dreptate în fața patronilor care le-au supt vlaga. Toată lumea are azi pâine egală. Stabilizarea a nivelat clasele, a ridicat oamenii muncii din sclavia banului. Azi s'au înfrățit cei ce fac pâinea cu cei ce fac uneltele în fabrici. Fără ajutor și amestec străin, am reușit să învingem toate greutățile și să consolidăm regimul poporului. Toate încercările de a răsturna ordinea au fost sdrobite și cei rătăciți și-au luat pedeapsa. Voi singuri, ați mai rămas agenți murdari în slujbă străină să vă vindeți țara, dar sentința poporului e una.

Se uită la mine cu ochi injectați:

— Credeți în ajutorul american, în slujba căruia v'ați pus! Vom avea noi grije să nu intervină nimenea în trebile noastre. Care va fi sfârșitul acestor agitatori? Veți cădea pe rând, părăsiți de stăpânii îndepărtați. Nu veți cădea toți acuma. Noi avem răbdare. Și peste un an, doi, veți cădea desigur. Noi nu te-am căutat pe tine, nu aveam încă interesul să te scoatem din pădure. Ne-ai încurcat însă mult socotelile. Noi voiam să te scoatem cu rădăcini cu tot și în momentul când ele erau întinse pe toată regiunea, ca să nu mai rămână nimic în urmă. Va cădea și Bălănescu, te asigur, fără să-l căutăm. Va cădea, așa cum ai căzut și tu, fără voia noastră. Timpul mi-i va aduce pe toți unde ești tu acum. Numai cei ce trec granița vor scăpa, dar pentru a încerca acest lucru, înseamnă a-și risca mai devreme pielea. Îți dai seama în ce joc ai intrat și că nu mai ai nici o șansă să ieși din el?

Se oprește un moment, ca să-mi dea timp să cuget spusele lui. Apoi, dulceag, reia firul:

— Un singur lucru te poate scăpa de pedeapsa capitală și aceasta atârnă de tine ca să fie folosită la timp: sinceritatea, care nu-ți va aduce eliberarea, ci-ți va crea condiții pentru un viitor mai apropiat. Gândește-te bine! Cântărește-ți șansele! De vrei să devii martir, noi îți vom oferi și acest prilej, pe care singur îl cauți. Băiatule, pe Verca îl așteaptă fie un centru de reeducare, fie că stârvul lui va fi asvârlit hranã peștilor din Bega și asta cât mai curând. Pleacă jos acuma. Ăsta-i ultimul meu cuvânt pe care ți-l mai adresez. Voiu începe curând să te tratez așa cum meriți. Un criminal ordinar și o slugă nemernică ce-și vinde neamul streinilor!...

"Ce nație esti tu?" — îmi venea pe buze întrebarea, care mi-ar fi grăbit sfârșitul horei. "În numele cărui neam vorbești? Cine ți-a dat împuternicire? Cine te-a trimis aici și ți-a pus pistolul în mână ca să transformi în stârvuri pe cei ce se opun cutropitorului din răsărit?"

"De când Dl Steiner e neam de muncitor, care își apară frații din fabrici, ateliere și holde? Până mai ieri, Dl Steiner era fără îndoială unul din miile de exploatatori ai poporului. Soartă, râzi de lume!"

Nu mai puteam să-i răspund nimic. Parcă se rupsese ceva în mine. Un agent mă ia în primire și treptele mă coboară spre fundul pământului, dornice să nu mă mai întoarcă la lumina sângerândă. Un sgomot de fiare și ușa mormântului cade greu peste mine.

Ce-mi vor pregăti oare?... Un aer rece îmi îmbracă trupul, învelit doar în giulgiul cămășii. Ace ascuțite îmi pătrund carnea în fior de îngheț. Cimentul din șase pereți plecați peste mine îmi sug vlaga din mine până la oase, deși suntem în miezul verii. Când deodată, o voce șoptită, se strecoară până la mine:

— Cuscre, cuscre! — îmi strigă Viorel. Pe Iosif Ripan l-au chinuit greu! Stă întins, săracul, pe scânduri și nu mai mișcă. Tot corpul e vânătăi și nici nu se mai vaetă.

Mă cutremură revolta. Cu puține zile în urmă mă despărțisem de el. Îi simteam pulsul bătând lângă al meu, atât de aproape prinși în aceleași lanțuri. Am fost aduși dela Lugoj la Timișoara legați în aceleași fiare.

"Nu vă cunosc" — a fost cuvântul lui de despărțire, și în camera torturii, din gura lui a ieșit mereu aceleași cuvinte. N'a spus nimic, mă asigură vocea vecină. Un corp debil, un obraz palid, au ținut dârz loviturilor până și-a pierdut cunoștința. Apoi l-au târât în pivniță, ca-și consume ultimele clipe...

— Domnule agent, — răsună glasul lui Viorel Boborodea — e aici în celulă cu mine un om căzut în nesimțire, grav bolnav. Vă rog să-l scoateți afară. Aierul e greu. Chemați un doctor!

Se aud pași ce bat spre celulă și agentul întreabă răstit:

— Cine-i? Ce are?

— DVoastră ar trebui să știți. Dar acum ar fi bine să-l scoateți de aici.

— Să întreb mai întâi comisarul de serviciu, dacă permite.

Câteva minute mai târziu, ușa se deschide. Prin ferestruica crăpată observ totul. O saltea de paie e întinsă în fața celulei mele, la capătul coridorului. Viorel și încă unul duc pe brațe un corp inert, ce se îndoaie, lipsit de viață, și-l așternă pe pământ. Privesc fața lui Ripan lugojanul... Palid, nicio urmă de sânge. Dar, în nemișcarea lui, au dispărut semnele ultimei revolte. Împăcarea cu destinul, înflorea pe frunte, pe buze... A depășit durerea, a înfrânt lutul!

Un doctor din cei închiși, un camarad, se pleacă asupră-i. Îi prinde mâinile în palme și îi caută pulsul sângelui ce i-a mai rămas în vine. Îl fricționează pentru a-i pune inima din nou în mișcare. După un sfert de oră deschide ochii. Trupul prinde viață. În jurul lui se aflau doctorul, gardianul și agentul; cei din urmă temători să nu scape.

Încet, pleacă toți pe rând și Iosif rămâne singur, sub privirile mele. E atât de aproape! Doar fiarele porții mă desparte de trupul lui transformat într'o rană vie. Nu, camarade Ripan, nu ești singur! Te voiu păzi toată noaptea. Mi-ai luat-o înainte. Dumnezeu îți va lecui rănile din care se vor naște virtuți și neamul nostru amărât va prinde noi puteri.

— Iosif, — strecor un cuvânt în taină, să mă audă numai el.

Pleoapele desvăluesc sferele lucii și lumina lor urcă zăvoarele, se opresc în ochii mei lăcrimați, trimețându-mi un salut de frate regăsit.

— Te-au bătut rău?

— Se poate răbda, camarade Filon.

Îmi plec fruntea în gând, ca să-i ating trupul sfărâmat... "Se poate suporta" îmi spune el. Graiul lui îmi trimite încurajare pentru ce mă așteptă. Să nu mă sperii. Să nu spun chiar dacă ar trebui să plătesc prețul plătit de el. "Nu, frate Ripan! Pilda ta trăește în mine pentru proba ce va veni!"

Nopțile se scurg aceleași. Mulți urcă singuri la interogatoriu și coboară purtați pe brațe, cu firul vieții frânt. Cei grav loviți, sunt trimiși la spitalul Babeș să-și sfârșească zilele. Și nu au fost puțini acei ce au plătit cu viața curajul sublim — cea mai cutremurătoare paginâ din istoria neamului — de a nu se pleca jugului comunist.

Zi de zi celulele se golesc. Cei rămași întregi, cu dosare completate, sunt trimiși în fața judecății, unde îi așteaptă ani fără număr de condamnare. Eu sunt uitat de aproape șase săptămâni, așteptându-mi în fiecare noapte rândul la torturâ. Am rămas singur cu Viorel Boborodea, fiecare în celula lui.

Frigul îl simt mai tare, mai pătrunzător. Îmi răcește carnea. Un pietroi de ghiață îmi taie răsuflarea. Dureri de cap îmi dau amețeală și

foamea îmi schingiuește mărunțaiele. Arestări noi umplu nopțile din capăt în capăt. Unii fleacă spre alte închisori sau spre veșnicie, dar vânătoarea întunerecului continuă. Noi victime umplu celulele golite în ajun, despărțite pentru totdeauna de mame, soții și copii...

Ce-or fi păcătuit noii veniți? Nu sunt ca noi, legionari. Sunt foști polițiști, foști ofițeri, foști funcționari epurați, ce-și vor sfârși stagiul sub pământ. Îi țin puțin și pleacă. Alții, din alte pături le iau locul... Rulează mereu acelaș film. Toți par a fi *"oameni periculoși noii stăpâniri"* care vrea să înfrângă orice rezistență la sate, la orașe, contra rusificării și comunizării, ce o pregătesc oameni streini de neamul nostru, aduși de armatele de ocupație: Luca — Laslo, Ana Paulker, Samuel Tescovici — Teohari, Klug, Koloman, Moiș, Steiner...

Se apropie marea și sfânta sărbătoare a Adormirei Născătoarei și satul în bucurie mă cheamă... Dar puterile mă lasă și capul greu mă trage spre mai greul pământului.

Prânzul cu apă tulbure și mămăliga de culoare vineție îmi măresc durerile. O amestec în gură flămând și simt că-mi scârțâie în dinți nisip. O fi piatră măcinată, sticlă sau ceva asemănător. S'o înghit, s'o arunc?! Dar foamea mă frânge și îi dau drumul în stomacul gol, spălat de apă... Seara mă prinde în suferinți și somnul întârzie.

Simt dureri scurte ce-mi strâng stomacul în chingi. Stropi calzi mi se preling de pe frunte în colțul buzelor; le simt sărătura, apoi cad pe gât în jos, pe piept, dealungul corpului ce scoate apă din toți porii. Capul se îngreuiază, ochii își pierd lumina. Puterile mă lasă... cad în genunchi cu respirația tăiată.

"Începutul sfârșitului" — îmi zic în sinea mea. Dar ultima nădejde îmi îndreaptă pumnii spre zid, ce sună sub lovituri...

— Viorel, mi-e tare rău!

Atât am mai putut grăi, să cer ajutor frățesc din alt mormânt pecetluit.

Stomacul în fierbere începe să verse nisip albastru, sticlă pisată, în sforțări groaznice. Otravă... Nu era fărâmă din mine să nu vuie în svârcolirea durerii ce smulgea ultimile fire de viață din mine.

Singur, singur
Mă înspăimânt
De-atât pământ
Ce-apasă greu
Pe trupul meu
De-atâta timp...

Pietre și fier
Răstoarnă 'n jur
Dureri ce pier
Și iar s'adun...

S'afund în carne
Gem,
Mă strâng
Și, nu mai pot
Și'ncep să plâng
E greu!

O duc
Mă sbat s'apuc
Lumini
Din mâini întinse, dar
E în zadar...

Se sting în cânt
Atât pământ
Și numai eu
Să port mereu
Pe piept, pe mâini,

Pustiu, pustiu,
Mă împresor
Și toate dor
Atât de viu.

Nime, nime
Doar ceasul rău
Vueste 'n hău
Și bezna vine...

Noapte, noapte,
Liniște, moarte
S'au stins în somn
Dureri... adorm.

În noaptea Adormirii, gândul sfârșitului mă învăluie ca un frate.

IN MEMORIAM

COMANDANTUL LEGIONAR DR. MIRCEA MUȘETESCU

În momentele de destindere, când era în voie bună și distanțele se topeau pentru a face loc mărturisirilor, Mircea Mușetescu aducea necontenit în discuție problema "*marilor anonimi*" din Mișcare.

— Înțeleg, spunea el, Moța, Marin și alte ilustre figuri ale Mișcării, au murit ca eroi și martiri, și numele lor nu se va sterge niciodată din amintirea urmașilor. E o mângâiere pentru cei ce au atins treptele sacrificiului suprem în slujba unui ideal. Ce se întâmplă însă cu miile de legionari necunoscuți cari au murit tot ca eroi ai credinței legionare și de a căror jertfă nu se va ocupa probabil nimeni? Nimeni nu le va perpetua amintirea. Nu va rămâne scris niciun rând despre ei. Mulți dintre aceștia nu au văzut niciodată pe Căpitan la față, nu v'au văzut pe DVoastră și totuși, au murit cu numele amândurora pe buze...

Mi se pare o nedreptate a destinului. Mari anonimi în viață, mari anonimi după moarte! Îmi dau seama că această soartă nu poate fi schimbată. Totuși, sunt frământat de problemă și nu îi găsesc deslegare."

Încercam să-i spulber pesimismul, arătându-i că binele, eroismul, sacrificiul, niciodată nu se sting din viața unui neam, chiar dacă autorii lor rămân în anonimat. Actele binefăcătorilor se propagă în istoria unui popor în forme necunoscute nouă, dând vlăstare la mari distanțe de punctul lor de plecare. E o problemă asemănătoare cu a morților din războiu. Nici sacrificiul acestora nu se va pierde în economia forțelor spirituale ale unei națiuni, deși 99% din cei căzuți sunt soldați anonimi. Prin familii, prin cunoștințe, prin culturã, prin șoapte și suspine, prin toate acele fire nevăzute cari leagă pe cei morți de cei vii, și generațiile între ele, Vrerea lor, pecetluită cu sânge, se va afirma în istorie, creind noi aspirații și energii. Fericit e poporul care dispune de cât mai mulți cetățeni loiali, cari își îndeplinesc în tăcere datoria. Pe sacrificiul "*marilor anonimi*" se sprijină toate faptele mari ale istoriei.

Din punct de vedere creștin apoi, cum viața omului nu se sfârșește aici pe pământ, aceste sacrificii ale "*marilor anonimi*", ignorate de istorie, nu vor fi ignorate mâine, la înviere. Ele vor constitui cartea de vizită a individului când va suna trâmbița învierii. E singura monedă care are circulație și în cer. Nu va rămânea nimic din existența noastră biologică și umană, nici ce am mâncat nici ce am băut, nici câte averi am adunat, nici ce profesiune am exercitat; numai efortul spiritual, numai capacitatea de dăruire a individului se înregistrează în cartea vieții. Atunci vor străluci în lumina Divinității. Atunci "*marii anonimi*" vor intra în cortegiul celor ce vor preamări în veci vecilor pe Dumnezeu.

Este just, de altă parte, că atenția posterității să se concentreze asupra marilor figuri legionare, deoarece acestea constituesc polii de atracție și de discernământ pentru jertfele celorlalți. Fără de Căpitan, fără de Moța, sufletele marilor anonimi n'ar vibra cu aceeași intensitate în serviciul idealului național și creștin. Ei trezesc partea bună din om, o potențează prin exemplul lor și o transformă în armă de luptă contra răului.

În sfârșit, cine știe dacă nu se vor ivi cronicari necunoscuți cari să le proslăvească faptele necunoscute multora și acești mari anonimi să iasă din anonimat, pentru a deveni nestemate puncte de reper ale istoriei legionare. Datoria celor cari trăesc este să ilumineze cât mai adânc adâncurile istoriei legionare.

De când l-am cunoscut pe Mircea Mușetescu, în toamna anului 1940, nu l-am văzut niciodată în primele rânduri. Lăsa altora comenzile, conducerea, iar el se retrăgea în linia a doua. Nu se retrăgea dela primejdii și responsabilități, ci, aș zice, că această zonă era terenul lui predilect de acțiune. Se retrăgea în spatele frontului, pentru a îmbrățișa o perspectivă mai largă din el și pentru a interveni acolo unde se simțea nevoia. Bucuria lui cea mai mare nu era să fie el șef, ci să aibă în frunte un șef bun. Atunci se simțea în largul lui.

În orice acțiune există un aspect mai puțin evident, care scapă celor mai mulți, dar care, adeseori, e mai important decât bătălia ce se desfășoară pe frontul direct. Sunt golurile lui, punctele lui slabe, fisurile pe unde inamicul se poate strecura și lua pozițiile din spate. Numai o inteligență superioară și un ochiu exercitat le poate descoperi. Mircea Mușetescu se specializase în combaterea acestor primejdii laterale. El intervenea acolo unde simțea că adie un aier strein de Mișcare, unde recunoștea sau descoperea o influență inamică. Era atent la câmpul intern și extern al Mișcării, pentru a suplini lipsurile altora. Opera în "*anonimat*" pentru a dejuca manevrele inamicului, înainte ca ele să devină dăunătoare organismului.

Fiu de buzoian, având și înfățișarea caracteristică românului din această regiune, dotat cu o inteligență superioară și cu reacțiuni controlate

și repezi, Mircea Mușetescu și-a făcut școala secundară și Universitatea la București. A intrat în Mișcare în anul 1937, activând în Grupul Legionar dela Medicină. La un an după aceea isbucnește prigoana carlistă. În tot cursul ei a lucrat în clandestinitate în cadrul aceluiași grup studențesc, ajutând paralel și pe fratele său, Petre Mușetescu, la conducerea unei importante unități FDC din Capitală.

Aici e necesar să ne oprim asupra "*cazului Vârfureanu*".

Mihail Vârfureanu, băiat de preot din județul Dâmbovița, student în medicină, a activat în cursul prigoanei ca șef a grupului legionar dela Medicină. Dela o anumită dată (ce nu poate fi precizată exact) a fost "*captat*" de inamic, devenind cel mai bun informator al Poliției în rândurile noastre, și cel mai mare trădător al Legiunii din timpul acestei prigoane. Cum Mircea Mușetescu acționa în același grup, Vârfureanu i-a fost șef direct, încât a putut să-mi dea referințe de interes capital pentru cunoașterea cazului.

Am avut lungi discuții cu Mircea Mușetescu asupra lui Vârfureanu, care știuse să-și ascundă vreme îndelungată complicitatea lui cu Poliția. Mă interesa cu atât mai mult cu cât eu nu-l cunoscusem și nu-l văzusem niciodată. Cum el era șeful unei sub-unități studențești, nu avea legătură directă cu mine. L-am întrebat deci, cum de legionarii din grupul medicinistilor nu au simțit duplicitatea lui Vârfureanu, și în special el, care poseda un "*flair*" deosebit de a cunoaște oamenii?

Mi-a spus că Vârfureanu lucra cu mult rafinament. Niciodată n'a dat pe mâna poliției oameni apropiați de el. Grupul lor dela Medicină n'a avut de suferit nicio pierdere depe urma lui Vârfureanu. Au căzut oameni din grup fără'ndoială, dar în împrejurări cari nu se puteau atribui lui Vârfureanu. El își apăra oamenii din Grup, atât pentru a-și acoperi identitatea de agent cât și pentru a opera în liniște mai sus. Alți studenți agenți au dat pe mâna poliției câte un legionar mai apropiat, dar cu căderea acestuia s'au prăbușit și ei. Felul lui Vârfureanu de a lucra dedea mai mare randament, căci el țintea cadrele superioare ale Mișcării. Așa se face că au căzut unul după altul toată seria de șefi ai studențimii legionare din Capitală, în câteva luni, până ce, prin eliminare succesivă, a rămas el șef.

L-am întrebat dacă după căderea Nicoletei Nicolescu nu și-a dat seama de trădarea lui. Mi-a răspuns că nici atunci nu s'a limpezit situația, deoarece Vârfureanu era garantat de Victor Dragomirescu. Acesta, și din închisoare, a trimis vorbă ca să avem încredere în el. Vârfureanu fusese ucenicul lui Dragomirescu și era unul dintre oamenii lui de încredere. Astăzi ne dăm seama că înșelase dela început și buna credință a acestuia. Din aceleași motive nu l-a dat nici pe Dragomirescu pe mâna poliției, deși avea

dese întâlniri cu el. După cum se știe, Victor Dragomirescu a căzut în nenorocita încercare de a părăsi Țara cu avionul.

Poziția lui Vârfureanu a început să se clatine, spune Mușetescu, prin toamna anului 1939, dar numai în primăvara anului 1940 am avut dovada categorică a trădării lui. Autorul demascării a fost Constantin Stoicănescu, pentru care Mușetescu avea mare admirație, numindu-l "*geniu combinativ*". Scena demascării s'a petrecut în biroul lui Ghelmegeanu și-a fost o piesă-măiastră a lui Stoicănescu.

Acesta s'a dus la Ghelmegeanu pentru a i se plânge că "un oarecare Vârfureanu, agent la Poliție, agită lumea contra legionarilor, punând în primejdie acțiunea de destindere". Faptul era adevărat, deoarece Vârfureanu nu putea aștepta nimic bun dela o reluare a activităților legionare. Dar obiectivul lui Stoicănescu nu era acesta. Intenționat a lăsat deoparte orice mențiune referitoare la situația lui Vârfureanu de student și de legionar. Cum Ghelmegeanu nu cunoștea toată lista agenților dela Prefectură, și nici relația specială dintre Vârfureanu și Poliție, înfuriat, a pus mâna pe telefon și în prezența lui Stoicănescu a cerut explicații la Prefectură:

— E unul acolo la voi, Vârfureanu?

— Este, domnule Ministru, să trăiți; comisarul Vârfureanu. Un băiat foarte bun.

— Bine, să-i spui să se astâmpere, să nu mai vorbească contra legionarilor.

— Am înțeles, domnule Ministru.

Întorcându-se spre Stoicănescu, Ghelmegeanu îi spune surâzând "*s'a făcut*".

Stoicănescu auzise ce voia să afle. Cum telefonul vibra puternic, a auzit întreaga conversație. Vârfureanu nu era un simplu agent, cum se bănuia până atunci, ci înaintase într'un timp record, la gradul de comisar de poliție. Stoicănescu i-a comunicat îndată lui Mușetescu ceeace aflase și acesta imediat a luat măsuri de izolare progresivă a lui Vârfureanu.

Cu echipa medicinistilor, condusă de Bob Munteanu, Mușetescu a participat la revoluția dela 3 Septembrie, în cadrul acțiunii dela Constanța. Acestă echipă trebuia să neutralizeze, împreună cu alte grupe, Comandamentul Corpului de Armată din Dobrogea, instalat la Hotelul Carol, pe malul Mării. Obiectivul urmărit era paralizarea oricărei intervenții armate în alte părți ale orașului. Nu era vorba de un atac propriu zis, ci de o imobilizare prin surprindere, crearea unei clime de confuzie, cu ajutorul unor ofițeri devotați nouă. Deși forțele mobilizate în acest punct erau mai mult decât suficiente pentru realizarea planului, acțiunea a eșuat din cauza lipsei de coordonare între grupele participante.

Mircea Mușetescu a fost arestat cu întreaga echipă și încarcerat la Chestura de Poliție, unde a stat până în dimineața de 6 Septembrie. Mușetescu îmi povestea cu mult haz, metamorfoza morală a polițiștilor, în cursul celor trei zile memorabile: la început erau niște tigri, gata să se arunce asupra lor și să-i sfâșie. Erau siguri că dintr'un moment într'altul trebuia să vină ordinul de execuție. Când a fost numit Antonescu, s'a observat între ei o oarecare neliniște și și-au înmuiat atitudinea. În dimineața de 5 Septembrie, au început să-i întrebe ce dorințe au, țigări, cafele, ce vor să mănânce... Legionarii se frecau la ochi, neștiind ce să răspundă. Iar înainte de eliberare, tigrii deveniseră mielușei și se scuzau că au avut ordine, și dacă vin legionarii la putere să nu-i uite ... la avansare.

În timpul regimului național-legionar a lucrat în Serviciul de Ordine al Mișcării, condus de Boian-Moisescu. Acest Serviciu avea misiunea ca la solemnități legionare să ocrotească pe Șeful Statului și pe toți membrii Guvernului și alți șefi ai Mișcării. În afară de aceasta, supraveghea ordinea internă în Mișcare, în Capitală, pentru a nu se strecura în organizație agenți provocatori.

Cum ne aflam în periodă de transiție dela revoluție la ordine, Serviciul de Ordine era extrem de necesar și l-am lăsat să subsiste și după desființarea poliției legionare. Însuși generalul Antonescu era mulțumit de activitatea acestui Serviciu de Ordine al Mișcării, și adeseori chema la el pe Boian-Moisescu pentru a se informa asupra întâmplărilor din Capitală.

Serviciul de Ordine a avut mult de lucru cu anumite elemente refractare oricărei discipline, în special din Corpul Muncitoresc Legionar. Acest corp crescuse considerabil în curs de câteva luni, ajungând la zece mii de membri. Era firesc ca în această masă imensă de muncitori, să pătrundă și oameni de proveniență dubioasă. Serviciul de Ordine s'a dovedit deosebit de eficace în combaterea acestor focare de desordine. Mircea Mușetescu a fost unul din elementele cele mai active în descoperirea răufăcătorilor, obligându-i să restitue fie un automobil rechiziționat abuziv, fie să părăsească o casă călcată fără autorizație, etc. Au fost cazuri infim de puține, în raport cu cumințenia și atitudinea demnă a legionarilor din Capitală, din toate Corpurile, dar la Președinție și în lumea "*bună*" a Capitalei nu se înregistra și nu se vorbea de comportamentul corect al zecilor de mii de adevărați legionari, ci de "*găinăriile*" reduse ale unor spirite rudimentare și încă ne educate în sens legionar. Casa de rezonanță antonesciană avea grije să amplifice aceste incidente, în marea lor majoritate insignificante, ca și cum cine știe ce grozăvii s'ar fi întâmplat, uitând jafurile anterioare organizate, însumând zeci de miliarde din avutul Țării. Evident că dacă timpul ne-ar fi îngăduit, aceste procese febrile, inerente oricărei revoluții, s'ar fi resorbit.

Neținând seama de nicio normă de justiție și împins exclusiv de ura lui oarbă contra Mișcării, Antonescu, după 23 Ianuarie, a dat dispoziții ca să fie urmăriți și arestați toți legionarii cari au aparținut Serviciului de Ordine, deși tocmai această unitate s'a bucurat de atenția binevoitoare a Conducătorului Statului și era permanent elogiată pentru serviciile aduse ordinei și legalității Statului național-legionar.

Mircea Mușetescu, după ce a încercat în fel și chip să rămână în Țară, nesimțindu-se vinovat cu nimic, a fost silit, în Iunie 1941, să-și caute refugiu în Bulgaria. Ca toți legionarii cari au trecut prin această țară, a stat și el în casa închiriată în localitatea balneară Gorna Bania, de lângă Sofia. Deși scăpat de primejdie, se înapoiază în Țară clandestin, pentru o misiune de informare, înfruntând pentru a doua oară riscurile trecerii Dunării. Revine teafăr, cu misiunea îndeplinită, și imediat își asumă o nouă răspundere, devenind elementul de legătură între grupul refugiaților legionari și poliția bulgară. Sarcină ingrată, pe care a îndeplinit-o strălucit, reușind să câștige repede încrederea comisarului care se ocupa cu chestiunea legionară. Mircea Mușetescu recunoștea și garanta pe legionarii refugiați în fața autorităților bulgare și, după declarația lui, erau puși în libertate.

Ajuns la Rostock, lucrează ca infirmier sub conducerea medicilor noștri. Slăbit încă din Țară, din cauza eforturilor supraomenești, climatul nordic și condițiile de viață de acolo l-au copleșit și s'a îmbolnăvit de piept. În Decembrie 1942, deși în stare gravă, este ridicat cu primul grup de legionari și transportat la Buchenwald. Deși țintuit pe patul de suferință, în lagăr a avut o atitudine exemplară, fiind unul din cei mai energici apărători ai ordinei și disciplinei legionare, combătând tendințele de disoluție cari se manifestau la o parte din camarazi.

La Viena n'a putut să participe la nicio acțiune, așa cum i-ar fi dorit sufletul, deoarece nu se vindecase încă și a trebuit să se îngrijească exclusiv de sănătate. Printr'un miracol de voință a reușit să înfrângă boala, și după capitulare se stabilește la Freiburg, unde împreună cu alți legionari înființează cel dintâi Comitet de Ajutorare al Românilor din Germania, sub președenția lui Mirodotescu. Comitetul dela Freiburg a fost recunoscut de autoritățile de ocupație și a jucat mare rol în ușurarea vieții refugiaților români.

Lucrează pentru un scurt timp la un Sanatoriu catolic condus de maici franceze, pe lângă Stuttgart, pentruca în 1946 să ajungă la Paris, unde își stabilește reședința. Își reia studiile de medicină și paralel continuă și activitatea legionară. Cea dintâi acțiune pe care o întreprinde este schimbarea conducerii dela Asociația Studenților Români din Franța, care se găsea în mâna unor elemente nesigure. Sub noua conducere, de predomință legionară, Asociația se încadrează liniei de luptă anticomunistă, colaborând cu alte Asociații și Grupări la combaterea influențelor comuniste în sânul comunității românești din Franța.

Asociația a fost disolvată mai târziu de autoritățile franceze, la instigația unor Români fără suflet, sub pretextul de a fi controlată de elemente "*fasciste*". Începând cu anul 1947, după ce comuniștii se instalează la Legația din Paris, o mulțime de agenți de-ai noului regim, trimiși sau improvizați, își fac apariția între pribegii din Franța. Mircea Mușetescu a jucat un rol important în demascarea și neutralizarea acestor infiltrații. Frontul românesc anticomunist dela Paris, eliberat de aceste excrescențe, se consolidează și pășește la noi acțiuni. O altă bătălie anticomunistă se desfășoară la Biserica Ortodoxă Română dela Paris. Sub conducerea preotului Vasile Boldeanu, Mircea Mușetescu participă și la această bătălie, care se încheie cu smulgerea Bisericii de sub tutela comunistă și reintegrarea ei comunității naționale.

După avântul primilor ani de după războiu — 1946-1948 — când patrioții români dela Paris, având ca nucleu combativ pe legionari, cu cari erau strâns uniți, pășesc din victorie în victorie, urmează o perioadă de reacțiuni anti-legionare, venite din cele mai diverse sectoare, dar toate având ca finalitate slăbirea Grupului Legionar. Obiectivul îndepărtat era ca, odată nucleul centrul pulverizat, exilul să se debiliteze, să alunece spre formule de compromis și, în cele din urmă, să se "*deschidă*" iarăși influențelor comuniste.

O primă manifestare de acest gen și-a făcut apariția în rue Ribera, unde național-țărăniști refugiați deschiseseră un fel de școală de reeducare a legionarilor și de convertire a lor la idealurile "*democrației*"... Cum pe atunci noi ne oferisem colaborarea la formarea unei direcții unice în exil, atât partidelor cât și Comitetului Național în formație, n'am văzut nici un inconvenient ca legionarii să participe la aceste ședințe. Mircea Mușetescu era unul din cei mai zeloși propagandiști ai ideii de colaborare cu național-țărăniștii, cu cari, spunea el, avem multe afinități sufletești. Când însă a văzut că rostul acestei școli este să pescuiască individual pe legionari, a dat alarma și raporturile cu național-țărăniștii lui Augustin Popa s'au răcit, iar școala... s'a închis.

> "Este bizar, — îmi spunea Mircea Mușetescu, ca după isprava din țară, unde național-țărăniștii s'au asociat cu comuniștii la distrugerea independenții naționale, să vină ei acuma să ne dea lecții, când în realitate, ar trebui să recunoască justețea prevederilor noastre politice. Noi le oferim o colaborare loială, pornind dela noua situație în care se găsește țara, și ei răspund cu meschinării..."

Un al doilea centru de subversiune anti-legionară se instalase în casa profesorului Penescu. "*Salonul politic*" ce funcționa în casa acestuia era consacrat în mare parte problemelor legionare. Se provocau discuții pro și contra, sub aparența de libertate de opinii, dar în așa fel dirijate încât tinerii legionari și nelegionari invitați să vorbească să plece de acolo cu îndoieli în suflet asupra rostului existenței Mișcării în actualele împrejurări.

Tinerii erau îndrumați de prof. Penescu spre "*cariere lucrative*" spre promoțiuni sociale, decât să-și piardă timpul profesând un crez perimat. Odată în posesie diplomei și a unui rang social, vor câștiga și ascendent politic. Argumentul, mai ales venit din gura unui profesor, impresiona mințile tinere, cari nu-i puteau distinge superficialitatea și perfidia. Mircea Mușetescu imediat a simțit aierul ce se respira în această casă, căci nimic nu împiedeca pe un legionar să fie și un excelent student. Nici Moța, nici Marin, nici Vasile Cristescu nu au fost niște ignoranți! În casa profesorului Penescu se pregătea, cu multă artă, devierea legionarului dela luptă și naționalism și convertirea lui într'un personagiu mediocru, fără alt orizont decât cel al profesiei și rentabilității ei.

În sfârșit, tineretul dela Paris avea de înfruntat asaltul organizațiilor de filiație francmasonică. Aceste organizații ofereau tinerilor de oarecare nivel intelectual situații interesante, în schimbul renegării formației lor legionare. Mulți tineri talentați, încolțiți de mizerie, au capitulat în fața banului și unii au intrat chiar în francmasonerie. Mircea Mușetescu a fost un aprig adversar al acestor tendințe cari scoteau pe individ din sfera preocupărilor lui naturale pentru a-l proecta într'o lume călăuzită exclusiv de materie și interese materiale. Mult însă nu a putut face, deoarece subversiunea dispunea de o puternică și multifacetică armătură, încât chiar dacă scăpa tânărul de o ispită, o alta i se oferea sub formele cele mai inocente și atrăgătoare.

Din 1950 atenția lui Mușetescu e absorbită din ce în mai mult de planificarea acțiunilor legionare spre Țară. El a jucat un alt rol important în instruirea legionarilor cari apoi au intrat în România pe diverse căi. Aceste echipe au operat trei ani în România, fără ca inamicul să le simtă prezența, iar căderea lor se datorește unei pure întâmplări, unei erori de ordin omenesc, și nicidecum vigilenței aparatului de securitate.

Prinderea și executarea acestor camarazi l-a durut adânc. Imaginația lui inventivă elaborase un arsenal de ipoteze, de posibilități, pentru a le oferi maximum de securitate, și era convins că pregătirea lor, sub toate aspectele, nu lăsa nimic de dorit pentru a face față și celor mai grele încercări. Ani și ani a trăit cu icoana celor dispăruți în suflet. El știa că exilul a pierdut cu moartea lor tot ce-a avut mai bun. Acest episod tragic revenea permanent în discuțiile noastre și amintirile îl copleșeau:

"Ei au murit, — îi spuneam eu, așa cum îi șade bine unui legionar. În tinerețe, în putere, în glorie. Prin jertfa lor au ridicat categoria de exilat la rangul plenitudinii politice și spirituale. Numai prin ei ne cinstește Țara. Ei au creat comuniunea de sacrificiu dintre Țară și Exil. Sunt mai de plâns exilații cari mor între streini seceraţi de fel de fel de boli. Această moarte nu adaugă nimic vieții; e un fapt natural, o scadență biologică, în timp ce moartea lui Tănase, Golea și Samoilă e aurealată de reflexe istorice. Să nu le turburăm măreția sfârșitului lor cu păreri mult prea omenești. Ei sunt privilegiații destinului național și creștin al poporului nostru."

Mircea Mușetescu înțelegea și fața i se ilumina, împăcat în gând și'n suflet. Par'că voia să spună că și el ar dori să aibă o astfel de moarte.

.....

A murit avocatul "*marilor anonimi*".

Poate că aceste rânduri să nu-i facă bucurie acolo, în depărtările albastre. Poate că mai potrivit cu structura lui sufletească ar fi fost să tac și râvna lui pentru Legiune să rămâna îngropată sub lespedea uitării.

Am revelat însă foarte puțin din tot ce știu din viața lui. Ar trebui o carte, căci toată existența lui a fost strâns împletită cu Mișcarea. Și dacă i-am închinat aceste rânduri, nu ca să-i turbur liniștea eternă, ci pentru a păstra în analele Legiunii viața unui legionar exemplar.

Doctorul Mircea Mușetescu, Comandant Legionar, a murit în al patruzecilea an dela întemeierea Legiunii. Mult ar fi dorit să ia parte la serbările aniversare, dar n'a putut primi concediu pentru această dată.

L-am avut totuși între noi la Majadahonda... "pășind în rând cu cei ce au rămas"... El a răspuns la apel printr'o salvă de voci, isbucnită din piepturile legionarilor adunați, la locul marei jertfe, din toate colțurile lumii.

În cimitirul dela Madrid, unde-i zac rămășițele pământești, până ce Dumnezeu ne va învrednici să le întoarcem în țărâna unei Patrii desrobite, alături de Crișu Axente, Moș Florescu, Grigore Manoilescu, camarazii lui i-au presărat flori pe mormântul încă proaspăt și l-au salutat cu salutul în care a trăit și a murit:

"TRĂIASCĂ LEGIUNEA ȘI CĂPITANUL!"

H. S.

INSTRUCTORUL LEGIONAR PROF. DR. ING. EUGEN BODEA

Departe de Țara și Bucovina lui, dar strâns lipit de Mișcarea Legionară și de lupta neobosită a românismului împotriva hoardelor roșii, s'a stins din viață, în2 Iulie 1967, unul dintre vajnicii luptători ai naționalismului românesc: doctorul inginer Eugen Bodea.

A încetat din viață în orașul Porto Alegre din Brazilia, unde timp de mai mulți ani a fost inginer Șef de serviciu al Societății de Electricitate din Regiune și Docent al catedrei de fizică la Universitatea locală. Deși locuia în ultimul timp la Rio de Janeiro, soarta a făcut ca moartea să-l secere în orașul în care renumele lui profesional era cel mai mare.

Eugen Bodea a avut o viață plină în întregul înțeles al cuvântului: ca Român, ca inginer, ca om de știință, ca legionar. Fiu al medicului Izidor Bodea din Cernăuți și al dnei Eugenia Bodea (născută Stănescu). Eugen Bodea s'a născut la Viena, la 21 Iunie 1902. A făcut liceu la Cernăuți, apoi a absolvit Școala de Ofițeri de Artilerie din București în 1921.

Plecând în străinătate, face un curs preparatoriu la Fabricele "Siemens" din Berlin (1922), după care se înscrie la "*Technische Hochschule*" din Berlin-Charlottenburg, unde își ia diploma de Inginer Electro-Mecanic în 1927. Pleacă apoi la Paris, unde un an mai târziu obține diploma de Inginer Electrician la "*Ecole Supérieure d'Electricité*". A urmat după aceea diverse cursuri de specializare în Anglia, Franța și Germania, întregul său interes concentrându-se în domeniul fizicei nucleare și reactoarelor atomice.

În 1942, își trece teza de doctor inginer la Școala Politehnică din Berlin-Charlottenburg (Magna cum Laude), cu o lucrare teoretică de mare importanță științifică: "*Sistematizarea Sistemelor de Măsură*". Această lucrare teoretică a fost atât de apreciată de Congregația profesorilor și de lumea tehnică, încât "*Tabloul Sistemelor de Măsură*", care purta numele de Giorgi-Kalantaroff, de atunci încolo, prin contribuția compatriotului nostru, a luat un alt aspect fundamental și a devenit cunoscut sub numele de Giorgi-Kalantaroff-Bodea.

Între 1929, când și-a terminat propriu-zis studiile și 1942, când și'a trecut teza de doctorat, Eugen Bodea s'a stabilit în Țară, unde a activat ca inginer al Societății de Gaz și Electricitate din București. Lung timp a fost Șef de Serviciu al Secției de Proiecte, devenind în toamna anului 1940, Director Tehnic.

În acești ani de intensă activitate profesională în Țară, Eugen Bodea s'a alăturat cu trup și suflet mișcării naționaliste. Om cu mare capacitate de gândire și de interiorizare spirituală, nu putea rămâne în afară luptei de emancipare a conștiinței naționale și a efortului neprecupețit pentru salvarea destinului românesc, puse în mișcare de tineretul legionar. În mod natural și spontan s'a alăturat marelui curent spiritualist ce reprezenta Mișcarea Legionară, cu a cărei filosofie și concepție de viață s'a identificat pe deplin. S'a încadrat de timpuriu într'un cuib al Familiei AXA, a luptat și a sacrificat cu toți camarazii săi, dându-și contribuția în toate momentele grave ale vieții Legiunii și numai moartea l-a smuls din cadrul comunității legionare.

Disciplinat și tăcut, a fost totdeauna un exemplu. În Mișcare el vedea sublimul spiritualității românești, după cum în creștinism el vedea sublimul umanității. Fapta excentrică sau eroarea unuia sau altuia dintre legionari nu-l lăsa indiferent nici pe el; îl mâhnea profund, dar nu-l deruta. Deosebea fapta legionară autentică de aceea forțată, căutând totdeauna bunătatea și omenia, caracteristicele spiritului românesc.

Ca orice legionar de bună credință, el și-a urmat șeful, convins că numai disciplina și munca continuă va purta Mișcarea peste vremurile apocaliptice pe care le trăim. Nici odată nu i-a lipsit credința în Mișcare și'n destinul ei, pentrucă nici odată nu i-a lipsit credința în Dumnezeu și în planul cel mare al Lui de mântuire a lumii.

Ani de zile a stat alături de marile figuri ale intelectualității legionare din epoca de efervescență a Mișcării: Grigore Manoilescu (care îi era văr), Mihail Polihroniade, Constantin Noica și toți ceilalți.

Deși, înainte de toate gânditor și teoretician, în momentele grele, în momentele de mari încercări prin care a trecut Legiunea, nu s'a ascuns niciodată și și-a făcut datoria de legionar și de Român. De multe ori și-a riscat situația și viața. În timpul gravelor evenimente din Ianuarie 1941, a pus la dispoziția Mișcării mai multe camioane din depozitele Societății de Gaz și Electricitate, și a participat personal, alături de legionarii de acolo (lucrători și ingineri) la luptă, conștient de marea lovitură pe care "Antonescu & Cia" o pregăteau Mișcării. A sărit în ajutorul camarazilor asediați în diferite puncte ale Bucureștilor, dar în special la Palatul Telefoanelor, unde știa că mulți dintre prietenii lui personali erau amenințați de mișelia politicienilor, în spatele cărora se ascundeau amenințătoare mitralierele nemțești.

Instructorul Legionar Dr. Ing. Eugen Bodea înțelegea că atunci când Neamul și Legiunea luptă pentru talantul ce i-a fost dat de Dumnezeu

să-l multiplice, cei buni și cei mai conștienți sunt cei ce caută să fie în prima linie. La fel, în timpul războiului și-a făcut datoria de soldat când a fost chemat.

După război a reușit să plece din Țară și să scape răsbunării comuniștilor deslănțuiți. Dar motivul cel mai puternic care l-a făcut să plece a fost mai ales posibilitatea de a putea continua lucrările și cercetările în domeniul fizicei, al constituției materiei și al universului. Reușind să obțină o vizâ de ședere provizorie în Elveția, a lucrat la Uzinele Oerlikon, fiind în acelaș timp și asistent la Politehnica din Zurich. Cu toate acestea, condiția lui de refugiat român, și deci *"om fără patrie"*, a făcut ca Elvețienii să nu-i prelungească viza de ședere. A trebuit să accepte un contract ca profesor la Institutul Electrotehnic din localitatea Itajubá (Brazilia).

Stabilindu-se după aceea în Pôrto Alegre (Brazilia) s'a prezentat la un concurs de profesor la Școala de Inginerie a Universității locale. În urma acestui concurs i s'a conferit titlul de Docent Liber al Universități din Pôrto Alegre.

După ce a fost un timp inginerul și gerentele reprezentanței unei mari firme europene de echipament electric, a fost invitat să lucreze la Compania de Energie Electrică a Statului Rio Grande do Sul (a cărui capitală este Pôrto Alegre). În această funcție supravizionează executarea montării și punerea în funcțiune a Centralei Termice CANDIOTA, furnizată de o firmă europeană, dar care refuză să dea asistență tehnică pentru montare din motive contractuale, știind că localnicii nu puteau s'o monteze fără serviciile lor. Inginerul Bodea avea însă capacitatea necesară pentru a îndeplini această operă uriașe.

În viața sa științifică a deținut și alte funcții importante în domeniul fizicei: profesor de electro-magnetism și termodinamică la Institutul Electrotehnic din Itajubá — asistent la catedra de "Centrale Electrice" la Școala Politehnică din Berlin-Charlottenburg — asistent la Școala Politehnică din Zurich — profesor la mai multe Institute de cercetări și experimentări nucleare — la începutul anului 1967, a fost ales membru în Comisiunea Atomică a Braziliei.

Profesorul Bodea, cum era numit de camarazii lui din Brazilia, prin dispariția lui prematură, lasă un gol în sufletele tuturor celor ce l-au cunoscut, dar mai ales în cadrul comunității neamului românesc... Om de mare valoare intelectuală și spirituală, era de o tot atât de mare modestie...

În acest exil, care ne-a ucis sau ne-a distrus sufletește atâția Români, ne putem mândri cu profesorul Eugen Bodea, care, oriunde și în orice împrejurare nu lăsa să-i fie ștearsă calitatea de Român. Prin marea lui

valoare intelectuală, ca și prin marea lui dragoste pentru Neamul Românesc, a făcut pe deplin cinste întregului exil.

Iar ca legionar va rămâne în sufletele celor ce l-au cunoscut și admirat, ca un demn reprezentant al marei generații ce a crestat în istoria neamului linia marilor virtuți naționale și demnitatea disciplinei în realizarea destinului românesc.

Victor Carâp

PRESA LEGIONARĂ ÎN EXIL
(1945 — 1965)

Cea dintâi publicație legionară apărută după sfârșitul celui de-al doilea războiu mondial a fost gazeta "DACIA", al cărei prim număr a văzut lumina zilei la Paris, în Decembrie 1945, tipărită în trei limbi: română, franceză și engleză. De-altfel, DACIA nu este numai cea dintâi foaie legionară apărută după capitularea Germaniei, ci și primul ziar anticomunist al exilului românesc.

Ideia scoaterii unei gazete legionare în exil s'a cristalizat în Iulie 1945, în cursul unei consfătuiri la care au participat, în grădina Luxembourg, cei trei fundatori: inginerul Dumitru Mihăescu, doctorul Faust Brădescu și poetul Ion Țolescu. Ca subtitlu, pentru a îngloba sentimentele și lupta întregului neam românesc, s'a adoptat denumirea de "Organe du Mouvement Patriotique Roumain", iar ca deviză "*Pro Patria Semper*".

La echipa fundatorilor s'au adăugat apoi și alte elemente legionare sau prieteni ai Mișcării: dr. Petre Popescu, avocat Dumitru Paulescu, căpitan Ștefănescu-Govora, Paul Diaconescu, Paul Stoenescu, Sanda Hortopan și alții. Ajutorul bănesc, pentru tipărirea gazetei, a fost realizat prin sacrificiile făcute de către Grupul Legionar dela Margival — localitate unde acest grup lucra la o unitate militară americană — sub comanda lui Andrei Costin, ajutat de Dumitru Paulescu.

Primul număr al "DACIEI" a fost scos în 3 000 de exemplare, reprezentând un triumf al spiritului de luptă și de sacrificiu al Mișcării. Se relua cu entuziasm o ofensivă întreruptă momentan de stările turburi ale acelor ani de sbucium și nesiguranță.

Pentru a ne da seama de ce însemna a scoate un ziar legionar la Paris în 1945, e suficient să pomenim câteva din trăsăturile caracteristice ale atmosferei de atunci în Franța: După înfrângerea Germaniei, comunismul francez cânta victoria pe toate drumurile. O cădere a Franței în mâinile lor părea iminentă. În Gouvern dețineau o mulțime de posturi de comandă. Îndemnurile la uciderea "*colaboratorilor*" erau la ordinea zilei, iar crimele politice se țineau lanț. Un simplu denunț anonim era suficient pentru ca cineva să fie arestat și chiar împușcat.

Importanța acestei acțiuni legionare pentru exilul românesc — primul semnal de alarmă contra cutropirei patriei noastre — a fost imediat semna-

latã de oficiosul comunist "*L'Humanité*". Într'un editorial semnat de însuși redactorul șef — Hervé — se denunța opiniei publice, într'o formă vehementă, presărată de toată gama de injurii caracteristică presei comuniste, ziarul DACIA, ca expresie a unei "*coloane de fasciști români*"... "*resturi ale bandelor hitleriste*", cari încercau să-și manifeste prin această foaie o "*ultimă tresărire de viață*". Ziarul "*Humanité*" se înșela, căci apariția "DACIEI" nu era o ultimă svâcnire de viață a Mișcării și nici a neamului românesc, ci semnalul reluării unei lupte contra aceluiași inamic de totdeauna. În exil, ca și în Țară, Mișcarea Legionară punea bazele mișcării de rezistență, care continuă și astăzi.

Cu întreruperi, inerente împrejurărilor, DACIA și-a continuat apariția până în Septembrie 1946, când o parte din echipa redacțională a emigrat în Brazilia. În această țară, gazeta și-a reluat sborul și misiunea, având aceeași formație de redactori și bucurându-se în plus de colaborarea prof. I. G. Dimitriu, dr. Alexandru Frâncu, Marcel Preoțescu, poetul Al. Petru Silistreanu, avocat Nicu Iancu Păltinișeanu, dr. Crișu Axente, etc.

Un timp oarecare DACIA a apărut tipărită, dar mai târziu, din cauza lipsurilor materiale, s'a recurs la sistemul mai ieftin al mimeografierii. Este "DACIA SERIE NOUA", având ca redactor-șef pe dr. Faust Brădescu.

Gazeta ajunge să fie iarăși imprimată când s'au editat două numere excepționale: unul în 1957, închinat Aniversării a 30 de ani dela întemeierea Mișcării, și al doilea, în 1958, închinat evocării a 20 de ani dela asasinarea Căpitanului. Ambele numere, apărute în condiții tipografice excepționale, conțin o bogăție de material, peste care viitorii istorici ai Mișcării nu vor putea trece fără să-l consulte. Numerele speciale au apărut sub conducerea directă a inginerului D. Mihăescu și poetului Ion Țolescu, cu colaborarea lui Nicu Iancu, Victor Carâp, Dumitru Nicolau și Marcel Preoțescu.

Sub conducerea pricepută și de înaltă calitate intelectuală a dr. Faust Brădescu, DACIA își continuă apariția sub denumirea "COLECȚIA DACIA". Transformată într'o Editură de lucrări legionare și românești, Colecția DACIA a publicat până acum patru cărți de valoare excepțională pentru cunoașterea Legiunei și a problemelor naționale.

În anul 1948 se ivește în Austria un nou centru de afirmare legionară în publicistica exilului. La 1 August 48, cunoscutul luptător naționalist, Ion V. Emilian, fost căpitan în Armata Națională, scoate un Buletin de Informare al Românilor din Austria, intitulat "ROȘU, GALBEN ȘI ALBASTRU". Numerele 1 și 2 au fost scoase exclusiv de către căp. Emilian. Dela numărul 3 (Noembrie 1948) s'a asociat la publicare și Mircea Dimitriu.

Activitatea Mișcării luând proporții, s'a simțit foarte repede nevoia unui organ de informare și de luptă mai amplu, prin care să se intensifice propaganda anticomunistă din exil.

În locul Buletinului "ROȘU, GALBEN ȘI ALBASTRU" și în continuarea lui, apare ziarul "VESTITORUL". Căp. Ion V. Emilian acceptă să lucreze în noul cadru, continuând să îndeplinească funcția de Redactor responsabil și Secretar de redacție. Contribuția Mișcării era constituită de articolul de fond și editorial, pe când căp. Emilian acoperea știrile din Țară și pagina germană. Primul număr al "VESTITORULUI", de astă dată tipărit, apare în Aprilie-Mai 1949, la Linz, oraș unde își avea reședința căp. Emilian și unde apăruse până atunci și Buletinul.

Dela numărul 8 (Iulie 1949), VESTITORUL câștigă prețioasa colaborare a ing. Virgil Velescu. Cu intrarea acestuia în redacție, VESTITORUL face un important salt calitativ, devenind în cursul anilor cea mai bună gazetă politică a exilului. În numărul 8 apar două articole cari marchează noua etapă: "*O chestiune de conștiință*" al ing. Velescu, și "*Lecția dela Segarcea*" de Mircea Dimitriu.

Pentru a se asigura unitatea de spirit a gazetei, se formează un excepțional comitet de redacție: căp. Ion V. Emilian, ing. Virgil Velescu, Mircea Dimitriu, Mircea Bărbulescu și prof. Vladimir Petrovici. Acesta din urmă părăsește însă Austria la sfârșitul anului 1949. Comitetul continuă să asigure apariția VESTITORULUI până la numărul 24 (Februarie-Martie 1952). Din această perioadă datează și colaborarea prof. Ion Sân-Giorgiu.

În primăvara anului 1952, căp. Emilian consideră că interesele lui politice sunt incompatibile cu poziția de redactor al unei foi legionare și părăsește comitetul de redacție. Cum însă gazeta era înscrisă pe numele său, și cum pe de altă parte, printr'o scrisoare ceruse în mod categoric încetarea apariției gazetei VESTITORUL, organizația legionară din Austria a fost obligată să-i schimbe numele, pentru a nu se naște confuzii și a nu crea prejudicii nici căp. Emilian.

Noua gazetă — în fond aceeași ca spirit și perspectivă politică — se va chema "VESTITORII" și va fi tipărită la Salzburg. Primul număr din VESTITORII apare în Decembrie 1952, având ca redactor responsabil pe Mircea Bărbulescu, iar ca proprietar-editor pe Sandu Marin. Tipărirea gazetei este asigurată de către Vasile Mailat.

VESTITORII apar la Salzburg până în August 1953. În Decembrie 1953 urmează un număr special tras la mimeograf, cu comentarii și documente în legătură cu "*Procesul legionar din România*" (9-12 Oct. 1953). Urmează o lungă pauză, impusă de gravele turburări din sânul Mișcării cari au avut loc în anul 1954.

În timpul sărbătorilor Crăciunului din anul 1953, ing. T. Golea propune să se cumpere o mică tipografie, care, instalată într'o încăpere proprie, ar servi în acelaș timp de redacție și de sediu al organizației legionare din Germania. Borobaru, Puiu Traian și Velescu își însușesc ideia, Comandantul o aprobă și, în modul acesta s'a ajuns la realizarea micului complex tipografic din Munchen (Dachauerstr. 119). Toată greutatea întreprinderii a căzut asupra ing. Traian Golea, care a depus o muncă titanică pentru a asigura existența și buna ei funcționare. Tipografia s'a cumpărat exclusiv din modestele sacrificii făcute de legionarii răspândiți în toate colțurile lumii.

Primul număr din VESTITORII, în tipografie proprie, a apărut în August 1954. Redactor responsabil: Virgil Velescu, iar Editor-proprietar: Traian Golea.

În acelaș timp, Comitetul de redacție hotărăște să se scoată și o altă foaie, consacrată mai mult stărilor interne ale exilului. Noua gazetă: "EXILUL ROMÂNESC" apare în Septembrie 1954 și continuă cu regularitate în fiecare lună, în timp ce VESTITORII nu ies decât odată la două luni. Echipa redacțională de bază era formată din patru persoane: ing. Velescu, om de vastă culturã politică, neegalat în problemele internaționale — dr. Constantin Sassu, un profund cunoscător al istoriei românești — Mircea Bărbulescu, specialist în problemele dominației comuniste în România — Grigore Manoilescu. În afară de aceștia, Puiu Traiau, Vasile Mailat, Traian Borobaru și Mircea Dimitriu, ajutau la susținerea întreprinderii și scoaterea gazetelor cu colaborări ocazionale, material documentar, idei, entuziasm și sprijin material.

Dificultățile materiale crescânde și risipirea elementelor cari formau nucleul redacțional au împiedecat continuarea acestei opere fecunde. Mai întâi își încetează apariția EXILUL ROMÂNESC, în Mai 1956. În Decembrie acelaș an apare ultimul număr din VESTITORII. Redactorul principal, Virgil Velescu, mânat de nevoile existenței, părăsește Germania și se instalează în Franta; Puiu Traian, aceleași motive, se mută la Viena; ceilalți sunt obligați la rândul lor să accepte diverse servicii pentru a-și câștiga existența.

În anul 1952, presa legionară din exil și-a atins apogeul de afirmare. La Madrid, din inițiativa Comandantului, ia naștere gazeta "LIBERTATEA", sub conducerea lui Vasile Iasinschi. Din Comitetul de redacție fac parte: prof. Ion Protopopescu, dr. Crișu Axente, prof. Vladimir Petrovici, prof. Aurel Răuță, prof. George Uscătescu și prof. Ciril Popovici. LIBERTATEA cunoaște perioada sa maximă de strălucire în acelaș an. La începutul anului 1954, debilitarea generală a pozițiilor Mișcării, atrage după sine

și slăbirea acestei gazete, care se mai afirmă câtva timp, pentru a dispare apoi definitiv.

Tot în anul 1952, apare la Buenos Aires revista "ÎNSEMNĂRI", sub priceputa conducere a lui Radu Ghenea, fost Ministru al României la Madrid și abilul condei polemic al dr. Alexandru Mateescu Frâncu. Revista a apărut cu o impresionantă regularitate timp de doi ani de zile, numărând printre colaboratorii permanenți pe Grigore Manoilescu, Toader Ioraș, Emil Popa și Ovidiu Gãină.

De înalt nivel intelectual, revista ÎNSEMNĂRI s'a distins și prin marele interes ce-a stârnit între fruntașii emigrațiilor streine. În fiecare număr apărea și un "*interviu*" luat unei personalități politice de dincolo de cortina de fier. Promotorul revistei, Radu Ghenea, părăsind Argentina, ÎNSEMNĂRILE își încetează apariția.

Între timp, la Munchen, Traian Golea oferă o nouă posibilitate de afirmare Mișcării Legionare pentru a-și putea exprima punctul ei de vedere asupra problemelor exilului și luptei de eliberare. În Iunie 1960, vede lumina zilei gazeta "SENTINELA", având ca subtitlu: "*În slujba luptei de eliberare*" — redactor responsabil și editor-proprietar: Traian Golea. SENTINELA, cu întreruperi periodice, inerente situației precare în care se gãsesc toți legionarii după 20 de ani de exil, a adus totuși însemnate servicii cauzei românești.

În momentul de față, sub răspunderea lui Gheorghe Costea, apare la Madrid buletinul "ȚARA ȘI EXILUL", organ oficial al Mișcării Legionare. Cu o consecvență de admirat în urmărirea problemelor politice actuale, acest buletin constitue, de peste doi ani, elementul central al presei legionare în exil.

Paralel cu gazetele și revistele Mișcării, gândurile, aspirațiile și doctrina noastră au gãsit adăpost și în alte organe ale scrisului românesc din exil. E de semnalat în primul rând revista literară "CARPAȚII". Directorul revistei, dl. Traian Popescu, a închinat două numere Mișcării Legionare: unul în 1958, cu prilejul împlinirii a 20 de ani dela moartea Căpitanului, și altul în 1962, când s'au împlinit 25 de ani dela căderea pe frontul dela Majadahonda a eroilor Moța și Marin.

Prin bogăția materialului documentar referitor la cele două evenimente cruciale din viața Legiunei și prin excepționalele articole și colaborări, revista CARPAȚII, a adus o contribuție de mare preț la conturarea istoriei legionare. Numerele comemorative din CARPAȚII, ca și cele apărute în DACIA, vor constitui un isvor informativ și interpretativ indispensabil pentru istoricul de mâine al Mișcării.

Dacă încercăm acuma să asvârlim o privire retrospectivă asupra presei legionare din exil, ceeace ne isbește, fără îndoială, sunt două lucruri:

în primul rând, iregularitatea de apariție a diferitelor gazete și reviste și în al doilea rând, perseverența revenirei în mijlocul luptei, în ciuda tuturor lipsurilor materiale și-a dificultăților de tot felul.

E adevărat, unele publicații legionare au dăinuit mai mult, altele mai puțin. Unele s'au stins ca un meteor, dar altele le-au luat locul, chiar dacă nici ele nu au avut o soartă mai bună. Vicisitudinile presei legionare din exil reflectează condiția tragică a desrădăcinatului. Cu oameni vânturați de nevoile existenței către toate colțurile lumii, nu se poate asigura lungă durată nici unei publicații. Aceeași experiență au făcut-o și alte grupări și ziare, cu excepția gazetelor cari se bucură de sprijinul financiar strein.

Voloarea presei legionare din exil consistă în atitudinea ei demnă, neînfeudată niciunui interes strein. Linia noastră politică și morală n'a suferit nicio schimbare dela ocupația Țării și până astăzi. Ne-am expus părerile cu curaj, adeseori cu temeritate, și am lovit oriunde inamicul căuta să-și facă culcuș sau să întindă exilului curse ideologice, politice sau de alt ordin. Multe conspirații din exil au fost zădărnicite grație acestei vigilențe permanente și mulți exilați, care erau pe punctul de a se pierde, au fost readuși pe linia justă de gândire, și chiar de acționare.

Oricâte întreruperi, opriri, pauze, ar fi cunoscut presa legionară din exil, nu e mai puțin adevărat că această presă n'a dispărut niciodată. Din substratul profund al educației legionare și-al dragostei de neam, energia legionară a tâșnit mereu, afirmându-se sub alte forme, dar totdeauna în spiritul marilor sacrificii și în slujba neamului românesc. Când unii au obosit și unele publicații au dispărut, alții au ridicat torța crezului și spiritului legionar, proectând-o în lume.

Serviciul de Presă al

Mișcării Legionare

Sub semnul Arhanghelului Mihail, victorioase vor păși în istorie oștile Mișcării Legionare.

"Spre inimile cele necurate, care vin întru prea curata casă a lui Dumnezeu, fără milă întind sabia mea."

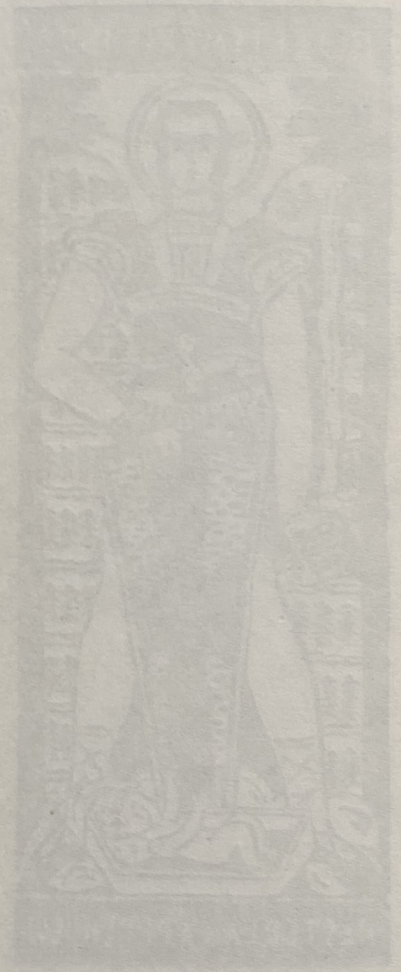

CUPRINSUL

1. Faust BRĂDESCU — Cuvânt înainte 11
2. Radu GHENEA — Valoarea unei comemorări 15
3. Tuliu BAȘIU — Legionarii în lagărele de prizonieri "Oranki — Mănăstârka" 19
4. Ion BOACĂ — Începutul și sfârșitul armatei naționale .. 25
5. Traian BOROBARU — Misiunile mele în Banat 33
6. Ion BOZOȘAN — Cantina legionară dela Oravița 47
7. General Platon CHIRNOAGĂ — Întâlnirea mea cu Legiunea 49
8. Chirilă CIUNTU — Tabăra de muncă dela Mănăstirișe . 61
9. Gheorghe COSTEA — Zilele viforoase din Ianuarie 1941 la Galați 63
10. Al. Ion GRAMA — Gheorghe Manu în istoria Legiunii .. 69
11. Nic. IANCU — Fabrica de bani falși dela Rășinari 77
12. Vasile IOVIN — Momente din viața legionară 85
13. Ion Roth JELESCU — "Jertfa lui Serafim Parfenie" (fragment din cartea în manuscris "Și cerul plângea" ... 91
14. Dumitru LEONTIEȘ — Cum l-am cunoscut pe Căpitan 105
15. Vasile MĂILAT — Ultimele procese ale Căpitanului 111
16. Sandu MARIN — S. T. B. în prigoană 129
17. Alexandru MORARU — Pentru câți mori, camarade? .. 133
18. Pavel ONCIU — Capitularea României și acțiunea grupului legionar din Banatul Sârbesc 137
19. Rugăciunea Fratelui de Cruce 145
20. Alexandru ROȘCA — Sacrificiul "Frăților de Cruce" din Caracal 147
21. Octavian ROȘU — Dela Președenție pe valea Prahovei . 153
22. Al. Petru SILISTREANU — "Formulă cezariană" 161
23. Horia SIMA — Cum am intrat în Legiune 165

24. Augustin ŞUTEU — Cum am devenit legionar 183
25. Ovidiu ŢĂRLEA — Revoluţia legionară în Teleorman .. 187
26. Nicolae TEBAN — Viaţa la Rostock 211
27. Petre ŢINTOIU — Paraşutat în Ţară 223
28. Dumitru TOCEANU — Rânduri târzii pentru Ghiţă Toceanu 229
29. Filon VERCA — "Celula ZECE" 235
30. IN MEMORIAM:
1. Comandantul Legionar Dr. Mircea Muşetescu, de H. S. 247
2. Instructorul Legionar Prof. Dr. Ing. Eugen Bodea, de Victor Carâp 257
31. Presa legionară în exil (1945-1965) 261
32. Cuprinsul 269

Esta obra foi confeccionada
nas oficinas gráficas da
Sociedade Propagadora Esdeva
Rua Halfeld, 1179 — Fone 3842 — Juiz de Fora — MG.

EDITURA DACIA
Rio de Janeiro

Director: Dr. Faust Brădescu

Publicații apărute:

Publicații apărute:

8. General Platon CHIRNOAGA: *Un chapitre d'histoire roumaine* (1940-1945) — 1962.
2. Dr. Faust BRĂDESCU: *Antimachiavélisme légionnaire* — 1963.
3. Grigore MANOILESCO: *Intégration de l'Europe Danubienne* — 1963.
4. Ministru Mihail STURDZA: *România și sfârșitul Europei — Amintiri din Țara pierdută* — 1966.
5. Dr. Faust BRĂDESCU: *Conducere și disciplină* — 1966.
6. Nic. Iancu PĂLTINISANU: *Tălmăciri* — 1966.
7. Paul GUIRAUD: *Codreanu et la Garde de Fer* — 1967.
8. Chirilă CIUNTU: *Din Bucovina pe Oder — Amintirile unui legionar* — 1967.